

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
RADYO-TELEVİZYON- SİNEMA ANABİLİM DALI

DOKTORA TEZİ

KÜRESELLEŞME BAĞLAMINDA YEREL
TELEVİZYONLARDAKİ KÜLTÜRÜN TEMSİLİ:
ŞANLIURFA

EBRU OKUTAN AKALIN

2502130593

TEZ DANIŞMANI
PROF.DR. NİLÜFER TİMİSİ NALÇAOĞLU

İSTANBUL-2019

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN;

Adı ve Soyadı : EBRU OKUTAN AKALIN Numarası : 2502130593

Anabilim Dalı /
Anasanat Dalı / Programı : RADYO TV SINEMA/ DOKTORA Danışmanı : PROF. DR. NİLÜFER TİMİSİ

Tez Savunma Tarihi : 30.05.2019 Saati : 10:00

Tez Başlığı : KÜRESELLEŞME BAĞLAMINDA YEREL TELEVİZYONLARDA KÜLTÜRÜN
TEMSİLİ: ŞANLIURFA

TEZ SAVUNMA SINAVI, İÜ Lisansüstü Eğitim-Öğretim Yönetmeliği'nin 50. Maddesi uyarınca yapılmış,
sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin **KABULÜNE** OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- PROF. DR. NİLÜFER TİMİSİ		KABUL
2- PROF. DR. NEŞE KARS		KABUL
3- PROF. DR. ERGÜN YOLCU		Kabul
4- PROF. DR. FILİZ AYDOĞAN BOSCHELE		
5- DOÇ. DR. NAZAN HAYDARI PAKKAN		KABUL

YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1- DOÇ. DR. DENİZ YENGİN		KABUL
2- DOÇ. DR. GÜLİN TEREK ÜNAL		

ÖZ

KÜRESELLEŞME BAĞLAMINDA YEREL TELEVİZYONLARDA KÜLTÜRÜN TEMSİLİ: ŞANLIURFA

EBRU OKUTAN AKALIN

Bir kavram olarak küreselleşme, toplumların giderek birbirine bağımlı hale geldiği süreci ifade eder. Küreselleşmenin kültürel boyutunu araştıran çalışmaların ortak sorusu, sürecin küresel bir kültür yaratıp yaratmadığı olmuştur. Bu bağlamda yapılan tartışmalarda, toplumların kendine has kültürel özelliklerinin giderek kaybolması bir tehdit olarak görülürken, küresel medya şirketlerinin yayın organları, dünya üzerinde yaygınlaşan bu kültürel aynılaştırmanın baş aktörlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. Bu nedenle Amerikanlaştıran, tek-tipleştiren yayın anlayışına sahip küresel medya ortamında, farklı kültürleri temsil etme potansiyeli yerel medyanın önemini arttırmıştır. Uydu yayıncılığının yerel televizyonlara kendini daha geniş bir alanda ifade etme olanağı sunması da bu doğrultudaki beklentileri yükseltmiştir. Bu tez teoride uydu yayıncılığı sayesinde kendine özgü olan kültürel değerleri küresel mecraya taşıma şansına sahip olan yerel televizyonların, bu kapasiteyi gerçekte ne kadar kullanabildiği, ne kadar küreseli ne kadar yereli temsil ettiği sorusunu merkezine almıştır. Çalışmanın amacı, toplumları giderek aynılaştıran küresel kültürün yaygınlaşmasına aracılık eden küresel medya yayıncılığı ortamında, yerel televizyonların yerel kültürleri yansıtabilme dolayısıyla kültürel çoğullaştırma potansiyeline sahip bir araç olup olmadığını ortaya koymaktır. Bu bağlamda araştırma Türkiye’de Şanlıurfa şehrinde uydu frekansından yayın yapan dört yerel televizyon kanalını örneklem olarak seçmiştir. Bu kanalların en çok izlenen saatlerinde yayınlanan 25 programında, yerel kültürün nasıl yansıtıldığı analiz edilerek küreselleşme; kültürel aynılaştırma ve farklılaşma kavramları ile ilişkisi ortaya konulmuştur. Tezde Şanlıurfa kültürünün ayırt edici unsurlarını belirlemek üzere, şehrin yerlileri olarak ele alınabilecek kişilerle ve yerel yayın kurumlarının temsilcileriyle derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Kültürün oluşturuğu öğeleri

olarak belirlenen temalar niteliksel içerik analizi yöntemi ile incelenerek, yerel televizyonlarda yerel kültürün temsil edilme biçimi ortaya konmuştur. Araştırma yerel televizyonların kültürel anlamda farklılıkları temsil etme imkanlarını göstermesi bakımından önemlidir. Çalışmanın sonucunda yerel televizyonların biçimsel olarak küresel medya yayıncılık anlayışının etkisinde olsa da yerel kültürel farklılıkları yansıtmaları bakımından önemli bir potansiyele sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Kültür, Küre-yerelleşme, Yerel Televizyonlar, Şanlıurfa

ABSTRACT

LOCAL TELEVISION AS A REPRESENTATIVE OF CULTURE IN A GLOBALISING WORLD; ŞANLIURFA

EBRU OKUTAN AKALIN

Globalisation is a process of the increasing interdependency between communities. The prevailing question posed by studies into the cultural dimension of globalisation has been whether globalisation creates a global culture. In debates about this, where a gradual loss of the indigenous culture is thought to be a threat, global media outlets are considered as one of the protagonists of the prevalent worldwide cultural standardisation. Thus, the Americanising, standardising broadcasts of the global media have increased the importance of the local media's potential representation of various cultures. Satellite broadcasting offers local televisions a media tool which provides a broader space in which to express itself and this has led to greater expectations. The study explores to what extent local televisions theoretically can convey indigenous cultural values to the global media thanks to satellite broadcasting, how much this capacity realistically can be employed, and how much of what they represent is global and how much is local. The study aims to discover to what extent the local televisions can be vehicles that represent the local cultures in an environment of global broadcasting amid the increasing sameness. To this end, four local television channels broadcasting from Urfa's satellite frequency were chosen as samples. 25 primetime television programmes were analysed to establish how globalisation reflects local culture and the relationship between cultural standardisation and differentiation. To define distinguishing features of Şanlıurfa's culture, in-depth interviews were conducted with individuals representing the local population and representatives from the local broadcasting associations. Topics identified as formative cultural elements were analysed using the qualitative contents analysis method and were presented as local televisions' way of representing local culture. This is important as the study shows the potential cultural plurality of television. In conclusion the study shows that even if the local televisions are stylistically influenced by global media, they maintain a great potential for reflecting local cultural differences.

Key words: Globalisation, Glocalisation, Culture, Local Television, Şanlıurfa

ÖNSÖZ

Anne ve Babama,

Bir sistemin başlangıç verilerinde oluşan küçük değişikliklerin büyük ve öngörülemez sonuçlar doğurabilmesi olayına kelebek etkisi adı verilir (Lorenz, 1972). Amerikan Bilim Derneği'nin Washington'da 29 Aralık 1972 tarihinde düzenlediği konferansta Meteoroloji Profesörü Edward Norton Lorenz, “Brezilya’da bir Kelebeğin Kanat Çırpması Teksas’ta Fırtınaya Yol Açar mı?” başlıklı bildirisiyle meteorolojik bir olayı deneylerle ispatlamaya çalışmış, kanat çırpan bir kelebeğin fırtınaya yol açabileceği ya da olanı dindirebileceğini bilim alanının ilgisine sunmuştur. Küreselleşme kavramı da dünyanın herhangi bir bölgesindeki olayın, kararın veya etkinliğin gezegenin bir başka köşesindeki birey ya da toplulukları etkileyebildiği; toplumsal, politik ve ekonomik sonuçlar doğurabildiği bir sürecin karşılığı olması bağlamında kelebek etkisi kavramı ile paralellik göstermektedir.

Küreselleşme sürecini bir kelebeğin kanadını çırpmasından çok daha net etkileyen siyasi ve ekonomik nedenlere ek olarak teknolojik gelişmeler, toplumları birbirinden kesin çizgilerle ayıran coğrafi sınırların ortadan kalkmasını sağlamıştır. Özellikle de 1960’lı yıllarda yaygınlaşan uydu teknolojisi ve 1972 yılında internetin de bu sisteme entegre edilmesiyle birlikte gezegenin farklı yerlerindeki toplumları birbirine yakınlaştırmış, böylelikle küreselleşme derinleşmiş ve de hızlanmıştır. İletişim teknolojilerinin etkin kullanımı uzak kültürlerin birbiriyle yaklaşmasını sağlarken, diğer yandan küreselleşmenin kültürel boyutu ile ilgili iki farklı yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu yaklaşımlardan ilki küreselleşme sürecini toplumlara özgü kültürel farklılıkları ortadan kaldıran bir tehdit olarak görürken; diğer görüş, tam tersine toplumları birbirine yakınlaştıran ve tam da bu nedenle kültürün aynışmasından çok farklılaşmasına önayak olduğunu savunmuştur. Her iki yaklaşım da tekelleşmiş küresel medya şirketlerini bahsi geçen aynışma tehdidinin önemli aktörlerinden

biri olarak görmüştür. Büyük sermaye gruplarına ait küresel medya şirketleri yerele dair her şeyi silip süpürerek yayılan, kapitalist ekonominin çıkarlarını gözeten, Amerikanlaştıran/tek-tipleştiren bir yayın politikası izlemektedir.

Farklı kültürlerin kendine özgü bir üslupla küresel dolaşıma girmesine şans tanıyan uydu yayıncılığı aracılığıyla çeşitliliği yansıtmak yerel medyaya düşmektedir. Bu tez çalışması, yerel medyanın kültürel farklılıkları ortaya koyma gücünden yola çıkarak Şanlıurfa ilinde uydudan yayın yapan televizyon kanallarında kültürün temsil biçimini araştırmıştır. Bu bağlamda Şanlıurfa'daki televizyon kanallarının küresel/ulusal kurumların yayın politikasını benimsemesine rağmen, içerikte yerel/duygusal yapıların kendiliğinden açığa çıktığı ve temsilin küre-yerel nitelik gösterdiği, yerel televizyonların kültürel farklılıkları yansıtırma dolayısıyla çoğullaştırma potansiyeli olduğu görülmüştür.

Uzun soluklu bir araştırma ile 2014 yılında başlayan tez çalışmamın sonucuna ulaşmak, hayalini kurduğum akademik yolun hem bir sonucu hem de başlangıcı olmuştur. Bu süreçte hayatımın en değerli iki insanı olan anne ve babamı bir trafik kazasında kaybetmiş olmanın yarattığı derin üzüntü yolumu oldukça zorlaştırmış ancak hem bir akademisyen olarak hem de saygın kişiliğiyle hayranlık beslediğim tez danışmanım Prof. Dr. Nilüfer Timisi'nin sonsuz desteği devam etmemde büyük motivasyon kaynağım olmuştur. Bu nedenle bilgi ve deneyiminin yanı sıra, yeri geldiğinde esirgemediği aile sıcaklığı için kendisine minnetimi sunmayı borç bilirim. Yine anlayış, bilgi ve iyi niyetli yaklaşımları ile tez izleme komitemi oluşturan Prof. Dr. Neşe Kars, Doç. Dr. Nazan Haydari Pakkan'a, savunma jürimin üyesi olarak beni onurlandıran Prof. Dr. Ergün Yolcu ile Doç. Dr. Deniz Yengin hocalarıma en derin saygı ve şükranlarımı sunarım. Şanlıurfa kültürü ile ilgili görüşmeler yaptığım, yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Cihat Kürkçüoğlu, Müslüm Akalın, Adil Saraç, Hasan Hayırlı, Abuzer Akbıyık, Selahattin Güler, Mehmet Kurdoğlu ve Fuat Kürkçüoğlu'na, her aradığımda sevgi ve sabırla cevap vererek yanımda olan doktora yol arkadaşlarım Nesrin Yazar ve İpek Gürkan'a, akademik bilgi ve deneyimlerini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Şebnem Kuloğlu Yüksel'e, Doç. Dr. Kübra Ergin Kuzuncanlı'ya, Dr.

Öğr. Üyesi Efe Durmuş'a, Arş. Gör. Dr. Gökhan Kuzucanlı'ya ve Dr. Öğr. Üyesi Ekrem Çelikiz'e, yorgun anlarımın moral kaynağı olan dostum Işıl Sütçü'ye, hep yanımda olan değerli ailem Lutfiye Akalın, Engin Akalın, Sema Okuyan, Serpil Kürkçüoğlu, Çağdaş Okuyan, Rengin Kürkçüoğlu, Elif Okuyan, Mert Okuyan, Yağmur Okutan ve Rezzan Çakır'a, varlığıyla bana güç katan sevgili eşim Eren Akalın'a ve son olarak kalbi kendinden büyük oğlum Deniz'e sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZ.....	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vi
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞMEYİ ANLAMAK

1. 1. Kavram, Tarih ve Tanım	7
1. 2. Küreselleşmenin Gelişimine Etki Eden Faktörler	9
1. 2. 1. Teknolojik Gelişmeler	9
1. 2. 2. Ekonomik Etkenler	10
1. 2. 3. Politik Etkenler	13
1. 3. Küreselleşme Tartışmalarında Farklı Eğilimler	14
1.3. 1. Şüpheciler	14
1. 3. 2. Aşırı Küreselleşmeciler.....	17
1. 3. 3. Dönüşümcüler	19

İKİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR, MEDYA VE KÜRESELLEŞME İLİŞKİSİ

2. 1. Kültür Kavramının Tanımlanması.....	21
2.2. Medya ve Kültür İlişkisine Dair Yaklaşımlar	26
2.2.1. Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi.....	26
2. 2. 2. İngiliz Kültürel Çalışmalar Merkezi	32
2.3. Küreselleşmenin Kültürel Boyutları.....	41
2. 3. 1. Aynılaşma Olarak Kültür.....	42
2. 3. 1. 1. Kültürel Bağımlılık	43
2. 3. 1. 2. Kültürel Emperyalizm, Amerikanlaşma	44
2. 3. 1. 3. McDonaldslaşma	45
2. 3. 2. Farklılaşma Olarak Kültür	46

2. 3. 1. 2. Melezleşme (Creolization).....	47
2.3.2.2. Küresel Etno-Kültür.....	49
2. 3. 2. 3. Küre-yerelleşme.....	50

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL MEDYA ORTAMINDA YEREL TELEVİZYON YAYINCILIĞI

3. 1. Medyanın Küreselleşmesine Ortam Hazırlayan Gelişmeler	54
3.2. Küresel Medya Şirketlerinin Yerelleşmesi (Küre-yerelleşme) ve Kültürel Tehdit.....	57
3.3. Küreselleşme Sürecinde Yayıncılıkta Yerelliğin Değişimi ve Artan Önemi	59
3. 3. 1. Küreselleşme Sürecinde Yerelliğin Değişen Anlamı; Zaman ve Mekan	59
3. 3. 2. Küreselleşme Sürecinde Yayıncılıkta Yerellik.....	64
3. 3. 3. Küreselleşen Medya Ortamında Yerel Yayıncılığın Artan Önemi... ..	66
3. 4. Televizyon Yayıncılığının Küreselleşmesinde Uydunun Önemi ve Gelişimi.....	68
3. 5. Türkiye’de Kamu Yayıncılığından Özel Yayıncılığa Televizyon Yayıncılığının Gelişimi	69
3. 5. 1. Türkiye’de Yerel Televizyon Yayıncılığının Gelişimi	71
3. 5. 2. Türkiye’de Yayıncılıkta Dil Politikası	72

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ŞANLIURFA YEREL KÜLTÜRÜ

4.1. Şanlıurfa’dan Geçen Bir Bilim Adamı; Klaus Schmidt.....	79
4. 2. Kısa Şanlıurfa Tarihi	79
4. 3. Şanlıurfa’da Mekan Bağlamında Kültür	82
4. 3. 1. Şanlıurfa Tarihi Kent Merkezi ve Kültür.....	82
4. 3. 2. Geleneksel Şanlıurfa Evlerinin Bölümleri ve Kültürel Bağlamları ..	83
4. 3. 2. 2. Avlular; Güçlü Komşuluk İlişkilerinin "Hayat" Ortaklığının Mekanları	85
4. 3. 3. Şanlıurfa Tarihi Kent Merkezinin Dönüşümü	90
4. 4. Şanlıurfa Mutfak Kültürü	91

4. 4. 1. Şanlıurfa'da Misafirperverlik ve Misafir Ağırhlama Geleneği.....	92
4. 5. Şanlıurfa'da Müzik ve Kültürel Bağlamları.....	93
4. 5. 1. Şanlıurfa Müzik Kültürü Mekan İlişkisi	96
4. 5. 1. 1. Bir Gelenek Olarak Sıra Gecesi	96
4. 5. 1. 1. 1. Bir Halk Üniversitesi Olarak Sıra Gecesi.....	97
4. 5. 1. 1. 2. Bir Açık Konservatuar Olarak Müzikli Sıra Geceleri	98
4. 5. 1. 1. 3. Sıra Gecelerinden Televizyon Popüler Kültürünün Sıradan Gecelerine.....	99
4. 6. Şanlıurfa Ağzı ve Anonim Halk Edebiyatı.....	101
4. 6. 1. Tarihsel ve Yapısal Özellikleri Bağlamında Şanlıurfa Ağzı	102
4. 6. 2. Şanlıurfa Anonim Halk Edebiyatı.....	103
4. 6. 2. 1. Şanlıurfa Anonim Halk Edebiyatında Mani Ve Hoyratlar	104
4. 7. Şanlıurfa'da Gelenek-Görenek, Din ve Kültür İlişkisi	105
4. 7. 1. Şanlıurfa'nın İnanç Tarihi	106
4. 7. 2. Şanlıurfa'da Türk-İslam Devlet Geleneği; Aile Yapısı ve Kadının Toplumsal Statüsü	109

BEŞİNCİ BÖLÜM

YEREL TELEVİZYONLARDA KÜLTÜRÜ ARAMAK:ŞANLIURFA KÜLTÜRÜNÜN YEREL TELEVİZYONLARDAKİ TEMSİLİ

5. 1. Araştırmanın Amacı Ve Önemi.....	112
5. 1. 2. Araştırmanın Sorusu	113
5. 1. 3. Araştırmanın Örneklemi	113
5. 1. 4. Araştırmanın Yöntemi	113
5. 2. Şanlıurfa'da Görsel İşitsel Yerel Medyanın Gelişimi.....	125
5.3. Şanlıurfa'da Görsel İşitsel Medyanın Mevcut Durumu	127
5. 3. 1. Şanlıurfa'da Yayın Yapan Yerel Radyolar	127
5. 3. 1. 1. Harran FM.....	127
5. 3. 1. 2. Radyo Liva.....	128
5. 3. 1. 3. Gap FM.....	129
5. 3. 1. 4. Radyo Urfa.....	129
5. 3. 2. Şanlıurfa'da Yayın Yapan Yerel Televizyon Kanalları	130

5. 3. 2. 1. Edessa TV	130
5. 3. 2. 2. Güneydoğu TV	131
5. 3. 2. 3. Kanal Urfa.....	135
5. 3. 2. 4. Duru TV	137
5. 4. Şanlıurfa'da Yayın Yapan Televizyonlarda Yerel Kültürün Temsili	138
5. 4. 1. Mekan Temsili.....	138
5. 4. 2. Mutfak Kültürü Temsili.....	145
5. 4. 3. Müzik Kültürü Temsili	153
5. 4. 4. Ağız ve Anonim Halk Edebiyatı Temsili	160
5. 4. 5. Gelenek, Görenek Ve Din Temsili	170
SONUÇ.....	184
KAYNAKÇA	190
EKLER.....	207
ÖZGEÇMİŞ.....	255

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo1 : Şanlıurfa Görsel İşitsel Medya Kuruluşları Görüşmeciler	116
Tablo2 : Şanlıurfa Kültürü Görüşmeciler	117
Tablo 3: Program İzleme Yönergesi	121
Tablo 4: Tüm kanallarda izlenen programlar	122

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

ÇUŞ: Çok Uluslu Şirketler

DTÖ : Dünya Ticaret Örgütü

IMF: Uluslararası Para Fonu

GATT: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması

GTV: Güneydoğu TV

OECD: İktisadi Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

UDÖ: Uluslararası Devlet Örgütleri

USTK:Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları

RTÜK: Radyo ve Televizyon Üst Kurulu

TRT: Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu

STK: Sivil Toplum Kuruluşu

ŞRT: Şanlıurfa Radyo ve Televizyonu

GİRİŞ

Küreselleşme 1980'lerden günümüze kadar çeşitli görünüm alan ve ekonomi, siyaset, sanat, çevre, göç, kültür gibi birçok alanı etkileyen bir süreçtir. Başlangıcından itibaren küreselleşme kavramı çerçevesinde gerçekleştirilen tartışmalar, birçok soru ve sorunun gündeme gelmesine neden olmuştur. Toplumsal alanın bütün yapılarını etkileyen bir olgu olarak küreselleşmenin kültürle ilişkisi oldukça önemli bir tartışmadır. Dünyanın giderek birbirine bağlandığı küreselleşme sürecinin, küresel bir kültür yaratıp yaratmadığı sorusu bu alandaki akademik tartışmalarda ön plana çıkmaktadır. Küresel kültür kavramı temelde bütün toplumların aynılaştığı, kültürel farklılıkların ortadan kalktığı düşüncesine dayanmaktadır. Kültür; geçmişten günümüze deneyimler aracılığıyla aktarılan bilgi, inanç, yapma-etme bütünüdür. Kültür tanımlarındaki vurgu, kültürün bulunduğu coğrafya ve zamana göre farklılıklar göstermesidir. Küresel kültür kavramı ise, kültürün belli bir zaman içerisinde farklı mekanlarda, topluluklarda, ortak nitelikler göstermesine vurgu yapmaktadır. Küresel kültür tartışmaları bu noktadan itibaren farklı yaklaşımlara ayrılmaktadır. Bir tarafta kültürün ortaklıklar olarak küreselleşmesinin, ortak bir insanlık topluluğu ideali için olumlu yanlarına vurgu yapan yaklaşımlar yer alırken diğer tarafta kültürün farklılıkları içerdiğini, küreselleşmenin farklılıkları ortadan kaldırdığına ve tek bir kültürün dünyaya yayıldığına ilişkin olumsuz yaklaşımlar bulunmaktadır. Olumsuz yaklaşımlara göre, toplumsal özgünlüklerin karşısında bir tehdit olarak algılanan küresel kültürün oluşmasına aracılık eden bilgi ya da enformasyon çoğunlukla birkaç merkezden üretilip, yayılarak, kültürel aynılaşmaya neden olmaktadır. Küreselleşmenin itici güçlerinden birisi olan iletişim araçları enformasyonun sınırlar ötesi yayılmasını sağlamaktadır. Toplumlara homojen küresel bir kültüre doğru sürüklediği düşünülen enformasyonun yayılmasını sağlayan iletişim araçları genellikle küresel medya şirketlerinin sahipliğindedir. Dünyada yaşanan siyasi gelişmelerden, moda, sağlıktan, çevreye, gündelik yaşamdan, boş zaman etkinliklerine, nerelerin görülmeye değer olduğundan, nerede ne yapılabileceğine kadar

birçok konudaki bilgi akışları tekelleşmiş ekonomi temelli küresel medya şirketlerinin iletişim kanalları tarafından yayılmaktadır. 1980'lerden sonra yaşanan teknolojik gelişmeler coğrafi sınırları ortadan kaldırmıştır. Özellikle uydu teknolojisinin gelişmesine paralel olarak küreselleşen medya yayıncılığı, enformasyonun yayılım alanının genişlemesine ve hızlanmasına neden olmuştur. Teknolojik gelişmeler bir taraftan kapitalist ekonominin çıkarlarına hizmet eden tekelleşmiş medya şirketlerine küreselleşme fırsatı sunarken diğer taraftan yerel televizyonların yayın yapabildikleri coğrafi sınırları ortadan kaldırmış (Timisi, 2003) daha çok izleyiciye ulaşma ve kendine özgü enformasyonu dolaşıma sokma şansını vermiştir. Uydu yayıncılığının sınırları ortadan kaldıran yapısı yerel televizyonların küresel medya şirketleri karşısında önemini arttırmıştır. Yerel televizyonlara avantaj olabilecek teknolojik gelişmeler sayesinde kültür artık sadece büyük medya şirketlerinin yayın organları tarafından temsil edilmemektedir. Yerel televizyonlar yöreye ait kültürleri, kendine has özellikleri ile yansıtabilme şansına sahiptir ve böylece küresel medya şirketlerinin kanalları ile dünyanın her yerine sızan tek yönlü (Amerikan tarzı) bir kültürel aktarıma karşı, farklılıkların yer alabildiği bir mecra haline gelmiştir. Burada sorulması gereken şöyle bir sorudur: yerel televizyonların küresel medya organlarına karşı gücüne ilişkin teorik olarak söyleyebildiğimiz bu bilgiler pratikte gerçekleşmekte midir?

Bu tez çalışmasının amacı küresel medya şirketlerinin yayın organları tarafından yayılan, kültürel anlamda homojenleşen toplum tehdidinin karşısında, yerel televizyonların farklılıkları temsil etme dolayısıyla çoğullaştırma potansiyeli olup olmadığını ortaya koymaktır. Bunu yaparken, küresel televizyonlar karşısında yerel televizyonları bir zıtlık ilişkisi içerisinde değil, ilişkisellik açısından ele almaktadır. Çalışma küresel-yerel arasında diyalektik bir ilişki olduğunu, her ikisinin de birbirinden etkilendiğini iddia eden literatür üzerinden geliştirilmiştir. Küresele karşı yerel, yerele karşı küresel zıtlıklarının yerini, ilişkiselliği ön plana alan küre-yerel kavramını merkeze alan çalışma, yerel televizyonların kültürü yansıtırma potansiyelini bu anlamda sorgulamıştır.

Bu tezin temel sorusu, uydu yayıncılığı sayesinde kendine özgü olan kültürel değerleri küresel mecraya taşıma şansına sahip olan yerel televizyonların, bu kapasiteyi gerçekte ne kadar kullanabildiği, ne kadar küreseli ne kadar yereli temsil ettiğidir. Bu genel soru temelinde oluşturulan özel sorular Şanlıurfa'da yayın yapan yerel televizyonların yayıncılık politikalarının ve içerik temsil politikasının küresel-yerel ilişkiselliğini nasıl yansıttığıdır.

Çalışmada Şanlıurfa ilinde uydudan yayın yapan yerel televizyon kanalları örneklem olarak ele alınmıştır. Çalışmada öncelikle Şanlıurfa görsel işitsel yerel medya ve televizyonları incelenmiş, daha sonra televizyon kanallarında en çok izlenen saatlerde yayınlanan programlarda yerel kültür içeriklerinin neler olduğu analiz edilmiştir.

Küreselleşme tartışmalarını inceleyen literatür çalışmanın kuramsal zeminlerinin kurulması açısından yol gösterici olmuştur. Çalışma literatür taraması, derinlemesine görüşme ve tematik/içerik analizi tekniklerini bir arada kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Öncelikle Şanlıurfa kültürünün bileşenlerinin ne olduğuna ilişkin literatür taramasının ardından, Urfalılık nitelikleriyle tanımlanan yerel kültürün içinden gelen ve bilgisine sahip olan kişilerle yapılan derinlemesine mülakatlar aracılığıyla Şanlıurfa yerel kültürüne ilişkin geleneksel tanımlamaların neler olduğu ortaya konulmaya çalışılarak araştırmanın bütünü ve içerik analizi için genel bir zemin oluşturulmuştur. 10 kişi ile yapılan görüşmelerden ortaya çıkan sonuçlar üzerine televizyon içeriklerinin analiz birimlerini oluşturan temalar belirlenmiştir.

İkinci olarak çalışmada örneklem kapsamında ele alınan televizyon kanalları yöneticileriyle derinlemesine görüşmeler yapılarak, Şanlıurfa'da yerel medyanın durumu, ekonomi/politiği ortaya konulmuştur. Şanlıurfa yerel yayıncılığı ve özelde de televizyon yayıncılığı konusunda yazılı herhangi bir kaynak olmaması bu çalışmanın hem zorluğunu hem de özgün yanını ortaya koymaktadır. Şanlıurfa'da uydu aracılığıyla yayın yapan Edessa TV, Kanal Urfa, Güneydoğu TV ve Duru TV adlarında dört yerel televizyon kanalı

mevcuttur. Bu kanallar hakkında veri elde etmek üzere televizyon kanallarının sahibi ya da sorumluları ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Araştırmanın üçüncü ve merkezi analizi yerel televizyon kanallarında Şanlıurfa kültürünün nasıl temsil edildiğinin incelenmesidir. Bu bağlamda, televizyonların en çok izlenen yayın saatlerinde yer alan programlar üzerinden gerçekleştirilen örnekleme ele alınan 25 program, belirlenen temalar üzerinden nitel içerik analizi tekniği ile incelenmiştir. Elde edilen bulgular küreselleşme, kültürel aynılaşma ve farklılaşma yaklaşımları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Küreselleşme toplumların birbirine bağımlı hale geldiği bir bütünleşme süreci olarak kabul edilmektedir. Kavram üzerine var olan literatür taramasında, küreselleşmenin tanımı, tarihsel gelişimini etkileyen faktörler ve sonuçları ile ilgili çok çeşitli görüşlerle karşılaşmıştır. Küreselleşmeyi etkileyen faktörler arasında teknolojik gelişmeler, ekonomi ve politikanın ön plana çıktığı görülmüştür. Bu nedenle küreselleşmenin tarihsel gelişimini etkileyen faktörlere çalışmanın birinci bölümünde ekonomik, siyasal ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler başlıkları altında yer verilmiştir. Oldukça karmaşık bir süreç olan küreselleşme üzerine akademik çevrelerde farklı bakış açıları mevcuttur. David Held ve arkadaşları, tartışmayı başlıca üç düşünce okuluna dahil etmişlerdir: Aşırı-küreselleşmeciler, şüpheciler ve dönüşümcüler. Held ve arkadaşları küreselleşmenin sonuçları neredeyse her yerde hissedilen gerçek bir olgu olduğunu ileri sürenleri aşırı-küreselleşmeciler, küreselleşmenin gereğinden fazla büyütüldüğünü, küreselleşme tartışmalarının yeni olmayan bir şey hakkında gereksiz yere çok konuşma olduğunu düşünenleri şüpheciler, küresel düzenin dönüşüm geçirdiğini, pek çok eski düzenin varlığını sürdürdüğünü savunanları ise dönüşümcüler başlığı altında kategorize etmişlerdir (Held, McGrew, Goldblatt ve Perraton, 2006:161-170). Held ve arkadaşlarının "Global Transformations" adlı kitapları küreselleşme üzerine yazılmış en temel eserlerdendir (1999). Bu nedenle küreselleşme üzerine düşünceler birinci bölümde Held ve arkadaşlarının kategorize ettiği başlıklar altında aktarılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümünde küreselleşme, kültür ve medya ilişkisi üzerinde durulmuştur. Literatürde var olan farklı kültür tanımlarına yer verilmiş, küreselleşme, kültür ve medya ilişkisine geçmeden önce bu tez çalışması açısından kültürün nasıl anlaşıldığı aktarılmıştır. Frankfurt Okulu, İngiliz Kültürel Çalışmalar Merkezinin yürüttüğü çalışmalar kültürün medya ile ilişkisinin analiz edildiği çalışmaların en önemlilerindendir. Bu nedenle küreselleşme ve kültür ilişkisine dair çalışmalardan önce bu okulların yaklaşımlarına yer verilmiştir. Küreselleşme kültür ile olan ilişkisi bağlamında araştırıldığında tartışmaların "Küreselleşme küresel bir kültüre neden oluyor mu?" sorusuna aranan cevap etrafında şekillendiği ve soruya verilen cevapların sonucunda iki yaklaşımın hakim olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki aynılaşmayı vurgulayan yaklaşımlar diğeri küreselleşmenin kültür üzerindeki etkisine daha olumlu bakıldığı farklılaşmanın vurgulandığı yaklaşımlardır. Aynılaşmayı vurgulayan yaklaşım genellikle katı bir şekilde kültürel olarak homojenleşen, tek tip bir topluma doğru sürüklenildiği iddiasındadır. Uluslararası sermayenin serbest dolaşımı, medyanın büyük şirketlerin denetimine girmesi, bilgisayar destekli teknolojinin gelişimi ve internetin hızla dünyaya yayılması ile tek tip homojen bir toplumun yaratıldığı görüşü hakimdir. Bu yaklaşıma göre, küresel kültür endüstrisi tarafından belirlenen içeriklerle kültür tek bir küresel kültüre doğru evrilmektedir. Farklılaşmanın vurgulandığı yaklaşımlar aynılaşmanın vurgulandığı yaklaşımları küreselleşmenin kültür üzerindeki etkilerini ekonomiye indirgemekle ve yerel kültürlerin gücünü hafife almakla eleştirmektedir. Bu anlamda Robertson'un ilk kez dile getirdiği küre-yerelleşme kavramı evrensel ve yerel olanın farklı coğrafyalarda farklı sonuçlar doğuracağını vurgulamaktadır (Robertson, 1999:110). Oldukça karmaşık olan küreselleşme ve kültür ilişkisine dair tartışmalar ikinci bölümde aynılaşma ve farklılaşma başlıkları altında aktarılmıştır.

Yeryüzünde bulunan yayın istasyonlarına kıyasla gökyüzünden daha geniş bir alana sinyal gönderilmesini sağlayan uydu teknolojisinin gelişimi televizyon yayıncılığının küreselleşmesine dolayısıyla bilginin sınırsız

dolaşımına imkan vermiştir. Bilgi ve iletişim akışının küresel ölçekte yayılması, düzenlenmesi ve toplumsal hayatın yaygın bir parçası haline gelmesi yirminci yüzyıl boyunca gerçekleşmiştir. Özellikle ulusal medya pazarının yerini küresel medya pazarına bıraktığı 1990'lar medya alanında köklü değişimin yaşandığı yıllar olmuştur. Aynı gelişmeler yerel medyanın da küreselleşmesine imkan vermiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde medyanın küreselleşmesine ortam hazırlayan gelişmelere, küresel medyanın yerelleşmesine, yerelin ve yayıncılıkta yerelliğin değişen anlamına, küresel medya ortamında yerel televizyonculuğun artan önemine ve Türkiye'de yerel televizyon yayıncılığının gelişimine dair bilgilere yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde örneklem kapsamında yerel kültürü temsil etmek üzere Şanlıurfa kültürü ele alınmıştır. Şanlıurfa kültürünün önemli öğelerinin neler olduğuna ilişkin olarak derinlemesine mülakat yöntemiyle toplanan görüşlere yer verilmiştir. Şanlıurfa yerel kültürünün önemli unsurları; tarih, mekan, mutfak, müzik, ağız ve edebiyat, gelenek, görenek ve din başlıkları altında aktarılmıştır.

Çalışmanın son bölümü yerel televizyon kanallarının gelişimi ve mevcut durumu ve içeriklerinin yerel kültür açısından incelenmesinden oluşmaktadır. Şanlıurfa'da görsel ve işitsel yerel medyanın gelişimi, yapısı, mevcut durumu, yapım ve program türleri analiz edildikten sonra, en çok izlenen saatlerde yer alan televizyon içerikleri nitel/tematik içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Elde edilen bulgular kültürel aynılaşma ve farklılaşma yaklaşımları çerçevesinde değerlendirilmiştir. Tezin sonucunda küresel televizyon yayıncılığının büyük katkısı ile yayılan küresel kültür tehdidine karşı, yerel televizyonların kültürel farklılıkları yansıtırma dolayısıyla çoğullaştırma potansiyelinin olduğu sonucuna varılmıştır. Tez çalışması yerel televizyonların yerele özgü kültürel unsurları küresel dolaşıma sokarak kültürel çoğullaştırma imkanlarını göstermesi bakımından önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KÜRESELLEŞMEYİ ANLAMAK

Küreselleşme siyasetten, ekonomiye, iletişimden, kültüre, felsefeden, sosyolojiye birçok alanda sıkça tartışılan disiplinler arası bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu karmaşık kavramı anlamak için tarihine, tanımına ve literatürde var olan tartışmalara bakmak gerekir.

1. 1. Kavram, Tarih ve Tanım

Küreselleşme kavramı ilk olarak 1960'lı yıllarda kullanılmasına karşın, akademik çevrelerce tartışmaların yoğunlaştığı dönem 1980'lerin ikinci yarısından sonrasına denk düşmektedir. Marshall McLuhan'ın 1962'de yayınladığı 'İletişimdeki İncelemeler' adlı kitabında ortaya attığı küresel köy düşüncesi, bütünleşmiş bir dünya tasarımının dillendirilmesinde bir milat olarak kabul edilmektedir (Robertson, 1999). McLuhan küresel köy kavramıyla elektronik iletişimin yaygınlaşması ile dünyanın küçük bir köy haline geleceğini savunmuştur.

1980'lerden sonra günümüz toplumsal yapısının analiz edildiği çalışmalarda oldukça sık başvurulan küreselleşme kavramı adeta geçmiş ve gelecek tüm sırların kapılarını aralayacak sihirli bir anahtar sözcük haline dönüşmüştür (Bauman, 2014: 25). Küreselleşme çoğu zaman, mevcut durumu açıklayan bir olgu, eğilimleri yansıtan bir süreç ya da idealleştirilmiş bir hedef olarak sunulmaktadır. Sonuçta karmaşık bir süreç olan ve paradoksal öğeler de içeren küreselleşme, herkesin farklı anlam yüklediği bir kavram haline gelmiş, böylece küreselleşmeyi ekonomik ve toplumsal sorunların sebebi, sonucu ya da çözüm yolu olarak gören birçok farklı yaklaşım geliştirilmiştir (Demir, 2001:74).

Küreselleşmeye dair farklı yaklaşımların ayrı hedeflere ulaşmaya çalışması nedeniyle kavramı açıklayan tek ve ortak bir tanım bulunmamaktadır. Kimilerine göre küreselleşme; emperyalizmin son aşaması, kapitalist ekonominin küreselleşmesi, ulus devletin sonu, Amerikanlaşma ve

Batılılaşmanın yeni adından başka bir şey değildir (Aydoğan, 2011:55). Bu yaklaşımı benimseyenlere göre yaşadığımız toplum, kültürel anlamda homojen ve ulus devletin sınırlarının ortadan kalktığı tek kimlikli bir dünyaya doğru evrilmektedir. Kimilerine göre ise bu yaklaşım abartılı bir korku içermekte, fazlasıyla ekonomi merkezli düşünülmekte ve kültürel faktörlerin gücü dışlanmaktadır. Bu bağlamda Roland Robertson'ın küreselleşme analizi kültürü merkezine alması bakımından önem arz etmektedir. Robertson'a göre bir kavram olarak küreselleşme, hem dünyanın küçülmesi hem de bir bütün olarak dünya bilincinin güçlenmesi sürecidir ancak aynı zamanda farklılıkların bir aradalığıdır (Robertson, 1999:21). Ulus devlet, birey, evrensellik gibi kavramlar küresel alanın bileşenleridir ve etkileşim halinde varlıklarını sürdürürler (Balcı, 2006: 28).

Baumun'a göre sonuçlarından ister mutlu olalım ister olmayalım küreselleşme üzerine herkesin birleştiği nokta hem geri dönüşü olmayan hem de hepimizi aynı şekilde etkileyen bir bütünleşme sürecidir (Bauman, 2014: 97). Modelski de bütünleşmeyi vurgulayarak küreselleşmeyi toplumların global bir sistem içerisinde bir araya getirilmesi süreci olarak tanımlamıştır (Modelski, 2006: 113).

Giddens küreselleşmeyi modernitenin radikalleşmiş hali olarak görmekte, bireylerin, grupların ve ulusların artan biçimde birbirine bağımlı hale geldiği, yerel oluşumların millerce ötedeki olaylarla biçimlendirildiği ya da bunun tam tersinin söz konusu olduğu dünya çapındaki toplumsal ilişkilerin yoğunlaştığı bir süreç olarak değerlendirmektedir (1990: 60). Bağımlılık ilişkisini küreselleşme tanımının odağına koyan bir diğer isim de John Tomlinson'dur. Tomlinson küreselleşmenin çok boyutlu yapısını ve bağımlılık ilişkisini ifade etmek için karmaşık bağlantılılık (complex connectivity) adını verdiği kavramını kullanır. Tomlinson bu kavramla küreselleşmenin modern yaşamı karakterize eden, hızla gelişen ve giderek yoğunlaşan karşılıklı bağlar ve bağımlılıklar ağına işaret etmektedir. Küreselleşme çağdaş toplumsal yaşamın tüm yönlerinde, kültürden suçlara, finanstan ruhaniye, dünya çapında

bağımlılığın hızlanması, derinleşmesi ve genişlemesidir. Hindistan'daki bilgisayar programcılarının Amerika ve Avrupa'daki işverenlerine aynı zamanda hizmetler sunması, Burma'daki haşhaş ekimi ile Berlin ve Belfast'taki uyuşturucu kullanımı arasında bağlantı kurulabilmesi çağdaş küreselleşmenin çok boyutlu yapısını ve karşılıklı bağlantılı yapısının göstergelerindendir (Tomlinson, 2013: 12-14).

Toplumların birbirine giderek bağımlı hale geldiği küreselleşme sürecinde dünyanın bir bölgesindeki olay, karar ve etkinlikler gezegenin uzak bölgelerindeki birey ve topluluklar için önemli hale gelmiş, toplumsal, politik ve ekonomik sonuçlar doğurmaktadır.

1. 2. Küreselleşmenin Gelişimine Etki Eden Faktörler

Küreselleşme kavramı üzerine var olan literatür taraması yapıldığında, küreselleşmeyi etkileyen faktörler arasında teknolojik gelişmeler, ekonomik ve siyasi nedenlerin ön plana çıktığı görülmektedir. Bu nedenle bu bölümde küreselleşmenin gelişimini etkileyen faktörlere teknolojik gelişmeler, ekonomik ve siyasal etkenler başlıkları altında yer verilecektir.

1. 2. 1. Teknolojik Gelişmeler

İkinci Dünya Savaşını izleyen dönemde telekomünikasyon altyapısındaki bir dizi ilerleme uluslararası iletişim ağında önemli gelişmelere neden olmuştur. Mekanik araçların yardımıyla teller ve kablolar üzerinden gönderilen analog sinyallere bağlı olan geleneksel telefon iletişimi yerini büyük miktarda bilginin sıkıştırıldığı ve sayısal olarak iletildiği bütünleşmiş sistemlere bırakmıştır. 1960'lardan başlayarak uyduların yayılması da, uluslararası iletişimin gelişmesinde önemli rol oynamıştır. Gelişen iletişim sistemleri birbirini destekleyecek şekilde olmuştur. 1972 yılında internetin de bu sisteme entegrasyonu ile gezegenin farklı yerlerindeki toplumlar birbirine yakın hale gelmiştir. 1990'lı yıllardan itibaren internet ve cep telefonlarının yaygın kullanımı, küreselleşme süreçlerini derinleştirmiş ve hızlandırmıştır. Telekomünikasyon altyapısı, dünyanın her yerinde aynı ölçüde gelişmiş olmasa

bile uluslararası iletişime sahip ülkelerin sayısı gittikçe artmış ve daha çok bağlantılı hale gelmiştir (Giddens, 2008: 84-85). Thomas Friedman'a göre 1989'da Berlin duvarının yıkılmasıyla başlayan bugünün küreselleşme çağı gücünü mikroçiplerden, uydu antenlerden, fiber-optik ve internetten almıştır. Bu yeni teknolojiler, dünyayı daha sıkı bir biçimde birbirine kenetlemiş şirketlere de üretim, araştırma ve pazarlama faaliyetlerini çeşitli ülkelere yayabilme imkanı sunmuştur. Bilgisayarlar ve ucuz telekomünikasyon, önceden alınıp satılması mümkün olmayan hizmetlerin küresel düzeyde alınıp satılmasını mümkün kılmıştır. Friedman'a göre sadece şirketler değil bireyler de teknolojinin sunduğu olanaklardan yararlanabilmiş kilometrelerce uzakta birisiyle tanışma, konuşma, bilgi ve belge paylaşma şansına sahip olmuştur (1999: 16-17).

Küreselleşme sürecinde teknolojiye öncelik veren Rosenau'ya göre coğrafi ve toplumsal sınırları ortadan kaldıran, insanları, fikirleri ve malları, mekan ve zaman içinde daha önce hiç olmadığı kadar hızlı ve güvenli taşıyan, ulaşım teknolojisi, bilgisayar, uydu yayıncılığı ve diğer teknolojik keşifler olmuştur. Teknoloji yerel, ulusal ve uluslararası toplulukları çok büyük bir hızla birbirine bağlamıştır (Rosenau, 1990:17). Küreselleşmenin yayılması sürecinde çok önemli bir lokomotif görevi gören teknolojik gelişmelerin sonucunda coğrafi mekan, zaman, ulus-devlet, yerel, yerellik, kültür ve siyaset gibi bir çok kavram tartışmalı hale gelmiştir. Bu tez çalışması açısından son derece önemli olan bu kavramlar küreselleşme, kültür ve medya ilişkisinin tartışılacağı ikinci bölümde daha detaylı olarak yer alacağı için burada kısaca değinilmektedir.

1. 2. 2. Ekonomik Etkenler

Ekonominin küreselleşmenin gelişimine olan etkisini anlayabilmek için öncelikle dünyayı günümüz ekonomik yapısına taşıyan iktisat politikalarına ve bu iktisat politikalarının hayata geçmesine neden olan önemli tarihsel olaylara bakmak gerekir. Günümüz küresel ekonomisini açıklayacak en önemli iktisat doktrinini Adam Smith ve David Ricardo gibi önemli düşünürlerin öncülüğünü yaptığı liberal ekonomi doktrindir. Klasik İktisat Okulunun kurucusu olan

Adam Smith, "Ulusların Zenginliği" adlı ünlü eserinde klasik liberalizmin temel ilkelerini ortaya koymuştur. Bu düşünceye göre ekonominin işleyişinde doğal bir düzen vardır ve bunu görünmez bir el yönetir. Smith'in *görünmez el* dediği tanrısal bir güç değil bireylerin kişisel çıkarlarının ta kendisidir. Smith'e göre devlet ekonominin doğal işleyişine müdahale etmemelidir veya sınırlı müdahalelerde bulunmalıdır. Liberalizm ekonomik sistem olarak serbest piyasa ekonomisini ya da diğer bir deyişle kapitalizmi savunur ki bu; rekabete dayalı ya da karı esas alan, özel mülkiyet, miras, sözleşme yapma, teşebbüs ve tercih özgürlüğünün güvence altına alındığı ve devletin fiyat mekanizmasının işleyişine en az müdahale ettiği bir ekonomik sistem modelidir (Aktan, 1995: 220-225). Liberal ekonominin temel prensipleri dünya çapında kabul görmüş ve uygulanmaya başlanmıştır. Dünyanın önde gelen hükümetleri gümrük vergileri ve açık yasaklar şeklinde ticarete uyguladıkları kısıtlamaları büyük oranda kaldırmışlardır. 1870'lerin sonrasında, altın standardının genel kabul görmesi ise para birimlerinin değerinde değişiklik korkusu olmadan sermayeye uluslararası alanda hareket etme kabiliyeti kazandırmıştır. Ekonomist Dani Rodrick'e göre Smith ve Ricardo'nun önünü açtığı serbest piyasa ekonomisi on dokuzuncu yüzyılda küresel ekonomiye ivme kazandıran en önemli etkenlerden birisi olmuştur (2011: 41).

18. Yüzyılın ikinci yarısından 19. yüzyılın sonlarına değin dünyada hakim iktisadi doktrin olan Liberal ekonomi 20. yüzyılda giderek önemini yitirmiştir. 1929-1939 yılları arasında yaşanan Büyük Bunalım ve 2. Dünya Savaşının ardından yaşanan ekonomik kriz yeni ekonomi politika arayışlarına neden olmuştur. İngiliz ekonomist John Maynard Keynes ve Amerikan Hazine Bakanı Harry Dexter White yaşanan bu krizden açık bir küresel ekonomi nasıl kurulurun yollarını aramıştır (Aktan, 1995: 22). Bu arayışların sonucunda 1944 yılında 45 ülkenin katılımıyla Birleşmiş Milletler Para ve Finans Konferansı gerçekleşmiş adını yapıldığı yerden alan Bretton Woods anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile 1970'li yıllara kadar dünya ekonomi politikasına Keynesyen müdahaleci devlet anlayışı hakim olmuştur. Bu politikaların bir

sonucu olarak devletin ekonomideki rolü pek çok ülkede genişlemiştir. IMF (Uluslararası Para Fonu), Dünya Bankası, GATT (Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Anlaşması) ve OECD (İktisadi Kalkınma ve İşbirliği Örgütü) gibi küresel ekonomiye hız kazandıran uluslararası ekonomik örgütler bu dönemde kurulmuştur. Ancak devletin büyümesi kronik bütçe açıkları, yüksek vergi yükü, enflasyon gibi yeni sorunlar ortaya çıkarmış ve son olarak 1970'li yılların başında yaşanan Petrol Krizi ekonomide yeni çözüm arayışlarına neden olmuştur. Klasik liberalizmin temel ilkelerini savunan neo-liberal ekonomi düşüncesi böyle bir ortamda doğmuştur. Devletin kısıtlı müdahalesi, ekonomide serbestleşme, ihracata dönük büyüme laflarıyla sunulan yeni dönüşümün sonucunda ulus ötesi veya ulus aşırı şirketler ortaya çıkmıştır. Bu şirketlerin çok uluslu şirketlerden farklı olarak ulusal devletlerin politikaları tarafından kontrol edilemez ve sınırlandırılmaz oluşu küreselleşme sürecinin hızlanmasına neden olmuştur (Kazgan, 2015:16). Özellikle 90'lı yıllarda Reagan ve Thatcher'ın uygulamaya koydukları serbest ticaret politikaları, ekonomik serbestleşmenin bugünkü ilerlemesine katkıda bulunmuştur. Bu serbestlik uluslararası ekonomiden ulus ötesi ekonomiye geçişi sağlamıştır. Ulus ötesi devletsiz şirketler Kuzey Amerika, Avrupa ve Japonya'da küresel ekonominin temel aktörleri haline gelmiştir (Thompson, 2013:35). 1980'li yıllarda iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler sanal bir ekonominin ortaya çıkmasına neden olmuş ulus ötesi şirketlerin işi daha kolaylaştırmıştır. Teknolojinin sunduğu imkanlar sayesinde bankalar, şirketler, bireysel yatırımcılar bir fareyi tıklayarak fonlarını uluslararası düzeyde hareket ettirebilir hale gelmiştir (Giddens: 2003: 90). Sanal ekonomi, ekonomik küreselleşmeye hız kazandıran en önemli etkenlerden birisi olmuştur ki 1980'lerden itibaren dünya ticaretinin önemli bir kısmının bilgisayarlar aracılığıyla gerçekleşmeye başlamış olması bu bilgileri doğrular niteliktedir (Timisi, 2003: 10). Ulaşım ve iletişim teknolojilerindeki hızlı ilerleme uzak mesafeli ticarete maliyeti düşürmüştü ve dünya ticaretinde ciddi bir artış yaşatmıştır (Rodrick, 2011:41-42). Maliyetlerdeki azalış, iletişim ve ulaştırma araçlarındaki artış küreselleşme sürecini sadece hızlandırmamış aynı zamanda derinleştirmiştir (Tabb, 2001: 15).

1. 2. 3. Politik Etkenler

Küreselleşme sürecini hızlandıran politik nedenleri üç kategoride ele almak mümkündür. Öncelikle Doğu Avrupa'da 1989'da yaşanan devrim hareketleri ve 1991'de Sovyetler Birliğinin yıkılışıyla doruğa çıkan Sovyet Komünizminin çöküşünün sonucunda Rusya, Ukrayna, Polonya, Macaristan, Çek Cumhuriyeti, Baltık Devletleri, Kafkasya ve Doğu Asya devletleri Batı tipi siyasal ve ekonomik sistemlere doğru ilerlemiştir. Bu ülkeler artık küresel topluluktan yalıtılmış değil, onunla bütünleşmiş yirminci yüzyılın başından beri ilk kez göç, turizm, medya, diplomasi ve özellikle çok uluslu şirketlerin (ÇUŞ) ve diğer iş kollarının kapitalist ekonomik işlemlerine açık hale gelmiştir (Ritzer, 2011:63).

Doğu Bloku'nun yıkılması küreselleşmenin önündeki en büyük engeli ortadan kaldırmış liberal piyasa sisteminin yaygınlaşmasını sağlamıştır. Küreselleşme süreci başta ABD olmak üzere, Dünya Ticaret örgütü (DTÖ), Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası ekonomik kuruluşların öncülüğünde sürdürülen ideolojik bir boyut kazanmıştır (Bozkurt, 2004: 352).

Küreselleşmenin yoğunlaşmasına yol açan ikinci önemli politik gelişme uluslararası ve bölgesel hükümet mekanizmalarının gelişimi olmuştur. Birleşmiş Milletler ile Avrupa Birliği, ulus devletleri ortak bir siyasal forum içinde bir araya getiren en önde gelen iki oluşumdur. Bu tür kuruluşların etkinlikleri ülkeleri ve toplulukları birbirine bağlamış ve bağımlı hale getirmiştir. Küreselleşme neredeyse bu tip Uluslararası Devlet Örgütleri (UDÖ) ile Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları (USTK) tarafından yönlendirilir hale gelmiştir (Giddens, 2008:83-84). Özellikle 1945'ten beri devam eden süreçte yapılandırılan, hem idari, hem hükümet dışı örgütler, büyük oranda dünyaya egemen hale gelmiştir. Bu yapılar bilime, tıbbı, teknik alanlara ve hatta ulus-devletlerin sorumluluk alanında olduğu bilinen konularla bile ilgilenmektedir. Uluslararası örgütler toplumsal sorunları tespit edip yetkili mercilere iletmeyi görev edindikleri gibi doğrudan yardım faaliyetlerine de girişmektedir. "Modern

dünya"nın gelişimi için nüfus, sağlık, eğitim, işgücü, üretim yatırım gibi konular hakkında veriler toplan ve değerlendirmelerde bulunurlar. Böylece küreselleşmenin önemli aktörleri olarak karşımıza çıkan bu uluslararası yapılar ulus devletleri git gide birbirine benzeyen bir dünya toplumu kültürüne doğru sürüklediği şeklinde eleştirilirler (Meyer, Boli, Thomas ve Ramirez, 2013: 311).

1. 3. Küreselleşme Tartışmalarında Farklı Eğilimler

Merkezinde küreselleşme kavramının yer aldığı akademik çalışmalar incelendiğinde öncelikle küreselleşmenin varlığının sorgulandığı görülmektedir. Küreselleşme yeni bir dönemi mi işaret etmektedir, yoksa modernitenin ya da kapitalist dünya sisteminin devamı mıdır? Temelde bu iki soruya odaklanan küreselleşme tartışmalarının amacı içinde bulunduğumuz çağı siyasal, ekonomik ve sosyokültürel açıdan analiz etmektir.

Karmaşık bir süreç olan küreselleşme üzerine akademik çevrede oldukça farklı bakış açıları mevcuttur. David Held ve arkadaşları geniş literatüre rağmen küreselleşmeyi teorik bir çerçeveye oturtan sistematik analiz çalışmalarının olmadığını düşünmektedir. Held ve arkadaşları "Global Transformations" (1999) adlı kitaplarında tartışmayı incelemişler küreselleşmeyi kavramsal bir çerçeveye oturtmaya çalışmışlardır. Kitap küreselleşme üzerine yazılmış en temel eserlerden birisi olarak bilinmektedir. Eserde küreselleşme tartışmalarına katılanları şüpheciler, aşırı küreselleşmeciler ve dönüşümcüler şeklinde başlıca üç düşünce okuluna dahil edilmiş ve tartışmalara bu kategoriler altında yer verilmiştir (Bülbül, 2006: 15). Bu çalışmada küreselleşme üzerine düşünceler Held ve arkadaşlarının kategorize ettiği başlıklar altında incelenecektir.

1.3. 1. Şüpheciler

Küreselleşmenin gereğinden fazla büyütüldüğünü küreselleşme tartışmalarının yeni olmayan bir şey hakkında gereksiz yere çok konuşma olduğunu düşünenlere şüpheciler denmektedir (Held ve ark. 1999).

Küreselleşme tartışmasında yer alan şüphecilerin küreselleşmenin yeni bir süreç olmadığını ispat etmek için dört temel iddiaları vardır;

1. Ekonomik aktiviteler küreselleşmiş bir ekonomide olduğundan daha belirgin bir şekilde milli temellere dayanmaktadır.

2. Uluslararası akımlardaki büyüme uluslararasılaşmayı temsil etmektedir, bu ise yeni küresel ekonomik aktivitelerin ortaya çıkmasından çok, iyi tanımlanmış milli ekonomiler arasındaki yükselen ilişkilerdir. Bu yüzden milli ekonomik politikalar en azından potansiyel olarak tutarlı ve etkin kalmaktadır.

3. Günümüzde küresel akımların seviyesi klasik Altın Standardı dönemiyle (1870-1914) karşılaştırılabilir veya daha düşük düzeydedir ve benzer olarak uluslararası ilişkilerdeki ikinci dünya savaşı sonrası büyüme, 1930 ve ikinci dünya savaşındaki bozulmadan sonraki ilk duruma dönüşten çok az farklıdır.

4. Artan uluslararası aktivitelerin çoğu farklı ve bağımsız bölgesel yükselişleri yansıtmaktadır, bu durum küresel ekonomik aktivite artışından çok, bir bölgeselleşme etkisidir (Perraton, Goldblatt, Held, Mc Grew, 2006: 1-3).

Şüpheciler bu dört iddiayı ortaya koyarak bütünleşmiş tamamen küreselleşmiş bir piyasa ekonomisinin var olduğunu iddia eden aşırı küreselleşmecilere karşı çıkmakta bugünkü ekonomik karşılıklı bağımlılık düzeylerinin eşsiz olmadığını savunmaktadır. Dünya ticareti ve yatırım düzeyleri hakkındaki on dokuzuncu yüzyıl istatistiklerine işaret eden şüpheciler, çağımız küreselleşmesinin tek farkının uluslar arasındaki etkileşimin yoğunluğu olduğunu ileri sürmektedirler. Şüpheciler aşırı küreselleşmecilerin ulus-devletin gücünün aşındığı iddiasına karşı çıkmakta eski önemini korumaya devam ettiğini düşünmektedir (Giddens, 2008: 93).

Ulus-devletin temellerinin ekonomik güçleri tarafından oyulduğu, uluslararası örgütlerin ve hükümet dışı aktörlerin, uluslararası sistemde başat

aktörler olarak ulus-devletin yerini aldığı düşüncesine sıkça rastlanmaktadır. Daniel Yergin ve Joseph Stanislaw, piyasanın egemen zirveler üzerindeki denetimi, devletten çekip aldığı ve ulus-devletin ekonomik rolünün sona erdiği düşüncesindedirler. Buna karşın Gilpin ekonomik küreselleşmenin sonuçlarının ulus-devlet açısından oldukça abartıldığı düşüncesindedir. Ona göre küreselleşmenin ekonomik önemi artmakla birlikte dünya ekonomisiyle bütünleşmesi son derece eşitsizdir ve belirli sektörlerle sınırlıdır. Ayrıca ekonomik küreselleşme devletlerin küçülmesinde bir etken olmuşsa da ideolojik, teknolojik ve uluslararası politik değişimler daha güçlü etkiler oluşturmuşlardır (Gilpin, 2014: 412-413).

Şüpheli yaklaşımı benimseyen en önemli düşünürlerden Hirst ve Thomson "Küreselleşme gerekli bir mit mi?" adlı makalelerinde 1960'lardan sonra dünyada çok şeyin değiştiğini kabul etmekle birlikte bu değişimin aşırı küreselleşmecilerin iddia ettiği gibi yeni bir toplumsal düzen olmadığını savunmaktadırlar. Hirst ve Thomson aşırı küreselleşmecilerin tezlerinin sıg ve dayanaksız olduğunu düşünmekte ve fikirlerini beş başlık altında savunmaktadırlar. Yazarlara göre ilk olarak şu anki ileri derecede uluslararasılaşmış ekonomi önceden görülmemiş bir şey değildir. Hatta modern endüstriyel teknolojiye dayalı ekonominin 1860'lı yıllarda yaygınlaşmaya başlamasıyla var olan uluslararası ekonomi 1914'e kadarki süreçte bugün olduğundan daha bütünleşmişti. İkinci olarak çok uluslu şirketlerin sayısı ulusal temelli şirketlerin sayısından daha azdır ve bu ulusal temelli şirketlerin üretim ve satış yoğunluğu kendi ulusal sınırları içerisinde gerçekleşmektedir. Üçüncüsü sermayenin hareketliliğinin, yatırımların ve istihdamın, gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere doğru kaydığı iddiasının aksine yatırımların çoğu gelişmiş ülkelerde yoğunlaşmaktadır. Dördüncü dünya ülkeleri hem ticaret hem de yatırım açısından geri kalmaya devam etmektedir. Aşırı küreselleşme taraftarlarının iddiasına göre dünya ekonomisi küresel hale gelmiştir. Hirst ve Thomson'ın dördüncü iddiasına göre dünya ekonomisi küresel olmaktan çok uzakta, ticaret, yatırım ve finansman akışı Avrupa, Japonya ve Kuzey Amerika

üçlüsünde yoğunlaşmış durumdadır ve bu eğilim devam edecek gibi gözükmektedir. Böylece bu ülkeler temel ekonomik gücü ellerinde bulundurmakta ve piyasalara hakim olmaya devam etmektedir. Böyle bir durum piyasaların kontrolsüz olduğu iddiasını çürütmektedir (Hirst, Thomson, 2013:115-118).

Dünya Sistemi Teorisiyle tanınan siyaset bilimci Immanuel Wallerstein küreselleşme kavramının özellikle 70'li yıllarda akademik ve politik çevrelerce sıkça kullanılan "kalkınma"nın yerini alan yeni moda bir kavram olarak değerlendirmiştir. Kalkınmayı "Avrupalılar tarafından dünyanın Avrupalı olmayan geri kalanının sahip olduğu kaynakları sömürmek ve kar elde etmek için ortaya koydukları somut aksiyonlar bütünü" olarak tanımlayan düşünüre göre kalkınmacılık modasının bittiği anda yerine küreselleşme gelmiştir. Küreselleşmenin ardındaki kapitalist dünya sistemini eleştiren Wallerstein aşırı küreselleşmecilerin dünyanın her yerine beşeri refah geleceği yönündeki iddiasını reddeder. Ona göre yoksul ve zengin bütün ülkelerin aynı yaşam koşullarında yaşaması hiçbir zaman mümkün değildir. Küreselleşme kapitalist sömürünün arkasına saklandığı yeni moda bir terimdir (2013: 127- 129).

1. 3. 2. Aşırı Küreselleşmeciler

Held ve arkadaşları küreselleşmenin sonuçları neredeyse her yerde hissedilen gerçek bir olgu olduğunu ileri sürenleri aşırı küreselleşmeciler (hiper-globalist) olarak tanımlanmıştır. Bu düşünceye göre soğuk savaşın ardından ve komünizmin çökmesiyle dünyada yeni bir dönem başlamıştır. Aşırı küreselleşmeci yaklaşımın ön plana çıkan savunucularından New York Times muhabiri Thomas Friedman küreselleşmeyi ikiye ayırır. Friedman günümüz küreselleşme çağıının 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılışı ile başladığını ve bu yeni çağın küreselleşmenin ikinci raundu olduğunu düşünmektedir. Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcından Soğuk Savaş'ın sonuna kadar olan yaklaşık yetmiş beş yıllık dönem bir bakıma iki küreselleşme çağı arasındaki uzun moladan ibarettir. Friedman'a göre günümüzde yaşanan küreselleşme çağında dünya tek ve

küreselleşmiş bir pazar halinde birbirine kenetlenmiş ve yoğunlaşmıştır. Küreselleşme sürecinden etkilenen insan ve ülkelerin sayısı komünist rejimin yıkılması ile artmıştır. Küreselleşmeyi olmuş ve gittikçe etkisi artan bir süreç olarak gören Friedman serbest pazar ekonomisi üzerine kurulmuş kapitalizmin ekonomik refahı arttırdığı ve bunun uzun vadede tüm ülkelerin lehine bir süreç olduğunu iddia eder (Friedman, 2003:436- 458).

Küreselleşmenin zengin ile fakir arasındaki gelir eşitsizliğini ön plana çıkardığı şüpheli yaklaşımın aksine aşırı küreselleşmeci yaklaşımıyla bilinen Goklany küreselleşme çağında dünyada açlık tehlikesinin, ölüm oranlarının, çocuk işgücünün azaldığını, eğitim seviyesinin ve temiz suya erişimin arttığını savunmaktadır. Goklany'ye göre zenginlik sadece maddi değerlerle ölçülmez. Beşeri refah yaşam şartlarının iyileşmesidir ve küreselleşme beşeri refahı arttırmaktadır (Goklany, 2003: 87).

Aşırı küreselleşmeci yaklaşımıyla tanınan bir diğer düşünür tarihin sonu tezi ile bilinen Fukuyama'dır. Francis Fukuyama tarihin sonu tezi ile soğuk savaşın sona ermesiyle liberal düşünce yapısının ve kapitalizmin alternatifsiz bir sistem olarak tüm dünyaya hakim olduğu ve ideolojik anlamda insanoğlunun varabileceği son noktaya varıldığını iddia eder. Fukuyama'nın anlayışına göre liberalizm insanlığın refah arayışında önemli bir adımı hatta insanlığın gelebileceği ve hatta gelmiş olduğu son noktayı simgelemektedir. Fukuyama'ya göre liberal demokrasi evrenselleşmiş, liberalizme alternatif olarak görülen faşist ve komünist ideolojiler ölmüştür (2003: 227-264).

Küreselleşme tartışmaları içerisinde çok önemli bir yere sahip konuların başında ulus- devlet sorunu gelmektedir. Aşırı küreselleşmeci yaklaşımıyla bilinen Japon asıllı Amerikalı düşünür Ohmae küreselleşmeyi tüm dünyadaki halkların küresel piyasa disiplinine artan bir biçimde etkilendikleri yeni bir çağ olarak tanımlamakta ve bununla birlikte ulus devletin sonunun geldiğini iddia etmektedir. Ohmae "Ulus Devletin Sonu, Bölgesel Ekonomilerin Yükselişi" adlı çalışmasında ulus-devletlerin bireyler ve dünya siyasetindeki belirgin rolünü

kaybettiğini savunur. Ohmae ulus devletlerin eski önemlerini yitirışini dört temel nedene bağlamıştır. Bunların ilki yatırımların artık coğrafi sınırlara bağlı olmayışdır. Artık sermayenin akışı ulus devletten bağımsızdır ve devletlerin müdahaleleri gereksiz kalmıştır. İkinci neden endüstridir; geçmişte firmalar kendi ulusal hükümetlerinin çıkarlarını göz önünde bulundurarak işlem yaparlarken modern çok uluslu şirketler stratejilerini biçimlendirirken devletlerin amaçlarını değil, firmaların cazip pazarlara hizmet sunmaları ve kazanma arzularını ön plana alırlar. Üçüncü neden, yatırımları ve endüstriyel hareketi kolaylaştıran enformasyon teknolojisidir. Dördüncü ve son faktör ise bireysel tüketicilerin yönelimlerinde global hale gelmeleridir. Bireyler artık ulusal bağlılık ve sınırlar temelinde değil, nereden gelirse gelsin en iyi ve ucuz ürünleri satın alma eğilimindedir. Ohmae'ye göre bu dört nedenden ötürü ekonomik birimler sadece bulundukları bölgelerle sınırlı değildirler. İhtiyaçlarını çok uzaklardan karşılayabilirler. Bu nedenle ulus-devletlerin geleneksel aracılık işlevi, piyasa oluşturma ve etkileme olanakları ortadan kalkmıştır. Ulus devletlerin, küresel sistemdeki varlıklarını sürdürebilmeleri için tek çözüm, ülkelerin yapay resmi sınırlarına göre değil, ekonomik nedenlere göre şekillenecek "bölge-devletlere" dönüşmeleridir. Bölge-devletler tek bir ulus-devletin sınırları içerisinde olabileceği gibi birkaç devletin sınırları ile de kesişebilir. Bu birimleri tanımlayan politik sınırlar değil, ekonomik gereksinimlerdir (2003: 265- 283).

1. 3. 3. Dönüşümcüler

Küresel düzenin dönüşüm geçirdiğini kabul ederek pek çok eski düzenin varlığını sürdürdüğünü savunanlara dönüşümcüler denmektedir. Dönüşümcülerin tezinin merkezinde küreselleşmenin, modern toplumları ve dünya düzenini yeniden şekillendiren hızlı toplumsal, politik ve ekonomik değişmelerin itici gücü olduğu düşüncesi yer alır. Bu görüşü savunanlara göre daha önce hiç görülmemiş bir şekilde küredeki bütün devletler ve toplumların sorunlarının net bir ayrımının yapılamadığı bir çağda yaşamaktayız (Rosenau, 1990; Sassen, 1996). Aşırı küreselleşmecilerin tersine, dönüşümcüler

küreselleşmeyi etkilere ve değişmeye açık olan dinamik bir süreç olarak görmektedir (Held ve ark., 2006: 172).

Dönüşümcü yaklaşımın en önemli isimlerinden birisi olan sosyolog Anthony Giddens modernliğin küreselleştirici bir doğası olduğunu düşünmekte, küreselleşmeyi modernliğin bir sonucu, radikalleşmiş hali olarak görmektedir. Günümüzde yaşamımızı her yönüyle etkileyen bir dönüşümler çağında yaşadığımızı ve bu dönüşümler sebebiyle de kimsenin tam olarak anlamadığı ancak yaşamak zorunda olduğu küresel bir düzene doğru sürüklendiğimizi ifade eder. Bu anlamıyla küreselleşme tek bir süreç değil karmaşık süreçlerin bir araya geldiği bir olgular kümesidir (Giddens, 2012: 60-61).

Dönüşümcüler, ulusal hükümetlerin otoritelerini ve güçlerini yeniden yapılandırıldığını kabul ettiği halde, hem aşırı küreselleşmecilerin "egemen ulus devletin sonunun geldiği" iddialarını, hem de küreselleşme karşıtı kuşkucuların "hiçbir şey değişmedi" tezini reddetmektedirler. Bu noktada dönüşümcüler açısından ulus devlete yapılan vurgu, ulus-devletin de hemen her şeyde olduğu gibi bir yeniden yapılanma içerisine girdiğidir. Buna koşut olarak ulus-devletin dönüşüm içerisinde olan dünyadaki konumu, küreselleşmeyle yakından ilgilidir ve tartışmaya açılmalıdır (Esgin, 2001:189-190). Dönüşümcülere göre çok yönlü işleyen bağlantılar ile kültürel akımların iç içe olduğu, tek bir merkezden yönetilemeyen bir süreç olan küreselleşmenin kültürel etkilerinin yayılmasına küresel göç, medya ve telekomünikasyon alt yapısı yardım eder. Küresel kentler bir çok etnik grup ve kültürün iç içe geçtiği yan yana yaşadığı çok kültürlü kentlerdir.

İKİNCİ BÖLÜM

KÜLTÜR, MEDYA VE KÜRESELLEŞME İLİŞKİSİ

Toplumların birbirine giderek birbirine bağımlı hale geldiği bir süreç olan küreselleşme sadece ekonomik ve politik değil kültürel boyutları ile de tartışılmaktadır. Yerel televizyonların kültürü yansıtmasının küreselleşme kavramı çerçevesinde analiz edildiği çalışmamız açısından önemli olan küreselleşme, kültür ve medya ilişkisine dair ön plana çıkan kavram ve tartışmalara bu bölümde yer verilecektir.

2. 1. Kültür Kavramının Tanımlanması

Oldukça karmaşık ve tanımlaması zor bir kavram olan kültür köken olarak Latince'deki "cultura" kavramından gelmiştir. Bir çok etkinlik, ilişki ve süreci bir arada ihtiva etmesi kavramı tanımlaması zor ve karmaşık hale getirmiştir. İlk zamanlar daha çok tarımsal faaliyetler özellikle bir şeyi ekip yetiştirme veya bakma anlamında kullanılan kavram Ortaçağ'dan sonra Aydınlanma döneminde özellikle insan beyninin yetiştirilmesi ya da etkin geliştirilmesi anlamında kullanılmaya başlamıştır. Terim sırasıyla Fransızca, İngilizce ve Almanca dillerine girmiştir (Williams, 2012: 105-106).

Kültür on sekizinci yüzyılda Uygarlık Latince (civilis) ile eş anlamlı kullanılmıştır. Uygarlık kavramı İngilizce ve Fransızca'da barbarlık ve ilkelikten kurtulup incelmeye, yontulmaya, düzene ve ileriye doğru giden insan kalkınması anlamına gelmekteydi. On sekizinci yüzyılın sonunda Almanya'da "Zivilisation: uygarlık" negatif ve kültür pozitif bir anlam taşımaya başladı. Uygarlık kişilerin kibarlık ve incelik gibi davranışlarını değerlendirme kriteri olarak görülmeye, kültür ise yaratıcılığın ifade edildiği sanatsal ve entelektüel ürünler için kullanılmaya başlanmıştı. Uygarlık ve kültür arasındaki benzerliğin zamanla bir karşıtlığa dönüşmesi, kendini *uygar* olarak tanımlayan burjuva sınıfı ile *kültürlü* olmakla övünen aristokratlar arasındaki gerilimin bir sonucuydu. Benzer bir şekilde kültür günümüzde genel olarak eğitilmişlikle, entelektüel olmayla ve

değerli olmayla eşleştirilir ve *sanatta, davranışta, anlayışta mükemmel olan* anlamında kullanılır. Böyle bir yaklaşım kültürü belli bir sınıfın yaşam, düşünce ve davranış tarzını anlatan seçkin bir kültür anlayışına indirgemekle eleştirilir. Bu yaklaşım yüksek kültür alçak kültür tartışmalarının temel konusu olmuştur (Erdoğan, Alemdar, 2011: 19-21). Tomlinson'a göre Raymond Williams'ın ünlü "kültür sıradandır" deyişi kültürü bu seçkin bakış açısından ve ayrıcalıklı konumundan çıkarmak istemesinden kaynaklanmaktadır. Çünkü kültür sıradandır ve toplumun her kesimini içine alan bütün bir yaşam tarzıdır (Tomlinson, 2013:37).

Kültür kavramının tarihçesine bakıldığında Fransız İhtilali'nden sonra önem kazandığı görülmektedir. Aydınlanma dönemine denk gelen bu süreçte kültüre Avrupalılaşma düşüncesi hakim olmuştur. Bauman'a göre Aydınlanma döneminde kültürlü olmak Avrupalılaşmak demektir. Avrupalılaşma ya da Avrupa Merkezilik (eurosentrizm) Avrupa'da ortaya çıkan, orada politik ve toplumsal olarak kurumlarda yasa koyucular tarafından tanımlanan, bireysel ve toplumsal yaşamın yöntemi olarak kabul edilen fikirlerin doğru ve haklı olduğu düşüncesine dayanmaktaydı. Dolayısıyla temel amacı insan yetiştirmek olan kültür Avrupalılaştırmalıydı. Avrupa merkezilik anlayışıyla yola çıkan Fransız İhtilali'nin kanun yapıcıları kültürle ilgilenme görevini eğitimcilere vermişti. Eğitimcilerin ilk görevi toplumu Avrupalılaşma kriterlerine uygun şekilde yetiştirmek, ikincisi disiplinli, düzenli bir yapı oluşturarak toplumsal düzeni sağlamak ya da toplumu düzene sokmaktır. Eğitimcilere verilen ikinci görevin asıl amacı modern devrimin temel projesi olan ulus- devlet idealini hayata geçirmektir (Bauman, 2015: 62-64). Ancak tek ülke tek ulus ilkesine dayanan ulus-devlet inşasına ilişkin kabuller, farklı dillerin, geleneklerin, adetlerin çok renkli mozaiği ile çatışmıştı. "Yerel" ve "kabileci" her şey geri kalmışlık olarak benimsenmiş, Aydınlanma süreci yerel yaşam tarzlarını ortadan kaldırma sürecine dönüşmüştü. Tüm bunların neticesinde bir devlet sınırı içerisinde sadece tek bir dile, tek bir kültüre, tek bir tarihi hafızaya ve tek bir bağlılığa yer verilmişti. Bauman'a göre Aydınlanma sürecinde ulus inşası etnik ve kültürel

farklılıkları yok ederek onları bir ulus içerisinde eritme planı olarak uygulanmıştı (Bauman, 2015: 84- 87). Bir diğer ifadeyle Fransız İhtilali ile birlikte kültürel farklılıklar oldukça katı uygulamalar ile asimile edilmeye çalışılmış, Avrupalılaşıma yükselen bir değer haline gelmişti. Benzer bir yaklaşıma Stuart Hall'un düşüncelerinde rastlamak mümkündür. Hall'a göre özellikle modernleşme sürecinin başlaması ile birlikte kültürel anlamda batılılaşma bir ideal olarak sunulmuştur (Hall, 1982: 50).

19. yüzyılda antropolojinin gelişmesiyle birlikte kültüre bakış açısı değişmiştir. Kültür artık sadece bir sınıfın entelektüel ilgi alanı ya da Avrupalılaşımanın yolu olmaktan çıkmış bütün bir yaşam biçimi olarak görülmeye başlanmıştır. Kültürün oluşturucu öğeleri üzerine analizler yapılmıştır. Sadece yetiştiren, geliştiren bir kültürden ziyade yaşamın her alanında deneyimler aracılığıyla oluşan yaşanmış kültüre odaklanılmıştır. Kültür analiz edilirken belli bir toplumun üyelerinin sahip olduğu inançlar, adetler, gelenekler, yasalar, bilgi biçimleri de göz önünde tutulmaya başlanmıştır (Williams, 1993:83-84).

Kültür insan topluluklarına kimliklerini veren ve onları birbirinden ayırt eden özelliklere denir. Bu özellikler bir toplumun hal ve hareket kodlarını giyim kuşamı dili kutlama törenleri, davranış normlarını ve inanç sistemlerini içeren bütün bir yaşam biçimini içerir (Mutlu, 2012: 205). Antropolog E. B. Tylor *Primitive Culture* adlı eserinde kültürü; bilgiyi, inancı, sanatı, ahlakı, hukuku, adetleri ve bireyin bir toplumun üyesi olarak kazandığı tüm yeti ve alışkanlıklar olarak tanımlamıştır. Tylor'ın kültür tanımında yer alan tüm yetiler ifadesi oldukça kapsamlıdır. Tüm yetiler genler aracılığıyla aktarılmayan her şey ya da kişiye, topluma öğretilen şeyler anlamına gelir (Eagleton, 2016: 49).

Kültürü tanıma ve anlamada yaşanan bir diğer önemli gelişme sembolik biçimler ve onların taşıdığı anlamların üzerinde durulmaya başlaması olmuştur. Buna göre insanlar sadece anlamlı dilsel ifadeler üretip, bunları aktarmazlar, aynı zamanda dilsel olmayan olgulara, örneğin etkinliklere, sanata anlam verirler

ve bunlarla iletişime girerek deneyimlerini, inançlarını, görüşlerini paylaşırlar. Sembolsel kültür analizi sembollerdeki anlamları ve anlam kalıplarını yorumlamaya çalışır (Erdoğan, Alemdar, 2011:21).

Kültürel çalışmalar okulunun en önemli temsilcilerinden birisi olan Stuart Hall'a göre kültürde anlama yapılan vurgu önemlidir. Çünkü kültür kavramlar ve fikirlerle olduğu kadar duygular, bağlılıklar ve hislerle de ilgilidir. Aynı kültüre ait iki insan her olayı aynı şekilde yorumlamaz. İnsanlara, nesnelere anlam veren o kültürün katılımcıdır. Anlam sabit değildir, dönüşür. Bu nedenle dönmeyen sabit bir kültür de yoktur. Kültür aynı zamanda iletişimsel ve tarihseldir. Geçmişten ve kültürel pratiklerden kopuk bir kültür tanımı yapılamaz (Hall, 2017:8-9). Kültür, bir toplum, grup veya sınıfın kendi varoluş koşullarını deneyimleme, yorumlama, anlamlandırma olanağı sağlayan yaşanmış pratiklerdir (Hall, 1982: 50). Bütün kültürler iç içedir, hiçbirisi tek ve saf değildir. Hepsi melez, heterojen ve son derece farklılaşmıştır. Hiçbir kültür tek parça değildir (Said, 1993:26).

Kültür kültürel, siyasi ve ekonomik pratiklerden çıkarılan anlamlar bütünüdür. Sembollere dökülebilen her şey anlamlıdır. Örneğin reklam metinleri önemli kültürel metinlerdir. Bunun nedeni reklam metinlerinin her ne kadar ideolojik açıdan şüpheli olsa da hayatın nasıl yaşanabileceğine dair anlatılar, ortak kimlik nosyonlarına atıflar, insanların kendilerini nasıl görebileceklerine dair fikirler ve ideal insana dair görüntüler, insanı mutluluğa kavuşturacak durumları sunmasından ileri gelir. Kültürü ekonomiden ya da politikadan ayrı düşünmek mümkün değildir. İnsanlar ekonomik aktiviteden kültürel bir aktiviteye çok hızlı geçişler yaşamazlar. Öyle olsaydı bir kişinin hayatını kazandığı işten bir anlam üretmediği sonucuna varılırdı ki bu olasılıksızdır. Böyle bir yaklaşım kültürü edebiyat, şiir, resim, müzik ve buna benzer dallara ayıran seçkin bir bakışın yansımasından başka bir şey değildir. Bunların her birisi tek tek önemli anlamların üretildiği biçimler olmasına rağmen bahsedilen anlamda kültür tanımından çok uzaktır. Kültür gerçekte insanların sembolik temsil pratikleri yoluyla anlam inşa etmeye çalıştıkları bir yaşam düzeni ya da

belirli bir halkın bütün yaşam biçimidir (Tomlinson, 2013:35-36). Aynı yer, meslek ya da nesilden insanlar bir kültür oluşturmazlar ancak konuşma alışkanlıklarını, folklorü, protokolleri, değer yargılarını, kolektif bir benlik imgesini taşımaya başladıklarında bir kültür oluştururlar (Eaghton, 2016: 53).

Kültür terimi gerçekten de çok karmaşıktır. Williams'ın yapmış olduğu; "kültür farklı zamanlarda bir bütünlük standardı, zihin alışkanlığı, sanat, genel entelektüel gelişme, yaşam tarzındaki unsurların karşılıklı ilişkileri ve ekonomik üretim ve aileden siyasete kadar her şeydir" tanımı bu karmaşayı ortaya koymak için yeterlidir (Eaghton, 2016: 52). Kültür alanında yapmış olduğu çalışmalar ile bilinen Raymond Williams'a göre kültür yaygın olarak üç anlamda kullanılır. Bunların birincisi; On sekizinci yüzyıldan itibaren ön plana çıkan insanın zihinsel, manevi ve estetik gelişimine ilişkin genel süreç, ikincisi; bir halkın, bir dönemin, bir toplumsal grubun ya da genel olarak insanlığın belli bir yaşama biçimi, üçüncüsü ise; müzik, edebiyat, resim, heykel, tiyatro, film gibi entelektüel, sanatsal etkinlik ve ürünlerdir. Üçüncü anlam günümüzde kültürün en yaygın olarak kullanıldığı alandır. Aynı zamanda birinci ve üçüncü anlam birbirinin tamamlayıcısıdır. Yani Müzik, edebiyat, resim, heykel, tiyatro, film gibi entelektüel, sanatsal etkinlik ve ürünler insanın etkin gelişimi için gereklidir. İkinci anlam Antropolog E.B. Tylor'ın 1870'de yayınlanan Primitive Culture (1870) adlı eserinde tanımlanmıştır. Williams'a göre artık bu üç kullanım alanını keskin çizgilerle birbirinden ayırmak mümkün değildir (Williams, 2012: 107-111).

Geçmişte kültür idealist ve materyalist olmak üzere iki tür yaklaşım ile analiz edilmeye çalışılmıştır. İdealist yaklaşım kültürü zihnin gelişkin hale getirilmesi olarak tanımlamış daha çok bilgilendiren yönüyle ilgilenmiştir. Materyalist yaklaşım toplumsal düzenin niteliklerinden yola çıkarak kültürel göstergelerden elde edilen özgül formların araştırılmasına odaklanmıştır. Yirminci yüz yılın sonlarına doğru kültür artık ne sadece idealist ne de materyalist bir yaklaşımla açıklanabilmektedir. Çünkü kültürün bütün bir yaşam biçimi olarak algılanışıyla, sanatsal ve entelektüel etkinlikler şeklindeki

algılanışı arasında yakınlaşmalar başlamıştır. Bu yeni yaklaşıma göre kültür toplumsal düzenin diğer araçlarla birlikte iletişim kurduğu, yeniden üretim yaptığı, deneyimlerini sürdürdüğü ve keşiflere yöneldiği bir anlamlandırma sistemidir (Williams, 1983: 10-11). Kavramda genel bir anlamlandırma sistemi üzerine durulmaya başlanmış bu nedenle sadece geleneksel sanatlar ve entelektüel üretim biçimlerinin ifadesi olmaktan çıkıp imgesel pratiklere, sanata, felsefeye, dile gazeteciliğe, moda ve reklamcılığa kadar bütün alanları kapsar hale gelmiştir. Bu kadar geniş bir alanı kapsayan kültür kavramı bu tez çalışmasında Williams'ın tanımı baz alınarak gündelik yaşam biçimi olarak ele alınmıştır.

2.2. Medya ve Kültür İlişkisine Dair Yaklaşımlar

Küreselleşen dünyada kültürün dönüşümünü etkileyen faktörlerin başında küreselleşen medya endüstrisi gelmektedir. Bu bölümde Medya ve kültür ilişkisini analiz eden başlıca düşünce ve kavramlara; Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi, İngiliz Kültürel Araştırmalar Okulu, Küreselleşme ve Kültür, Aynılaşmayı Vurgulayan Yaklaşımlar, Kültürel Bağımlılık , Kültürel Emperyalizm, Amerikanlaşma, McDonaldslaşma, Farklılaşmayı Vurgulayan Yaklaşımlar, Melezleşme (Creolization) , Küresel Etno-Kültür, Küre-yerelleşme başlıkları altında yer verilmiştir.

2.2.1. Frankfurt Okulu ve Kültür Endüstrisi

Frankfurt Okulu 1920'lerde Almanya'da sıradan akademik çalışmaların tehlikelerini fark eden buna karşın bağımsız Marksist araştırma çizgisini savunan radikal Alman işadamı Felix Weil'in ekonomik katkılarıyla kurulmuştur. Bu enstitünün en başından beri üyesi olan Max Horkeimer, Theodor Adorno, Leo Lowenthal, Herbert Marcuse, Jurgen Habermas ve Walter Benjamin gibi isimler toplum, siyaset ve medya kuramındaki en önemli isimlerdendir (İnglis, 2010: 221).

Frankfurt Okulu düşünürleri hem ilk eleştirel iletişim araştırmaları modelini sunmuş hem de kültürün toplumsal kuram açısından önemini ilk

görenlerden olmuşlardır. Kurumun ortaya attığı düşünceler kendinden sonra gelişen eleştirel toplumsal kuram çalışmalarını da etkilemiştir (Kellner, 2010: 236). Okul aydınlarının kültür endüstrisi incelemeleri kitle iletişim araçlarıyla aracılanmış kültürün ve iletişimin ilk sistemli analizini yapmışlardır. Daha önceki kültür ve iletişim eleştirileri Chicago Okulu gibi daha çok liberal-demokrat analiz ve anlatı geliştirmişlerdir (Erdoğan, 2014: 263).

Frankfurt Okulu bir diğer adıyla Eleştirel Okul kuramcılarının kitle kültürüne ve iletişimine yaklaşımları 1930'larda ABD'ye göçtükleri tarihlerde yeşermiştir. Okul mensupları, bu yıllarda kitle iletişimi ve kültürünün gelişmesine aynı zamanda tüketim toplumunun yükselişine tanık olmuşlar, ticari yayın sistemlerinin kültürel gücünü ilk elden deneyimlemişlerdir. Başkan Roosevelt'in radyoyu siyasal ikna amacıyla başarıyla kullanışı ve 95 ila 110 milyon Amerikalının her hafta film seyretmek için para ödediği sinemanın giderek artan popülerliği bunlara verilebilecek en iyi örneklerdir. Ayrıca bu kuramcılar dergilerin, çizgi romanların, ucuz romanların ve yine kitlesel olarak üretilen kültürün diğer ürünlerinin yaygın popülerliğini görmüşlerdir. Adorno ve Horkheimer ticari çıkarların kitle kültürüne nasıl hakim olduğunu görme ve eğlence endüstrisinin ortaya çıkan medya ve tüketim toplumunda sahip olduğu büyüğü gözlemlene olanağına sahip olmuşlardır. Frankfurt Okulunun diğer üyelerinden Marcuse ve Lowenthal ise Washington'daki Savaş ve Enformasyon Bürosunda çalışırken hükümetin kitle iletişim araçlarını nasıl siyasal propaganda aracı olarak kullandığına şahitlik etmişlerdir (Kellner, 2003: 234-235).

Frankfurt Okulu kuramcıları kitle iletişim araçlarını batının kapitalist güçlerinin toplumsal değişimi denetim altına almak için kullandığı araçlardan birisi olarak görmüşlerdir. Okul kitle iletişim ürünlerinin işleyiş ve etkilerini incelemiş, onların toplumu uyutmak, giderek beyinlerini yok etmek amacı doğrultusunda kullanıldığını savunmuştur. Aynı zamanda bir müzik bilimci olan Adorno radyodaki müzik programlarını incelemeye almış ve müziğin gündelik yaşamın süsü konumuna düşürülen durumunu eleştirmiştir. Sanat kurulu düzene bir karşı çıkışken, kitle iletim sürecinde uysallaştırılmakta, bir tüketim malına

dönüşmekte ve tam tersine bir işlev kazanmaktadır (İlal, 2007:58). Mattelard Adorno'nun müzikle ilgili çözümlemelerini aşırılıkla ve Avrupa merkezîyetçi olmakla eleştirmiştir. Sanat teknoloji ilişkisinin tek bir yönüyle ele alınmasını ve devrimci bir rol yüklenmesini eksiklik olarak değerlendirmiştir (Matellard, 1995:61).

Kırkılı yılların ortasında Adorno ve Horkeimer kültür tartışmalarında çok önemli bir yeri olan Kültür Endüstrisi kavramını ortaya atmışlardır. Kavram ilk kez Horkeimer'la birlikte Amsterdam'da, 1947 yılında yayınlanan Aydınlanmanın Diyalektiği adlı kitapta kullanılmıştır (Adorno, 2014: 109). Adorno ve Horkeimer'in Kültür Endüstrisi kavramına göre Sanayi Devrimi sonrası kültür varlıkları endüstriyel üretimin sonucunda alınır satılır bir ticari mala yani metaya dönüşmüştür. Endüstri ortamında kitle iletişim araçlarının kendileri de meta işlevi görmüş, kültür endüstrileri tarafından üretilen kültürel ürünler, filmler, radyo programları, magazinler, bir ticari mal gibi seri üretim, örgütlenme ve planlama mantığı ile üretilmiştir. Endüstriyel üretim biçimi içinde serileşme, standartlaşma ve iş bölümünün izini belirgin olarak taşıyan bu ürünlerden kitle kültürünü oluşturmuştur. Kitle iletişim araçlarıyla üretilen ve yayılan sadece kitle toplumu için imal edilen bu ürünlerin kullanım ve tüketiminde de kitlesel standartlaşmış bir davranış söz konusudur (Mutlu, 2012:189). Bu durum, teknolojinin evriminin bir sonucu değil onun güncel ekonominin içindeki işlevinin bir sonucudur. Toplum ekonomik olarak teknolojiye egemen olanlar tarafından yönetilmekte, Kültür endüstrisi kültürü çoğaltarak sıradanlaştırmakta ve kültürün çöküşünü hazırlamaktadır (Mattelard, 1995:61-62). Kültür Endüstrisi ortamında üretilen her bir ürünün değişim değeri vardır. Her bir ürün tüketime yönelik olarak üretilmektedir. Kültürel eylemin değere dönüşmesi onun eleştirel gücünü ortadan kaldırmakta ve ondaki özgün yaşantının izlerini silmektedir (Güngör, 2013: 155). Adorno ve Horkeimer tarafından ortaya konan kültür endüstrisi kavramı uzun yıllar tartışılmış bir takım olumlu ve olumsuz eleştirilere maruz kalmıştır. Mattelard'a göre Adorno ve Horkeimer'in tavrı teknolojinin kültür dünyasına hızlı girişine şiddetli bir

aydın karşı çıkışıyken Özellikle teknoloji ve sanat ilişkisine yaklaşımları sanatı çok özel bir yerde konumlandırmaları onu kutsallaştırması bakımından eleştirimiştir (Mattelard, 1995: 63).

Eleştirel Okul düşünürlerinden Walter Benjamin Adorno ve Horkeimar'dan on yıl önce "Tekniğin olanaklarıyla yeniden üretilebilen çağda sanat yapıtı" adlı makalesinde sanat ve teknoloji ilişkisini farklı bir yaklaşımla ele almıştır. Eleştirel kuramcıların teknolojiye kötümser yaklaşımlarına karşın Benjamin sanat eserlerinin çoğaltılmasına imkan veren teknolojik gelişmelerin belki bir standartlaşmaya neden olabildiğini fakat aynı zamanda daha geniş bir kesime ulaşabilmesini sağlaması bakımından daha özgür bir kültürel yaşantı yaratabilecek potansiyele sahip olduğunu düşünmüştür (Benjamin, 2012: 40).

Eric Fromm, Herbert Marcuse ve Habermas gibi diğer eleştirel kuramcılar kendi eleştirel toplumsal kuramlarında kültür endüstrilerine temel bir rol atfetmişlerdir. Fromm Özgürlükten Kaçış (1941) adlı eserinde kitle iletişiminin eleştirel düşünme kapasitesini nasıl donuklaştırdığı ve bireyin çöküşüne nasıl katkıda bulunduğuna dikkat çekmiştir. Ayrıca haber medyası tarafından kamuoyunun nasıl biçimlendiği ve toplumsallaşma kalıplarının bireyin çöküşüne nasıl katkıda bulunduğunu da incelemiştir (Kellner, 2010:237).

Kültür endüstrilerinin manipülatif etkilerini araştıran bir diğer Eleştirel Kuramcı Herbert Marcuse'tur. Marcuse teknolojiyi kontrol ve egemenlik aracı olarak görmüştür. Buna göre kültür alanında, teknoloji insanları egemen düşünce ve davranış kalıplarına uymaya alıştıran kitle kültürünü üretir. Eğlence ve enformasyon endüstrilerinin ürünleriyle tüketiciler kapitalist sisteme bağlanır. Bu ürünler manipüle eder ve sahte bilişi teşvik eder. Eğlence ve enformasyon endüstrisinin ortaya koyduğu şeyler, beraberlerinde belli tutum ve alışkanlıklar, belli entelektüel ve duygusal tepkiler taşırlar. Bu tutumlar alışkanlıklar ve reaksiyonlar bir şekilde tüketicileri üreticilere ve üreticiler yoluyla bütüne bağlar. Ürünler manipüle ederler ve siyasal ideolojiyi yerleştirirler. Kendi sahteliğine karşı bağışıklığı olan bir sahte bilinç geliştirirler. Sonuçta tek boyutlu

bir düşünce ve davranış kalıbı ortaya çıkar (Erdoğan, 2014: 271). Marcuse Tek Boyutlu İnsan adlı eserinde medyayı kapitalizmin düzgün şekilde yeniden üretimi için gerekli yapay gereksinimleri ve tek boyutlu düşünce ve davranışı üreten toplumsal denetim biçimlerin kaynağı olarak göstermiştir. (Marcuse, 1997: 45). Marcuse'un kültür endüstrilerinin manipülatif etkilerini vurgulayan çalışmaları 1960'larda Yeni Solun manipülatif medya kuramını benimsemesine katkıda bulunmuştur.

İlk önemli çalışması Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü'nde (1962) Jürgen Habermas, kültür endüstrilerinin doğuşunu liberal demokraside kamusal alanın çöküşü ile ilişkilendirerek açıklamıştır. Habermas kamusal alanı 17. ve 18. yüzyılda tek tek yurttaşların pratik sorunları ve devletin rolünü özgürce ve eleştirel olarak tartışabildikleri mutlakiyetçi devlet ile burjuva toplumu arasında ortaya çıkan bir toplumsal alan olarak tanımlamıştır. Aydınlanma kamusal alanda uzun sürede gerçekleşmiştir. Kamusal aydınlanmada yüz yüze diyalog süreci katılımcı demokrasi biçimini almıştır. Liberal kamusal alan zorlamanın olmadığı yüz yüze akla ve bilgiye dayalı bir söyleşiye olanak veren liberal kamusal alan kamusal aydınlanmanın gerçekleştiği alandır. Kamusal alanı ortaya çıkaran kapitalist toplumsal örgütlenme biçimi zamanla bu alanı çarpıtmıştır. Toplumun liberal kurumlarının ortaya çıkarken vaad ettiği diyalog süreci ortak bir düşünce ortamının gerçekleşemeyeceği bir noktaya gelmiştir. Kamusal alanın bu dönüşümünde gazetenin yerini kitle iletişim araçlarına ve kültür endüstrisine teslim etmesinin önemli bir yeri vardır (Mutlu, 2012:175). Eğitimli bir kamu siyasal ve toplumsal meseleleri eleştirel olarak demokratik bir kamusal alanda tartışır. Oysa artık kamuoyu kitle iletişim araçları tarafından biçimlenmeye başlanmıştır (Kellner, 2010: 238-239). Kamusal alanın dönüştüğü bu ortamda kültür de kültür endüstrilerinin seyircileri tarafından edilgin biçimde tüketilmektedir. Bu durum Liberal kapitalizm anlayışından tekelci kapitalizm anlayışına geçişin bir sonucudur. Kamusal alanın dönüşümü ile gerçekleşen iletişimin gündemi teknolojiyle aracılanmış yönetsel iletişimin (örneğin televizyonun hazırladığı gündemlerin) büyük oranda etkisi ve yönlendirmesi

altındadır. Habermas kamusal alanı eşitcil ve yüz yüze iletişim bağlamında ele almıştır. Bu nedenle radyo ve televizyon gibi kitle iletişim araçlarını negatif olarak değerlendirmiştir. Habermas'a göre günümüzde yüz yüze iletişim kitle iletişim araçları tarafından yönetilmektedir (Erdoğan, 2014: 281)

Frankfurt Okulu'nun kitle iletişim araçları ve kültür ilişkisine dair yaklaşımları önemli olmakla birlikte bir takım eleştirilere maruz kalmıştır. 1974 yılında Bilinç Endüstrisi kavramını ilk kez öneren Hans Magnus Enzensberger de Frankfurt Okulu'nu ve sosyalist solu sert bir biçimde eleştirenlerdendir. Aslında Bilinç Endüstrisi kavramı Kültür Endüstrisi kavramıyla benzerlikler taşısa da farklı olarak kitle iletişim teknolojilerine dışlayıcı yaklaşmamıştır. Enzensberger bilginin kitle iletişim araçlarıyla manipüle edildiği düşüncesinden yola çıkarak yapacak hiç bir şey yokmuş gibi yorumlar yapan Eleştirel Okul düşünürlerini çözüm üretmekte yetersiz ve sistem tarafından apolitize edilmiş bir kitleyle aynı noktada görmüştür. Bu reddedişin kapitalist düşünceyi karlı duruma getirdiğini dile getirmiş ve manipülasyon düşüncesini eleştirel düşünceden farklı ele almıştır. Düşünüre göre manipülasyon etimolojik olarak bir materyalin belirli bir amaçla teknik işlemlere tabi tutulmasıdır ve bu edim yakın zamanda bir sonuç yaratırsa bu siyasal bir edim olur. Manipüle edilmemiş hiçbir yayın (film, müzik, kitap..) yoktur. Kapitalizm karşısında devrimci bir amaç içindeyken manipülasyonu ortadan kaldırmak yerine herkesi manipülatör yapmak gerekir. Yani sosyalist sola toplumsal gelişmeleri reddedip uzaktan bakmak yerine içinde olmayı ve bu yapıyı yönlendirmeyi önermiştir. Aksi takdirde kapitalizm ile baş etmek mümkün olmadığını savunmuştur. Düşünür ayrıca eleştirel düşünce kuramcıları ve sosyalist solcuların kitle iletişim araçlarının hızla gelişmesinden korktuğunu iddia etmiş buna neden olarak sol ideolojinin yaratıcılarının burjuva olmasını göstermiştir. Geçmişe özlem duyan eleştirel kuramcılar bilginin teknoloji vasıtasıyla daha geniş bir kesime ulaşarak entelektüel olarak elde ettikleri ayrıcalıkların yok olmasını istememiştir (Enzensberger, 1974:35-36).

Okul en çok kültür endüstrisinin gücünü bütün direnişleri kıran ve her yerde her alanı işgal eden bir süper güç olarak nitelemesi, direnişi ve olasılıkları

ortadan kaldırması, pratik bir direniş planı sunmaması, çok kötümser olması ve geri çekilme ortaya çıkarması ve insanı kitle iletişim araçları karşısında pasif konumlandırması sebepleriyle eleştirilmiştir (Erdoğan, 2014:283).

2. 2. 2. İngiliz Kültürel Çalışmalar Merkezi

Birmingham Üniversitesi Çağdaş Çalışmalar Merkezi olarak da bilinen İngiliz Kültürel Çalışmalar Okulu 1964 yılında Richard Hoggart tarafından savaş sonrası İngilteresi'nde, kültür, endüstri, demokrasi, sınıf ilişkileri, medya içerikleri, popüler kültür ürünleri ve edebi metinleri incelemek amacıyla kurulmuştur (Tekinalp, Uzun, 2009: 168). Okul ilerleyen dönemlerde çalışmalarını daha çok popüler kültür, kitle kültürü ve gündelik yaşam kültürünün medya içerikleri ile ilişkisine yoğunlaştırmış buradan doğacak bir direniş potansiyelini araştırmıştır. Marksist kuramı temel alan okul güncel sorunların kavramsallaştırılmasında alternatif bir kaynak olarak değerlendirilmektedir. İngiliz Kültürel Çalışmalar Okulu Frankfurt Okulu'nun Kültür Endüstrisi kavramsallaştırmasını fazlasıyla ekonomik indirgemeci olmakla eleştirmiş literatüre farklı bakış açıları sunan çalışmalar kazandırmıştır.

Kapitalist toplumlardaki kültürel yapılanmanın analizi üzerine çalışmalar yapan İngiliz Kültürel Çalışmalar Merkezi'nin temel eğilimi kültür olgusuna bakışında şekillenmiştir. Merkez, Ortodoks Marksist yaklaşımların aksine kültürü ekonomik alt yapı tarafından belirlenen bir üst yapı kurumu olduğu yönündeki düşünciyi kabul etmemiş; bunun yerine kültürün, “sıradan” olduğunu, halkın önceliklerini ve “kendisini” yansıttığını ileri sürerek teknolojik belirlenimcilik yerine, popüler kültürün olumlanması yönünde bir yaklaşımı tercih etmiştir. Kültürel Çalışmalar'ın kitle kültürüne yaklaşımı Marksist yaklaşımlarla benzerlik göstermiş olmakla birlikte; kitle kültürü ile popüler kültür arasında bir ayrım koymasıyla Marksist gelenekten uzaklaşmıştır. Kültürel Çalışmalar, popüler kültürü “yanlış bilinç” olarak değil; kitle kültürünün aksine “halkın sesi” olarak görmüş ve özellikle tüketilme anında halkın bilinçli tercihine vurgu yaparak, popüler kültür içerisindeki özgürleşim olanaklarını

işaret etmiştir. Kültürel Çalışmalar'a göre, kitle atomize bir yığın değil, tek tek bireylerden oluşmuş bir topluluktur ve bu nedenle her zaman iktidarın dilediği gibi yönlendirebileceği bir topluluk olarak ele alınması doğru değildir. Eleştirel Okul düşünürlerinin neredeyse "kitleyi" kendileri dışındaki, "kültürel aptallar" olarak ele alması Kültürel Çalışmalar'da red edilmiştir. Çünkü kitle, Ekol'ün oluşturucularından Williams'ın sözleriyle "son derece komplike bir yapıya sahiptir" ve "doğru ve derinlikli analiz edilmesi" zorunludur. Williams'a göre "aslında kitleler yoktur. İnsanları kitleler olarak görme biçimleri vardır"(Williams, 1960'tan akt; Turner, 2016: 68).

Bir önceki bölümde de ele alındığı gibi kitle kültürü kavramı, kitle toplumu kavramıyla ilişkili bir kavramdır. Batılı kapitalist toplumların 19. yüzyıl sonundan itibaren, atomlaşmış bireylerden oluşan türdeş bir toplum haline geldiği varsayan bu kavram toplumsal grup ve sınıfların varlığını yok sayan bir kurama yaslanmıştır. Böylelikle kitle kültürü kavramını kullananlar, çoğunlukla yalnızca sanatı dışarıda bırakarak, modern toplumlarda tek bir kültür olduğunu varsaymıştır. Halbuki Kültürel Çalışmalar yaklaşımında da anlatıldığı gibi, ulusal bir kültürün bir yaşam tarzı bütünlüğü olmasına rağmen, her toplumda, etnik, sınıfsal, yöresel niteliklerle belirlenen farklı yaşam tarzları da vardır. Bu nedenle toplumsal ayrımları ve çeşitliliği yadsıyan bir kavram olarak kitle kültürü yerine popüler kültür kavramı tercih edilmiştir. Popüler kültür kavramı, bu kültürü paylaşan, tüketen insanların dahil olduğu grup ve sınıflar belirtildiği ölçüde sınıfsal niteliğe bürünebilmekte aynı şekilde sınıf ve grupları birleştiren kültürel yönelimlerden bahsedilmesini de mümkün kılmaktadır. Kavramın Hall'ın sınıf ve popüler ilişkisine yaklaşımının ortaya koyduğu gibi hem "halka ait" hem de "yaygın" anlamlarıyla kullanılabilmesi bu açıdan avantajlı olmaktadır (Özbek 1994:89).

Okulun önemli kuramcılarından Hall'un çalışmalarında medya içeriğine ilişkin kültürel ve ideolojik söylem çözümlemeleri ile temsil ve alımlama çalışmaları medyanın izleyiciye hangi içeriği taşıdığının yanı sıra izleyicinin kendisine iletilen içeriği nasıl ve hangi düzeyde alımladığı, söz konusu içerikten

ne tür iletileri seçip aldığı, bu seçimi neden ve neye göre yaptığı gibi soruların analiz edilmesi, televizyon ve izleyici ilişkisinin anlaşılması bakımından önemlidir. Hall temelde Marksizmin eleştirel penceresinden bakmasına rağmen görüşlerini toplumsal sınıfları proleterya, emek ekonomik alt yapı gibi kavramlar yerine etniklik, ırk, cinsiyet, kültür ve ideoloji gibi kavramları kullanarak onlardan ayrılmıştır. Marksist görüşte toplumdaki üretim ilişkileri, sahip oldukları üretim araçlarıyla üretim ilişkilerini belirleyen güçler sorgulanırken Hall'da ürün (metin) ve alıcı (okur) ilişkisi tartışma konusu yapılmıştır. Üretici ve üreticinin beslendiği ekonomik, politik, toplumsal koşullar dikkate alınmamıştır (Güngör, 2013:270-271).

Medya ve kültür eleştirileri çerçevesinde izleyici pasif konumlandırıran Eleştirel Okul görüşlerine karşın Stuart Hall izleyiciyi aktif olarak gören çalışmalar gerçekleştirmiştir. Hall'a göre egemen paradigmalardaki iletişim modelleri genellikle mesajı gönderen ve alan doğrusallığı üzerine kurulmuştur fakat iletişim süreci üretim, dolaşım, tüketim, yeniden üretim gibi süreçlerden geçmektedir (Hall, 2003: 309). Hall'a göre bu nedenle iletişim araçları tarafından üretilen ve gönderilen iletiler istenilen etkiyi tam anlamıyla uyandıramaz. Yani iletişim sürecinde sadece kodlama değil kodaçımı süreci de önemlidir. Kodlamalardaki açık uçluluktan bahseden Hall, bu kodlamaların farklı okuma biçimlerinde analiz edilebileceğini ifade etmektedir. Bu noktada tamamen ekonomik indirgemeci Marksist yaklaşımı terk eden Hall'a göre alıcı kitle pasif değil tam aksine gönderilen tüm iletileri süzgeçten geçiren taraftır. Stuart Hall bu kapsamdaki görüşlerini Kodlama(coding), Kodaçımı (encoding) kavramlarıyla açıklamıştır. 'Kodlama-kodaçımı' kuramı iki anlam örgüsünden yola çıkmaktadır. Kodlama medya tarafından verilen ve alıcılar tarafından benimsenmesi istenilen anlamı, kodaçımı ise alıcı kitle tarafından üretilen anlamı ifade etmektedir. Anlam üretme sürecinde alıcı kitle gönderilen iletileri üç şekilde okuyabilmektedir: İletilerin ideolojik olarak kodlandığı gibi okunduğu egemen okuma; gönderilen iletilerin doğrudan kabul edilmeyip sorgulandığı

okuma ve iletilerin yüklendiği anlamı tümüyle reddeden muhalif okuma (Şeker-Şimşek, 2012: 112).

Egemen okuma biçiminde medya içerikleri verici tarafından biçimlendirilmekte ve izleyici de bunu bu şekilde kabul etmektedir. Bu okuma biçimlerinin sorgulanması mümkün değildir. Müzakereli okumada ise egemen ifadeler alıcı üzerinde kısmen etkilidir. Burada yoruma açık bir durum söz konusudur. Karşıt okumada ise kodlanan iletilerin anlamları alıcılar tarafından istenilenin tersi bir yönde okunmaktadır. Etki etmesi istenilen anlam bu okuma içinde reddedilmektedir (Demir 2007: 255). Üstelik bu son okuma biçiminde kodlanan mesaj kişi tarafından bozulabilmekte ve karşıt kodla başka bir mesaj da üretilebilmektedir. Bu çalışmada iktidarın medya metnindeki konumlanmasını kompleks bir yapı içerisinde ele alan Hall, aynı zamanda izleyiciyi aktif ve anlam oluşturabilme yetisine sahip bir özne olarak konumlandırmaktadır (Hall 1999: 157). Benzer bir şekilde Williams da yayıncılığın temel amacının kapitale bağlı kişisel karı gerçekleştirip dağıtmak olduğunu ancak "kitlelerin de özellikle alımlama sürecinde medya iletilerine karşı kendi anlamlarını oluşturabilme yetisine sahip özneler olduğunu savunmuştur.

Gramsci'nin hegemoni ve hegemoniye karşı mücadele anlayışından hareket eden Hall medya iletilerinin nasıl kodlandığının, kodlamayla iletiyi çözen izleyici arasındaki ilişkilerin ve başat ideolojinin oluşmasında önemli rolü olan medya içeriklerinin analiz edilmesi ile kültür endüstrilerinin işçi sınıfı tarafından mücadele aracına dönüştürülebileceğini savunmuştur (Erdoğan, 2014: 348-349). Gramsci'nin geliştirdiği hegemonya kuramı, özellikle Williams ve Hall tarafından kültürlerin çoğullaşması ve popüler kültürle kitle kültürünün birbirinden ayrılması şeklinde yorumlanmıştır. Hegemonya iktidarın kendi işlerliği adına, hakimiyeti altındaki insanların rızalarını kazanmada başvurduğu stratejiler alanı, "rızanın üretimi" olarak anlaşılır ve bağımlı bilinç biçimlerinin şiddet ya da zora başvurulmadan inşa edildiği süreçleri işaret eder. Kurulu bir sistemin devamını sağlamak için sadece bu sistemin hakimiyeti yeterli değildir,

aynı zamanda hegemonyanın uygulandığı kitlelerin bilincinde iktidarın yeniden üretilmesi gerekir. Hegemonya değerler üzerinde bir uzlaşmadır ve genellikle yönetici sınıfların çıkarına işler. Fakat hegemonyanın özünde istikrarlı olmayan bir doğası vardır. Bu nedenle hiçbir yanlış bilinç, ne kadar bütünleştirici olursa olsun toplumun tüm gruplarının sürekli ve değişmeyen rızasını sağlayamaz. Hegemonyanın bu yüzden devamlı olarak yeniden müzakere edilmesi, pazarlık konusu olması ve kurulması zorunludur. Bu anlamda hegemonyada önemli olan, onun verili ve sürekli bir durum olmaması, aksine aktif bir biçimde kazanılıp korunması gerektiğidir. Çünkü, kaybetme olasılığı da vardır. Gramsci, bu anlamda Ortodoks Marksizm'den ayrılarak, toplumsallaşma sürecinde bireylerin hegemonya karşısında sadece pasif nesneler olduklarına yönelik önyargıyı tartışmaya açmış ve ardından gelecek bir çok sosyal bilimci için de yol gösterici olmuştur. Stuart Hall'ın ifadeleriyle, “sürekli hegemonya yoktur; hegemonya somut tarihsel durumlarda sadece kurulabilir, analiz edilebilir. Bunun öteki yüzü ise, hegemonik koşullar altında bile, bağımlı sınıfların topyekün bir biçimde teslim alınmasının mümkün olmadığı gerçeğidir (Özbek 1991: 82).

Kültürel Çalışmalar hegemonyanın süreksizliği gerçeğinden yola çıkarak, bağımlı sınıfların iktidar bloğunun tahakkümüne karşı geliştirdikleri stratejiler üzerinden, popüler kültürün sadece pasifize edici bir kültür olmadığını, aynı zamanda halkın önceliklerini de yansıttığını ve bu yüzden de popülerleştiğini ileri sürmüştür. Hall'a göre, farklı toplumsal kesimler hayat tarzlarını, zevklerini, beğenilerini kısacası ideolojilerini popüler kültür formları aracılığıyla dışa vururlar. Bu açıdan popüler kültür ürünleri çeşitli toplumsal kesimlerin kendilerini ifade ettikleri mücadele alanı ve aracıdır. Bu alanlar kısmen hegemonyanın yükseldiği ve aynı anda güvenlik altına alındığı yerdir. Sosyalizmin ve sosyalist kültürün bilinçli bir şekilde kendini ifade ettiği bir alan değildir; ama aynı zamanda sosyalizmin yapılandırıldığı en önemli alanlardan biridir. Popüler kültürün önemli olması bu nedenledir (Hall 1998: 453). Benzer şekilde Williams da hegemonyanın sürekli yeniden kurulma zorunluluğundan hareketle, “kültür”ün içindeki sistem içi muhalefet olanaklarına ve çok

boyutluluğuna dikkat çekmiştir. Williams'a göre herhangi bir toplumda, herhangi bir zaman diliminde, mutlaka hakim ve etkin olarak adlandırabileceğimiz, değerler, anlamlar ve pratikler dizgesi bulunmaktadır. Bu hakim sistem durağan bir yapı değil; sürekli bir içine alma süreci oluşturur. Bu birleşim son derece tutarsız ve çelişkili bir görünüm sergilemektedir. Gramsci bu birleşimi, alt sınıfların hegemonya içerisindeki, hakim sınıflara karşı muhalefeti anlamında kullanmaktadır. Bana göre değerlerden ve anlamlardan oluşmuş etkili ve hakim bir sistemin temeli sadece soyut bir yapılanmadan oluşmaz; yaşanan gerçekliğe ve toplumsal sistemle uyumlu bir birleşim ile mümkün olabilir. Bu yüzden hegemonya sadece yukarıdan empoze edilen fikirler ve manüpilasyon yoluyla gerçekleşemez. Hegemonya ancak; yaşanan hayatın tüm deneyimleri ve pratiklerinin bir araya gelmesi ve aralarındaki ortak uyum ile gerçekleşir (Williams, 1980: 38).

Birmingham Kültürel Çalışmalar Merkezi çalışmalarına kültüre farklı yaklaşımıyla öncülük etmiş önemli isimlerden birisi olan Raymond Williams kültürü ve yaşamı anlamlandırma yoluna gitmiştir. Williams kitleye yönelik anti-demokratik veya indirgemeci yaklaşımların karşısında yer alarak, toplumu “öteki” kategorisinde görmeyi ısrarla reddetmiştir. Kültür ve Toplum kitabında Williams, 18.yüzyıldan günümüze kültürün, toplumsal değişimin paralelinde yüklendiği yeni anlamları sorgulamıştır. Konuyu tarihsel ve içerden bir bakışla ele alan Williams, öncelikle kültürdeki “yanlış anlaşılmalara” gidermeye çalışmış ve olası uzlaşma noktalarını keşfetme çabasına girişmiştir. Williams, bu kitabında, öncelikle genel bir kültür anlayışının, ancak yetişmiş ve eğitilmiş bir seçkin tabakanın yukarıdan müdahalesi ve rehberliği altında olanaklılık kazanacağını düşünenlere şiddetle karşı çıkmıştır. Williams açısından bir genel kültürün yalnızca yüksek değerlerin aktarılmasını içermekle kalmaması, aynı zamanda sıradan halkın gündelik kültürüne saygıyı ve ona açık olmayı da içermesi gerekmektedir (Fearstone 1996: 218). Williams bu çalışmada özet olarak, sıradan insanların kültürünü “yüksek” kültürel geleneğin seçilmiş öğeleriyle bir arada harmanlayan ve bütünleştiren genel bir kültürün geliştirilmesini sağlayacak daha az seçkin bir çarenin olanaklı olduğunu söylemektedir.

Williams'a göre kültürün ne olduğunun tam olarak bilincine varılması mümkün değildir. Çünkü kültürün sınırlarına hiçbir zaman ulaşılmaz. Kültür, anlamların, değerlerin ve aktivitelerin paylaşıldığı bir network'tür (şebeke) ve bilinçli olarak oluşturulmamaktadır; fakat ileri bir bilinç olarak toplumda kendiliğinden yeşermekte ve bu yüzden öncelikle toplumsal yapı tarafından biçimlendirilmektedir. Williams'ta kültür, bir toplumun tüm üyeleri tarafından paylaşılan anlamların ve değerlerin oluşumunu içermektedir (Eagleton 2000:119).

Aydınlanma düşüncesi, kültürü uygarlıkla eşleyerek, onu her toplum için geçerli olan kaçınılmaz bir gelişme modeli olarak görmüştür. "Civilisation (uygarlık) kavramı Batı'da bilgili kesimin söylemine, bilgili insanların yürüttüğü ve vahşi kültürlerin –yerel, geleneğe bağlı yaşam tarzlarının ve birlikte yaşama biçimlerinin- kalıntılarını ortadan kaldırmayı amaçlayan bilinçli bir yönlendirici haçlı seferinin ismi olarak girmiştir (Bauman, 2003:112). Buna karşın Williams insanlığın gelişiminin tek bir ilkeye, özellikle "akıl" gibi çok soyut bir ilkeye indirgenmeyecek kadar karmaşık ve çok yönlü olduğunu ileri sürmüştür. Bu yüzden kültür yerine kültürlerden söz edilmeli ve toplumsal yapıda var olan farklı kültürel biçimlerin farkına varılmalıdır. Bu düşünceye göre uygarlığın paralelinde gelişen bir kültür söz konusudur ancak aynı zamanda toplumsal yaşamın katmanlarında yerleşen diğer kültürleri de gözden kaçırmamak gerekir. Marksist yönelimli sosyal bilimciler gerek teknolojik determinizme, gerekse de, bir alt yapı kurumu olan ekonominin, üstyapıyı belirlemesine ve kitlenin iktidar karşısındaki edigenliğine büyük önem atfederlerken, Williams'a göre, iletişimin yol açtığı değişimin farklı yansımaları anlayabilmek ve keşfedebilmek için geçmişte kullanılan yaklaşımları terk etmek zorunludur. "Azınlık" ve "kitle" gibi sosyal durumu açıklamaktan çok, daha da karmaşıklaştıran kelimeler yerine yaşanan değişimi "yeni" kavramlarla değerlendirmek gerekmektedir (Williams 1962: 75).

Williams'a göre eski tezlerin en iyileri bile yeni açılardan gözden geçirilmelidir. Teknolojik belirlenimcilik ile kültürde karamsarlığın mantığa

aykırı birleşimini çözüp açıklamak gerekmektedir (Williams 1989: 125). Bu düşünceyle hareket eden Williams ilerleyen yıllardaki çalışmalarında özellikle televizyon olmakla beraber kitle iletişim araçlarının toplumda yarattığı etki ve değişimleri incelemeye ayırmıştır. Hakim sınıfların bu araçları kullanarak kitleleri yönlendirme amacı içinde olduğu düşüncesi Williams'ın çalışmalarında yer bulmuştur. Raymond Williams'a göre televizyon aktarıcı olmaktan ziyade kültürel bir formdur. Televizyonla beraber kültürel yapının mutlaka analiz edilmesi gerekmektedir. “Televizyon, Teknoloji ve Kültürel Biçim” adlı eserinde Raymond Williams, televizyonun teknolojik bir araç olmakla birlikte toplumsal formasyonu belirleyen kültürel bir biçim olduğunu söylemektedir. Bu kültürel biçim, televizyonun birbirine geçmiş görüntülerinde ortaya çıkan belirli bir kültürün anlam ve değerlerinin akışıdır (Williams, 2003:98)

Williams televizyonu süregiden ve sonsuz olan bir imgeler bütünü olarak ele almıştır. Televizyon ve diğer kitle iletişim araçlarında yayınlanan tüm programlar aslında bütünün birer parçaları halindedir. Bu bütün farklı programlarla izleyiciye aktarılmaktadır. Williams'a göre televizyon deneyimi “akış”tan ibarettir. Bu akış mantığı ile kitleler televizyona bağımlı hale getirilebilmektedir. Williams'ın bahsetmiş olduğu akış kuramı kendisinin Amerika'da yaşadığı birkaç günlük yaşam deneyiminin sonucunda ortaya çıkmıştır. Amerika'daki kanallarla İngiltere'deki kanalları ve yayıncılığı karşılaştıran Williams bu şekilde akış kuramını oluşturmuş ve sosyal bilimler literatüründe yerini almasını sağlamıştır. Williams'ın akış kuramına göre insanlar diledikleri zaman kanal değiştirebilir ya da istedikleri programları seçebilir. Fakat bahsedilen akış insanı kendisine bağlayabilmektedir. Örneğin belirli bir programı izlemek için televizyonu açan izleyici daha sonra kendini başka programlar izlerken bulabilmektedir. Williams televizyonun bütünselliği içindeki metinlerarası ilişkilere dikkat çekmektedir. Williams'a göre haber malzemeleri arasında içerik bakımından nispet kurulamamaktadır. Akışın sunuş biçimleri bütün haber türlerinde aynı olduğu için tek-tipleşme meydana gelmekte, kurgusal olanla olmayan arasındaki fark ortadan kalkmaktadır.

Williams'ın program içerikleri analizi ise McLuhan'ın teknoloji kavramında olduğu gibi seyircinin algısına yönelik bilinç-dışı etkilerini konu etmektedir. Buna göre programlar belirli bir kültürün anlam ve değerlerini kendi akışı içerisinde bir araya getirerek yeni anlamlar üreten organizasyonlardır. Televizyon programlarının anlatım biçimleri kullandıkları ifadeler ve problem çözme tarzları bireyin toplumsal gerçekliği algılamasını bir yanılsamaya dönüştürmektedir. Dolayısıyla gündelik yaşam pratiği olarak tanımladığı kültürü de dönüştürmektedir. Gelişen teknoloji akış'ın etkinliğini daha da arttırmaktadır; özellikle kablolu ve dijital yayıncılık, uzmanlaşmış kanallar, vs. gibi yenilikler bireyin “akış” karşısındaki direncini yumuşatan ve bu “düzeneğin” tahakkümünü pekiştiren unsurlar olarak dikkat çekmektedir (Williams 2003: 78). Williams'a göre bu noktada beklenen en büyük tehlike kültürün önemli bölümünü kendine mal eden medya pazarının tekelleşmesidir. Bu nedenle etkisi bakımından sınırlı olsa da alternatif karşı bir güç olarak küçük bağımsız üretim firmalarının sayısının artması ve çeşitlenmesi gerekmektedir (Williams'tan akt; Şentürk, 2009: 196-198).

Williams kültürün, kitle iletişim araçları ve teknoloji tarafından belirlendiği yaklaşımına tereddütle yaklaşmış ve kültürel indirgemecileri, kültürün toplumsal bütünlük içindeki rolünü küçümsemeleri nedeniyle eleştirmiştir. Williams'a göre kültürün maddi toplumsal yaşamdan ayrı düşünülmesi kültür kavramının özgül ve farklı yaşam biçimleri yaratan oluşturucu bir toplumsal süreç olarak ele alınması uzun süre ertelenmiş ve yerini tek yönlü bir evrenselcilik almıştır (Williams ,1990:21). Oysa Williams'a göre teknolojinin hiçbir sosyal olgunun oluşumuna doğrudan etkisi yoktur. Yeni sistemlerin en önemli özelliğini eski sistemlerin sağlayamadığı kültürel ilişki olanaklarını sağlamasında aramak gerekir. Ama bunu salt teknolojinin belirleyiciliğine bağlamak yerine teknolojik gelişmenin toplumsal gelişimin bir parçası olarak kabul etmek daha doğru olacaktır. Yaşanan değişimin elbette teknolojiyle ve iletişim araçlarıyla bağlantısı bulunmaktadır ama bunun yanında toplumun temel dinamikleri ve sosyal hayatın içindeki “önemsenmeyen”

ayrıntılarının da teknoloji kadar yaşanan değişimde belirleyici olduğunu görmezden gelmemek gerekmektedir.

Çalışmalarında, “duygusal yapılara” özel bir önem atfeden Williams bu kavramı “dünya görüşü” ya da “ideoloji” kavramlarından farklılaştırmak için seçmiştir. Duygu yapıları Williams’ta sadece inançları içermemekte, onun ötesindeki gerçeklikleri, özellikle de kültürel değişkenleri kapsamaktadır. Kültürel değişkenler, Williams’ta, biçimsel uzlaşma ile özel muhalefet, yorumlanmış inançlar, yaşanmış ve doğrulanmış yaşantıların arasındaki daha ince karşılıklı-ilişkileri içeren geniş bir alana karşılık gelmektedir. Yöntembilimsel olarak ‘duygu yapısı’ bir kuşakta ya da dönemde bu tür öğeleri ve onların bağlantılarını anlama çabalarından kaynaklanan ve her zaman karşılıklı ilişki açısından bu tür kanıta başvurma gereği duyan kültürel bir varsayımdır. Williams’a göre, kültürün duygusal yapısı, tamamen çözölemeyen bir pratiktir. Kültürel anlamlar çeşitli iletişim kanallarının ve davranış biçimlerinin içinde gizlidir. Bu durumda medyayı da davranışlarımızı belirleyen toplum dışı bir otorite olarak değil; aksine bizim kültürümüzün bir parçası olarak görmek daha doğru olacaktır; bu bağlamda medyayı anlamak, toplumu anlamının yollarından biridir. Williams’ın medyaya bakışı ne olumlu ne de olumsuzdur; Williams medyayı kültürü oluşturan bir “erk” değil, kültürün yansıdığı zeminlerden biri olarak kabul etmektedir. Aynı şekilde Williams, özellikle Marksist teorisyenler tarafından bilinçsiz, pasif ve edilgen bir kitle olarak tanımlanan kitle sözcüğüne de mesafeli yaklaşmış ve kitle kültürü teriminin her zaman karşısında yer almıştır (Williams 1990:106).

Bu bağlamda İngiliz Kültürel Çalışmalar Okulunun Frankfurt Okulu yaklaşımlarından farklılaşarak kültürün ve iletişimin özgürleştirici potansiyeline odaklandığını söylemek mümkündür.

2.3. Küreselleşmenin Kültürel Boyutları

Küreselleşmenin kültürel boyutunu ele alan çalışmalar genellikle küreselleşmenin küresel bir kültüre neden olup olmadığı sorusuna odaklanmaktadır. Bu soruya verilen cevapların bir kısmı sürecin gittikçe

aynılaşan homojen bir toplum yaratacağı yönünde karamsar bir tablo çizerken bir kısmı da sürecin farklılıkları ön plana çıkardığını toplumsal formun giderek heterojenliğe ya da melezliğe doğru evrildiğini savunmaktadır. Bu nedenle küreselleşme-kültüre ilişkin literatürde var olan tartışmalara önemli yeri olan aynılaşmayı vurgulayan ve farklılaşmayı vurgulayan yaklaşımlar başlıkları ile aktarılmıştır.

2. 3. 1. Aynılaşma Olarak Kültür

Tanım olarak dünya üzerindeki kültürel çeşitliliklerin sıkıştırılarak tek bir baskın, zenginliğini yitirmiş, homojenleştirilmiş kültüre indirgenmesine küresel kültür denir. Küresel bir kültürün oluşmasının ekonomik ve politik nedenlerinin dışında özellikle iletişim teknolojilerinin gelişimine bağlanmaktadır. Kültürün teknolojinin sunduğu olanaklarla sınır tanımayan dolaşımı genel bir kültürün oluştuğu iddiasının ortaya konmasına neden olmuştur (Tomlinson, 2013:109-110). Marshall McLuhan nl Küresel Köy kavramı karşı konulamaz kültür yayılımına radyo, televizyon ve sinema gibi iletişim araçlarının olanak verdiğini savunur. Gelişen iletişim teknolojileri, kitlesele olarak üretilen ve yerel kültürle doğrudan rekabet halinde olan kültürel metaların üretimi ve dağıtımında uzmanlaşmış endüstriler olarak karşımıza çıkmaktadır (Mutlu, 2012:215-216).

Kitle çapında üretilip dağıtılan kültürel metalara; radyo ve televizyon programları, dizi filmler, haberler, dergiler, çizgi filmler, çizgi romanlar, sinema, reklamlar gibi bir çok örnek vermek mümkündür. İleri kapitalist toplumlarda sembolsele biçimler artan bir şekilde kitle iletişim araçları tarafından iletilmektedir (Erdoğan, Alemdar, 2011: 42-43). Bu sınırsız kültürel dolaşım türdeş bir dünya kültürünün oluşup oluşmadığı sorusunu da beraberinde getirmektedir. Aslında belirli bir kültürün tüm dünyanın merkezinde olduğu ve her açıdan dünyayı temsil edip etmediği yeni bir tartışma konusu değildir. Bu anlamda kültürel bağımlılık ve kültürel emperyalizm kuramları küresel kültür kuramının önemli öncüleri olarak görülmektedir (Tomlinson, 2013: 55).

2. 3. 1. 1. Kültürel Bağımlılık

İkinci Dünya Savaşının ardından dünya yeni bir sürece girmiş, toprak merkezli siyasal sömürgeciliğin yerini ekonomik ve kültürel sömürgecilik almaya başlamıştır. Bunda kapitalizmin yaşadığı bunalımın etkisi büyük olmuştur. Sömürgeciliğin hem merkezinde hem de biçiminde önemli bir değişim yaşanmıştır. Avrupa'nın Fransa ve İngiltere gibi ülkeleri Asya ve Afrika kıtalarındaki sömürgelerini terk ederken Amerika dünyadaki tek güç olma yolunda start vermiş ve yeni sömürge anlayışını uygulamaya koymuştur. Teknolojik açıdan gelişmiş ülkelerin diğer ülkelere, özellikle de yeni iletişim teknolojisi satışı yapmaları yeni sömürgeleştirme sistemi sürecini başlatmıştır. Bu aşamadan sonra Shiller, Mattelard, Golding, Murdoch, Mosco, Symthe gibi entelektüeller kitle iletişim araçlarının ideolojik içeriği ile mülkiyet ilişkisini bağlantılandıran çalışmalara yönelmiştir. Mattelard, Althusser'in "devletin ideolojik aygıtları" kuramını çağrıştıran "emperyalizmin yeni aygıtları" tezini geliştirmiştir. Mattelard çokuluslu şirketleri, çok uluslu medya kuruluşlarını, reklam şirketlerini, sinemayı bu kapsamda ele almıştır. Bu düşünce ilerleyen yıllarda kendini kültürel bağımlılık tezi ile göstermiştir. Buna göre dünyada Amerika merkezli tek yönlü bir iletişim akışı vardır. Dünya çapında iletişim akışını sağlayan şirketler çokuluslu bir yapı içerisinde görünse de çoğunun ana sermayesi Amerika kaynaklıdır. Dolayısıyla da dünya tek yönlü bir iletişim akışına maruz kalmış durumdadır. Bu da beraberinde kültürel ve ideolojik bağımlılığı getirmektedir. Nitekim kitle iletişim teknolojisine sahip olanlar, onların içeriği üzerinde de söz sahibidir. Dünyada haber aktarımı yapan büyük haber ajansları, sinema sektörü, televizyon sektörü Amerika merkezli olarak işlerlik göstermektedir. Bu tek yönlü iletişim akışı, azgelişmişlerin, kitle iletişim ortamında kendilerini ifade edebilmelerinin önünde büyük engel oluşturmaktadır. Kültür merkezli bu yeni sömürgecilik rıza temeline dayanmaktadır. Başta Amerika olmak üzere merkez konumunda bulunan gelişmiş kapitalist ülkeler çevreyi oluşturan az gelişmiş ülkelerin yönetici kesimleriyle işbirliği içerisine girerek onlar üzerinden gelişmemiş toplumlara

teknoloji ve kültür aktarımı yapmaktadır. Dolayısıyla da yeni sömürgeciliğin büyük ölçüde hegemonik ilişkiler içerisinde işlediği gözlenmektedir (Güngör, 2013: 314- 317).

2. 3. 1. 2. Kültürel Emperyalizm, Amerikanlaşma

Kültürel Bağımlılık kuramı gibi Amerika'nın, dünya kültürü üzerinde hegemonya kurduğunu savunan diğer bir düşünce Kültürel Emperyalizm tezidir. Kültürel Emperyalizm söylemi belirli merkezi kültürlerin gittikçe artan hakimiyeti, Amerikan değerlerinin, tüketici mallarının ve yaşam tarzlarının yayılması olarak tanımlanan eleştirel bir yaklaşımdır (Morley, 155-156). 1976 yılında Shiller tarafından geliştirilmiş olan tez medyanın kapitalist sistemin yayılması ve korunması için çalışan bir araç olduğunu savunmuştur (Mattelard, 2013:92). Kültürel Emperyalizm teziyle tanınan Shiller 1980'den bu yana kültürün durumunu değerlendirdiği çalışmasında dünyanın giderek Amerikanlaştığını ve ekonomik aklın istilasına maruz kaldığını söylemiştir. Medya ürünleri giderek küresel piyasa ile bütünleşmiş ve kamusal kültürlerin deregülasyonu dünya çapında Amerikanlaşma süreçlerini teşvik etmiştir. Bu Amerikan ürünlerinin doğrudan desteklenmesi ve Amerikan televizyon tarzları ile formatlarının yerel taklitleri ile söz konusu olmuştur. Amerikan ürünlerinin temel taşıyıcısı olan ticari yönelimli medya dünyayı istila etmektedir. Bu sistemin hedefi geçmişteki gibi ulus-devlet değil küresel ekonomidir. Ulus-devlet sermaye ağları karşısında kültürel özerkliğini ve toplumsal kimliğini koruma mücadelesi vermektedir. Shiller'e göre küresel iletişimin gelişmesi zengin ve güçlü devletleri desteklerken yoksul olanları daha yoksullaştırarak küresel eşitsizliği derinleştirmektedir (Shiller, 2008:301-302). Dünyanın geleceği ile ilgili oldukça karamsar bir tablo çizen Shiller fazlasıyla ekonomik indirgemeci olması ve üçüncü dünya devletlerindeki kültürel ilişkileri ve kapitalist teknolojinin eşitsiz dağılımını açıklamada yetersiz olması yönüyle eleştirilmiştir (Stevenson, 2008:304-305).

Immanuel Wallerstein kültürün tikel bir olgu olduğu dolayısıyla da evrensel düzlemde ele alınamayacağını ancak tüm kültürel göstergelerin giderek birbirine benzediğini savunmuştur. Wallerstein, kültürel küreselleşmeyi ekonomik gelişmelerle açıklamış gündelik yaşamda; giyim tarzlarında, yemek alışkanlıklarında, yerleşim mekanlarında ve hatta sanatta bile gözlenen dikkat çekici tek tipleşmenin kapitalist ekonomi sisteminin bir sonucu olduğunu iddia etmiştir. Wallerstein'e göre dünya üzerinde yaygın bir iş bölümü söz konusudur ve bu işbölümü meta, sermaye, emek gibi akışları gerektirir. Bu akışlar devlet sınırlarını geçirgenleştirerek ulusal farklılıkları gittikçe ortadan kaldırmaktadır (Wallerstein, 1998: 129).

Kültürel dönüşüm ve kültürel küreselleşme küreselleşmiş ekonomi ile yakından ilgilidir. Uzun süredir devam etmekte olan bu süreç evrensel bir kültür üretme niyetindedir. Dünyanın kültürel bütünleşmesi yönündeki bu ortak kültür inancı ve dünya bilinci Dallas Batman ve Disneyland gibi başarılı ürünlerle desteklenmektedir (Robins, Morley, 2011: 155-156).

2. 3. 1. 3. McDonaldslaşma

George Ritzer dünyanın kültürel olarak gittikçe türdeşlediğini, farklılıkların yok olduğu yönündeki savunusunu McDonald's restoran zincirini analiz ederek yapmıştır. Ritzer'e göre McDonald's sadece yemek ihtiyacını gidermek için açılan bir restoran olmaktan öte insanların yaşam tarzını değiştiren Amerikan tarzı yaşamın sembollerinden birisidir. 1937'de Kroç ailesi tarafından ilki açılmış bir çabuk-yeme restoran zinciri olan McDonald's nitelik yerine niceliğin, kabiliyet yerine itaatin, emeğin yerine zamanın kazancı belirlediği bir işletme mantığının fast-food denilen hızlı yeme anlayışının dünyadaki öncüsü olmuştur. Günümüzde Amerikan kültürünün ve tüketim mantığının toplumlarda egemen hale gelmesinin sembollerinde birisi olan McDonald's ve benzeri anlayışla işletilen restoran zincirleri dünyanın birçok yerinde hızla yayılmaktadır. Ritzer bu zincirin kapitalist ekonomik sistemin taşıyıcı lokomotif görevi gördüğünü ve McDonaldslaştırma sürecinin giderek dünyanın

daha çok bölgesini içine aldığını öne sürmektedir. Dünyanın neresine gidilirse gidilsin, şehrin merkezinde, parlak ışıklarıyla, tek tip giyinmiş çalışanlarıyla ve hemen her yerde aynı olan menü skalasıyla McDonald'lar tüketiciye istikrar ve güven hissini tattırabilmektedir. Ritzer'e göre Amerika Birleşik Devletleri'nin de, dünyanın geri kalanında uyandırmak istediği duygu budur (Ritzer, 1998:16-40).

İster kültürel bağımlılık ister kültür emperyalizmi ister küresel kültür, ister Kültürel bağımlılık, kültür emperyalizmi Amerikanlaşma, McDonaldlaşma düşüncelerinin hepsi özünde dünya üzerinde tekil bir kültürden söz edilip edilemeyeceği sorusuna cevap aramıştır. Tartışmalara Amerikan kültürünün her şeyin merkezinde olduğu ve neredeyse her açıdan tüm dünyayı temsil ettiği düşüncesi hakim olmuştur (Tomlinson, 2013: 111).

2. 3. 2. Farklılaşma Olarak Kültür

Küreselleşmenin kültürel açıdan etkilerinin değerlendirildiği çalışmaların çoğunluğunun kültürün toplumsal dönüşümü ile ilgili kötümser bir yaklaşım sergilediği görülmektedir. Bu kötümser yaklaşım Amerikanlaştıran, homojenleştiren, küresel kültürü farklı kültürler için bir tehdit olarak algılamaktadır. Bu yaklaşıma göre nispeten daha olumlu bir tablo çizen diğer yaklaşım ise küreselleşmenin kültürü çeşitlendirdiği, zenginleştirdiği yönündeki Kültürel Melezleşme yaklaşımlarıdır. Kültürel Melezleşme, küresel ya da yerel olanın bütünleşmesine karşın küresel kültüre indirgenemeyen yeni ve benzersiz melez kültürlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan karışık kültürlerdir (Ritzer, 2011: 155). Kültürün farklılaştığı ya da çeşitlendiği yönelimindeki bu olumlu yaklaşım saf bir iyi niyetten ziyade küreselleşme ve kültürün karmaşık yapısının tek tip bir küresel kültüre izin vermeyeceğine dikkat çekmektedir. Bu bölümde literatürde küreselleşmenin kültürel melezleşmeye neden olduğunu savunmasıyla ön plana çıkan Melezleşme, Heterojenleşme, Creolization ve Küreyerelleşme kavramlarının içeriği verilecektir.

2. 3. 1. 2. Melezleşme (Creolization)

Melezleşme küreselleşme ile bağlantılı homojenleşmeye yönelik eğilime karşıt olarak küresel ve yerel olanların benzersiz karışımlarıyla alakalı giderek artan farklılığı vurgulayan bir kavramdır. Antropolog Ulf Hannerz Melezleşme "Creolization" kavramını merkez ve çevre devletler arasında tarihten günümüze süregiden kültürel karşılıklı bağımlılığı betimlemek için kullanır. Hannerz'e göre dünya Yirminci Yüzyıldan bu yana sürekli karşılıklı kültürel etkileşim ve anlam sistemlerinin geniş ölçekli aktarımı nedeniyle küresel bir bütünleşmeye doğru gitmektedir. Ancak, bu dünya eşitlikçi bir küresel köy değildir. Melezleşme küreselleşme ile bağlantılı homojenleşmeye yönelik eğilime karşıt olarak küresel ve yerel olanların benzersiz karışımlarıyla alakalı giderek artan farklılığı vurgulayan bir kavramdır. (Hannerz, 1998:139-140). Sistem merkezin lehine işlemekle birlikte kültür katı bir şekilde türdeşleşmez. Hannerz kültürün türdeşleşmediği melezleştiği düşüncesini savunmak için "Melez" creole ve "yaratma" (create) kelimelerinden oluşan "Melezleşme" (creolization) kavramını öne sürmüştür. (Hannerz, 1998:161). Kavram küreselleşme çağında yaşanan kültürel dönüşümleri merkez ve çevre arasındaki ilişkileri baz alarak açıklamaya çalışır. Burada adı geçen merkez Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Almanya, İsviçre ve Portekiz gibi güçlü ülkeleri, çevre ise Üçüncü dünya ülkelerini ihtiva etmektedir. Hannerz kültürel akış açısından çevrenin anlamın ve anlamlı yapının aktarıcısından çok alıcısı olduğunu kabul etse de çevre devletlerin sadece alıcı değil aynı zamanda yaratıcı(create) konumunda olduğunu savunmuştur. Çevre kültürdeki yaratıcılık merkezden gelen anlamları ve simgesel biçimleri özümserken önemli oranda dönüştürmesini sağlar. Hannerz çevrenin lehine olan bu kültürel dönüştürme sürecine kültürel yozlaşma der. Merkez, belirli kurumsal yapılar aracılığıyla en değerli bilgilerini ve en yüksek ideallerini çevreye sunarken, çevre bunları ilk önce benimseyip sonra yozlaştırmaktadır (Hannerz, 1998:141). Yani yerel kültürler merkez tarafından kitlesel olarak üretilen kültürel ürünleri parçalara ayırdıktan sonra kendisine uygun bileşenleri alıp gerisini atar ve bir sentez yaratır. Bu özelleşmiş kültürel

sentez nedeniyle küresel türdeşleşme senaryosu gerçekleşemez onun yerini melez kültürler alır.

Hannerz melez kültürleri şöyle açıklamaktadır;

".....melez kültürlerin, insanların etkin bir biçimde kendi sentezlerini oluşturmaya çalışmalarının bir sonucu olduğunu söyleyebiliriz. İnsanlığın bütün kültürel envanteri göz önüne alındığında, melezleşme biraz kaybetmeyi ama biraz da kazanmayı içerebilir. Melezleşme senaryosunda aynı zamanda, merkez ve çevre arasındaki kültürel uzaklığı azalttığı düşünülen neredeyse hiç kesintiye uğramamış bir süreklilik nosyonu, yani yaşayan sentezlerin bir ardılığı söz konusudur (Hannerz, 1998: 161).

Hannerz Melezleşme kavramını açıklarken yerel ve küresel arasındaki ekonomik ilişkiyi de değerlendirilmiştir. Düşünür türdeş olduğu düşünülen bir dünya kültürüne yönelik ürünler üreten piyasaların başarısız olacağını, yerele ait sürekli değişen çeşitliliğini görmezden gelen müzik, televizyon, film, moda ya da yazılı metin biçimleri gibi popüler kültür ürünlerinin çevre tarafından yeterince ilgi görmediğini savunmuştur. Bir süre Nijerya'da yaşamış olan Hannerz savunusunu Nijerya televizyonları üzerine yaptığı bir örnek ile açıklamıştır. Araştırmaya göre Nijerya televizyonlarına Amerikan dizilerinin hakim olmasına rağmen sıradan insanların hayatını anlatan Nijerya durum komedilerinin seyircinin daha fazla ilgisini çekmektedir. Hannerz'e göre ulusal sınırları değersizleştiren merkez kültürlerin, kültürel meta akışında, tüketicilerin farklılaşmış zevklerine aldırış etmemesi nedeniyle yörenin dilinin ve üslubunun kullanıldığı yerli yapım filmler ithal filmlerin yerini almıştır. Araştırma küresel ekonomi içinde yerelliğin önemini göstermesi bakımından önemlidir (Hannerz, 1998: 143).

Melezleşme küreselleşme süreci ile birlikte ulusal sınırların söylenenin aksine önemini koruduğunu, yaşam biçimlerinin bulundukları yerin etkilerine bağlı olarak farklılık gösterdiğini ve yerele ait çeşitliliği yok etmenin düşünüldüğü kadar kolay değildir.

Hannerz Melezleşme kavramını açıklarken; kültürel akışın merkezden çevreye tek taraflı olduğunu düşünmesi (Abu-Lughod, 1998:167) ve kültürel dönüşümlerin maddi dönüşümleri nasıl şekillendirdiği konusuna yeterince yer vermemesi yönünde eleştirilere maruz kalmıştır (Abou-el-Haj, 1998:180).

2.3.2.2. Küresel Etno-Kültür

Küresel kültür analizi yapmak teknolojiyi, mülkiyet yapısını, kültür piyasalarını ve kültürün birbiriyle olan içiçe geçmiş ilişkilerini göz önünde bulundurmaya gerektirir. Hintli Antroplog Arjun Appadurai de küresel kültüre ilişkin düşüncelerini benzer bir şekilde çeşitli alanların birbiriyle etkileşimi çerçevesinde ele alarak açıklamıştır. Appadurai hem kendi içinde hem birbirleriyle sürekli bir akışın yaşandığı, akışkan, düzensiz ve değişken beş küresel akıntıyı tartışma konusu yapmıştır.

1. Etno–uzam: İçinde giderek daha fazla yer aldığımız değişen dünyada akışkan ve hareket halinde olan bireyleri ve grupları (turistler, göçmenler, mülteciler, sürgünler, misafir işçiler) içerir.

2. Tekno–uzam: Dünyanın etrafında serbestçe hızla dolanan teknolojinin ve geniş bir yelpazedeki malzemelerin(internetten indirilen dosyalar, e-mail) akışları.

3. Finans–uzam: Ulus-devletler arasında ve dünya çapında muazzam miktarlarda paranın hareket ettiği süreçler (Döviz piyasaları, ülke borsaları)

4. Medya–uzam: Dünya çapında bilişim üretme ve iletmedeki elektronik kapasiteyi ve medyanın yarattığı, yayımladığı dünya görüntülerini içerir. Blog yazarları, küresel film yapımcıları, televizyon kanalları.

5. İdeolojik–uzam: Büyük ölçüde devletler tarafından kendi ideolojileri doğrultusunda üretilen politik karakterdeki görüntülerdir (Appadurai, 1990: 297-299).

Appadurai'ye göre bu beş farklı akışkan alan dünyanın her yerinde benzersiz kültürel gerçekliklerin, kültürel melezlerin ortaya çıkmasını sağlar. Bu akışlar dünyayı bir yandan küresel bir kültüre dönüştürerek homojenleştirirken bir yandan da heterojenleştirmektedir. Hızla gelişen yeni iletişim ve ulaşım teknolojileri coğrafi sınırları belirsizleştirmekte, kültürleri bölgesizleştirmekte (deterritorialization), insanı, bilgiyi, mekanları ve imgeleri vb. akışkan hale getirerek flulaştırmaktadır. Tüm bu akışların sonucunda heterojen kültürlerin oluşmaktadır (Ritzer, 2011: 275).

2. 3. 2. 3. Küre-yerelleşme

Küreselleşmeyi bir bütün olarak dünya bilincinin yoğunlaşması şeklinde tanımlayan Roland Robertson küresel kültürel dönüşümleri açıklamak için glocalleşme (glocalization) küreyerelleşme kavramını üretmiştir. Küresel-yerelleşme farklı coğrafi alanlarda benzersiz sonuçlar doğuracak şekilde küresel ve yerel olanın birbirinin içine girmesidir. Küresel yerelleşmeyi vurgulayan çalışmalara göre dünya çoğulcu hale gelmekte, küresel yerelleşmiş bir dünyada bireyler ve yerel gruplar uyum sağlama, yenilenme ve hareket kabiliyeti bakımından daha güçlü duruma gelmektedir. Bireyleri ve yerel grupları önemli ve yaratıcı unsurlar olarak gören küre-yerelleşme düşüncesine göre toplumsal süreçler ilişkiseldir ve koşullara bağlıdır. Metalar ve medya zorlayıcı değil de dünyanın küresel-yerelleşmiş bölgelerinde birey ve grup kullanılacak malzemeyi oluşturur (Ritzer, 2011: 273).

Global (küresel) ve localization(yerelleşme) kavramlarının birleşiminden oluşan Glocalleşme kavramı çiftçilik tekniklerinin yerel koşullara uygun hale getirilmesi anlamına gelen Japonca Dochakuka kelimesine dayanmaktadır. Dochakuka kelimesi 1980'li yıllarda Japon iş dünyasında oldukça popüler olan küresel yerelleşme (Global localization) yani yerel koşullara uyarlanan küresel taslak anlamında kullanılmaktaydı. Küresel yerelleşme (küreyerelleşme) mal ve hizmetlerin farklı yerel pazarlara küresele uygun bir biçime getirilerek pazarlanması amacını güdüyordu. Çünkü çağdaş kapitalizmin tüketici profili

ürünlerin özelleşen bölgesel, ulusal, etnik, sınıf ve toplumsal cinsiyet pazarlarına yani mikro pazarlamaya uygun hale getirilmesini talep etmekteydi. Tüketime hakim olduğu kapitalizmde evrensel talep ile yerel arz arasındaki bağlantı önem kazanmıştı. Piyasalar açısından yerelliklerin ihmal edilemeyeceği bir noktaya gelinmiş farklılıklar dışlanmak bir yana ekonominin ilgi odağı haline gelmişti. MTV ve CNN gibi Küresel pazarlar arayan çağdaş TV girişimcileri gittikleri yere göre farklılaşmaya başlamış küre-yerelleşmenin en iyi örnekleri haline gelmişlerdi ve süreç devam etmektedir (Robertson, 1999: 116-118).

Dünya çapında aynı imaja sahip mal ve hizmetler yerel koşullara uydurularak farklı yönlerden pazarlanmasına çok sayıda örnek vermek mümkündür. Bu açıdan ilginç bir örnek, ünlü Coca-Cola firmasının Romanya pazarına girerken geleneksel olarak kırmızı olan ambalajının yanına mavi halkalar eklemesi olmuştur. Bunun nedeni Romanya halkının kırmızıya olan tepkisidir. Küresel kültür endüstrileri, bölgesel ve küresel piyasalarda piyasa tabanlarını genişleterek artan maliyetlerini kurtarmaya yönelmektedir (Ural, 2008).

Robertson'ın ekonomik çıkar için farklılıkların pazarlanması olarak tanımladığı aynı zamanda yerelliğin yeniden inşa edilmesini içeren bu süreci küreselleşmeden farklı olarak küre-yerelleşme kavramıyla açıklamaktadır. Küreselin yerelleşmesi anlamına gelen küre-yerelleşme kavramı dünya bir taraftan tek bir mekana küçülürken diğer yandan farklılıklar korunduğu hatta sağlamlaştığını savunmaktadır. Kültürel homojenleşmenin müsebbiplerinden birisi olarak görülen ulusal sınırların ortadan kalkıp dünyanın giderek küçülmesi süreci küre-yerelleşme yaklaşımında yerellikleri birbirine yaklaştırarak farklılıkların korunmasının asıl nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Robertson bu yaklaşımı evrensel ve tikelin eş anlılığı kavramı ile açıklamaktadır. Buna göre Dünya 20. yüzyıldan bu yana küreselin yerelleştiği, yerelin küreselleştiği ikili bir süreci yaşamaktadır. Robertson'ın evrensel ve tikelin eş anlılığı şeklinde ifade ettiği küresel ile yerel arasındaki etkileşim farklılıkların biraradalığına olanak vermektedir. Robertson'a göre bu etkileşim kaçınılmaz olarak bir küresel kültür

yaratmakta ancak bu küresel kültür farklı yaşam düzeylerinin birbiriyle konuşur hale geldiği karmaşık bir toplumsal durum ya da küresel-insanlık durumudur (Robertson, 1995: 37-38). Robertson'a göre küre-yerelleşmeyi belirleyen dört farklı yaşam düzeyi vardır. Bunlar birey olarak insan, ulusal toplumlar, toplumlardan oluşan dünya sistemi, ve insanlığın herşeyi saran kolektivitesidir. Robertson için küreselleşme bu düzeyler arasındaki giderek artan etkileşimdir. Robertson tek bir yer olarak dünya cümlesini ne homojenliğin getirdiği bir teklik ne de küresel bir cemaatin varlığını ifade etmek için kullanır. Robertson'un teklik modeli bir birleşme süreci sunmaktan öte toplumsal ve kültürel farkların net olarak vurgulanabildiği bir teklik modelidir. Küre-yerelleşme kavramı bir yandan küreselleşmenin bütünlük ve kapsayıcılığını muhafaza ederken bir yandan birleşme ve farklılaşma süreçlerini aynı anda yaşandığını iddia etmektedir (Thomson, 2013: 25-27). Robertson bütün dünyanın Amerikanlaştığı temeline dayalı kültürel emperyalizm tezini de merkezden çevreye tek taraflı bir kültürel akışın gerçekleştiğini savunması ve yerellikler ile kültürel değerleri incelemekte gerekli özveriye göstermemesi yönüyle eleştirmektedir. Küreselleşme çağında kültürün doğru bir analizinin ancak mikro ölçekli çalışmalarla gerçekleştirilebileceğini düşünmektedir.

George Ritzer küresel ve yerelin entegrasyonu anlamına gelen glokalleşme küreyerelleşme kavramına karşı küreselin yerel üzerinde empoze edilmesi anlamına gelen globalizasyon küreyelleşme kavramını önermiştir. Globalizasyon grow (büyüme) ve Globalizasyon kelimelerinin birleşiminden oluşmuştur. Ritzer küresel yerelleşmenin farklı coğrafyalarda benzersiz sonuçlara yol açtığını düşünen küreyerelleşme yaklaşımına bir eleştiri olarak küreselin yerelleşme eğiliminin ulusların, kurumların, örgütlerin ve benzerlerinin emperyalist emellerini ve kendilerini yerele empoze etme arzusundan kaynaklandığını iddia etmiştir (Ritzer, 2003:189-191). Ritzer küreselleşmeye ilişkin homojen, daha çok Amerikanlaşmış, kodlanmış ve kısıtlanmış bir dünyayı görenler ile daha heterojen, farklı ve özgür olduğunu vurgulayan iki yaklaşımın olduğunu vurgulamış ve her iki sürecin de farklı derecelerde

gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Ancak Ritzer küreselleşme sürecinin aşamalı olarak yerellikleri kaldırdığını ve yerelliğin küreselleşme dinamikleri açısından çok önemli olmaması nedeniyle bir farklılaşmadan söz etmenin zor olduğunu savunmuştur (Ritzer, 2003:199).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KÜRESEL MEDYA ORTAMINDA YEREL TELEVİZYON YAYINCILIĞI

Yeryüzünde bulunan yayın istasyonlarına kıyasla gökyüzünden daha geniş bir alana sinyal gönderilmesini sağlayan uydu teknolojisinin gelişimi televizyon yayıncılığının küreselleşmesine dolayısıyla bilginin sınırsız dolaşımına imkan vermiştir. Bilgi ve iletişim akışının küresel ölçekte yayılması, düzenlenmesi ve toplumsal hayatın yaygın bir parçası haline gelmesi yirminci yüzyıl boyunca gerçekleşmiştir. Özellikle ulusal medya pazarının yerini küresel medya pazarına bıraktığı 1990'lar medya alanında köklü değişimin yaşandığı yıllar olmuştur. Bu nedenle çalışmanın bu bölümünde medyanın küreselleşmesine ortam hazırlayan gelişmelere, küresel medyanın yerelleşmesine, Küresel medya ortamında bir medya aracı olarak yerel televizyonculuğun artan önemine ve Türkiye'de yerel televizyon yayıncılığının gelişimine dair bilgiler aktarılmıştır.

3. 1. Medyanın Küreselleşmesine Ortam Hazırlayan Gelişmeler

Dünyada yaşanan teknolojik, ekonomik ve siyasal gelişmeler 1990'lı yıllarda ulusal medya pazarının yerini küresel medya pazarına bırakmasına medya alanında köklü değişimin yaşanmasına neden olmuştur. Reagan ve Thatcher'ın uygulamaya koydukları serbest ticaret politikaları (deregülasyon), medya sahipliğindeki sınırlamaların kaldırılması, karlı Asya ve Avrupa pazarlarında televizyonun özelleştirilmesi ve yeni iletişim teknolojileri, medya devlerinin hem ülke içinde hem de ülkeler arasında güçlü dağıtım ve üretim şebekeleri kurmalarını mümkün kılmıştır. Avrupa'da yaşanan deregülasyon süreci ve uluslararası pazarlarda rekabet etme ihtiyacı medya üretimine dair ulusal kamu hizmeti modellerini çöktürmüştür. Serbest piyasa ekonomisinin hakim olduğu bir ortamda medya holdinglerinin bir araya gelmesi ve yeni

enformasyon teknolojilerinin gelişmesi, devletin değil ticari düzenlemenin hakim olduğu bir iletişim alanı ortaya çıkarmıştır (Mosco, 1996:76).

Thomson dev medya holdinglerinin küreselleşmesinde birbiriyle ilişkili üç gelişme saptamıştır. Bunlardan ilki elektronik olarak kodlanmış bilginin iletilmesi için çok fazla kapasite sağlayan daha geniş ve gelişmiş kablo sistemlerinin kullanılması. İkincisi uzun mesafelerle iletişim kurabilmek için uydu iletişiminin giderek artan kullanımı. Üçüncü ve birçok açıdan en kökten değişimi getiren gelişme ise bilgiyi işlemede, depolamada ve düzeltmede dijital yöntemlerin gittikçe daha fazla kullanılmasıdır. Bilginin dijitalleşmesi bilginin farklı iletişim araçları arasında daha kolay dönüşümünü sağlaması bakımından önemli bir gelişme olmuştur. Bu üç gelişme medyanın küreselleşmesi bağlamında en önemli etkenlerdir. Ancak bunların arasında en çok göze çarpan yermerkezli yörüngelere yerleştirilmiş ve birbiriyle bağlantılı telekomünikasyon uydularının kullanımı olmuştur. Uydular sanal, hızlı ve kablosuz bir iletişim sisteminin gelişmesini sağlamıştır. 1960'larda gelişen telekomünikasyon uyduları başta askeriye ve büyük ticari kuruluşların ihtiyaçlarını karşılayanın dışında birçok çokuluslu şirketin uydu iletişiminden geniş biçimde yararlanmıştı (Thomson, 2014: 302-303).

Neoliberal serbest piyasa politikaları, kablo ve dijital uydu televizyon sistemlerinin olduğu kadar televizyon kanallarının mülkiyetini de özel ve ulus-ötesi çıkarların kullanımına açmıştır. Bu durum Amerika'da kablo mülkiyetini hakimiyeti altına almış çok uluslu medya şirketleri tarafından işletilen bir çok yeni kanalın türemesine neden olmuştur. Buna karşılık kanallar da çok uluslular için yeni kazanç kaynakları doğurmuştur. Kısa süre içerisinde küresel medya pazarı ABD medyasına sahip olan General Electric, AT&T/Liberty Media, Disney, Time Warner, Sony, News Corporation, Viacom ve Seagram ve Almanya merkezli holding Bertelsmann sekiz ulus-ötesi şirketin hakimiyeti altına girmiştir. Hollywood stüdyolarının, televizyonların film arşivlerini kullanma haklarından elde ettiği gelir 1998'den 2002 yılına kadar küresel boyutta 7 milyar dolardan 11 milyar dolara yükselmiştir. Amerikan medya

holdinglerinin dünya çapında pazarlardaki hakimiyetlerini kolaylaştıran neoliberal politikalar yerel medya ve kültür sanayileri için bir tehlike olarak görülmeye başlanmıştır. Amerikan kültürünün gitgide yayılmasını bir tehdit olarak gören Brezilya, Meksika, İsveç'in içinde bulunduğu 20 ülkenin kültür bakanı, Ottawa'da kendi kültürel miraslarını, Hollywood putperestliğinden koruyacak bazı temel kuralları nasıl tespit edeceklerini tartışmak için bir araya gelmiştir. 1998'de Stocholm'de düzenlenen ve Birleşmiş Devletler tarafından desteklenen benzeri bir toplantıda, kültüre küresel ticaret anlaşmalarında özel ayrıcalık tanınması önerilmiştir (McChesney, 2014:311-312). Ancak atılan hiçbir adım küresel medya şirketlerinin orantısız gelişimini durdurmaya yetmemiştir.

Küresel iletişim şebekelerinin oluşmasının bir diğer önemli aktörü uluslararası haber ajansları olmuştur. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından İngiliz Reuters, Amerikan Associated Press (AP), yine Amerikan United Press ve Fransız Ajans France-Presse (AFP) gibi ajanslar bilginin dağıtılması ve toplanmasında hakim konumdaydılar. Bu büyük haber ajansları bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelerden de faydalanarak küresel pazarın merkezi aktörleri konumuna gelmişlerdi. Zamanla genişleyen ve faaliyetlerini çeşitlendiren büyük haber ajansları uluslararası haber ve bilgi akışındaki tahakkümü, eşitsizlik düşüncesini doğurmuş ve küresel bilgi düzeninin yeniden düzenlenmesine yönelik taleplerin gelişmesine neden olmuştur. 1970 ve 1980'lerin başında yapılan ve UNESCO tarafından desteklenen "Yeni Dünya Bilgi ve İletişim Düzeni" konusu etrafında tartışmalar yaşanmıştır. Bilginin akışı ve içeriğinin daha tarafsız ve adaletli bir denge ve aynı zamanda iletişim alanında, az gelişmiş ülkelerin teknolojik altyapılarını ve üretim kapasitelerini güçlendirmek gerektiği düşüncesi doğmuştur (Thompson, 2014:300). Bu sebeple yapılan farkındalık çalışmalarına rağmen birleşmeler, devralmalar ve diğer farklılaşma biçimleri sayesinde büyük iletişim holdingleri daha da büyümeye ve medya alanında büyük roller üstlenmeye devam etmiştir. 2000'li yıllarda Time Warner, Bertelsmann Grup, Rupert Murdoch'ın News Corporation, Silvio

Berlusconi'nin Fininvest gibi dev iletişim holdingleri medya endüstrilerinde anahtar oyuncular haline gelmişlerdir. Bu devasa ekonomik ve sembolik iktidar tekelleri, enformasyon ve sembolik içerik üretimi ve bunun küresel çaptaki dağıtımını için kurumsal temel temin etmişlerdir (Thompson, 2008:125).

Küresel medya şirketleri bir taraftan büyürken diğer taraftan bir gelişim stratejisi olarak yerelin içine nüfuz etmek için yerel işbirlikçiler aramaya başlamışlardır. Türkiye'den; Amerikan CNN International televizyon kanalının 1999'da CNN Türk adıyla yayına başlaması ve Time Warner Şirketinin 1990'ların başında Türkiye'de şubeler açmaya başlaması gibi birçok örneğin gösterilebileceği küre-yerel medya yapılanması olumlu ve olumsuz birçok tartışmayı da beraberinde getirmiştir (Kırca, 2002:185-187).

3.2. Küresel Medya Şirketlerinin Yerelleşmesi (Küre-yerelleşme) ve Kültürel Tehdit

Küresel medya şirketlerinin yerele yönelimi özellikle yerel kültürler açısından bir tehdit olarak görülmüş Amerikan tarzı yayıncılık dilinin yerele nüfuz etmesi ve yereli kültürel niteliklerinden uzaklaştıracağı düşüncesi ön plana çıkmıştır. Küreselin yerelleşmesi anlamına gelen küre-yerel yayıncılığın tek tip bir kültürel dilin yayılmasına ve ulus devletlerin kültürel farklılıklarını ortadan kaldırarak toplumsal homojenleşmeye neden olacağı düşünülmüştür. Bu düşünceler geçmişte olduğu gibi Amerika merkezli toplumsal ve kültürel ortamın içinde biçimlenen haber, reklam, film gibi iletişim ürünlerinin evrensel bir ideolojinin taşıyıcılığını yapacağı ve geniş küresel bir izler-kitleye ulaşabilmesi için kökenlerinin en temel kültürel niteliklerinden uzaklaşması gerektiği fikrine dayanmaktaydı (Tutal, 2014:199). Bir diğer ifadeyle radyo ve televizyonların evrensel tüketim kültürü ilkelerine uygun olarak biçimlenmesi ulusal kültürleri simgesel uzamlarından gittikçe bağımsızlaştıracaktı. Dünya genelinde yapılan yayıncılıkta ABD televizyonlarının örgütlenme tarzının esas alınması bu endişenin en önemli kaynaklarından birisiydi. İletişim alanında önemli çalışmaları bulunan Morley ve Robins'e göre uluslararası televizyon

sisteminin grameri Amerika Birleşik Devletleri tarafından yazılmıştı (Morley, David, 1995:223-224). Dolayısıyla Amerikan kültürel değerlerinin küre-yerel yayıncılık aracılığıyla yerele yayılması ve kendi yerel kültürel niteliklerinden uzaklaşması son derece doğaldı. Buna karşın küreselin yerele yayılmasının bir tehdit olmadığı, yerelliklerin gücünü koruduğu, asıl eğilimin devletleri aşan yeni bir dünya düzeninin ortaya çıkmasına değil, bölgesel blokların büyümesine doğru olduğu şeklinde yorumlar da olmuştur (Hirst, Thomson, 2006: 341).

Alankuş'a göre Küre-yerelleşmiş medya ortamında daha demokratik bir medya ortamı için yerel medyanın önemi artmıştır. Halihazırda var olan küresel medya ortamı ABD başta olmak üzere gelişmiş ülkeler merkezlidir. Dolayısıyla küresel medya her ne kadar yerelleşme eğilimi gösterirse göstere yayın politikasında eşitsizlikler aleyhine kurulan habercilik anlayışı değişmemekte dahası yaygınlaşmaktadır. Amerika'nın Irak'a ilk olarak 1991'de saldırarak başlattığı Körfez Savaşı bu yayın anlayışının en önemli kanıtlarından birisi olarak görülmektedir. CNN ve Fox TV'nin savaşın başlangıcından itibaren yaptığı yayınlarda ABD askerleri olağanüstü önemli bir iş yapıyormuş, teslim olan Iraklıları zavallı ya da minnettar, direnenler ise geri ve barbar olarak gösterilmiştir. Ekranlarda çoğu insan için ilk kez görülen uçak, helikopter, füze vb. görüntüleri ile bunların gönderdiği bombalar altında kalan Bağdat kentinin, alevler içinde kalan binalardan ibaret silüeti tekrar tekrar sunulmuştur. Buna karşılık ölen, yaralanan sivillerle ilgili haberler sadece rakamlara indirgenmiştir. Böylece bir yandan savaş, kandan, yıkımdan, acılardan arındırılarak sterilleştirilmiş bir yandan da insanları her an ekran başında tutacak şekilde kurgulanmış bir macera filmine dönüştürülmüştür. Tüm bunların dışında Doğu'ya sözde medeniyet, özgürlük götürmüş batı imgesi yeniden üretilmiş olmuştur. Amerika'da yerel bir televizyon olarak yayına başlayan CNN'in önce küresel sonra çeşitli ülkelerde o yöreye ait isimlerle yayın yapmaya başlamasının ardında ekonomik, ideolojik ve kültürel olarak yayılma ihtiyacından başka bir neden yoktur. Alankuş'a göre bu yeni küre-yerel medya ortamı demokratik bir medya ortamı görünümü vermemektedir. Çünkü

sermayeye hakim medya devleri dikey tekelleşmelerle küresel medya üzerinde hakimiyet kurmak ve ortak bir dil, geçmiş ve gelecek hayali yaratmak amacıyla hareket etmektedir (Alankuş, 2005:101-103). Küresel kapitalizmle ekonomik ve ideolojik olarak eklemlenmenin gerçekleştiği bu türden bir dikey yerelleşmenin özgürleştirici ya da eşitlikçi/demokratik bir yanı yoktur (Dirlik, 1996). Williams'a göre beklenen en büyük tehlike kültürün önemli bölümünü kendine mal eden medya pazarının tekelleşmesidir. Bu nedenle etkisi bakımından sınırlı olsa da alternatif karşı bir güç olarak küçük bağımsız üretim firmalarının sayısının artması ve çeşitlenmesi gerekmektedir (Williams, 1974).

3.3. Küreselleşme Sürecinde Yayıncılıkta Yerelliğin Değişimi ve Artan Önemi

Bir süreç olarak küreselleşme bir çok alanı olduğu gibi yayıncılıkta yerellik kavramını da tartışmalı hale getirmiştir. Özellikle uydu ve internet teknolojisi dünya üzerindeki sınırları ortadan kaldırmış yerelin anlamını değiştirmiştir. Küreselleşme çağında sözlük anlamı "sınırlı bir yerle ilgili ya da lokal" olan yerel, coğrafi olarak yere bağlı olmaktan çıkmıştır. Dolayısıyla yayıncılık alanında da yerelliğin yeniden tanımlanması gerekmiştir.

3. 3. 1. Küreselleşme Sürecinde Yerelliğin Değişen Anlamı; Zaman ve Mekan

Küreselleşme sürecinde teknolojinin sunduğu olanaklar coğrafi sınırları ortadan kaldırırken yerelliğin anlamını dönüştürmüş ve zaman mekan anlayışını değiştirmiştir. Uydu ile başlayan ve internet teknolojilerinin eklenmesi ile artan sınırsızlık yarattığı yeni zaman mekan anlayışı küreselleşme- kültür tartışmaları açısından oldukça önemli bir konuma sahiptir. Bu nedenle zaman ve mekan değişen anlamı üzerine var olan tartışmalara bu başlıkta yer verilmiştir.

İnsanların birbirleriyle ya da diğer canlılarla olan etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan ilişkiler, “mekan” adını verdiğimiz düzlem üzerinde gerçekleşmektedir. Arapça kökenli bir kelime olan mekan kavramı “varlık, oluş”

gibi anlamlara gelen "kevn" sözcüğünden türemiş ve var olanların içinde yer aldığı, tüm sınırlı büyüklükleri içine alan uçsuz bucaksız büyüklük, boşluk, sınırsız ortam, yer kaplama olarak tanımlanmıştır (Cevizci, 1997: 468-469). Aristoteles'e göre mekan tüm yön ve özellikleri içeren yerlerden oluşan dinamik bir alandır.

Toplumsal mekanlar, bireylerin, grupların, ırkların ve hatta farklı farklı cinslerin kimliklerini oluşturdukları bir alt yapıdır. Zaman ise deneyimleri ifade eder. Dolayısıyla zaman ve mekan için toplumun kurucu öğeleri demek mümkündür. Bu nedenle de yaşayan bir olgudur ve toplum içerisindeki değişimlere bağlı olarak sürekli dönüşmektedir. Ulaşım ve iletişim teknolojilerinin gelişimi zaman ve mekan algısının dönüşümüne neden olan en önemli etkenlerdendir. Uzağı yakınlaştıran teknolojik gelişmeler insanların dünyanın hiç görmedikleri bir ucunda yaşanan toplumsal olaylardan haberdar olduğu, tepki vermeye başladığı, coğrafi yerin eski önemini yitirdiği bir dönemi başlatmıştır. İletişim teknolojileri bakımından televizyonun küreselleşmesinin öncülük ettiği bu sürece internet teknolojilerinin de eklenmesiyle küresel bir iletişim ortamı mümkün hale gelmiştir. Artık farklı mekan ve zamanlarda bulunan insanlar birbirleriyle iletişim kurabilmektedir. Yüz yüze iletişimden sanal iletişime geçilmesi birçok yönüyle tartışma başlatmış bu tez konusu açısından çok önemli olan yerel kavramını da sorunlu hale getirmiştir. Geçmişte sadece sınırlı bir alanla ilgili olan yerel artık kesin sınırların ortadan kalktığı daha kapsayıcı bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu alanda birbirine mesafe olarak uzak olsa da ortak duygu, düşünce ve değerlere sahip insanların bir araya gelebileceği sanal mekanlar doğmuştur. Bu yeni zaman mekan anlayışı ve yerelliğin değişen anlamının doğurduğu toplumsal sonuçlar üzerine kimi karamsar kimi olumlu olmak üzere farklı görüşler mevcuttur.

Bir coğrafyacı olan David Harvey "Postmodernliğin Durumu" adlı eserinde zaman ve mekan kavramlarına geniş yer vermiş kavramın nesnel niteliklerinde yaşanan köklü değişimlere odaklanmıştır. Harvey'e göre zaman ve mekan insan varoluşunun temel kaynaklarından ve algılanış biçimi dünyayı

görüş tarzımızı belirler. Zaman ve mekan analizini ekonomi temelli bir yaklaşımla yapan Harvey'e göre kapitalizmin başlangıcından itibaren iktidar arayışı içerisinde zaman ve mekanı hakimiyeti altına almaya çalışmıştır. Zaman ve mekan üzerindeki hakimiyet hem günlük hayat hem para üzerinde hakimiyet kurmanın en temel kaynaklarından birisi olarak görülmüştür. Harvey zaman ve mekan algısında yaşanan köklü değişimin en önemli kaynak noktası olarak ekonomide fordizmden esnek üretime geçilişini göstermiştir. 1970'li yıllarda dünyada üretim fazlalığından kaynaklanan ekonomik kriz nedeniyle mekansal engellerin azaltılmasına gerek duyulmuştur. Ulaştırma ve iletişim sistemlerinin gelişmesi hem zaman tasarrufu hem de mekansal engellerin ortadan kalkmasını sağlamış fordizmden esnek üretime geçilmiştir. Harvey mekansal engellerin ortadan kalkması durumunu "Zaman mekan sıkışması" olarak adlandırdığı kavramla açıklamıştır. Harvey'e göre hayatın hızının yoğun artışı ile mekansal engeller dünya adeta üzerimize çökmüşçesine aşılmış bu durum ise bir sıkışma duygusu yaratmıştır. Zaman ve mekan sıkışması insanı heyecanlandıran, strese sokan ve çok çeşitli toplumsal, kültürel, politik tepkileri harekete geçiren bir süreçtir. Harvey'e göre; *"Mekan, telekomünikasyonun yarattığı bir "küresel köy"e ve zaman ufukumuz neredeyse içinde bulunduğumuz andan başka bir şey kalmamacasına kısaldıkça, mekânsal ve zamansal dünyalarımızın sıkışması duygusunun zorluğuyla karşı karşıya kalırız"* (Harvey, 2003: 270-273).

Özellikle dünya etrafında televizyon kullanımının yaygınlaşması köklerden ziyade yüzeylere, derinlikli çalışmadan ziyade kolaja, işlenmiş yüzeylerden çok üst üste getirilmiş alıntı imgelere dayanan kültürün çöktüğü bir zaman ve mekan duygusunu yaratmıştır. Harvey'e göre geçmiş zaman-mekan anlayışı kaybedilmekte yerine sahte ve taklitçi bir zaman-mekan anlayışı koyulmaya çalışılmaktadır. Bu durum kültür mirasını derinden sarsmakta ve insanların değerlerini farklılaştırmaktadır. Dünya küreselleşme ile birlikte zaman ve mekanın yakınlaşmasından ziyade deforme olma sürecini yaşamaktadır (Harvey, 2003: 291)

Küresel ve yerel ilişkisi bağlamında zaman ve mekanın dönüşümünü analiz eden Morley ve Robins “zaman ve mekan sıkışması” kavramına karşılık "zaman ve uzam ufuklarının sıkıştırılması" kavramını kullanmıştır. Buna göre küreselleşme sürecinde mekan; sınırların ortadan kalktığı, merkezi olmayan küresel bir uzamdır. Küresel uzam elektronik bir akışlar uzamıdır. Bu küresel alanda ekonomiler ve kültürler birbirleriyle yoğun ve doğrudan bir ilişki içinde fırlatılıp atılırlar. Bu yoğun küresel ilişkinin getirdiği en büyük tehlike anlık ve derinliği olmayan bir dünyanın yaratılmasıdır. Ancak Morley ve Robins çağı şekillendiren küresel iletişimin zaman ve mekanda yarattığı kaos ortamını çok olumsuz yorumlamamış yerelliğin kısmen hem ekonomik hem de kültürel alanda önemini koruduğu düşüncesini savunmuştur. Morley'e göre ekonomik alanda, 1980'lerden itibaren küresel şirketlerin yerel ekonomilere artan ilgisi ve kültürel alanda kentsel yeniden canlandırma projeleri yerel ve özgün olanı yeniden canlandırma çabası ile ilgili olmuştur. Kentin çekici kılınması adına geleneksel ve yerel motiflerin tercih edilmesi modernizm sonrası kültürel yerelliğe duyulan özlemin bir yansımasıdır. Yerin sınırlarına duyulan ilginin arttığını düşünen Morley'e göre bunun nedeni insan yaşamlarının ve topluluk kimliklerinin zaman ve uzama kaydedilmesidir. Yeni bilgi iletişim teknolojilerinin yaygınlaşmasının yerelliği sarstığı düşüncesine rağmen yer ve kültürün özgünlüğünün terk edilmesi, kesin olarak aşılması imkansızdır. Küreselleşme her ne kadar hakim güç gibi görülse de yerelliğin bittiği anlamına gelmez çünkü yeniden yerelleşme dinamikleriyle bağlantılıdır. Bu yeni yerel-küresel bağlantısı yerel uzamla küresel uzam arasındaki karmaşık ilişkilerin sonucudur. Morley ve Robins hem küreselleşme sürecinin yerelliğin ve bölgelerin Rönesansı olabileceği fikrini hem de yerelliğin artan önemine rağmen onun idealize edilmesini abartılı bulur. Çünkü küresel-yerel ilişkisi oldukça karmaşık bir yapıdır ve her zaman yerellik aleyhine işlemez veya adil olamaz. Küreselleşme dünya üzerindeki sınırların kalktığı anlam mekanlarının sabitliklerini yitirdiği, her şeyin akış halinde olduğu, mekanın-mekansızlığın iç içe geçtiği bir kompleks süreçtir. Morley'e göre belirsizliklerin hakim olduğu bu süreçte küresel ve yerel ilişkisi kimi zaman topluluk ve yer ruhunu yeniden yaratırken kimi zaman parçalanma, içine

kapanma ve yöreye ait bir bağıllıkla sonuçlanmaktadır (Morley ve Robins, 2011:160-164).

Yer-kültür ilişkisinde meydana gelen geniş çaplı dönüşümleri analiz eden bir diğer önemli kavram yersiz-yurtsuzlaşma kavramıdır. Yersiz-yurtsuzlaşma Tomlinson tarafından kültürün coğrafi ve toplumsal kara parçalarıyla doğal ilişkisinin yok olması anlamında kullanılmıştır. Tomlinson küresel modernliğin kitlelere yayıldığı ve merkezileştiği günümüzde zaman ve mekanı Fransız düşünür Auge'nin yer-olmayanlar ve gerçek yerler kavramları ile yersiz yurtsuzluk kavramı arasında ilişkiler kurarak anlatmıştır. Auge'ne kapitalizm sonrası mekanı yer-olmayanlar ve gerçek yerler olarak ikiye ayırmıştır. Yer-olmayanlar kapitalizmin kendine özgü deneyimlerinin yaşandığı ilişkisel, tarihsel ve kimlikle alakalı olmayan mekanlardır. Sağlık klinikleri, havaalanları, süpermarketler, otel zincirleri gibi mekanlar yer-olmayan mekanlardır. Gerçek yerler ise geleneksel yaşamın sürdüğü, hafıza, kimlik ve yeni ile eski arasında bağların halen mevcut olduğu yerlerdir. Tomlinson yersiz-yurtsuzlaşma durumunu tam olarak yer-olmayanlara benzetmektedir. Düşünöre göre yer-olmayanlar, günümüz modernliğinin iç karartıcı mahalleridir ve yalnızlığın, sessizliğin, isimsizliğin, yabancılaşmanın ve geçiciliğin sürdüğü yerlerdir. Tomlinson buna ikideğerlilik der. Ancak her ne olursa olsun modern dünyada bir gerçek yerler ve yer olmayanlar birbirine karışmaktadır. Örneğin havaalanları yer-olmayan bir yerken bavul taşıyıcılar, yemek işiyle uğraşanlar, temizlik ve güvenlik görevlileri tam olarak gerçek yerin temsilcileridir. Bu insanların kültürel zenginlikleri ve birbirleriyle olan ilişkileri nedeniyle yersiz-yerlerde farklı kültürel pratikler olur. Tomlinson yer-olmayanlarla gerçek yerlerin etkileşiminden yola çıkarak yerin geçirdiği dönüşümü analiz ederken olumsuz olduğu kadar olumlu yönlerini de görmek gerektiğini kültürel etkileşimin etkisini yitirmediğini savunur. Tomlinson küreselleşmenin yaşanılan yerlerle kültürel pratikler, deneyimler ve kimlikler arasındaki ilişkiyi dönüştürdüğüne ancak yerelliğin özgün niteliklerinin halen önemini koruduğunu düşünür (Tomlinson, 2013:158-167).

Giddens, zaman ve uzam olarak nitelendirdiği mekanın dönüşümü analizinde küreselleşmeden ziyade moderniteye büyük önem atfetmektedir. Düşünüğe göre modernite öncesi zaman, uzama bağlı olarak işlemekteyken özellikle mekanik saatin icadı ve takvimin standartlaşması ile zaman ve uzam birbirinden ayrılmıştır. Geçmişte zaman fiziksel olarak uzam (yer) ile ilişkiliyken hem takvimin hem de saatin tüm dünyada eşleşmesi ile yerden bağımsızlaşmıştır. Giddens zaman ve uzam uzaklaşması olarak nitelediği zaman ve uzamın birbirinden ayrılması durumu kültürel yerinden çıkarma sürecini başlatmıştır. Yerinden çıkarma insanları tıpkı savaş dönemlerinde yaşanan zorunlu göç olaylarında olduğu gibi, kimliklerini oluşturan toplumsal bağlamlarından koparılmalarını sağlayan süreçlerdir. Yöreyle ait alışkanlık ve deneyimlerin getirdiği kısıtlamalardan kurtulmayı kolaylaştıran ve kültürel değişimin yolunu açan bu süreç esnekliğe olanak sağlarken dinamik bir yapı ortaya koymuştur. Modern öncesi toplumlar fiziki sınırları belirli olan yöre bir nevi düşselleşmiştir. Sınırları belirsiz uzamda yüz yüze etkileşim mesafesinden uzak kişiler arasındaki ilişkiler gelişerek uzak toplumsal olaylardan etkilenilmeye başlanmıştır. Yerel ve küresel modern örgütlerin birbirine sıkı sıkıya bağlanması insanları fiziksel yerinden koparıp atmıştır. Zaman ve uzamın uzaklaşması sonucunda yerellik modern öncesi dönemden farklılaşarak dönüşmüştür. Modernite öncesinden farklı olarak küresel-modern dünyada günlük yaşam deneyimi, yerleşik yaşam dünyalarımıza uzaktaki olayların, ilişkilerin ve süreçlerin nüfuz etmesinden doğan deneyim haline gelmiştir (Giddens, 2012:22-25).

3. 3. 2. Küreselleşme Sürecinde Yayıncılıkta Yerellik

Yayıncılıkta yerellik geçmişte yapılan çalışmalarda sınırları dar tanımlanmış bir yörede sadece o yöre halkını bilgilendirmeye, eğitmeye, eğlendirmeye ve yöre kamuoyunun serbest oluşumunu sağlamaya yönelik yayıncılık faaliyeti içinde bulunan, aynı zamanda yöre halkının iletişim kurumu özelliğini taşıyan araç ya da araçlar bütünü olarak tanımlanmaktadır. Buna göre yerel yayınlar haberler, fotoğraflar, ele aldığı sorunlarla, kentteki 24 saat kültürel

ve sosyal etkinliklere ilişkin aktardığı bilgilerle, yaşanan yer duygusunu yaşadığı yerin bir parçası olduğu düşüncesini kazandırmalıdır (Vural, 2001:120). Ancak bu tanım coğrafi sınırlılığı merkezine almaktadır.

Timisi'ye göre, 20.yy'ın ikinci yarısından liberalizm ve kapitalizmin ekonomik yeniden üretimi, emek ve sınıf yapısındaki küresel dönüşümler, göç hareketleri, ulus devlet politikalarının yurttaşlık tanımındaki tek biçimliliğine ilişkin yükselen eleştiri sonucunda ortaya çıkan kimlik politikaları gibi nedenlerle yerellik kavramı, aidiyet kavramının değişmesine paralel biçimde yeniden tanımlanmaya başlanmıştır. Coğrafi bir yerellik tanımı, sosyal bir yerellik tanımına doğru dönüşmüştür (Timisi, 1998:211). Özellikle Avrupa da ortaya çıkan yayınlar yerelliğin tanımlanmasında iki biçimin varlığını ortaya koymuştur. Bunlardan birisi kapsama alanı ve hedeflediği izleyici ya da dinleyici kitle, ikincisi ise yayın kurumlarının yapısal örgütlenmesi açısından yerelliği tanımlamıştır. Coğrafi yerellik, radyo sinyallerinin eriştiği ya da siyasal parametreler sonucu tanımlanmış olan belli bir coğrafi alana tekabül eder. Tanımlanmış sınırlar içinde program üretimi ve dağıtımı bu coğrafi ya da siyasal alanı dikkate almak durumundadır (Timisi, 1998:211).

Toplumsal yerellik ise paylaşılan tarih, kültürel zevkler, değerler ve çıkarlar açısından ortaklık gösteren toplu ya da dağınık gruplara yönelen yayımları tanımlamak üzere kullanılmaktadır. Toplumsal yerellik coğrafi sınırlardan ziyade paylaşılan ortak değerleri yayın politikasının merkezine oturtmakta, yayımın yöneldiği hedef izleyici/dinleyici kitlesinin ortak özelliklerini ön plana çıkarmaktadır. Bu anlamda yayımın izlendiği ya da dinlendiği alan birbirinden oldukça uzak ya da sınırlı bir alan olabilmektedir. Bir ülkenin tümünde dağınık olarak yaşayan, ancak kendilerini ortak bir topluluğun üyeleri olarak tanımlayan gruplara seslenen ülke çapındaki yayımlar yerel olarak tanımlanabileceği gibi belli bir bölgede yaşayan gruplara seslenen dar kapsamlı yayımlar da toplumsal yerellik içinde kullanılabilir (Timisi, 2000:9).

Avrupa ülkelerinde 1970'li yıllardan sonra özellikle göç hareketleri ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak yerelliği coğrafi sınırlarla, mekanla sınırlı tanımlanmaktan ziyade insanların dinsel, düşünsel, etnik ve kültürel ortak değerlerine cevap veren toplumsal yerelliğin ön plana çıktığı yayım sistemleri gelişmiştir. Yerelliğin bir coğrafi mekanla sınırlı değil insanların aidiyet duygusuna karşılık gelen kültürel mekanlara karşılık geldiği şeklinde tanımlanmaktadır (Timisi, 1998:211).

Bu tez çalışması Şanlıurfa'da yerel televizyonları uydu teknolojisi sayesinde yayınlarını dünyanın birçok yerine ulaştırma fırsatına sahip olması nedeniyle coğrafi yerellik yerine ortak bir geçmiş, kültür, inanç, amaç ve çıkara sahip bir topluluğa hitabeden yayın organı olarak değerlendiren toplumsal yerellik yaklaşımını benimsemiştir.

3. 3. 3. Küreselleşen Medya Ortamında Yerel Yayıncılığın Artan Önemi

20. yüzyılın sonlarına doğru ivmesi git gide artan teknolojik, ekonomik ve siyasal dinamikler sadece medyanın küreselleşmesini değil yerel medyanın da küreselleşmesini beraberinde getirmiştir. Bu durum yerel medyaya küresel tek tip dili kullanan küresel televizyonlara karşı alternatif enformasyon yayma şansı vermiştir. Artık yerel televizyonlar küresel televizyonların ilgisini çekmeyen veya duyulmasını istemedikleri politik hareketleri duyurabilmektedir. Meksika'da yaşayan köylü hareketi olarak bilinen Zapatistalar'ın manifestoları ve bültenlerini duyurmak için bilgisayar ağlarını, korsan radyoları ve diğer medyayı kullanmaları farklı bağlantı kanallarının önemini göstermesi bakımından dikkat çekici bir örnektir. Cezayir devriminde radyonun, İran Devriminde kasetlerin Çin'deki Tianneman Meydanında doruk noktasına varan demokrasi hareketinin, eski Doğu Bloku ülkelerinde büyük çözülme sırasında çeşitli muhalif grupların, mücadelelerini yaygınlaştırmak üzere bilgisayar ağlarını ve muhalif medyayı kullanmaları gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür (Kejanlıoğlu, 2003: 86).

Dünyanın dört bir yanında aynı televizyon kanalının izlenebildiği ve internet gibi bir teknolojinin var olduğu küresel iletişim ortamında yerel medyanın sadece kendi coğrafi sınırlarının ötesine ulaşmasını sağlamıştır. Dolayısıyla yerelliğin anlamı değişmiş bugün artık herhangi bir yerin sorunları sadece oraya ait olmaktan çıkmıştır. Örneğin İstanbul'da yaşanan bir çevre sorunu küresel çapta bir çevre eylemine dönüşebilmektedir. Böyle geniş çaplı bir küresel iletişim ortamı yerel medyanın önemini arttırmıştır (Kejanlıoğlu, 2005:91).

Küresel ya da ulusal televizyon şirketleri devletle, hükümetlerle, daha özelde siyasilerle yakın ilişkiler içerisinde. Onlara doğrudan ya da dolaylı maddi destek alma, haber kaynağı olarak sürekli referansına başvurma gibi konularda bağımlıdır. Bu nedenle ulusal ya da küresel televizyonlarda yer alan konular, ifadeler, görüşler bu bağımlılığın izlerini taşır. Bir de buna ticarileşme ve kar güdüsü ile davranan ticari televizyonun, haber ve tartışma yerine eğlence ve magazin formlarına ağırlık veren haberlerin içeriğini boşaltarak magazinleştirmesi eklenince bu tablo daha vahim hale gelmiştir. Tüm bu nedenlerden dolayı ulusal ya da küresel televizyon yayıncılığına karşı başka ifadelerle merkezden haber verme şansına sahip yerel televizyonların varlığı önem kazanmıştır (Bek, 2005:133-135).

Yerel televizyonların alternatif söylem içerisinde olması eğer yerel kültürleri görmezden gelmiyorsa yerelliği marjinalleştiren, ötekileştiren evcilleştiren ya da kar kaygısı gütmekten gösterime sokarak metalaştıran küresel televizyon yayınlarının hegamonik söylemini yapı-bozumuna uğratacak bir dil ile sunmasını sağlar. Dolayısıyla yerel temsilcisi oldukları kesimleri kendi kendini anlatma imkanına kavuşturarak yeni söylem ve içerikler geliştirebilir. Mekanın ve zamanın belirsizleştiği küresel iletişim çağında yerel televizyonlara mekan-yer bilincini canlandırması bakımından her zamankinden fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Burada bahsedilen yer bir sabitlik değil küresel bir yer duygusunun temsilciliğidir. Yerel medya ülkesinden ya da kasabasından kilometrelerce uzağa yerleşmiş birisi için yitirilmiş yer yurt ev duygusundan

uzaklaşmasına, kendini evine yakın hissetmesine neden olur. Bir benzetme yapılacak olunursa yersiz yurtsuzlaşma karşısında bir yer göstericidir yerel medya. Bu yer sadece coğrafyaya duyulan özlemle ilişkili değildir. Kültürel politik, dinsel, etnik manevi duyguların yaşadığı yerdir. Bu duygulara hitap eden yerel medya küresel olanın hiçbir zaman dolduramayacağı bir boşluğu doldurmaktadır. Bu anlamda yerel medya her zaman önemini koruyacaktır (Alankuş, 2005: 113-116).

3. 4. Televizyon Yayıncılığının Küreselleşmesinde Uydunun Önemi ve Gelişimi

Televizyon hayatımıza girdiği günden bugüne görüntü ve sesin daha fazla izleyiciye iletilebilmesi için farklı yayın iletim türleri geliştirilmiştir. Karasal Analog, Kablo TV, Uydu, Karasal Sayısal (Dijital) Yayıncılık ve son dönemde gittikçe yaygınlaşan internet tabanlı televizyon yayıncılığı başlıca yayın iletim türleridir. Ancak uydunun iletişim amaçlı kullanılması ile başlayan uydu yayıncılığı televizyonun küreselleşmesini sağlayan en önemli yayın iletim türü olmuştur. Televizyonların uydudan yayına geçmesi ile yayınlar daha geniş kitlelere ulaşmış ülkeler ve kıtalararası görüntü alışverişi çok hızlanmıştır (Ünlüer, 2005: 33).

Uydu yayınlarının teknik olarak engellenememesi özellikle siyasal nedenlerle karasal yayın yapamayan çok sayıdaki kanalın uydu yayıncılığından yararlanmasını beraberinde getirmiştir. Uydu yayınları özellikle karasal ve kablo yayınlara ulaşamayan kırsal kesim için vazgeçilmez bir teknolojidir. Kentlerde yaşayan izleyiciler için daha kaliteli görüntü anlamına gelen uydu televizyon yayınları bazı kırsal coğrafyalar için alternatifsiz tek görüntü kaynağı durumundadır. Diğer yandan uyduların sağladığı teknolojik olanaklar olay yerinden haber toplamada da önemli mesafeler alınmasını sağlamıştır. Özellikle televizyon haberciliğinde taşınabilir küçük uydu antenleriyle her coğrafyadan haberin stüdyoya iletilebilmesi mümkün olmuştur. Uydu yayıncılığının sunduğu en önemli imkanlardan birisi de kısıtlı bütçelerle yayın yapmaya çalışan yerel ve

alternatif radyo televizyon kuruluşlarına giderek ucuzlayan dijital kanallardan daha geniş kitlelere ulaşma şansı sunması olmuştur (Şeker, 2009: 54).

Yeryüzünde bulunan yayın istasyonlarına kıyasla gökyüzünden daha geniş bir alana sinyal gönderilmesini sağlayan uydu teknolojisinin gelişimi televizyon yayıncılığının küreselleşmesine dolayısıyla bilginin sınırsız dolaşımına imkan vermiştir. Bilgi ve iletişim akışının küresel ölçekte yayılması, düzenlenmesi ve toplumsal hayatın yaygın bir parçası haline gelmesi yirminci yüzyıl boyunca gerçekleşmiştir.

3. 5. Türkiye’de Kamu Yayıncılığından Özel Yayıncılığa Televizyon Yayıncılığının Gelişimi

İletişim ve enformasyon teknolojilerinde yaşanan önemli gelişmelerin sonucunda özellikle 1960’lı yıllarda dünyanın birçok yerinde televizyon yaygın kullanılan bir yayın aracı olarak yerini almıştır. Türkiye bu gelişimin gerisinde kalmış ilk televizyon yayını İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) tarafından 9 Temmuz 1952’de yapılmıştır (Rigel, 1991:142).

İTÜ bünyesinde yapılan yayınlardan sonra ikinci televizyon kanalı girişimi TRT tarafından gündeme alınmıştır. TRT’nin ilk televizyon yayınları 1968 yılında başlamıştır. Bu süreden 80’lere kadar televizyon yayıncılığı bir kamusal yayın organı olan TRT’nin tekelinde kalmıştır. 1990 yılı Türk elektronik yayıncılığının dönüm noktası olmuştur. TRT’nin tekeli Anayasal olarak devam ederken, 1980’li yılların ortalarında uydu yayıncılığının gelişimi 1990 yılında bazı girişimcilerin yayıncılıkta devlet tekeli kırmasına olanak vermiştir. Eutelsat uydusundan kanal kiralayıp, Türkiye’ye yönelik uydu yayınları yapmaya başlayan Star 1 (Magic Box) adındaki kanal Türkiye’nin ilk özel yayıncılık kanalı olmuştur. Kanalin ismi daha sonrasında “Inter Star” ve “Star” olarak değişmiştir (Aziz, 2010:154).

Rumeli Holding sahibi olan Uzan ailesi, Star kanalının yayınına 7 Mayıs 1990 tarihinde günde 5 saat olmak üzere başlamıştır. Bu süreçte yayınlar korsan

sayılmakta yasal olarak bir dayanağı bulunmamaktaydı. 1989 Mart ayında Başbakan Turgut Özal'ın oğlu Ahmet Özal, iş adamı Cem Uzan ile birlikte Lichtenstein'da bir şirket kurmuştur. Şirket, özel televizyon yayıncılığına hazırlanırken, Turgut Özal da Ekim ayında Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Yayınların yasak olup olmadığı tartışması sürerken Özal Ocak ayında ABD'de yaptığı "Yurtdışından Türkçe televizyon yayını yapılmasını engelleyen bir kural yok. Dış memleketlerden bir kanal kiralayan Türkiye'ye yayın yapılabilir" şeklindeki açıklama ile özel televizyonların yayın hayatına geçeceğini sinyallerini vermiştir (Yengin, 1994:116).

1991 yılının sonlarına doğru Uzan ve Özal arasında anlaşmazlık çıkmış ve bu ayrılığın sonunda Star 1 adını değiştirerek Inter Star olarak Uzan ailesine kalmıştır. Özal döneminde, kitlesel iletişimde ve özellikle elektronik yayıncılıkta kuralların kaldırılması, serbestleştirilmesi (deregülasyon-deregulation) ya da yeniden düzenlenmesi (reregulasyon) ile ilgili tartışmalar ve uygulamalar sıkça yaşanmıştır. Enformasyon teknolojilerindeki yenilikler medyanın küreselleşme sürecinde önemli rol oynamışsa da bu süreci mümkün kılan ikinci bir faktör 1980'li yıllardan itibaren iletişim ve medya sektörlerinde yaşanan deregülasyon ve özelleştirme uygulamaları olmuştur (Morley ve Robins, 1997: 29).

Özal'ın deregülasyon ile özel kanalların önünü açması, Türkiye'de televizyonculuğun ve daha sonra da yerel yayıncılığın gelişmesinin önünü açmıştır. 1980'li yıllardan sonraki deregülasyon süreci ile beraber kökten bir değişime uğrayan ve giderek çoğalan özel kanalların artan rekabeti ve sayısal çağın gelmesiyle yayıncılık, 1990'larda hızlı bir gelişim yaşamıştır. Bu dönem serbestleşme ve pazarın haakimiyet kurduğu, izleyici tercihlerinin öne çıktığı, nitelikten çok popüler programların yapıldığı bir dönem olmuştur. Bununla beraber bu süreç yerel kanalların da yayına başlamasını sağlamış, yerel medyanın gelişimi için önemli bir gelişim olmuştur. Deregülasyon kamu hizmeti yayıncılık anlayışını ortadan kaldırmış, yoğun birleşme ve satın almalarla medya sektörü, dev bir ticari ağa dönüşmeye başlamıştır. Bu ağ bir yandan da siyasi alanda etkin bir rol üstlenmiştir.

Türkiye’de özel radyo ve televizyon yayınları 1990 yılından itibaren herhangi bir yasal düzenlemeye tabi olmaksızın başlamıştır. Bu durum zaman içinde kontrol edilememe sorununa neden olmuştur. Bu sorunu ortadan kaldırmak için 1993 yılında Anayasa değişikliği yapılarak radyo ve televizyon yayınları üzerindeki kamu tekeli ortadan kaldırılmış, özel radyo ve televizyon yayınlarının yapılmasına olanak sağlanmıştır. Özel radyo ve televizyon yayınlarını düzenleyen 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 1994 yılında yürürlüğe girmesiyle, Radyo ve Televizyon Üst Kurulu kurulmuştur.

3. 5. 1. Türkiye’de Yerel Televizyon Yayıncılığının Gelişimi

Türkiye’de 1990’lı yıllarda televizyon yayıncılığında olan ulusal boyuttaki gelişmeler yerel radyo ve televizyon kanallarına bir örnek teşkil etmiş, öncelikle yerel radyo kanalları daha sonra da yerel televizyon kanalları hızla çoğalmıştır. Türkiye’de bölgesel ve yerel televizyon kanallarının kesin sayısı ancak lisans tahsisi tamamlanınca belirlenebilmesine karşın yayıncılıkta kamu tekelinin kırılması ile 1990-1993 yılları arasında binden fazla yerel radyo ve iki yüzü aşkın yerel ve bölgesel bazda yayın yapan televizyon kanalı kurulmuştur.

Yerel yayıncılık girişimleri özel girişimcilerin dışında belediyelerin de ilgisini çekmiştir. İstanbul ve Ankara Büyükşehir Belediyeleri ile Bakırköy Belediyeleri, bu konuda girişimde bulunan ve öncülük eden önemli yerel yönetimler arasında yer almıştır. Hangi kanalın ilk olarak yerel televizyon yayını başlattığı konusunda farklı bilgiler bulunmaktaysa da, bu yöndeki girişimlerin ilk olarak büyük şehirlerde başlatıldığı bilinmektedir. Bu eğilim eşzamanlı olarak Anadolu’daki diğer illere de yayılmıştır. Kurulan ilk yerel televizyon kanallarına örnek olarak İstanbul Belediyesi’nce kurulan Boğaziçi Radyo Televizyonu (BRT) (1992), oldukça erken bir tarih olan 30 Haziran 1992 Şanlıurfa TV, İstanbul’un bazı ilçelerine yönelik yayın yapan Kartal Maltepe Pendik Anadolu Televizyonu (KMP TV) (1992), Üsküdar ve çevresine yönelik yayına başlayan Üsküdar TV (1992); Dikili Belediyesi’nin başlattığı Dikili TV

(1992), İzmir civarına yayın yapan Bakırçay TV ve Karaman'da yayına başlayan Yunus Emre TV gibi kanalları sıralamak mümkündür (Yengin, 1994: 152-160). Belediyeler hem özel televizyonculuğun gelişimine öncülük etmiş hem de kurdukları çanak ve yansıtıcılar aracılığıyla ilk özel kanalların daha geniş kitlelere ulaşmasını aracılık etmiştir. Ancak 3984 sayılı yasa ile yerel televizyon kanalları kurarak yaygınlaşmasına önayak olan belediyeler ile meslek örgütleri ve Sivil Toplum Kuruluşları'nın (STK) yayıncılık alanında faaliyet göstermesi yasaklanmıştır (Balcı, 2008: 120).

3984 Sayılı radyo ve televizyonların kuruluş ve yayınları hakkında kanunun yürürlüğe girmesiyle birlikte Radyo ve Televizyon Üst Kurulu RTÜK'ün kurulması ile birlikte Türkiye'de karasal, sayısal, uydu ve IPTV ortamında yayın yapacak kuruluşların lisans izni bu kurula bağlanmıştır. RTÜK 2019 güncel resmi verilerine göre Türkiye'de karasal ortamda yayın yapan toplam 251 televizyon, 1078 radyo yayın kuruluşunun lisans başvurusu mevcuttur. Uydu ortamından yayın yapan 148 televizyon ve 53 radyo, kablo ortamında yayın yapan 78 televizyon kuruluşu bulunmaktadır. Bir televizyon ancak RTÜK'e yapacağı başvuru ve lisans ücreti karşılığında resmi olarak yayın yapabilmektedir. RTÜK'ün planlamalarına uydu ortamından yayın yapan/yapacak medya hizmet sağlayıcı kuruluşların 2019 yılı için ödemeleri gereken 10 (on) yıllık uydu yayın lisans ücretleri; Radyo yayın hizmetleri için: 37.320,00, Televizyon yayın hizmetleri için: 373.200,00, İsteğe bağlı yayın hizmetleri için: 88.850,00 TL olarak belirlenmiştir. Bununla beraber yerel kanallar; her ay TÜRKSAT'a 22 bin 500 dolar frekans kira ücreti ödemektedir. 2018 yılında döviz kurlarındaki hızlı artış nedeniyle yükselen uydu lisans tahsis ücretleri gelir kaynakları kısıtlı olan yerel televizyonların ayakta durmalarını zorlaştırmış ve en önemli sorunları haline gelmiştir..

3. 5. 2. Türkiye'de Yayıncılıkta Dil Politikası

Yerel yayıncılık bağlamında yerelin temsilinin yerel dil ile ilişkisi önemlidir. Bu bağlamda Türkiye'de yaşanan yayıncılıktaki dönüşümün yanında

yerel yayıncılığın ortaya çıkması Türkiye'nin özgün toplumsal konumunu oluşturan farklılıkların dilsel temsilinde de önemli tartışmalara neden olmuştur. Avrupa Birliği sürecinin de ortaya çıkardığı uyum politikalarının ardından Anayasa ve RTÜK Yasası kapsamında yapılan değişiklikle yerel dil ve lehçelerin ulusal ve yerel medyada nasıl yer alacağına ilişkin kural oluşturulmuştur (Timisi, 2003:98; 2003: 100).

18 Aralık 2002'de 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun'un yayın ilkeleri başlıklı 4. maddesinde;

"Yayınların Türkçe yapılması esastır. Yayınlarda Türkçenin özellikleri ve kuralları bozulmadan konuşma dili olarak kullanılması, çağdaş kültür, eğitim ve bilim dili olarak gelişmesi sağlanmalıdır" şeklinde bir hüküm getirilmiştir. Devam eden 5. maddesinin başlığı ise, "Türk Vatandaşlarının Kullandıkları Geleneksel Dil ve Lehçelerde Yayın" adını taşımaktadır. Bu maddede ise,

"Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir. Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerdeki yayın, Türkiye Radyo-Televizyon Kurumu tarafından yapılır. Bu dil ve lehçelerde yetişkinler için haber, müzik ve kültürel alanda bir veya birkaç dil veya lehçede yayın yapılabilir. Bu dil ve lehçelerin öğretilmesine yönelik yayın yapılamaz" hükümleri getirilmiştir. Yönetmelikte, farklı dil ve lehçelerde yapılacak yayınların kamu yayıncılığı yapan devlet kanalı TRT bünyesinde yapılacağı hüküm altına alınmıştır (Bozkurt, 2012: 50-51).

Radyo ve Televizyonların Yayınlarının Dili Hakkındaki Yönetmelikte 19 Haziran 2003 tarihinde meclisten geçen 6. uyum paketiyle 3984 sayılı kanununda yeni bir düzenleme yapılmıştır. 25 Ocak 2004 tarihinde yürürlüğe girmiş olan Kanuna eklenen;

"...Ayrıca, kamu ve özel radyo ve televizyon kuruluşlarınca Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir" ifadesiyle TRT'nin yanı sıra özel radyo ve

televizyon kuruluşlarına da anadilde yayın yapma yolu açılmıştır (Kubilay, 2005: 77).

13 Kasım 2009’da Türk Vatandaşlarının Günlük Yaşamlarında Geleneksel Olarak Kullandıkları Farklı Dil ve Lehçelerde Yapılacak Radyo ve Televizyon Yayınları Hakkında Yönetmelik yayımlandığından yaklaşık iki yıl sonra 3 Mart 2011’de Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun yayımlanarak yürürlüğe girmiş ve 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Yayıncılık alanında çok önemli değişiklikler ve yenilikler getiren 6112 sayılı kanununda farklı dil ve lehçelerde yapılacak yayınlara ilişkin getirmiş olduğu düzenleme “yayın dili” başlığını taşıyan 5. maddesinde ele alınmıştır. Kanunun 5. maddesi şu şekildedir:

“Yayın hizmetlerinin Türkçe yapılması esastır. Ancak Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir. Yayınlar seçilen dilin kurallarına uygun olarak yapılmak zorundadır. Bu yayınlara ilişkin usul ve esaslar Üst Kurul’ca yönetmelikle belirlenir”

Bu son değişiklikle *“Türk vatandaşlarının günlük yaşamlarında geleneksel olarak kullandıkları farklı dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir”* ibaresinin yerini *“Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde de yayın yapılabilir”* almıştır.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), devlet adına radyo ve televizyon yayınlarını gerçekleştirmek amacıyla, 01 Mayıs 1964’te, özel yasayla özerk tüzel bir kişiliğine sahip olarak kurulmuştur. 1972’deki anayasa değişiklikleri ile kurum “tarafsız” bir kamu iktisadi kuruluş olarak tanımlanmıştır. TRT Türkçenin etkili ve doğru kullanılması alanında geçmişten günümüze uzanan bir hassasiyete sahiptir. Bu hassasiyetin en önemli nedeni kitle iletişim araçlarının, radyo ve televizyonların toplum üzerindeki etkisini göz önünde bulunduran devletin dil politikalarını yaygınlaştırmak için TRT’yi bir

araç olarak görmüş olmasıdır. Radyo ve televizyon yayıncılığında dilin doğru ve etkili kullanılmasının, dilin ulaştığı toplumun dilini de doğrudan etkileyeceği düşüncesiyle TRT spiker, sunucu, konuşmacı veya oyuncular bu konudaki özel beklentileri karşılamak üzere eğitilmiştir. Devletin dil politikasını yaygınlaştırmak için TRT'yi ve diğer medya hizmet sağlayıcılarını bir araç olarak gördüğünü buna yönelik yasalar düzenlemelere bakarak görmek mümkündür. 1984 yılında 2954 sayılı TRT kanunuyla Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumuna bağlı radyo, televizyon ve medya araçlarından yapılan yayınların düzenlenmesine ilişkin tüm esas ve usuller belirlenmiştir. 2954 sayılı TRT Kanunun 4. maddesinin g fıkrasında yer alan *"Türkçe kullanımında kolayca anlaşılabilir, doğru, temiz ve güzel bir Türkçe kullanmak"* ibaresi kurumun Türkçe politikasını belirleyen temel ilkelerden birisi olmuştur. TRT kanununda yer alan bu ibare devletin ulus-devlet oluşum sürecinde benimsediği dil politikasının halk arasında yaygınlaşmasında medya yayınlarını verdiği önemi göstermektedir (Timisi, 2003: 100). Öyle ki 13.4.1994 tarihli ve 3984 sayılı RTÜK Kanunun h bendinde yayınlarda Türkçe kullanımının nasıl olması gerektiği *"Türkçenin; özellikleri ve kuralları bozulmadan konuşma dili olarak kullanılması; millî birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak çağdaş kültür, eğitim ve bilim dili halinde gelişmesinin sağlanması"* şeklinde ifade edilmiştir. Bu ifade devletin dil politikasını ulusal birlik ve beraberliğin göstergelerinden birisi olarak gördüğü açıkça görülmektedir. Yine 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayın Hizmetleri kanununda yayın hizmeti ilkelerini belirleyen 8. Maddesinin m fıkrasında medya hizmet sağlayıcılarının Türkçe kullanımında dikkat etmesi gerekenler *"Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez"* şeklinde belirtilmiştir. RTÜK kanununun 8. Maddesi gereğince sadece TRT değil tüm medya hizmet sağlayıcılarının yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkra da yer alan ilkelere uygun olarak yapması beklenmektedir. Ancak kanunda düzeysiz, kaba ve argo kullanımın ne olduğu açıkça belirtilmemiştir.

TRT ile ilgili yukarda belirtilen kanunlar nedeniyle TRT spikerleri, uzun bir Türkçe eğitim sürecine tabi tutulmakta, ardından dili özelliklerine ve yapısına dikkat ederek kullanmaya özen göstermektedir. Bu yönüyle TRT'nin dil politikasının hem topluma hem de tüm medya hizmet sağlayıcılarına örnek olması beklenmektedir. Ancak 1990'lı yıllarda Türkiye'de yayıncılıkta dönüm noktası kabul edilen gelişmeler yaşanmış özel ve yerel televizyon yayıncılığı başlamıştır. Dilde daha serbest bir yayın anlayışının benimsendiği özel kanalların sayısının artması ve bu kanallarda Türkçenin kurallarına dikkat edilmeden gelişigüzel kullanılması dilde kirlenmeyi beraberinde getirdiği yönünde eleştiriler almıştır (Günerigök, 2015: 4-5).

TRT yayınlarında Türkçe kullanımını belirleyen yasal düzenlemeler Türkçe'de yer alan ve bir toplumun zenginliği olarak görülen farklı etnik kimlik, lehçe, şive ve ağızlara uzun bir süre yer vermemiştir. Avrupa Birliği müktesabatına uyum sürecinde Türkiye'de radyo ve televizyon yayıncılığında Türkçe dışında dillerde yayın yapılması yasal düzenlemeler ile serbest hale gelmiştir. Türkiye'de yayın yapan yerel televizyonlar tüm medya hizmet sağlayıcıları gibi 15/2/2011 tarihli ve 6112 sayılı Radyo ve Televizyon Kuruluş ve Yayın Hizmetleri kanununda yayın hizmeti ilkelerini belirleyen 8. Maddesinin m fıkrasında yer alan *"Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez"* şeklindeki yasal düzenlemeye uymak zorundadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ŞANLIURFA YEREL KÜLTÜRÜ

Bu tez çalışması yerel televizyonların kendine has yerel kültürleri nasıl yansıttığını Şanlıurfa'da yayın yapan yerel televizyonlarda araştırmaktadır. Bu nedenle analize geçilmeden önce Şanlıurfa yerel kültürünün ayırt edici unsurları belirlenmeye çalışılmıştır. Ancak oldukça karmaşık bir kavram olan kültürün ayırt edici unsurlarının belirlenmesi araştırma sürecinde karşılaşılan en önemli zorluk olmuştur. Yapılan literatür taramasında kültürün bir çok etkinlik, ilişki ve süreci bir arada ihtiva ettiği bunun da kavramın tanımlamasını zor ve karmaşık hale getirdiği görülmüştür. Eagleton'a göre İngiliz Kültürel Çalışmalar Merkezi'nin bir öncü düşünürlerinden Williams'ın yapmış olduğu; "kültür farklı zamanlarda bir bütünlük standardı, zihin alışkanlığı, sanat, genel entelektüel gelişme, yaşam tarzındaki unsurların karşılıklı ilişkileri ve ekonomik üretim ve aileden siyasete kadar her şeydir" tanımı bu karmaşayı ortaya koymak için yeterlidir. Eagleton'un Williams'ın kültür tanımlamasından hareket ederek açıkladığı karmaşa Antropolog E. B. Tylor *Primitive Culture* (Taylor, 1871) adlı eserinde yer alan kültür tanımlamasında da karşımıza çıkmaktadır. Tylor bu eserinde kültürü bilgiyi, inancı, sanatı, ahlakı, hukuku, adetleri ve bireyin bir toplumun üyesi olarak kazandığı tüm yeti ve alışkanlıklar olarak tanımlamakta bu tanımda yer alan tüm yetiler ifadesi genler aracılığıyla aktarılmayan her şey ya da kişiye, topluma öğretilen şeyler anlamına gelmektedir (Eagleton, 2016: 49-52).

Williams'ın gündelik yaşam biçimi olarak tanımladığı kültür, Hall'a göre bir toplum, grup veya sınıfın kendi varoluş koşullarını deneyimleme, yorumlama, anlamlandırma olanağı sağlayan yaşanmış pratiklerdir (Williams, 1983: 10; Hall, 1982: 50). Edward Said ise sabit bir kültür olmadığını bütün kültürlerin iç içe, melez, heterojen ve son derece farklılaşmış olduğunu düşünmektedir (Said, 1993:26). Bir başka tanıma göre kültür insan topluluklarına kimliklerini veren ve onları birbirinden ayırt eden özellikler

bütünüdür. Bu özellikler bir toplumun hal ve hareket kodlarını giyim kuşamı dili kutlama törenleri, davranış normlarını ve inanç sistemlerini içeren bütün bir yaşam biçimini içermektedir (Mutlu, 2012: 205). Bugün herkesin üzerinde anlaştığı ve herkesi tatmin eden bir kültür kavramı ve dolayısıyla kültür tanımı yoktur.

Tüm bu kültür tanımlamalarının karmaşası ayırt edici unsurlarının belirlenmesini zorlaştırırken kültürü gündelik yaşamın dinamiklerinde aramak gerektiği ortak düşüncesi net bir şekilde görülmektedir. Bu ortak düşünce baz alınarak Şanlıurfa kültürünün oluşturuıcı unsurları yerel kültüre hakim olduğu düşünülen şehrin yerlilerinden 11 kişi ile yapılan görüşmelerin sonucunda mekan, mutfak kültürü, müzik kültürü, ağız ve anonim halk edebiyatı, gelenek, görenek ve din olarak belirlenmiştir. Bu bölümde Şanlıurfa kültürünün özellikleri görüşmeler ve ulaşılan literatür çerçevesinde aktarılmıştır.

Şanlıurfa 2018 yılı Türkiye İstatistik Kurumunun resmi verilerine göre ilçeleriyle birlikte 2.035.809 kişilik nüfusuyla Türkiye'nin bu bakımından en büyük 8. ilidir. 2012 yılında Büyükşehir olmaya hak kazanan ilde 13 ilçe yer almakta sadece şehir merkezi nüfusu yaklaşık 1.000.000'u bulmaktadır. Şehirde Türk, Kürt, Arap etnik kimlikleri bir arada yaşamaktadır. Buna ek olarak Suriye sınırında olan şehir Suriye iç savaşından en fazla etkilenen kentlerin başında gelmiştir. Halihazırda İstanbul'dan sonra en fazla Suriyeli sığınmacının kaldığı kent Şanlıurfa'dır. 2018 yılı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü resmi verilerine göre sayıları 475.782 olan Suriyeli sığınmacılar şehrin sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı üzerinde giderek daha etkin hale gelmektedir.

Göbeklitepe'de gerçekleşen kazılarla birlikte tarihsel geçmişi yaklaşık 12.000 yıl öncesine kadar uzanan kent, bereketli toprakları ile bir cazibe merkezi olmuş, geçmişten bugüne birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Hem etnik kimlik çeşitliliği hem de neolitik çağa kadar uzanan köklü tarihi nedeniyle zengin bir kültüre sahip Şanlıurfa'da kültür çalışmak belirli sınırlandırmaları gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda Şanlıurfa kültürü aktarılırken Şanlıurfa'nın

ilçeleri araştırma kapsamının dışında bırakılmış etnik kimliklerin kültürel yapısına ayrı ayrı yer verilmemiş şehir merkezinde görülen aslında iç içe yaşamış tüm kültürlerin bir harmanı olan yaygın şehir kültürü anlatılmaya çalışılmıştır. Şanlıurfa şehir kültürünün oluşturuıcı öğeleri kısa tarihçe, mekan, mutfak, müzik, dil-ağız, edebiyat, gelenek,görenek ve din, giyim kuşam başlıkları altında aktarılmıştır.

4.1. Şanlıurfa'dan Geçen Bir Bilim Adamı; Klaus Schmidt

"1994 Ekimi'ydi, ortalık sonbahar akşam güneşinin yoğun renklerine bürünmüştü. Yolumuz hafifçe yükselen, bir bakışta anlaşılmayan, üst üste yığılı bazalt blokların çokça olduğu araziden geçiyordu. Tarihöncesi insana ait hiçbir iz yoktu; ne bir duvar ne çanak çömlek parçaları ne de taş aletler. Gittikçe yükselen, ama kaçınılmaz olan, tarihöncesi kalıntıları tespit etmek için yapılan ve önceki pek çok benzer bu yürüyüşün anlamından duyulan kuşku idi..." (Schmidt, 2007 :19).

Bu sözler sadece Şanlıurfa değil dünya tarihi açısından önemli bir arkeolojik keşif olan Göbeklitepe'ye adım atmadan az önceki anlarını paylaşan Klaus Schmidt'e aittir. Şanlıurfa kısa tarihinin ve önemli kültürel öğelerinin aktarılacağı bu bölüme başlamadan önce 2014'te beklenmedik bir şekilde aramızdan ayrılan Göbeklitepe'nin ilk kazı başkanı Prof. Dr. Klaus Schmidt insanlık tarihine katkılarından dolayı saygıyla anılmak istenmiştir.

4. 2. Kısa Şanlıurfa Tarihi

Kültür, bir toplum, grup veya sınıfın kendi varoluş koşullarını deneyimleme, yorumlama ve anlamlandırma olanağı sağlayan yaşanmış pratiklerdir. Anlam sabit değildir, dönüşür. Bu nedenle dönüşmeyen sabit bir kültür de yoktur. Kültür aynı zamanda iletişimsel ve tarihseldir. Geçmişten ve kültürel pratiklerden kopuk bir kültür tanıımı yapmak mümkün değildir (Hall, 2017:8-9). Bu nedenle Şanlıurfa kültürünün oluşturuıcı öğelerinden birisi olarak tarihsel arka planını aktarmak gerekir.

Şanlıurfa, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Suriye'ye komşu olan, İpekyolu güzergahındaki en eski yerleşim yerlerinden biridir. Doğu'yu Batı'ya bağlayan ticari yolların kesiştiği kavşak noktasında bulunması, stratejik öneme sahip olan bir kent olmasını sağlamıştır. Bu özelliğinden dolayı, tarihi gelişim sürecinde, üzerinde birçok bağımsız devlet ve beylik kurulmuş, birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır (Güvenç, 2012: 3-4).

Ünlü tarihçi Abu'l Farac'a göre Şanlıurfa Nuh Tufanı'ndan sonra kurulan 3 şehirden birisidir. Balıklıgöl, Nevali Çori ve halen devam eden Göbeklitepe kazıları, Balıklıgöl çevresinde yapılan kazı sırasında bulunan dünyanın insan boyutunda en eski heykeli, dünyanın ilk tapınağı, kervan yolları üzerinde pagan izleri, buğdayın ilk kültürlendiği bu toprakların insanlığın çok eski tarihlerinden beri farklı inanç ve kültürle tanışıp harmanlandığını göstermektedir. Tarih içinde akıp gelen bu folklorik, tarihsel, edebi, sanatsal mirasın kazandırdığı kimlik bir çok uygarlığın ilgisini çekmiş, Şanlıurfa kalesi bölgenin en çok kuşatılan, el değiştiren kalelerinden biri olmuştur (Demirkol, 2017: 3). Şehrin Bereketli Hilal olarak adlandırılan Yukarı Mezopotamya'da yer alması ve kervan yolları üzerinde bulunması uygarlıklar açısından yerleşik hayata geçmek için tercih sebebi olmuştur (Çapar, 2015:1).

Şanlıurfa'da milattan önce sırasıyla Ebla, Akkad, Sümer, Babil, Hurri-Mitanniler, Aramiler, Asur, Keldani, Med, Pers, Makedonya Krallığı, İskender, Seleukos Krallığı ve Part Krallığı, Millattan sonra ise Edessa Krallığı, Roma Bizans ve Sassani Krallığı hüküm sürmüştür. Bölgede yaşamış uygarlıkların nesilden nesile aktarıldığını şehrin kültürel zenginliğinde bugün bile hissetmek mümkündür. Şehir; Ur, Orhei, Urhay, Edessa, Diyar-ı Mudar, Ruha, Reha ve Şanlıurfa adlarını almıştır (Akbıyık, 2006:23-29). Son olarak 22 Haziran 1984 yılında Kurtuluş Savaşında verdiği mücadeleden dolayı şehrin adının başına "Şanlı" ünvanı eklenerek Şanlıurfa olmuştur (Akalin, 2010). Şehrin günümüzdeki resmi ismi Şanlıurfa olmakla beraber şehirde yaşayanlar tarafından genellikle Şanlıurfa ismi kullanılmaktadır. Şehrin yerlileri tarafından Şanlıurfa yerine Şanlıurfa isminin tercih edilmesini alışkanlık ve yeni ismin

içselleştirilememesi ile ilişkilendirmek mümkündür. Makedonya Kralı Büyük İskender şehre verilen "Edessa" ismi "suyu bol" anlamına gelmekteydi. Edessa içinden Karakoyun (Daysan) deresinin geçtiği ve kaynayan pınarlarıyla suyu bol bir şehirdi (Karakuş, 2012:11). Bu nedenle bölgenin ilk tarımsal faaliyete ev sahipliği yaptığına ve şehrin yakınlarında yer alan Karacadağ'ın buğdayın anavatanı olduğu düşünülmektedir.

Şanlıurfa'nın arkeolojik tarihi Balıklıgöl'de, Nevalıçori'de, Göbeklitepe'de ve il genelinde yapılan kazılardan elde edilen bulgulara göre günümüzden 12000 yıl öncesine kadar uzanmaktadır. 1995 yılında Alman Arkeoloji Enstitüsü tarafından Prof. Dr. Klaus Schmidt başkanlığında kazılarına başlanan Göbeklitepe ören yerinde ortaya çıkarılan ve tapınağı andıran 12 bin yıllık Neolitik Çağ buluntuları sadece arkeoloji bilimi için değil tüm dünya için önemli bir gelişme olarak görülmektedir. Bu keşif, avcı-toplayıcı dönemden yerleşik hayata geçen insanlığın hikâyesini baştan yazmaya neden olacak kadar önemli buluntuları barındırmaktadır. 2018 yılında Unesco Dünya Kültür Mirası Listesine giren Göbeklitepe'de kazılar sürdükçe insanlık tarihinin bilinmeyen yönlerinin keşfedileceğine inanılmaktadır (Schmidt, 2007: 15-18).

Şanlıurfa tarihi süreç içinde birçok peygambere ev sahipliği yapmış bir şehir olarak "Peygamberler Şehri" adıyla anılmaktadır. Hz. İbrahim, Hz. Eyyup, Hz. Elyasa, Hz. Musa ve Hz. Şuayb olmak üzere birçok peygamberin bu şehirde yaşadığına ya da yolunun geçtiğine inanılmaktadır. Çok tanrılı inançtan, Yahudiliğe, Yahudilikten Hristiyanlığa, Hristiyanlık'tan Müslümanlığa tüm kutsal dinlere inanılmıştır. Şanlıurfa M.Ö.132'den M.S.244 yılına kadar hüküm süren Osrhoene Krallığı dönemi Hristiyanlık dini açısından çok önemli görülmektedir. Bu krallık Hristiyanlığı ilk kabul etmiş ve topluluk olarak bu dinin öncülüğünü yapmıştır (Güven, 2005:528-529).

Şehrin 45 km Güneydoğusu'nda bulunan Harran ilçesi de bölgenin tarihsel ve kültürel zenginliğiyle ilişkisi bakımından önemli bir yerleşim yeridir. Birçok medeniyetin gelip geçtiği Harran ay, güneş, yıldız ve gezegenlere

tapınmanın yaşandığı Sabiliğin merkezi olmasının yanı sıra, İslami dönemde müspet ilimlerin okutulduğu Dünyanın ilk İslam Üniversitesine başkentlik etmiştir (Karataş, 2012: 72).

4. 3. Şanlıurfa'da Mekan Bağlamında Kültür

Mekan ve kültür birbiriyle etkileşim içinde olan kavramlardır. Bu iki kavram arasında sürekli devam eden karşılıklı ve karmaşık bir ilişki vardır. Kültürler mekanların, mekanlar da kültürel faktörlerin etkisiyle sürekli değişir, dönüşür ve üretilirler. Bir mekanı oluşturan unsurlara bakılarak o yerin kültürü hakkında bir çok fikir elde edilebilir. Bu nedenle bu bölümde Şanlıurfa tarihi kent mimarisinin taşıdığı kültürel anlamlar aktarılmıştır.

4. 3. 1. Şanlıurfa Tarihi Kent Merkezi ve Kültür

Şanlıurfa'da yerleşmenin biçimlenmesinde İslam inançları, birleşik aile düzeninin etkileri, sosyal ihtiyaçlar ve iklim şartları büyük ölçüde etkili olmuştur. Şanlıurfa kara ikliminin hakim olduğu bir ildir. Deniz etkisinden uzak olan ilde, gece ile gündüz, yaz ile kış sıcaklık ortalamaları arasında önemli farklılıklar görülür. Güneydoğu Anadolu Projesi kapsamında yapılan Atatürk Barajı şehrin iklim koşullarını değiştirse de yıllık yağış miktarı ve nem oranı çoğu zaman düşüktür. İlde özellikle yazlar çok sıcak geçer. Ülke genelinde en sıcak illerden birisi olan şehirde yazın bazen ortalama sıcaklık 40-50 dereceyi bulmaktadır. Bu iklim koşulları hem tarihi kent mimarisinde kullanılan yapı malzemesini hem de sokak ve evlerin iç tasarımını etkilemiştir. Mimaride kullanılan yapı malzemesi iklim ve doğal çevrenin sonucudur. Güneydoğu Anadolu Bölgesinin batı yarısında yer alan şehrin büyük bir bölümü kalkerlerle kaplıdır. Şanlıurfa şehri kuruluşundan bu yana işlenmesi yumuşak olan kalkerler inşaat yapı malzemesi olarak kullanılmıştır (Akkoyunlu, 1988:4). Ev mimarisinde "nahit" denilen kalker kesme taştan kalın duvarların ve toprak örtülü tonozlu damların kullanılması aşırı sıcakların yükünü hafifletmiştir.

Şanlıurfa tarihi kent merkezinde yer alan sokak ve evlerin biçimlenmesinde de iklim şartlarının etkisi vardır. Şanlıurfa sokakları genişlikleri 2,5 -3,5 metre olan ve Anadolu'nun pek çok kentinde olduğu gibi arnavut kaldırımı döşelidir. Sokakları çevreleyen evlerin duvarları yüksek tutulmuştur. Böylece, yüksek duvarlarla sınırlanan sokakların gölge olması sağlanmıştır. Bazı evler sokağın üstünü örtecek şekilde tasarlanmıştır. Kabaltı denilen örtü sistemi sokak genişliğinde derinlemesine uzanan sivri kemerli tonozdur (Akkoyunlu, 1988:17-19). Genellikle sıcak iklimin hüküm sürdüğü bölgelerde rastlanılan kabaltıların yarattığı gölgelik alan sokakta işi olanlara kısa süreli bir serinleme imkanı vermektedir. Sokaklarda bulunan soluk ya da nefes taşı olarak bilinen taşlar da sıcak günlerde durup dinlenmek için düşünülmüş ayrıntılardandır.

Geleneksel Şanlıurfa evlerinin iç mekan tasarımında da iklim şartlarının etkili olduğu bilinmektedir. Geleneksel Şanlıurfa evlerinde yer alan Eyvan, Avlu (Hayat) ve Dam gibi bölümler Şanlıurfa'nın uzun süren sıcak yaz günlerini dayanılır hale getirmek için geliştirilen çözümlerdir. Şanlıurfa'nın iklim şartları dolayısıyla şekillenen mekanlar aynı zamanda ev halkının günlük yaşamının çoğunun geçtiği yerler olmuştur.

4. 3. 2. Geleneksel Şanlıurfa Evlerinin Bölümleri ve Kültürel Bağlılıkları

Şanlıurfa'da geleneksel evler bitişik nizamda ve yüksek duvarlarla çevrili inşa edilmiştir. Halk kendini bu şekilde daha güvende ve güçlü hissetmiştir. Geleneksel Şanlıurfa evleri, ataerkil özelliklere sahip ailenin yaşam tarzını yansıtmaktadır. Şanlıurfa İlinde geleneksel aile yapısı geniş ailedir. Bu kalabalık aile yaşantısı evlerin büyük olması ihtiyacını doğurmuştur. Odalar, eyvan, hayat (avlu), tandırlık (mutfak), zerzembe (kiler), dam ve harem-selamlık, develik (ahır), hamam Şanlıurfa evlerinin bölümleridir. Geleneksel Şanlıurfa evlerinde gündelik yaşam bu mekanlarda geçmektedir. Evlerin her bir bölümü ayrı kültürel anlamlar taşımaktadır. Bu nedenle gelenekse Şanlıurfa evlerinde yer

alan oda, avlu(hayat), dam gibi bölümler kültürel bağlamları ile ayrı başlıklar altında aktarılmıştır

4. 3. 2. 1. Odalar; Geleneksel Şanlıurfa Evlerinde Aile İçi Hiyerarşinin Sembolü

Şanlıurfa evlerinde Odalar insanların başlıca gereksinimlerini karşılayan, yaşanan mekanlardır. Bu odalar ailece vakit geçirilen, sohbet edilen, yemek yenilen ve aynı zamanda yatılan bölümlerdir.

Geleneksel Şanlıurfa evlerinde genellikle evin çocukları aynı odada uyurlardı. Geniş ailelerin yaşadığı bu evlerde, en az iki kuşaktan oluşan ve esas olarak baba tarafı akrabaları, baba, anne, evli oğullar ve aileleri ile evlenmemiş çocuklar yaşardı. Evlenen her erkek çocuk, avlu etrafında dizili bulunan odalara kendi ailesi ile birlikte yerleşirdi (Turan, 2009:120). Odaların aile bireyleri arasında dağılımı ise genellikle şöyle olurdu;

"Hayatın ortasından 10 basamaklı bir merdivenden yukarıya çıkılırdı. Bizim yaşam alanımız burasıydı. Burası üç yazlıktan oluşurdu. Küçük yazlık, orta yazlık, büyük yazlık diye adlandırıldık. Bu yazlıkların her birinde birer oda vardı. Bunlara da küçük çardak, orta çardak, büyük çardak derdik. Merdivenlerden çıkılınca küçük yazlığa gelinirdi. Bu çardakta küçük ağabeyim, hanımı ve çocukları otururdu. Biz 5 kardeşтик. Küçük çardaktan bir basamak yukarıda orta yazlık, orta yazlıkta da orta çardak vardı. Orta çardakta annem, babam, ben, ağabeyim ve ablam kalırdık. Orta yazlıktan da 3 basamakla büyük yazlığa çıkılırdı, oradaki büyük çardakta da büyük ağabeyimle hanımı kalırdı" (N. Bucak, Kişisel Görüşme, 02.04. 2014).

Görüşmecinin aktardığı ev ortamında odaların aile bireyleri arasındaki dağılımı bir Şanlıurfa ailesinde ataerkil yapıyı ve yaşa göre belirlenen hiyerarşik saygı ilişkisini görmemizi sağlar. Baba ve annenin evin ortasındaki odasında kalması babanın aile içindeki gücünü, saygınlığını ve önemini sembolize ederken, büyük ağabeyin büyük odayı alması büyük ve küçük kardeşler arasında saygının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

4. 3. 2. 2. Avlular; Güçlü Komşuluk İlişkilerinin "Hayat" Ortaklığının Mekanları

Şanlıurfa yerel ağzında hayat olarak kullanılan Avlu, geleneksel Şanlıurfa evlerinin en önemli bölümlerindendir. Kürkçüoğlu'na göre;

"Şehrin sıcak ikliminden dolayı yılın 7-8 ayı bu bölümde vakit geçirilir. Hayatın üstü açıktır ve etrafı hem komşu iki evi birbirinden ayıran hem de sokakla evi ayıran duvarlarla çevrilidir. Zemin genellikle dikdörtgen şeklindeki nahit taşlarla kaplıdır. Sıcak yaz günlerinde bu nahit taşlı avlular hortumlarla yıkanarak serinlik sağlanır. Birçok evin avlusunda Turuncgil ailesine ait bir tür ağaç olan Kebbata veya nar ağacını görmek mümkündür. Yemeklerden artan ve atılmasının günah olduğuna inanılan ekmek kırıntıları ağaçların diplerine silkelir. Bunun amacı evin duvarlarının üst kısmına genellikle oval şekilde yapılan kuş takalarında (kuşluk) konaklayan kuşlar bu kırıntılarla beslenir" (C. Kürkçüoğlu, Kişisel Görüşme, 03.04.2018).

Bu anlamda geleneksel Şanlıurfa evlerinde hayatlar doğaya ve hayvanlara duyulan saygı ve sevginin sembolleri olmuştur.

Kuloğlu'na göre geleneksel Şanlıurfa evlerinde Hayatların ortasında mutlaka taştan yapılmış bir havuz bulunur. Bu havuz kare, dikdörtgen, altıgen gibi çeşitli geometrik formlarda olabilir. Zerkembe, tandırılık, develik, eyvan ve odalar hayattan merdivenlerle ayrılır (Ş. Kuloğlu Yüksel, Kişisel Görüşme, 18.09. 2018).

Geleneksel Şanlıurfa evlerinde bütün odalar hayata bakar. Evlerin büyük bir bölümünde avlunun bir köşesinde kuyu bulunur. Şebeke suyunun bulunmadığı dönemlerde su ihtiyacını karşılamak için kuyular kullanılmıştır. Kuyulardan lastikten yapılmış kokalar (kova) sayesinde su çekilmiştir. Ancak bazı evlerde su ihtiyacı mahallenin kuyusundan da sağlanabilmiştir (Akalin E., 2014:8).

"Şanlıurfa'da şebeke suyu yoktu herkes su ihtiyacını kuyularla karşıladı . Evlerde bazen müstakil bazen de kuyu ortaklığı olurdu. Bazı evlerde komşu iki evin ortak duvarının böldüğü kuyular vardı. Duvarla

ayrılmış bu kuyuların ortak kullanımına kuyu ortaklığı denirdi" (N.Bucak, Kişisel Görüşme, 02.04. 2014).

Geleneksel Şanlıurfa evlerinde su sorununa getirilen bir çözüm olan "Kuyu ortaklığı" ile komşular içtikleri suyu paylaşmıştır. Kuyu ortaklığı o dönem komşuluk ilişkilerinde paylaşımın boyutlarını gösteren en güzel örneklerden birisidir.

Hayatlar törenlerin eğlencelerin de mekanı olmuştur. 1960'lı yıllara kadar düğün salonu olmayan şehirde düğünler hayatlarda yapılmıştır. Hayatlar süslenmiş, misafirler için toplu yemekler hazırlanmış, kapılar sonuna kadar açılmıştır. Düğün törenlerinde Hayatlar mutlulukların paylaşarak çoğaldığı mekanlar olmuştur.

"Hayat"ı küçük olanlar, akrabalarının veya komşularının geniş "hayat"larında düğünlerini yaparlardı. Düğünlerde "hayat"ın bir köşesine "güvegi" nin oturacağı "taht" kurulur, bu taht zeytin dalları ve yanan renkli mumlarla süslenirdi. Davul zurna eşliğinde oynanan "dörtlü degenek" oyunu ve halaylara damlara dizilmiş kadınlar "zılgıt çalarak" eşlik ederdi. Düğün yemeği olan "Süpha" da, "hayat"lı evlerde verilirdi. "Süpha Yemeği"nin başında "kuzuiçi", "üzlemeli pilav" ve "zerde" gelirdi. Hali vakti yerinde olanlar senede bir gün "tirit" verirlerdi. Tirit verilen evin kapısı sabahtan öğlene kadar açık tutulur, özel olarak davet edilen eş, dost, fakir fukara'ya "tirit" ikram edilirdi. Kapı açık olduğundan yoldan geçen herkes içeriye girerek bu "hayır yemeği"nden yedi. Sünnet törenleri de "hayat"larda yapılırdı. Sünnet töreninde "tirit" ya da sıcak süt ile pasta ikram edilirdi (C. Kürkçüoğlu, Kişisel Görüşme, 03.04.2018).

Geleneksel Şanlıurfa evlerinde hayatlar, gündelik yaşamın aktığı misafirlerin ağırlandığı, kışlık erzakların hazırlandığı, davetlerin verildiği, paylaşmanın, yardımlaşmanın, birliğin, beraberliğin, "hayat" ortaklığının mekanları olmuştur.

4. 3. 2. 3. Damlar; Güven İlişkisinin Sembolü

Şanlıurfa evlerinde çatı örtüsü olan düz toprak damlar, avludan sonra en büyük açık alanlardır. Damlarda sıcak gecelerde, uyumak için "taht" adı verilen dört direkli, yerden 80-100 cm. yükseklikte korkuluklu karyola kurulur. Evlerin damları birbirlerine bitişiktir. Bir damdan komşu dama geçmek oldukça kolaydır. Damlarda yatma eylemi dışında , oturma, kışlık yiyecekleri kurutma, nişan, düğün gibi özel günlerde toplanma ve özellikle kadınlar için evler arasında sokağa çıkmadan geçiş eylemleri gerçekleştirilmektedir (Kürkçüoğlu, 2002:85-96). Damlar uzun süren ve sıcak geçen yaz aylarının en çok zaman geçirilen mekanlarındandır. Sıcak gecelerin en güzel yanı olan damlarda yatma geleneği çocukluğu eski evlerde geçmiş kişiler tarafından halen özlemle anılmaktadır;

"Yaz gecelerinde, milyonlarca yıldızı seyrederek damlardaki "taht"larda yatmanın zevkine doyulmazdı. Yatanların görünmemesi için "taht"ların çevresi "kirbit çığ" ile çevrilirdi. Tahtlarda yatarken gökyüzü milyonlarca yıldızın parladığı bir çadır gibi üzerinizi kaplardı. Yıldızların her birinin dünyadaki bir insana ait olduğuna inandığımızdan, kendi yıldızımızı da tespit etmiştik. Her yatağa uzandığımızda yıldızımızı hemen bulur ve seyre daldardık. Parlak yıldızların zengin insanların yıldızı olduğuna, yıldız kaymalarında o yıldızın sahibinin öldüğüne inanırdık (C. Kürkçüoğlu, Kişisel Görüşme, 03.04.2018).

Geleneksel Şanlıurfa evlerinde üstü açık olan damlarda bir taraftan bir tarafa geçmek için yapısal hiçbir engel bulunmamaktadır. Bu nedenle bir evin damından diğer evin damına geçmek oldukça kolaydır. Ancak buna rağmen bu evlerde önemli bir güvenlik sorunu yaşanmamış olması komşuluk ilişkilerinde güvenin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. Kürkçüoğlu komşular arasında varolan bu güven ortamını şöyle anlatmıştır;

"Komşuların birbirlerine olan güvenleri o denli sonsuz idi ki, gezmeye giden anneler, çocukları okuldan döndüğünde sokakta kalmamış diye sokak kapılarının kilitlerini komşularına bırakırlardı. Aslında kilit bırakmaya da gerek yoktu. Çünkü damlarımız birbiriyle bitişikti ve arada "cemel" dahi

yoktu. Komşu evin damından kendi evinize geçmek, hatta dört tarafı sokakla çevrili büyük bir adadaki evleri damdan dama geçerek tek tek gezmek son derece kolaydı. Ancak böyle olmasına rağmen tek hırsızlık olayına dahi rastlanılmazdı(C. Kürkçüoğlu, Kişisel Görüşme, 03.04.2018).

Duvarları sırt sırta vermiş Şanlıurfa evlerinde damlar özellikle birbirini destekleyen güven dolu dostluk ilişkilerinin sembolü olmuştur. Bu evlerde özellikle "Him" yani kapı komşuların bağları çok güçlü olmuştur. Neredeyse bir aile yakınlığında olan bu komşular arasında birbirlerinin mahremiyetine gösterdikleri saygı bu güçlü bağın temeli olmuştur.

"Bu komşulardan "him komşusu" olduklarımızla daha ayrı bir dostluğumuz vardı. Çünkü bunlarla evlerimizin duvarları müşterek, temelleri bir idi. Duvarlar ve temeller müşterek olunca "him komşuları" arasında diğerlerine nazaran daha başka bir dostluk ve hukuk oluşuyordu. "Ahirette önce komşu hakkı sorulur" hadisine uyularak komşular birbirinin hakkına ve hukukuna riayet ederlerdi. Evlerin odalarının komşu evin "hayat"ını gören duvarlarına kesinlikle pencere açılmaz, komşunun aile mahremiyetine saygı gösterilirdi. Komşunun "hayat"ı görüldüğünden genç ve yetişkin erkekler kesinlikle dama çıkmazdı. Yaz aylarında damda yatma zorunluluğu olduğundan, gece karanlığında dama çıkılır, sabah ezanı ile birlikte inilirdi. Bu hukuka riayet etmeyen, damlarda kuş besleyen, kuş uçuran erkekler az da olsa vardı. Ancak böyle insanlara iyi gözle bakılmaz, sözlerine güvenilmez, evlenirken kolay kolay kız verilmezdi." (F. Kürkçüoğlu, Kişisel Görüşme,08.09.2018).

Saygı, sevgi, güven, yardımlaşma ve paylaşmayı temel alan ilişkiler sadece komşular arasında değil gündelik yaşamın her tarafında görülmekteydi. Aksi takdirde duvarları sırt sırta vermiş olan evlerden oluşan mahallelerde ortak bir yaşamı sürdürmek imkansız olurdu. Çocukluk günlerini özlemle anan bir görüşmeci o günlerde saygı, sevgi ve yardımlaşmanın ne denli önemli olduğunu şöyle anlatmıştır;

"İnsanlar birbirine çok saygılıydı. Mesela biz sokağımızın büyüğünü ailemizin büyüğü sayardık. Okula giderken önümüzde bir büyüğümüz varsa önüne geçemezdik. Okula geç kalmışsak farkına varması için öksürürdük ki, sesimizi duyup bize yol versin. O bize yol verdiğinde önümüzü ilikler, yan yan geçip sonra koşa koşa giderdik. Öyle bir

saygı vardı çünkü sokakta gördüğümüz o adam bizim ailemizin en büyük ferdi olarak gördüğümüz insandı. Aynı mahalledeki ekonomik durumu iyi olmayan kişiler tespit edilir, ona en hissettirilmeyecek şekilde ihtiyaçları temin edilip verilirdi. Güzeldi, kapılar açıldı, geceleri damlarda yatılırdı, püf püf rüzgar esirdi. Elektriğimiz yoktu, suyumuz azdı ama Şanlıurfa'da yaşamının tadı güzeldi. Şimdi ne o Şanlıurfa yağının kokusu var, ne o Şanlıurfa peynirinin tadı. Halen her şeyiyle eski Şanlıurfa'nın özlemini çekiyorum" (K. Kınacı, Kişisel Görüşme, 05.02.2018).

Görüşmecinin aktardığı bilgiler şehirde yakın komşuluk, dostluk ve akraba ilişkilerinin önemini göstermektedir.

4. 3. 2. 4. Damlar, Hayatlar; Şanlıurfa Mutfağını Geliştiren Mekanlar

Geleneksel Şanlıurfa evlerinde yer alan dam ve hayat gibi üstü açık, geniş alanların bolluğu, kalabalık aile yaşantısı, yakın akrabalık, arkadaşlık ve komşuluk bağları Şanlıurfa mutfağının zenginleşmesinde önemli rol oynamıştır. O dönemlerde iş hayatında yer almayan sadece aile ve çocukların ihtiyaçlarını gidermekten sorumlu olan kadınlar zamanlarının çoğunu temizlik ve yemek yapmaya ayırmıştır. Sabah erken uyanan kadınlar kahvaltılarını yapan erkeklerin evden çıkması ile ev işlerini bitirip yemek hazırlığına başladılar. Bazen sadece evin kadınları bazen de komşuların yardımıyla akşama kadar Şanlıurfa mutfağının zahmetli ve lezzetli yemekleri hazırlanırdı. Bunun dışında kışlık isot, frenk suyu (salça), çekçek, bastık, sucuk, ekmek gibi erzakların yapımı için de yakın komşuluk ilişkileri devreye girerdi. Yaz aylarında yatmak için kullanılan toprak damlar ve hayatlar sonbaharda kışlık erzakın imece usulü ile hazırlandığı mekanlara dönüşmekteydi. Şehrin tarihi ve kültürü üzerine araştırmalarıyla bilinen görüşmecilerden Akbıyık'a göre;

"Urfa kültürü üzerine araştırmalarıyla bilinen Akbıyık'a göre, Taş yapılı eski Urfa evlerinde komşuluk çok önemli idi. O mahallede oturanlar 40-50 yıl belki daha fazla süreden beri aynı mahallede oturduklarından herkes biri birini çok iyi tanırırdı. Ailesini, yedi sülalesini bilirdi. Bu nedenle komşu çocuğunu kendi çocuğu gibi görürü

ve sahiplenirdi. Komşular arasında dayanışma vardı. Kadınlar ekmek yapacakları, çamaşır yıkayacakları veya yıllık zahire (bulgur, şeriye vb) hazırlayacakları zaman komşular bir araya gelir birbirlerine yardım ederdi. Doğumda, ölümden , acılı ve mutlu günlerde komşular bir araya gelir acıyı ve mutluluğu paylaşırdı. Komşular arasında yardımlaşma da vardı. Bir evde ekmek yapıldığında kokusu giden komşulara dağıtılırdı. Arkadaşlık ve akrabalık ilişkileri de çok sıkı ve canlı idi. Özel günlerde, bayramlarda ailenin en büyüğünün evinde toplanılır, birlikte yemek yenirdi "(A.Akbıyık, Kişisel Görüşme, 09.09.2018).

Şanlıurfa evlerinde aile bireyleri ve komşular arasındaki imece ile hazırlanan kışlık erzaklar dostluk, yardımlaşma, dayanışma, yardımlaşma ve ortak yaşamın sembolü olmuşlardı.

4. 3. 3. Şanlıurfa Tarihi Kent Merkezinin Dönüşümü

Şanlıurfa tarihi, mimari oluşumu ve geleneksel yaşantısıyla Güneydoğu Anadolu'da müze şehir olabilecek niteliktedir. Şehrin tarihi kent merkezine bakıldığında önemli bir tarih ve kültür mirası görülmektedir. Ekonomik ve toplumsal yapısı malzeme ve iklim özellikleri ile birleşerek Şanlıurfa'da kendine has bir yapılaşma oluşturmuştur. Ancak 1983'te Beldiyenin imar planı uygulamaları kapsamında yapılan yol çalışmaları sırasında yol güzergahında bulunan 5 tane Şanlıurfa evi yıkılmıştır. Anıtsal değeri olan ve bugüne sadece on onbeş fotoğrafı kalmış olan bu evlerin yıkımından bir süre sonra Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından bir çalışma başlatılmış ve evler koruma altına alınmaya başlamıştır (Akkoyunlu 1988:1-2). Bu kapsamda Şanlıurfa tarihi kent merkezinde Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu tarafından eski eser olarak tescillenmiş yaklaşık 500 ev bulunmaktadır (Kürkçüoğlu, 2017:67). Bunun yanı sıra tarihi kent merkezinde bir çok ev restore edilmiş bunlardan bazıları ise butik otel olarak kullanıma açılmıştır. Bugün halen içinde insanların yaşadığı bu evlere izinsiz hiç bir uygulama yapılamamaktadır. Günümüzde Şanlıurfa Tarihi kent merkezi ve geleneksel Şanlıurfa evleri turistlerin ilgi odağı haline gelmiştir.

4. 4. Şanlıurfa Mutfak Kültürü

Beslenme hem bir ihtiyaç hem de bu ihtiyacın karşılanma biçimi bağlamında toplumu yansıtan bir kültürdür. Beslenmenin içinde yer aldığı Mutfak Kültürü ise kültürü oluşturan unsurlardan birisidir. Tarımsal yapı, coğrafi özellikler ve iklim şartları, sosyo-ekonomik düzey, gelenek görenek ve dinsel etkiler, özel gün ve törenler mutfak kültürünü etkileyen faktörlerin başında gelmektedir (Tezcan, 1982: 115-119).

Şanlıurfa bulunduğu coğrafi konum, 12.000 yıllık tarihsel geçmişi ve topraklarında yaşamış farklı uygarlıklar sayesinde çok fazla yemek çeşidinin yer aldığı zengin bir mutfağa sahiptir. Şanlıurfa Mutfağında Osmanlı, Fars, Türk, Arap, Kürt, Ermeni, Yahudi etnik kimliklerinin yemekleri harmanlanmıştır. Farklı etnik kimliklerin binlerce yıl süren etkileşimi Şanlıurfa Mutfağının zenginliğinin en önemli kaynaklarından olmuştur (Ergin, 2008:81).

Şanlıurfa Mutfak Kültürünün izlerini Ortaçağ'dan Yeniçağ'a kadar sürdürmek mümkündür. 1565 tarihli Ruha Kanunnamesinde yer alan Şanlıurfa şehir bostanlarında ekilen ve alınıp satılan ürünlerden dönemin yeme içme alışkanlıkları hakkında fikir edinilebilirken; 16. Yüzyıl tahrir defterlerinde köylerde ağırlıklı olarak yetiştigi belirtilen buğday, arpa, darı, mercimek gibi ürünlerden, kırsal beslenmenin tahıl ağırlıklı karakteri ortaya çıkmaktadır Şanlıurfa mutfağının çeşitliliği Urfalıların damak zevkinin gelişmesine neden olmuştur. Yemeklerde koyun/kuzu eti ve her türlü yemekte sade yağ denilen yöreye özgü hayvansal yağ tercih edilmektedir. Sebze ve yeşillikte çeşitliliğe, tazeliğe önem verilir. Kebap, ciğer, çiğ köfte, lahmacun Şanlıurfa deyince akla gelen ilk yemekler olmasına rağmen Şanlıurfa yerel mutfağına ait 300'e yakın yemek çeşidi vardır (Akalin, 2018:13-14). 16. Yüzyılın ünlü gezginlerinden Tavernier, *"Şanlıurfa'da Türkiye'nin başka hiçbir yerinde yiyemeyeceğiniz kadar*

güzel yemekler yiyebilirsiniz" ifadesiyle kentin damak zevkine ve yemek çeşitliliğine vurgu yapmıştır (Tavernier, 2006: 198).

Şanlıurfa mutfağının zenginliği yöre insanını yemeğe düşkün hale getirirken yemeği gündelik hayatın en önemli parçası yapmıştır. Yemeğin sadece fizyolojik bir ihtiyaç değil, zevk olduğu şehirde, güne başlanır başlanmaz kahvaltı, öğlen ve akşam öğünlerinde neler yenileceği planlanmaktadır. Günün önemli bir kısmı yemek yemeğe ve yemek üzerine sohbetlere ayrılmaktadır. Bu anlamda Şanlıurfa yaşamak için değil yemek için yaşayanların şehridir denilebilir.

4. 4. 1. Şanlıurfa'da Misafirperverlik ve Misafir Ağırlama Geleneği

Şanlıurfa yemek yemek kadar yedirmeyi de seven bir şehirdir. Urfalılar için misafir ağırlamak çok önemli bir iştir. Eve misafir gelecekse en zahmetli ve en lezzetli yerel yemekler hazırlanır. Çoğu zaman birkaç gün önceden misafire açılacak sofranın hazırlıkları başlar. En az bir kaç çeşit yemeğin ve bir çeşit tatlının olduğu zengin sofralar Halil İbrahim Sofrasına benzetilir. Şanlıurfa yemek yemek kadar yedirmeyi de seven bir şehirdir. Kurtoğlu'na göre;

"En az bir kaç çeşit yemeğin ve bir çeşit tatlının olduğu zengin sofralar Halil İbrahim Sofrasına benzetilir. Hz. İbrahim Şanlıurfa'da yaşadığına inanılan peygamberlerden birisidir. Doğduğu mağara Balıklıgöl civarında olan Hz. İbrahim cömert kişiliği ve misafirperverliği ile bilinmektedir. Hz. İbrahim'in misafir sevgisine dair anlatılan efsaneye göre İbrahim Peygamberin sofraya yalnız oturduğu görülmemiştir. Öyle ki sofrasına her gün bir misafir çağırır, misafir olmadığı gün sofraya oturmazmış. Bu nedenle misafire açılan zengin sofralara "Halil İbrahim Sofrası" denmiştir (M. Kurdoğlu, Kişisel Görüşme, 17.05.2018, 2004: 24).

Hz. İbrahim'in başlattığı kabul edilen cömert misafir ağırlama geleneği Urfalılar tarafından da özümsemiştir. Şanlıurfa'ya gelen Evliya

Çelebi seyahatnamesinde şehirdekilerin misafirperverliği karşısında memnuniyetini: "...bu Şanlıurfa halkı garip dostu ve gönül okşayan adamlardır. Gece ve gündüz misafirsiz yemek yemezler" şeklinde dile getirmiştir (Evliya Çelebi, 2006: 157).

Şanlıurfa'da misafire açılan sofraya kadar onu evinde ağırlamak da önemli olmuştur. Urfalılar için misafir ağırlamak gelen konunun her anlamda rahat etmesini, memnun olmasını sağlamak, ikramda ve hürmette kusur etmemek anlamına gelmektedir. Bu nedenle Urfalılar uzun yıllar misafiri ev dışında ağırlamayı ayıp bulmuş kendisi de evin sıcak ortamında yemek yemeyi tercih etmiştir. Urfalıların lokantalara karşı bu tutumu 1970'li yıllara kadar devam etmiştir. 1970'li yıllara kadar lokanta olmayan şehirde sadece kebabçılar olmuştur. Bu kebabçılara da gidilip oturulmaz sipariş verilip evde yenilmiştir. Şanlıurfa'da sosyal yaşamı çok etkileyen bu tutumun nedenini Akalın şöyle açıklamıştır:

"Eskiden bir Şanlıurfa yerlisinin dışarıda yemesi evi olan adamın otelde kalması gibi bir şeydi. Evler ve iş yerleri birbirine çok yakındı. İşten eve yürüyerek gidip gelinebiliyordu. Evlerde her gün yemek pişerdi. Bu durumda dışarıda yemek için hiçbir neden yoktu. Eve gitmeyen esnaf çarşı fırınında tepsi yaptırıyordu. Ya da yoğurtçular vardı gidip onlarda fırından alınan tırnaklı ekmekle yoğurt ekmek yenilirdi. Biz 1970'lere kadar Şanlıurfa'da hiç lokanta görmedik. Daha sonra ilçelerden gelen öğrenciler ve il dışından gelen memurlar için iki lokanta açıldı. Kebabçılar hep vardı ama onlara da gidip oturulmazdı. Eve sipariş verilirdi" M. Akalın, Kişisel Görüşme, 06.08.2018).

90'lı yıllarla birlikte şehrin büyümesi, göç alması ile artan yabancı nüfus yoğunluğu lokantaları bir ihtiyaca dönüştürmüş ve sayısının çoğalmasına neden olmuştur.

4. 5. Şanlıurfa'da Müzik ve Kültürel Bağlantıları

Şanlıurfa müzik tarihi ile ilgili ilk bulgular milattan önceye kadar uzanmaktadır. Şanlıurfa'nın Hilvan ilçesinin Kantara Köyü'nde yapılan Nevali Çori kazılarında bulunan M.Ö 7000'li yıllara ait (Neolitik Çağ/Cilalı Taş Devri)

bir taş parçası üzerine kabartma olarak işlenmiş olan dans eden figürlerin bir müzik eşliğinde oynadıkları düşünülmektedir.

Edessa edebiyatının devi olarak bilinen Bardaysan'ın Şanlıurfa müzik tarihinde önemli yeri vardır. 154 yılında Edessa'da doğan Bardaysan Part ülkesinden kaçmış putperest bir anne ve babanın oğluydu. Bardaysan'ın müzik alanındaki başarılarıyla bilinen oğlunun adı Ahenk kendi ismi ise "Daysan'ın (Karakoyun Deresi) oğlu anlamına gelmekteydi. Bardaysan iyi eğitim almış ve hayatı boyunca şiirle ilgilenmiş, dini ve felsefi öğretilerine ilişkin yüz elli ilahi kaleme almıştır. Bardaysan'ın yazdığı şiirler daha sonra şarkı haline getirilmiştir. Aziz Efraim 222'de ölen Bardaysan'ın ardından ; *"Bardaysan ilahiler yaratmış ve onları müzik eşliğinde söylemiştir. Mezmurlar kaleme almış ve vezinler icad etmiştir. Kelimeleri vezinler ve tartılarla bölmüştür. Tatlının içine acı olanı koymuştur"* diyerek onun Şanlıurfa müziğine olan katkılarını görmemizi sağlamıştır (Segal, 2002:70-73). Bardaysan'ın yazdığı ve bestelediği şarkılar daha sonra Şanlıurfa sokaklarında söylenmiş etkisi uzun yıllar devam etmiştir. Tarihte "Bardaysancılar" diye bir müzik ekolü oluşmuştur. Şanlıurfa'nın müzikle olana bağıni tarihi Harran Okulu'nda da görmek mümkündür. 10. yüzyılda Basra'da ortaya çıkan ve İhvan-ı Safa olarak adlandırılan felsefe akımının üyelerinin yazdıkları ve "risaleler" (Dergiler) içindeki müzikle ilgili olanlar Harran Okulunun kaynaklarından yararlanmıştır. Yine adı müzikle özdeşleşen Büyük Türk filozofu Farabi ve Kindi tarihi Harran Okulu'nun bilim adamları arasındadır (Karadağlı, 2017:154).

M.S. 5. Yüzyıla tarihlenen Balıklıgöl çevresinde bulunan Haleplibahçe mozaiklerinde, elinde sazıyla müzik icra eden figürlere rastlanmıştır. Şanlıurfa'da bulunan birçok mozaik eserde müzik icrası betimlemesi görülmektedir. Orpheus bu mozaiklerin en önemlilerindendir (Altıngöz, 2011:26). Grek mitolojisinin şarkılarıyla vahşi doğayı ve hayvanları huzura kavuşturan ozanı ve müzisyeni Orpheus, müziğe düşkün olan Edessa'da (Şanlıurfa) M.S.II. ve III. Yüzyıllarda büyük saygınlık görmüş, bu ozanı tasvir eden mozaikler kaya mezarlarına işlenmiştir (C. Kürkçüoğlu, Hizmet Gazetesi, 3 Mayıs 2011).

Şanlıurfa mozaik eserler bakımından çok zengin bir şehirdir. Ancak bu mozaiklerin çoğu yurtdışına kaçırılmıştır. Orpheus mozaïği de Amerika'ya kaçırılan mozaik eserlerden birisidir. Dokunaklı şarkılarıyla vahşi hayvanları bile ehlileştirebilen, onları peşinden sürükleyebilen Orpheus'un mozaïği, 2015 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın girişimiyle Dallas Sanat Müzesi'nden geri alınıp Şanlıurfa'ya getirilmiştir. Bugün Orpheus Haleplibahçe Mozaik Müzesi'nde görülebilen eserler arasındadır (Akalin, 2018: 67).

Halk Müziği denilince Anadolu'da ilk akla gelen şehir Şanlıurfa'dır. TRT repertuarının önemli bir kısmını Şanlıurfa türküleri oluşturmaktadır. Anadolu'nun en yanık türküleri, en dertli türküleri, en sevilen türküleri Şanlıurfa türküleridir. Bunun içindir ki Şanlıurfa'nın bir unvanı da "Müzik Şehri" dir (C. Kürkçüoğlu, Hizmet Gazetesi, 3 Mayıs 2011)

Şanlıurfa'nın UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'ne "Müzik Şehri" olarak girebilmesi için Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan başvuru 2017 yılında kabul edilmiş ve Şanlıurfa UNESCO'nun Somut Olmayan Kültürel Miras geçici listesine "Müzik Şehri" olarak kabul edilmiştir.

Kürkçüoğlu'na göre zengin kültürlerden beslenen Şanlıurfa müziği; Bardaysan'dan Efraim'e, Kuloğlu Mustafa'dan Kirişçizade Halil Baba'ya, Mukim Tahir'den Hamza Şenşes'e, Halil Hafız Uzungöl'den Tenekeci Mahmut Güzelgöz'e, Kazancı Bedih'ten İbrahim Tatlıses'e ve Mehmet Özbek'e kadar yüzlerce sanatçı yetiştirmiştir (C. Kürkçüoğlu, Hizmet Gazetesi, 3 Mayıs 2011)

Sahil'e göre Şanlıurfa müziğinin gelişiminde Osmanlı döneminde saraydan sürgün edilen bazı musikişinasların buraya gelmeleriyle saraydaki eğitimlerini ve müzik birikimlerini yöre insanlarına aktarmalarının önemli rolü olmuştur. Yine taş plakların yoğun olduğu dönemlerde müziği seven tüccarların İstanbul'dan plakları alıp Şanlıurfa'ya getirdikleri ve Sıra Gecesi, Dağ Yatıları ve Asbap Gecelerinde icra ettikleri tespit edilmiştir. Köklü bir müzik kültürüne sahip olan Şanlıurfa'da onlarca önemli müzik üstadı yetişmiştir. Osmanlı döneminde müzik ile ilgili yazılan ilk biyografi eserinde ismine yer verilen

şairliği ile öne çıkmış Nâbî, Sultan IV. Murat zamanında yaşamış Kuloğlu Mustafa ve XVIII. asır Türk dini müzik bestekârı Urfalı Şeyhoğlu tespit edilebilen Şanlıurfa'lı müzik üstadlarının başında gelir (Sahil, 2009:1).

Şanlıurfa'nın yetiştirdiği bazı ses sanatçılarının şöhreti Şanlıurfa sınırlarını aşmış Türkiye tarafından tanınmıştır. İbrahim Tatlıses, Müslüm Gürses, Nuri Sesigüzel, Mahmut Tuncer, Ferhat Göçer, Mirkelam, Seyyal Taner en çok tanınan Urfalı şarkıcılar arasına girmiştir. Şanlıurfa'da müzik tarihini ve değerlerini sergilemek amacıyla iki müze açılmıştır. Şanlıurfa'nın yerel müzik sanatçılarının vaktiyle mekân tutmuş olduğu Harran Kapı'daki Yasin'in Kahvesi bugün İbrahim Tatlıses Müzik Müzesi olarak hizmet verirken eski bir konak olan Mahmut Nedim Konağı'nın bir bölümünde Müslüm Gürses Müzik Müzesi yer almaktadır. Şanlıurfa'nın zengin müzik hazinesinin gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla açılan müzede, Urfalı ulusal ve yerel müzik sanatçılarının balmumu heykelleri sergilenmektedir.

4. 5. 1. Şanlıurfa Müzik Kültürü Mekan İlişkisi

Şanlıurfa'da Tasavvuf (Çifte), Klasik Türk Müziği ve Halk Müziği, hoyrat ve gazel en çok icra edilen müzik türlerinden olmuştur. Asbap Geceleri, Dağ Yatıları ve Sıra Gecelerinde icra edilen müzik meraklılarına ders niteliği taşımaktadır. Bu gecelerde sadece müzik yapılmamakta örf, adet, gelenek ve görenekler de yaşatılmaktadır. Bu geleneksel buluşma ortamları Şanlıurfa kültürünün dilden dile aktarıldığı, üretildiği ve sürdürüldüğü mekanlar olmuştur. Bu bölümde Şanlıurfa Müziğinin gündelik yaşamla ilişkisi televizyon ekranlarında görülebilen Sıra Gecesi çerçevesinde aktarılmıştır.

4. 5. 1. 1. Bir Gelenek Olarak Sıra Gecesi

Genellikle hafta sonuna denk getirilen ve ev sahipliğini katılanların sırayla yapması nedeniyle “sıra gecesi” adını alan buluşmalar, ortalama on kişiden oluşan belli meslek ya da arkadaş gruplarının bir araya gelmesini ifade eder. Şanlıurfa'da sonbahar, geleneksel sıra gecelerinin başladığı uzun kış gecelerinin habercisidir. Sıra mekan olarak oda denilen toplu halde kiralan

mekanlarda ya da sıraya katılan kişilerin evlerinde yapabildikleri bir gelenektir. Günümüzde sıraların restoran veya lokallerde de yapıldığı görülmektedir (Akalin, 2018:115).

Hayırlı'ya göre Sıra geleneği Anadolu'da esnaf ve sanatkarlar birliği olan Ahilikten gelen bir gelenek olup dayanışma duygusuna dayanmaktadır. Sıra geleneğinde insanlar haftanın belirlenen bir gecesinde bir araya gelerek sohbet etmekte, eğlenmekte, oyunlar oynamakta, kültür, ticaret, siyaset ve zanaat konuşarak vakit geçirmektedir (H. Hayırlı, Kişisel Görüşme, 02.08.2018).

Şanlıurfa'da yaşayan en önemli geleneklerinden birisi olan Sıra Gecelerinde tolaka, fincan (yüzük) gibi geleneksel oyunlar yeni nesillere aktarılmakta, gençlere nasihatler verilmekte, ibretlik hikayeler anlatılmakta, evlenemeyenler evlendirilmekte, ihtiyaç sahiplerinin dertlerine ortak olunmaktadır. Kimi zaman ihtiyaç sahiplerine yardım edilen sıra gecelerine dair büyüklerinden dinlediği bir olayı görüşmeci şöyle anlatmıştır;

"Allah rahmet eylesin Sami Barlas anlatmıştı. Gece geç vakitte sıradan çıkıyorlar, Kalenin eteğinden geçerken bir ailenin oraya sığındığını açıkta olduklarını fark ediyorlar. Yaklaşp durumlarını sorunca kan davasından kaçan doğulu bir aile olduklarını öğreniyorlar. Perişan bir halde olduklarını gören Sami Barlas ve arkadaşları, Sıra'nın biriken tüm parasını o aileye veriyorlar. Ertesi gün hayır sahiplerinden ve kendi aralarında topladıkları parayla ailenin ihtiyaçlarını karşılayarak onları müşkül durumdan kurtarıyorlar." (H. Hayırlı, Kişisel Görüşme, 02.08.2018).

4. 5. 1. 1. 1. Bir Halk Üniversitesi Olarak Sıra Gecesi

Bir gelenek olarak sıra geceleri sadece müzik eşliğinde yemek yenilen bir sohbet ortamı değildir. Akalin'a göre;

"Sıra gecelerinde birlikte keyifli vakit geçirilmekte, geleneksel değerler yaşatılmakta, dayanışma duygusuyla büyüklerden öğrenilmiş adap, usul ve erkân küçüklere aktarılmaktadır. Gençler için ergenlik çağına girmelerinden sonra başlatılan Sırayla sosyal farklılıklar yok edilerek, aynı gruba mensup olma, aidiyet ve biz duygularının gelişmesi sağlanmaktadır" (M. Akalin, Kişisel Görüşme, 06.08.2018).

Bu yönüyle Sıra Geceleri Şanlıurfa sözlü kültürünün aktarıldığı yaşatıldığı bir okul niteliğine sahiptir. Çocukluğunda sıra gecelerine katılan görüşmeci bu konuda şöyle söylemiştir;

"Çocukluğumda babamın Odasına giderdim. Daha sonra kendi arkadaşlarımla yaklaşık 30 yıl sıra gezdim. Gezdiğim sıra gurubunda " Sıra başkanlığı" yaptım. Sıra başkanlığı arkadaşlar arasında koordinasyonu sağlamak ve sıranın disiplinini sağlamak açısından önemlidir. Dargın olan arkadaşları sıra gecesinde barıştırdığımı hatırlıyorum. Yine sırada topladığımız paraların öğrencilere burs olarak verilmesi de benim için güzel anılardır. 1920 yılında Urfa önce İngilizler daha sonra da Fransızlar tarafından işgal edilir. Düşmen kuvvetlerine karşı direniş planları da sıra gecesinde yapılmıştır. Böylece sıra geceleri sadece yenilip içilen ve eğlenilen bir gece değil önemli kararların alındığı birer istişare meclisidir"(A.Akbıyık, Kişisel Görüşme, 09.09.2018).

Görüşmecinin paylaştığı bilgiler sıra gecelerinin gelenek ve göreneklerin genç kuşaklara aktarıldığını doğrular niteliktedir.

4. 5. 1. 1. 2. Bir Açık Konservatuar Olarak Müzikli Sıra Geceleri

Sıra gecelerinin en önemlilerinden birisi müzikli olan sıra geceleridir. Müziğe ilgisi olan arkadaşların o bir araya gelmesinden oluşan sıralara müzikli sıra geceleri denir. Hayırlı'ya göre

"Bu sıralarda müzik aleti çalabilenler ve şarkı, türkü söyleyenler müzik yapar ya da müzik gruplarını davet ederek dinlerler. Müzik yapılırken kesinlikle sohbet edilmez. Sohbet edenler ihtar edilir Bu gecelerde sohbetler müzik aralarında veya bitiminde yapılır. Müzikli sıra gecelerine özel yöresel bir giysi giyilmez günlük rahat kıyafetlerle gidilir. Müzikli sıra gecelerinin kuralları diğer sıralardan farklı değildir. Sıra geleneğine ait tüm kurallar müzikli sıra gecelerinde de geçerlidir " (H. Hayırlı, Kişisel Görüşme, 02. 08. 2018).

Müzik, Şanlıurfa'da "Makam Geleneği" denilen bir usulün içerisinde icra edilir. Rast Makamı ile başlayan fasıllar, Kürdi Makamı ile bitirilir. Hangi makam içerisinde ise önce şarkılar söylenir, akabinde Gazelhan o makama ait

gazelin 1. Katını, 2. Katını, 3. Katını sırasıyla okur, makama teslim eder. Sonrasında ise kırık havalar (Türkü) ve hoyratlar okunur. Ustalar bu arada, ortamda bulunan gençlere;

"Hadi bakalım Mehmet sen de bize bir Uşşak Gazel oku der, gençleri teşvik ederlerdi. Ustalar okunan gazeli beğendiye "He Canım" diyerek tasdik eder, beğenmediyse şurasını şöyle okusan daha iyi olur diyerek örnekleme yaparlardı. O zamanlar teypler falan yaygın olmadığından ancak ustalar dinlenerek öğrenilirdi. Bu yüzden Sıra Geceleri'ne "Açık Konservatuar" denilirdi (H. Hayırlı, Kişisel Görüşme, 02.08.2018).

Sıra geceleri birçok gencin müzik bilgisinin gelişmesini sağlayan bir okul gibi olmuştur. Yapılan görüşmelerde sıra gecelerinin müzikal anlamda eğitici özelliği Selahattin Güler ve Cihat Kürkçüoğlu tarafından şöyle dile getirilmiştir:

"...katıldığımız bir sıra vardı. Bu sıralarda Şanlıurfa müziğini icra etmeyi ve ud çalmayı öğrenmiştik" (S. Güler, Kişisel Görüşme, 05.09.2018).

"Lise yıllarından itibaren bizler de arkadaşlarımızla "sıra gezme"lerine başlamıştık. Bizim sıra gecelerimiz müzikli idi. O yıllarda yeni çıkmış olan teyplere kayıt yapmak moda olduğu için sıra gecelerimizde icra ettiğimiz müziği teybe kaydetmekten büyük zevk alırdık. Kayıt işi o kadar ciddiye alınırdı ki, geçilecek parçaları kâğıtlara yazarak arkadaşlara dağıtır, hep birlikte bu kâğıtlara bakarak şaşırmadan ve uyum içinde şarkı ve türküleri okurduk. Ortaokul'da bu şekilde doldurduğumuz bir teybi ünlü sanatçılarımızdan merhum Hafız Mahmut'a dinletmiş, onun "Bu bant Şanlıurfa işi değil, radyoda doldurulmuşa benziyor" demesi üzerine hayli gururlanmış idik" (C. Kürkçüoğlu, Kişisel Görüşme, 03.04.2018).

Şanlıurfa'da sohbet ve müzikli bir vakit geçirme ortamı olan sıra geceleri zamanın ağır aktığı kış gecelerinde durgun sosyal hayatın telafi merkezleri olmuştur. Akalın'a göre günümüzde gelenek form değiştirmiş olarak devam etmektedir (M. Akalın, Kişisel Görüşme, 06.08.2018).

4. 5. 1. 1. 3. Sıra Gecelerinden Televizyon Popüler Kültürünün Sıradan Gecelerine

Şanlıurfa'nın önemli kültürel değerlerinden birisi olan müzikli sıra geceleri günümüzde popüler hale gelmiş özellikle turistlerin gözdesi olmuştur. Turizmin nesnesi haline gelen sıra gecelerinin geleneksel sıra geceleriyle, Şanlıurfa müziğinin icra edilmesi ve çiğ köfte yoğrulması, dışında ortak noktası

bulunmamaktadır. Bu yeni nesil sıra geceleri geleneksel sıra gecelerinde bulunan bazı unsurların aslından koparılarak biraya getirilmesinden oluşmaktadır. 2017 yılında aramızdan ayrılan Şanlıurfa türkülerine hayat veren ünlü bestekâr Abdullah Balak'a göre, günümüzde "*Sıra geceleri sıradan geceler*" olmuştur (A. Balak, Hizmet Gazetesi, 17.04.2009).

Sıra gecelerinin popülerleşme serüveni 1993 yılında Urfalı sanatçı İbrahim Tatlıses'in Kanal 6'da sunduğu İbo Show adlı programa Kazancı Bedih ve arkadaşlarını konuk etmesiyle başlamıştır. Programa Urfalı müzik sanatçıları Kazancı Bedih, Mehmet Nacak, Abdullah Uyanık, Yusuf Oktay, Naci Yoluk, Kadir Eğlence, Müslüm Balıkcı, İbrahim İnan (Debul) katılmıştır (Akbiyık, 2006: 289). Programda İbrahim Tatlıses Şanlıurfa halk oyunları ekiplerinin giydiği yöresel giysiler ile görünürken Kazancı Bedih ve arkadaşları takım elbise giymiştir. 1997 yılında ATV kanalında yenisi yayınlanan programa Kazancı Bedih ve arkadaşlarının da Şanlıurfa yöresine ait halk oyunları kıyafetlerini giyerek katıldığı görülmüştür. Böylece sıra gecesi ekiplerinin ne giymesi gerektiğine dair bir örnek oluşturulmuştur. Programda sanatçılar yarım daire olacak şekilde yan yana sıralanarak oturmuştur. Ortaya serili yer sofrasında çiğköftenin yanında yenilen yeşillikler ve meyveler yer almıştır. Bir yandan Şanlıurfa gazelleri, hoyratları, uzun havaları ve türkülerini okunurken diğer yandan çiğ köfte yoğrulmuştur. Program izleyicinin ilgisini çekmiş Şanlıurfa Sıra Gecelerinin ticari metaya dönüşme yolundaki ilk tohumları böylece atılmıştır. İbo Show'dan önce TRT'nin çektiği Şanlıurfa sıra geceleri programları olmuşsa da sıra gecelerinin popülerleşme serüveni 1993 yılında yayınlanan İbo Show ile başlamıştır. Günümüzde ticari amaçla yapılan sıra geceleri neredeyse İbo Show'da yansıtıldığı şeklin birebir taklit edilmesi suretiyle yapılmaktadır. Tüm sıra ekibi yöresel halk oyunları kıyafetlerini giymekte, yan yana yarım daire şeklinde oturmakta ve Şanlıurfa müzikleri eşliğinde çiğ köfte yoğurarak bir gösteri yapmaktadır.

Sıra gecesi bu popüler kimliğine televizyon ekranları aracılığıyla kavuşmuştur. Şanlıurfa'nın geleneğe düşkün efradı bir gösteri şeklinde sunulan sıra gecelerinin popülerleşmesinden hoşlanmamış, geleneğe zarar vermesi ve

yanlış tanıtılması endişesi ile olumsuz karşılamıştır. Bu nedenle sıra gecesi geleneğinin doğru tanıtılması yolunda bazı öneriler getirilmiştir. Balak'a göre;

"Şimdi bu sıra geceleri gerçek sıra geceleri değil. Fakat bu bir sektör oluşturdu, Şanlıurfa'ya para bırakıyor. Eski müzisyenlerimiz hep fakirlik içinde vefat ettiler. Şimdi para için yapılıyor. Otuzbeşe yakın ekip var. Sıra geceleri sıradan geceler olmuş. Asbap gecesine daha çok benziyor. Ama dışarıdan gelenler bunu bilmiyorlar ve çok eğleniyorlar. Yaklaşık 1400 kişi para kazanıyor bu işten. Bu gruplar birbirine mahcup olmamak için güzel çalışıyorlar. Bu anlamda hoşuma gidiyor. Turistler de böyle geceler istiyor bırakalım bu çocuklar da para kazansın ama burada bir grup kuralım bir taraftan da onları eğitelim" (A. Balak, Hizmet Gazetesi, 17.04.2009).

Ekiplerin Şanlıurfa müziğini doğru icra etmesi için eğitimlerin verilmesi ve gelen turistlere Sıra Gecesi geleneğinin anlatılması bu önerilerden olmuştur

4. 6. Şanlıurfa Ağzı ve Anonim Halk Edebiyatı

Dil kültürün taşıyıcısı; kültür de dilin niteliklerini göstermesine zemin olan önemli bir uygulama sahasıdır. Dil, toplumun algı, ilgi ve kültürel değerleri üzerinden somut ürünler aracılığı ile vücut bulur. Konuşmalara konu olan her şey kültürün dil aracılığı ile sosyal hayata yansımasıdır. Dil toplumun kültürünü, yaşam biçimini yansıtan önemli bir araçtır. Dil ve kültür kavramları birbirinden ayrı düşünülemez. O derece iç içe iki unsurdur ki adeta birbirini tamamlayan bir bütündür. Dil kültürün taşıyıcısı; kültür de dile kaynaklık eden önemli bir rezerv alanıdır. Kültür, dil ile kayda geçirilip korunur, dil aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarılır ve dil ile hayatîyetini sürdürebilir. Bir dil, kendisi ile oluşturulmuş edebî ürünler aracılığıyla görücüye çıkar. Daha farklı bir ifade ile edebiyat ürünleri bir dilin imkânlarını, zenginliğini, güzelliğini gösteren en önemli araçlardır (Göçer, 2012: 50-57).

Dil, edebiyat eserleri aracılığı ile ait olduğu toplumun ve kültürün aynası gibidir. Kültür ile ilgili her şey dil aracılığı ile kendini gösterir. Bu nedenle bu bölümde Şanlıurfa merkezde konuşulan Şanlıurfa Ağzı'nın yapısal özellikleri ve Şanlıurfa Anonim Halk Edebiyatı'nın oluşturucu öğeleri olan maniler, hoyratlar, atasözleri, deyimler, masallar (heket), dualar, beddualar ve bilmece kùltürel bağlamları ile bu bölümde aktarılmıştır

4. 6. 1. Tarihsel ve Yapısal Özellikleri Bağlamında Şanlıurfa Ağzı

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan, kendisine özgü yasaları olan ve ancak bu yasalar çerçevesinde gelişen, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış seslerden örülmüş bir anlaşma sistemidir (Göçer, 2012: 50-57). Bir dilin tarihsel, bölgesel, siyasal sebeplerden dolayı ses, yapı ve söz dizimi özellikleriyle ayrılan koluna lehçe, bir dilden ayrılmış ve zaman içinde ayrı dil olarak kullanılmaya başlanmış ama birbirinden çok uzaklaşmamış kollarına şive denir. Örneğin, Türk dilinden bilinmeyen bir dönemde ayrılan Yakutça ve Çuvaşça, Türkçenin iki ayrı lehçesidir. Türkmence, Kırgızca, Azerice Türkçenin şivelerinden birkaçıdır. Yaklaşık 2500-3000 yıllık bir tarihi olan Ural- Altay dil ailesine ait Türkçe karanlık en eski, eski, orta, modern Türkçe gibi tarihi dönemlere ayrılmaktadır. Türkçe coğrafi konum açısından da Doğu ve Batı Türkçesi olarak ikiye ayrılır. Türkiye'de yazı dilinde konuşulan dil modern Türkçe'nin batı bölgesinde kullanılan Türkçedir. Konuşma dilinde ise işin içine yerel unsur girmekte ve böylece ağız oluşmaktadır. Bir ülke sınırları içerisinde konuşulan dilin şehirden şehre kasabadan kasabaya hatta köyden köye değişebilen küçük farklılıklarına ağız denilir. Türkiye'de İstanbul, Rumeli (Trakya), Aydın, Karaman, Kastamonu, Ankara, Harput, Kerkük gibi şehirlere göre değişiklik gösteren birçok ağız vardır. Şanlıurfa Ağzı benzerliğinden dolayı Harput Ağzına dahil edilmiştir. Ancak Şanlıurfa Ağzı hem tarihi, hem coğrafi hem fonetik bakımdan daha çok Kerkük ağzına benzetilir ve hatta bu nedenle iki halk arasında bir sempati gelişmiştir. Şanlıurfa'da halk arasında türkülerinde de bir çok ortak yön bulunan Şanlıurfa ile Kerkük arasındaki yakınlık "dayı-yeğen" ilişkisine benzetilir (Saraç, 2019:19).

Saraç'a göre;

"Şanlıurfa Ağzı'nın bölgeye ilk kez 1200 yıl önce göçmüş olan Türkmen aşiretlerine dayandığı ve özellikle 14 ve 15. yüzyılları arasında bölgede hüküm sürmüş olan Türk Akkoyunlu Devleti'nin dilinden etkilendiği bilinmektedir. Şanlıurfa Ağzında Türkmenler dışında bölgede uzun yıllara yaşamış olan Kürt, Arap, Süryani, Ermeni ve Yahudi halklarının dillerinin de izleri görülmektedir. Şanlıurfa ağzında bugün Türkçe

sözlüklerde yer almayan kelimelerin yanı sıra; Arapça, Farsça, Kürtçe, Süryanice, Ermenice kelimelere rastlanmaktadır"(A.Saraç, Kişisel Görüşme, 08.09.2018; 2019:21-23).

4. 6. 2. Şanlıurfa Anonim Halk Edebiyatı

Halkın dil üzerinden duygu ve düşüncelerini, yaşama ve dünyaya bakışını yansıtan ,kaynağını geleneklerden, halkın kültüründen alan, söyleyeni belli olmayan, halkın ortak malı sayılan ürünlerin oluşturduğu, sözlü geleneğe dayalı edebiyata anonim halk edebiyatı denir. Atasözleri, deyimler, maniler, şiirler, türküler, bilmeceler, ninniler, dualar beddualar, tekerlemeler, fıkralar, masallar, halk hikayeleri, efsaneler, destanlar, anonim halk edebiyatının öğelerindendir (Artun, 2004: 130).

Akalın'a göre;

"Şanlıurfa türküleri, hoyratları, masalları, manileri, atasözleri, deyimleri, bilmeceleri, duaları, bedduaları, tekerlemeleri ve masalları ile oldukça zengin bir anonim halk edebiyatına sahiptir. Şanlıurfa'da halk edebiyatının zenginliklerine sohbet ortamlarında Şanlıurfa atasözleri ve deyimlerine yapılan atıflarda ve sıra gecelerinde okunan mani ve hoyratlarda sıkça rastlanmaktadır" (M.C. Akalın, Kişisel Görüşme, 06.08.2018).

Saraç'a göre ;"Şanlıurfa anonim halk edebiyatı eserlerinde Urfalının keskin zekası, hiciv ve eleştiri gücünün yanı sıra hazır cevaplığı ön plana çıkmaktadır""(A.Saraç, Kişisel Görüşme, 08.09.2018). Bu kültür geçmişte erkeklerin; dağ yatılarında, sıra gecelerinde, kahvelerde sürdürülürken, kadınların; gece ve gündüz gezmelerinde, pikniklerinde, eğlence törenlerinde, imece halinde yapılan erzak ve yemek hazırlığı sırasında yapılan sohbetlerde paylaşılmış, üretilmiş ve nesilden nesile aktarılmıştır. Şanlıurfa'da modernleşme süreci ile değişen yaşam koşulları sözlü kültürün eski paylaşım sahalarını ve yüz yüze diyalogu azaltmıştır. Dolayısıyla Şanlıurfa dil aracılığıyla nesilden nesile aktarılan anonim halk edebiyatı değerlerini giderek gücünü kaybetmektedir. Saraç'a göre "Şanlıurfa anonim halk edebiyatının en zengin türleri mani ve hoyratlardır"(A.Saraç, Kişisel Görüşme, 08.09.2018).

. Bu nedenle bu başlıkta Şanlıurfa Halk Edebiyatında mani ve hoyratlar kültürel bağlamlarına kısaca yer verilmiştir.

4. 6. 2. 1. Şanlıurfa Anonim Halk Edebiyatında Mani Ve Hoyratlar

Mani 7'li hece ölçüsüyle her konuda kendine özgü bir melodi eşliğinde söylenen ve genelde tek dördlükten oluşan bir şiir türüdür. Mani anonim halk şiirinin en küçük nazım biçimidir. Anadolu ve Anadolu dışında çok geniş bir Türklük coğrafyasına yayılmıştır. Mani söyleme, yüzyılların deneyimlerinden süzülerek biçimlenmiş, belirli kuralları olan, kuşaktan kuşağa aktarılacak günümüze ulaşmış bir gelenektir. Şanlıurfa anonim halk edebiyatının en zengin türleri mani ve hoyratlardır. Şanlıurfa'da maniler genellikle kadınlar tarafından okunur ve bunlara düzme denir (Saraç, 2019: 151).

Şanlıurfa kültüründe ilk mısrası 3 ve 4 heceli diğer bir deyişle yarım olan, diğer üç mısrası ise 7 heceli olan, erkekler tarafından melodi ile okunan cinaslı manilere hoyrat denir. Hoyratlar sesi güzel erkeklerin vurmali sazlar dışında herhangi bir enstrüman eşliğinde bir makamla okudukları mani çeşididir. Hoyratın diğer adı "tek"tir. Söylenen bir "tek"e aynı konu veya kafiyede karşılık verilmesine ise "çifte" denir. Geçmişte Asbap Geceleri, Dağ Yatıları ve müzikli sıra gecelerinde "çifte" denilen karşılıklı hoyrat atışmaları (imtiha) müziğe meraklı kişiler için kendilerini geliştirdikleri bir okul gibi olmuştur (Ergin, 2009:45). Erkekler tarafından söylenen hoyratların sözlerine genellikle aşk acısı, keder ve üzüntü hakimdir. Sevginin açıkça ifade edilmesinin hoş karşılanmadığı o dönemlerde hoyratlar bu insani duygunun dışı vurulmasını sağlayan bir araç olmuştur.

Şanlıurfa'nın hoyratlarında acı, keder ve hüznün duygusunun öne çıkmasının nedenlerini savaşlarla dolu tarihinde aramak mümkündür. Birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış bu topraklar onlarca savaştan, kıyımdan geçmiştir. Bunun sonucunda birçok acıya ev sahipliği yaptığını tahmin etmek zor değildir.

Bölge halkı acıyı atalarından aktarılan genetik mirasla teslim almıştır. Bu nedendir ki; Şanlıurfa'nın ne sofrasından ne de türkülerinden acı eksik olmaz.

4. 7. Şanlıurfa'da Gelenek-Görenek, Din ve Kültür İlişkisi

Gelenek , bir toplumun üyelerini birbirine bağlayan, geçmişten gelen, kuşaktan kuşağa aktararak süreklilik kazanan kökleşmiş alışkanlıkları gösteren bir kavramdır. Bir topluma özgü gelenekler o toplumun üyeleri arasında ortak davranış kalıpları oluşturarak bir düşünce birliği ve özel bir bağ yaratırlar. Gelenekler çoğu zaman toplumsal değişime direnç gösterirler ve genellikle olduğu gibi uygulanırlar (Aziz, Çelik ve Timisi, 1991:6).

Kutsalın tecrübesi olan din, insan ruhunun en gizli köşelerine kadar girmesi, inanları için bir dünya görüş ve algısı sunması bakımından gündelik toplumsal yaşamı şekillendirme eğilimindedir. Teoride toplum hayatını düzenleyici normlar koyan din, öteden beri var olan toplumun içine nüfuz ederek onu yeniden düzenler. Bu anlamda, toplumu yönlendirme, onu kendi anlayışı çerçevesinde değiştirme ve geliştirme gücünü hep elinde bulundurmuştur. Din toplumda yeni değerlerin kaynağı olmakta ve toplumsal değişme olgusunda temel etkenlerden birisi olarak sürekli işlevselliğini sürdürmektedir (Abuzar, 2011:243).

Dinler içinde doğdukları toplumların yerleşik güçlü geleneklerini özümseyerek gelişmektedir. Bu nedenle tarihsel süreçte iç içe geçen dinsel inançlar ve gelenekler arasında net bir ayırım yapmak güçleşmektedir (Aziz ve ark, 1991:17). Şanlıurfa'da da gelenek ve dinin karşılıklı ilişkisinin kendine özgü değerler ürettiği ve gündelik yaşamı şekillendirdiği görülmektedir. Şanlıurfa'da din ve geleneğin net ayrımının ortadan kalktığı toplumsal yapı aile yaşantısından, kadının toplumsal statüsüne, giyim-kuşama, ekonomik etkinliğe, eğitim hayatına, siyasi tercihlerine, cenaze, taziye, evlilik, düğün gibi özel törenlere ve dolayısıyla neredeyse gündelik yaşamın her alanına yayılmıştır. Bu bölümde din ve geleneğin Şanlıurfa toplumsal yaşamını nasıl yapılandığı inanç tarihi, Türk-İslam devlet geleneği, aile yapısı ve kadının toplumsal statüsü, giyim kuşam tarzı başlıkları altında aktarılmıştır.

4. 7. 1. Şanlıurfa'nın İnanç Tarihi

Şanlıurfa, dünya kültür ve medeniyetinin tarihteki merkezi sayılan ve arkeoloji literatüründe “Bereketli Hilal” olarak adlandırılan Mezopotamya üzerinde yer almaktadır. Kürkçüoğlu'na göre;

"Şehrin Hilvan ilçesine bağlı Kantara Köyü yakınındaki Nevalı Çori antik yerleşim yerinde ve il merkezine bağlı Göbeklitepe'de yapılan arkeolojik kazılarda M.Ö. 9000 yıllarına ait dünyanın en eski tapınak kalıntılarına rastlanılmıştır. İlkel dinlerin dünyadaki en eski merkezi olan Şanlıurfa tarih boyunca çok tanrılı (politeist) dinler ile tek tanrılı (monoteist) dinlerin önemli merkezlerinden birisi olmuştur (C. Kürkçüoğlu, Kişisel Görüşme, 03.04.2018).

Tarih boyunca birçok peygamber, alim ve din adamı için bir uğrak noktası olduğu düşünülen Şanlıurfa bu nedenle Peygamberler Şehri olarak tanınmaktadır. Şehrin farklı din, kültür ve uygarlıkların bir araya geldiği bir çekim merkezi haline gelmesinin ardında tarihi geçmişi, coğrafi konumu, önemli ticaret yollarından birisi olan İpek Yolu üzerinde bulunması yatmaktadır (Oymak, 2017:176).

Musevi, Hristiyan ve İslam dinlerinin ortak atası olarak kabul edilen Hz. İbrahim'in Şanlıurfa'da doğduğuna inanılmaktadır. Hz. İbrahim, kişiliği ve hayatı hakkında anlatılan efsaneler ile şehir halkını en çok etkileyen peygamber olmuştur. Hz. İbrahim özellikle misafırperverliği ile ön plana çıkan bir peygamberdir ve bu nedenle misafirlere kurulan zengin sofralara Halil İbrahim Sofrası denmektedir. Benzer bir şekilde misafır ağırlamayı çok önemseyen şehir halkının bu davranışında Hz. İbrahim'in misafire yaklaşımının etkileri görülmektedir. Şanlıurfa'nın İbrahim Peygambere olan sevgi ve ilgisi sadece misafır ağırlama geleneğine yansımamıştır. 2018 yılında Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü illere göre en çok kullanılan isimlerin istatistiğini yayınlamış "Halil" ve "İbrahim" isimleri Şanlıurfa'da en çok kullanılan ilk beş erkek isminden ikisi olmuştur. Bu açıdan değerlendirildiğinde İbrahim Peygamber'in günümüzde Urfalıların hem sofralarında hem de isimlerinde yaşamaya devam ettiğini söylemek mümkün hale gelmektedir.

Şanlıurfa'da Hz. İbrahim'in doğduğu makam olduğuna inanılan bir mağara bulunmaktadır. Kutsal sayılan bu mağara Dergâh diye de bilinen Mevlid-i Halil Camii'nde yer almaktadır. Mağara içinde şifalı olduğuna inanılan sudan içerek sıkıntıdan kurtulmak isteyenlerin ya da işlerinin yolunda gitmesini dileyenlerin uğrak noktası olmuştur. Günümüzde halen sınava girecek, sünnet olacak çocuklar, evlenecek gençler ve işi rast gitmeyenler buraya gidip dua etmektedir. Hz. İbrahim'in doğduğuna inanılan bu mağara kadar onun hakkında anlatılan efsane de şehir halkı tarafından sahiplenilmektedir. Kurtoğlu'nun aktardığı efsaneye göre:

“Kâhinleri zalim hükümdar Nemrut'a, yeni doğacak bir çocuğun saltanatını yıkacağını söylerler. Bunun üzerine kral tüm doğumları yasaklar. Annesinin gizlice doğurup bir mağarada büyüttiği İbrahim ise hayatta kalmayı başarır. Ve bir gün karşı çıktığı putları baltayla kırıp parçalayınca Nemrut tarafından cezalandırılır. Büyük bir ateş yakılır, İbrahim kalenin mancınıklarından ateşe atılır. Kuran'ı Kerim'de belirtilen 'Ey ateş, İbrahim üzerine serin ve selamet ol' emri üzerine İbrahim'i yakmayan ateş gül bahçesine, alevler suya ve odunlar balıklara dönüşür. O zamanlardan beri Nemrut'un kızı olduğu rivayet edilen ve İbrahim için ağlayan Zeliha'nın gözyaşlarından oluşan göle 'Ayn-ı Zeliha', Hz. İbrahim'in ateşe düştüğü yerde oluşan göle ise 'Halilürrahman' adı verilir.” (M. Kurtoğlu, Kişisel Görüşme, ..

Bugün Şanlıurfa Balıklıgöl'de yer alan Ayn-ı Zeliha ve Halilürrahman göllerinin kıyısında kutsal sayılan balıklara yem vererek gezenler, Hz. İbrahim'in dostluk, cömertlik ve misafirperverliğini yaşatmaya devam etmektedir (Akalin, 2018:34-39).

Hz. İbrahim'in dışında Hz. Lut, Hz. İshak, Hz. Yakup, Hz. Elyesa, Hz. Şuayp, Hz. Yusuf, Hz. Eyyub, Hz. Musa Şanlıurfa'da bulunduklarına inanılan peygamberlerdendir (Oymak, 2017: 179-181). Kürkçüoğluna göre;

"İnaniş'a göre Lut peygamber, amcası Hz.İbrahim'in Şanlıurfa'da ateşe atılmasını görmüş ve daha sonra buradan Sodom'a doğru yola çıkmıştır. İbrahim Peygamberin torunu ve İsrailoğullarının atası Yakub Peygamber Harran'da dayısı kızları Lea ve Rahel ile evlenmiş, Eyyub Peygamber Şanlıurfa'daki bir mağarada hastalık çekmiş ve Şanlıurfa'da vefat etmiştir. Elyesa Peygamber Eyyub Peygamber'in yaşadığı Eyyub Nebi Köyü'ne kadar gelmiş, ancak kendisini göremeden orada vefat etmiştir. Şuayb Peygamber, Harran'a 37 km. mesafedeki Şuayb Şehri'nde yaşamış, Musa Peygamber, Şuayb Şehri yakınındaki Soğmatar'da Şuayb Peygamberle buluşmuş

ve sihirli asasını burada Şuayb Peygamber'den almıştır" (C. Kürkcüoğlu, Kişisel Görüşme, 03.04.2018).

Peygamberler tarihi bakımından zengin bir geçmişe sahip olan Şanlıurfa'nın Hristiyanlık inanç tarihi açısından da önemli bir yeri olduğuna inanılmaktadır. Bölgede M. Ö. 132 -M.S 244 yılları arasında Şanlıurfa'da hüküm süren Osroene (Edessa) krallığının Hristiyanlığı kabul eden ilk devlet olduğu tahmin edilmektedir. Konu hakkında net kaynaklar bulunmamakla birlikte Hristiyanlık dininin Edessa Krallığı tarafından kabul edilişi bir efsaneyle şöyle anlatılmaktadır;

"Edessa'nın cüzzamlı kralı Abgar, Hz. İsa'ya bir elçi göndermiş ve derdine deva bulmasını istemiştir. Hz. İsa bu elçi vasıtasıyla krala yüz hatlarının aksettiği bir mendil göndermiştir. Elçi Edessa'ya dönerken susuz bir kuyu başında Arapların saldırısına uğramış ve koynunda sakladığı mendili bir kuyuya atmıştır. Saldırıdan kurtulmayı başaran elçi mendili attığı yerden almaya gelmiş, fakat kuyunun su ile dolmuş olduğunu görmüştür. Koşarak gördüğü manzarayı cüzzamlı krala anlatmıştır. Haberi alan Abgar, kuyunun başına gelmiş, suyla yıkanıp hastalıktan kurtulmuştur." (M. Akalın, Kişisel Görüşme, 06.08.2018).

Bu olay üzerine Kral V. Abgar kuyunun yanındaki bir mağaraya çekilmiş ve yaşamını Hz. İsa'ya ibadet ederek geçirmiştir. Hristiyanlık inancına göre Hz. İsa'nın yüzünü aksettiren bu mendil Şanlıurfa, 943 yılında Bizanslılar tarafından kuşatıldığında elden ele geçmiştir. Bir süre bir kilisede saklanan kutsal mendil, Abbasi halifesi Müttâki-lillâh ile dönemin Bizans imparatoru arasında çok sayıda Müslüman esir ve gümüşe karşılık takas edilmiştir (Akalın, 2018: 54-55) .

Hristiyanlığın Edessa Krallığı tarafından V. Abgar'ın hüküm sürdüğü M.S. 13- M.S. 50 yılları arasındaki 37 yıllık ikinci saltanat devresinde kabul edildiği tahmin edilmektedir. Hristiyanlık gelmeden önce, Şanlıurfa da bütün Mezopotamya halkı gibi putperestlik inancının hakim olduğu düşünülmektedir (Segal, 2002: 101-157).

4. 7. 2. Şanlıurfa'da Türk-İslam Devlet Geleneği; Aile Yapısı ve Kadının Toplumsal Statüsü

Bir yaşam tarzı olan kültür ve ona ilişkin değerlerin ilk ve en somut görüldüğü alanlardan birisi aile kurumudur. Toplumsal yaşamın en önemli unsurlarından birisi olan aile ana-baba- çocuklar ve tarafların kan akrabalarından meydana gelmiş ekonomik ve toplumsal bir kurumdur. Aile tüm toplumlarda var olan evrensel bir kurumdur ancak toplumların sahip olduğu sosyo-ekonomik koşullar her toplumun kendine özgü bir aile yapısı oluşturmaya neden olur. Buna göre genellikle büyük ve küçük aile olmak üzere iki tip aile yapısı olduğu kabul edilmektedir. Küçük aile, kentsel alanda yaşayan, hane halkı sayısı sınırlı sanayi, ticaret ya da hizmet sektöründe çalışan karar alma mekanizmasının aile üyeleri arasında paylaşıldığı geleneksel aile yaşamından uzaklaşan bir aile tipidir. Geniş aile ya da geleneksel aile olarak da adlandırılan büyük aile yapısı genellikle kırsalda yaşayan, geçimini tarımdan sağlayan, akrabalık bağları güçlü, aile adının önemli olduğu, erkeklerin karar almada ön planda olduğu, yaşlı ya da genç erkeklerin ailenin sorumluluğunu üstlendiği, geleneklerine bağlı aile tipidir. Erkeğin egemenliği üzerine kurulu bu geleneksel aile yapısı aynı zamanda ataerkil aile yapısı olarak da tanımlanmaktadır (Gökçe, 2018: 52-55).

Yaklaşık 500 yıl Osmanlı Devletinin hakimiyeti altında yaşamış olan Şanlıurfa'da aile yapısı değerlendirildiğinde şehrin toplumsal yaşamının dönüşmeye başladığı 1970'li yıllara kadar geniş aile tipinin yaygın olduğu görülmektedir. Osmanlı Devletinde aile yaşamı üzerine araştırmaları bulunan İlber Ortaylı'ya göre o dönemlerde geleneksel şehir ve köy yaşamında Şanlıurfa örneğinde olduğu gibi geniş aile yaşantısını sürdürmek bir gerekliliktir. Ortaylı'ya göre ailenin üretimi zor yıllık tüketim ürünlerinin hazırlanması, kırsal alandaki iş bölümü, ailenin güvenliğinin sağlanması bakımından üç kuşağın bir arada barınması gerekmektedir. O dönemlerde genellikle hane halkının ikamet ettiği bina tipleri de birkaç kuşağı barındırmaya müsaitti. Avlu etrafında yer alan odalar veya küçük binalarda geniş aile bireyleri yaşar; aile içi eğitimde çocukların eğitimi kuşaklar tarafından yerine getirilir, tüketime yönelik

malzeme, yiyecek, giyecek birlikte üretilir, hane, bir sosyal ünite olan mahalle ile organik bağ içindeydi (Ortaylı, 2000: 4).

Şanlıurfa'da da 1970'li yıllara kadar tek yerleşim yeri olan tarihi kent merkezi sur içinde yer alan geleneksel evler tıpkı Ortaylı'nın tanımladığı gibi kalabalık ailelerin ortak yaşamasına imkan veren yapılardı. Ortasında avlusu bulunan genellikle çok odalı geleneksel Şanlıurfa evlerinde anne, baba, ailenin bekar çocukları, evlenen erkek çocuklar ile ailenin yaşlı bireyleri birlikte yaşamaktaydı. Bu büyük evlerde aile bireyleri arasında iş birliği yapılarak yaşam kolaylaştırılmaktaydı. Ailede gücün sembolü erkekti ve evin geçiminden o sorumluydu. Temellerini Ataerkil anlayıştan alan bu aile yaşantısında kadının görevi temizlik yapmak, çocuk doğurmak, çocuk bakmak ve yemek hazırlamaktı. Aile içi hiyerarşide saygı ilişkisi çok önemsenirdi. Özellikle küçüklerin büyüklere saygılı olması beklenirdi. Baba evin karar alma mekanizmasının başıydı. Çocuk yetiştirilirken saygı, terbiye ve adap gibi kavramlara önem verilirdi. Aile ve akrabalık bağları çok güçlüydü. Evin reisinin baba olduğu aile içindeki hiyerarşiye göre ondan sonra söz sahibi kişi evin en büyük erkek çocuğuydu. Aile içinde kadınlar arasında da benzer bir hiyerarşi söz konusuydu. Kayınvalide evin en güçlü kadınıydı. Kayınvalidenin kaybı durumunda bu güç evin en büyük gelininin eline geçerdi. Kadınlar okutulmaz, çalışma hayatına katılmaz, çarşıya ve pazara gitmezdi. Kadınların tüm ihtiyaçları evin erkekleri tarafından karşılanırdı. Kadınlar dini ve örfi adetlere göre erken yaşta örtünür ve genellikle küçük yaşta evlendirilirdi. Evlilik kararı alınırken kızların fikirlerine çoğu zaman başvurulmazdı. Şanlıurfa'da dinin hem aile yaşamında hem de kadının toplumsal statüsünün belirlenmesinde önemli yeri vardı. Şanlıurfa'da kadınlar hem dinin hem de geleneklerin etkisi altında uzun yıllar toplumsal yaşamdan yalıtılmış içe kapalı bir yaşam sürmek zorunda kalmıştı. Ancak 1970'li yıllarla birlikte Şanlıurfa'da aile yaşamını belirleyen toplumsal, sosyal ve fiziksel koşullar değişmeye başladı. Öncelikle şehrin sakinleri tarafından geleneksel aile yaşamının sürmesine olanak veren mimari yapıların yerine modern apartman daireleri tercih edilmeye başlandı. Tarihi kent merkezinin uzağında inşa edilen bu yeni semtlerde yer alan apartman dairelerinin

yapısal olarak daha küçük oluğu kalabalık bir yaşama müsaade etmeyerek aile içinde bölünmeleri zorunlu kıldı. Bu dönemde mekansal değışimin yanı sıra kadınlar eğitim görmeye ve çalışma hayatına katılmaya başlarken aile içinde ekonomiye katkıda bulunmaları kadının toplumsal statüsünü nispeten değıştirmeye başladı. Tüm bunların yanı sıra televizyon, teknoloji, ulaşım teknolojilerinde yaşanan ilerlemeler siyasi,sosyal ve ekonomik dönüşümler şehrin gelişimine neden olmaktaydı. Bu değışimlere bağılı olarak aile yaşantısı hem yapısal olarak hem de iç dinamikleri açısından bir değışimin içine girdi. Yaşanan ve halen süren toplumsal dönüşümün sonucunda aile yapısı geleneksel aileden çekirdek aileye doğru evrilirken kadının aile içindeki konumu eskisine göre daha eşitlikçi bir noktaya taşındı.

BEŞİNCİ BÖLÜM

YEREL TELEVİZYONLARDA KÜLTÜRÜ ARAMAK:ŞANLIURFA KÜLTÜRÜNÜN YEREL TELEVİZYONLARDAKİ TEMSİLİ

Bu bölümde araştırmanın amacı, önemi, sorusu, örnekleme, yöntemi, yaklaşımına ilişkin bilgiler aktarılmış daha sonra analizden elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

5. 1. Araştırmanın Amacı Ve Önemi

Küreselleşme toplumların birbirine bağımlı hale geldiği bir bütünleşme sürecidir. 1980'li yıllardan sonra yaşanan teknolojik gelişmeler coğrafi sınırları ortadan kaldırmış küreselleşme süreci ivme kazanmıştır. Küreselleşmenin kültürel boyutunu ön plana çıkaran tartışmaların en önemli sorusu sürecin küresel bir kültür yaratıp yaratmadığı olmuştur. Akademik literatürde bu konuya yönelik iki farklı yaklaşım ön plana çıkmıştır. Bunlardan birisi dünya üzerindeki toplumların giderek birbirine benzediği, farklılıkların ortadan kalktığı iddiasındayken diğeri süreç içerisinde küresel ve yerel arasındaki artan yakınlaşmanın melez, heterojen benzersiz kültürler yarattığı yolunda olmuştur. Küreselleşme ve kültür çerçevesinde var olan bu tartışmaların merkezinde küreselleşen medya yayıncılığı yer almaktadır. Buna göre küresel medya şirketleri küresel dolaşıma soktuğu bilgi ve görüntüler aracılığıyla toplumsal davranış düşünce ve değer kalıplarını kapitalist ekonominin çıkarları doğrultusunda belirlemekte, kültürel olarak tek tipleştirilen bir yayın anlayışını benimsemektedir. Bu durum küresel akış içerisinde farklılıkları temsil etme ve dolayısıyla kültürel aynılaşmaya karşı bir mücadele potansiyeli taşıması bakımında yerel medyayı önemli hale getirmektedir. Bu tez çalışması toplumları giderek aynılaştıran küresel kültürün yaygınlaşmasına aracılık eden küresel medya yayıncılığı ortamında, yerel televizyonların yerel kültürleri yansıtabilen dolayısıyla çoğullaştırma potansiyeline sahip bir iletişim aracı olup

olmadığını araştırmayı amaçlamıştır. Araştırma tekelleşmiş küresel medya şirketlerinin yayın organları tarafından kapitalist ekonominin çıkarları doğrultusunda küresel dolaşıma sokulan görüntü ve imgelerin neden olduğu kültürel homojenleşme tehdidine karşı yerel televizyonların farklılıkları temsil ederek kültürel anlamda çoğullaştırma imkanlarını göstermesi bakımından önemli bulunmaktadır.

5. 1. 2. Araştırmanın Sorusu

Bu araştırmanın sorusu dünya üzerinde tek tip bir küresel kültürün yaygınlaşmasına aracılık eden tekelleşmiş küresel medya yayıncılık ortamında, yerel televizyonların kendine özgü yerel kültürü yansıtmaya dolayısıyla farklılıkları temsil ederek çoğullaştırma potansiyeline sahip olup olmadığıdır.

Bu bağlamda araştırma örneğine ilişkin özel sorular,

a.Şanlıurfa’da yayın yapan yerel televizyon kanallarının program planlaması, tür ve temaları açısından yerele özgü bir içerik sunmakta mıdır?

b.Şanlıurfa’da yayın yapan yerel televizyonlardaki programlarda yerel kültür unsurları temsil edilmekte midir?

5. 1. 3. Araştırmanın Örnekleme

Bu tez çalışmasının örnekleme Şanlıurfa ilinde uydu üzerinden yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Şanlıurfa ve Duru TV kanallarıdır. Araştırmada veri elde etmek için bu kanalların birer haftalık yayın akışlarında en çok izlenen saatlerinde yer alan 25 program izlenmiştir. Örneklem seçiminde yararlanılan yaklaşımlar yöntem kısmında aktarılmıştır.

5. 1. 4. Araştırmanın Yöntemi

Şanlıurfa’da yerel kültürün yerel televizyonlarda nasıl temsil edildiğini konu edinen bu çalışmada küreselleşme; kültürel aynılaşıma ve farklılaşma literatürü merkeze alınarak yerel televizyonların yerel kültürü yansıtmaya biçimi eleştirel ve disiplinler arası bir perspektifle ortaya konulmuştur. Çalışmada

kullanılan araştırma teknikleri literatür taraması, derinlemesine mülakat ve tematik/nitel içerik analizidir. Çalışma küresel-yerel arasında diyalektik bir ilişki olduğunu, her ikisinin de birbirinden etkilendiğini iddia eden yaklaşımlara dayanmaktadır. Çalışmada öncelikle Şanlıurfa kültürünü belirginleştirmek üzere, yerel araştırmacılar ve tüm yaşamını Şanlıurfa'da geçirmiş şehrin yerlileri ile görüşmeler yapılmıştır. 10 kişi ile yapılan görüşmelerden ve akademik literatür taramasından yararlanılarak araştırmanın niteliksel içerik analizi için temalar oluşturulmuştur. İkinci olarak Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan televizyon kuruluşlarının sahipleri ve sorumlularıyla görüşmeler yapılmıştır. Üçüncü olarak ise en çok izlenen saatlerde yer alan televizyon programları örneklem olarak ele alınarak niteliksel içerik analizi gerçekleştirilmiştir.

Derinlemesine Mülakat

Tez çalışmasında veri elde etmek için geniş akademik literatür taraması yapılmıştır. Araştırma kapsamında yazılı kaynaklarda yer almayan bazı verilere derinlemesine mülakatlar yapılarak ulaşılmıştır. Araştırmalarda sıklıkla kullanılan veri toplama yöntemlerinden birisi olan görüşme/mülakat, kişinin önceden hazırladığı soruları karşısındaki kişiye sorduğu ve aldığı cevapları içeren bir yöntemdir. Bu yöntemde amaç, önceden belirlenen hedefe yönelik soru sorma aracılığı ile alınan etkileşimlerle beraber hedefe ulaşma çabasıdır. Süreçte, karşılıklı etkileşim ön plandadır. Bu yöntemi sohbet olmaktan ayıran etken, hedeflere yönelik planlanmış verilerin toplanma amacıdır. Görüşme türlerinde farklı sınıflandırmalar bulunmaktadır. Buna göre Patton üç tür görüşmeden bahseder (Türnüklü, 2000). Bunlar; yapılandırılmış görüşme, yapılandırılmamış görüşme, yarı yapılandırılmış görüşmedir. Yapılandırılmamış görüşme, diğer kişiyle yapılan sözlü iletişimin spontane bir biçimde gelişmesidir. Burada herhangi bir görüşme protokolü olmaz ve iletişim doğal olarak gerçekleştirilir. Yapılandırılmış görüşmede ise kişi kendine ait bir yapı

ortaya koyar. (Anket vs.) Araştırmacı burada görüştüğü her kişiye aynı soruları, aynı tarzda sormaktadır. Yarı yapılandırılmış görüşme de, yapılandırılmış görüşme tekniğinden daha esnek bir yöntemdir. Görüşmeler, araştırmanın konusuna ve yapılan bireylere göre farklı niteliklerde olabilir. Bu nedenle de bu değişkenlere bağlı olarak görüşmeye yön veren formlar oluşturulur (Acar, Caner, 2018:112).

Şanlıurfa il sınırları içerisinde RTÜK'ten yayın lisans izni almış TÜRKSAT uydu ortamından yayın yapan 4 televizyon ve 5 radyo kanalı mevcuttur. Kanal Urfa, Güneydoğu TV, Edessa TV ve Duru TV TURKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme Anonim Şirketinden kiraladıkları 12685 frekansından yayın yapan Şanlıurfa yerel televizyon kanallarıdır. Radyo Urfa, Medya FM, Güneydoğu FM, Radyo Liva ve Harran FM ise Şanlıurfa ilinde yayın yapan yerel radyo istasyonlarıdır. Şanlıurfa'da görsel ve işitsel medya yapılanmasına dair yazılı bir literatür bulunmamaktadır. Bu nedenle hem televizyon hem de radyo sahip veya yöneticileriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak gerekli bilgiye ulaşılmıştır. Veri elde etmek amacıyla dört televizyon kanalı ve dört radyo yöneticisi olmak üzere sekiz kişi ile görüşülmüştür. Medya FM görüşmeyi kabul etmemiş bu nedenle hakkında veri elde edilememiştir. Görüşme öncesi Şanlıurfa ilinde yayın yapan yerel televizyon kanalları ve radyo istasyonlarının; kuruluş ve sahiplik yapısı, fiziksel yapı ve teknik olanakları, yayın alanı ve sahipleri, program formatları, yayın politikası, personel politikası, reklam ve gelir potansiyeli, yerel doku ile olan ilişkileri, sorun ve beklentilerine dair bilgileri kapsayacak odaklı sorular hazırlanmıştır. Görüşmelerden elde edilen veriler ile Şanlıurfa yerel görsel-işitsel medyası hakkında yazılı literatürün oluşması sağlanmıştır.

Tablo1 : Şanlıurfa Görsel İşitsel Medya Kuruluşları
Görüşmeciler

Kim	Nereli	Kuruluş	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
Bilal Peker	Şanlıurfa	GAP FM	11.09.2018	40 dk
İbrahim Toru	Şanlıurfa	Kanal Urfa	09. 10.2018	56 dk
İbrahim Özçınar	Şanlıurfa	Harran FM	09.10. 2018	78 dk
İsmet Polat	Şanlıurfa	Radio LİVA/ Radio Urfa	09.10.2018	85 dk
Kemal Süt	Şanlıurfa	Duru TV	10.11.2018	45 dk
Mehmet Ali Savaş	Şanlıurfa	Edessa TV	08.09.2018	74 dk
Ömer Neşet Kapaklı	Şanlıurfa	Güneydoğu TV	05.04.2018	50 dk

Çalışma açısından en önemli konularından birisi de Şanlıurfa kültürüdür. Şanlıurfa kültürüne ilişkin literatür taramasında daha çok tarihsel geçmişi ve inanç tarihi hakkında kaynaklara ulaşılmıştır. Bu tez, Williams'ın tanımını merkeze alarak kültürü gündelik yaşam biçimi olarak ele almaktadır dolayısıyla sadece tarihsel bilgiyi aktarmayı yeterli bulmamaktadır. Bu bağlamda şehirde gündelik yaşama ilişkin veri toplanmasına ihtiyaç duyulmuş, şehrin tarih ve kültürü üzerine araştırmaları bulunan 10 kişiyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşmelerden yapılan doğrudan ve dolaylı alıntılar

Şanlıurfa kültürünün aktarıldığı dördüncü bölümü güçlendirmiş ve zenginlik kazandırmıştır. Tüm görüşmeler ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınmıştır.

Tablo2 : Şanlıurfa Kültürü Görüşmeciler

Kim	Nereli	Meslek	Görüşme Tarihi	Görüşme Süresi
Abuzer Akbiyık	Şanlıurfa	Mali Müşavir /Araştırmacı-Yazar	09.09.2018	70 dk
Adil Saraç	Şanlıurfa	Edebiyatçı/ Araştırmacı- Yazar	08.09.2018	74 dk
Cihat Kürkçüoğlu	Şanlıurfa	Sanata Tarihi Uzmanı /Akademisyen/	03.04.2018	95 dk
Fuat Kürkçüoğlu	Şanlıurfa	Mühendis/ Araştırmacı-Yazar	08.09. 2018	78 dk
Hasan Hayırlı	Şanlıurfa	ŞUTSO Genel Sekreteri	02.08.2018/	85 dk
Kemal Kınacı	Şanlıurfa	Emekli Gazeteci	05.02.2018	76 dk
Mehmet Kurtoğlu	Şanlıurfa	Memur/ Araştırmacı-Yazar	05/08/2018	65 dk
Müslüm Akalın	Şanlıurfa	Avukat/ Araştırmacı-Yazar	06.08.2018/	90 dk
Necla Bucak	Şanlıurfa	Ev Hanımı	02.04. 2014	60 dk
Selahattin Güler	Şanlıurfa	Araştırmacı/Yazar	05.09.2018	62 dk

Tematik/Nitel İçerik Analizi

Bu tez çalışmasının örneklemini Şanlıurfa ilinde uydu üzerinden yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Şanlıurfa ve Duru TV kanallarıdır. Araştırmada veri elde etmek için bu kanalların birer haftalık yayın akışlarında en çok izlenen saatlerinde yer alan programlar izlenmiştir. Özel olarak kültürel içerikli programlara bakılmamış televizyonların en çok izlenen saatlerinde yayınladıkları programlar analiz edilmiştir. Televizyon içerik analizlerinde örneklem seçimi çok farklı biçimlerde yapılabilmektedir. En çok başvuru alan örneklem seçimlerinden birisi ise genel izleyici ve en çok izlenen saatler ilişkisidir. Bu çalışmada da yerel televizyonların temsil politikasının yerel genel izleyiciyle ilişkisini ortaya koymak üzere en çok izlenen saatlerin analiz edilmesi tercih edilmiştir. Şanlıurfa’da yerel yayın yapan televizyon kanallarındaki gündüz kuşağı programlarının türsel çeşitliliğinin azlığı ya da yalnızca belli bir izleyici grubunu hedeflemesi ve programların tekrarlardan oluşması nedeniyle genel izleyiciyi hedefleyen en çok izlenen saatlerde yer alan programlar seçilmiştir. Bu tercih aynı zamanda izleyicinin en çok maruz kaldığı programları temsil etmesi anlamında da ele alınmıştır. Örneğin Hall (1999) tarafından yapılan araştırma olmak üzere başvuru alan bu örneklem seçimi aynı zamanda nicel içerik analizi tekniğini ortaya koyan ana akım ve eleştirel yaklaşımlar arasında yer alan George Gerbner tarafından uygulanmıştır. Gerbner’in ortaya koyduğu “kültürel göstergeler ve ekme” kuramı kitle iletişim araçları, özellikle de televizyonun inançları, düşünceleri uzun dönemde nasıl etkilediğini ortaya koymak üzere televizyonun kültürel göstergelerini analiz etmektedir (Güngör, 2013: 110). Gerbner özellikle televizyonun en çok seyredildiği saatler veya yinelenen, sabit ve amacını aşan örnekler seçilerek ideolojik olarak ne tür bir ekme yapılacağına analiz edilebileceğini düşünür (Özer, 2007: 101). Bir başka ifadeyle televizyonların en çok izlendiği saatlerde maruz kalınanlar toplumsal davranış, düşünce ve değer sistemini etkilemektedir. Bu çalışmada Gerbner tarafından da tercih edilen en çok izlenen saatler ele alınmış ancak araştırma tekniği olarak nicelikselenden ziyade niteliksel içerik analizi kullanılmıştır.

Bu bağlamda çalışma kapsamında öncelikle yerel televizyonların en çok izlenen saatleri belirlenmiştir. Televizyon yöneticileri ile yapılan görüşmelerde televizyonların izleme oranlarının en yüksek olduğu saatlerin izleyiciden aldıkları geri bildirimden dolayı 19:30-22:30 arası olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Televizyonlardan alınan haftalık yayın akışında bu saat dilimlerinde haber bülteni ve genellikle tek bir programın yer aldığı görülmüştür. Çalışmada oldukça geniş kapsamlı bilgilerden oluşan Şanlıurfa kültürü literatürünün televizyon programlarında analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Verilen saatlerde yayınlanan hem haberlerin hem de programların analiz kapsamına alınması karmaşadan uzak anlaşılır bir tartışmayı zorlaştırma tehlikesine sahiptir. Bu nedenle ana haber bültenleri analiz kapsamı dışında tutulmuştur. Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan Kanal Urfa, Edessa TV, Güneydoğu TV ve Duru TV adlı dört yerel televizyon kanalı mevcuttur. Gerekli verilerin toplanması adına her bir televizyon kanalının yedi gün boyunca 20:30-22:30 saatleri arasında yayınladıkları 25 program çalışma kapsamında izlenmiştir.

Çalışma Şanlıurfa'da yayın yapan yerel televizyonların yerel kültürü nasıl yansıttığını analiz ederek elde edilen bulguları küreselleşme, kültürel aynılaşma, ve farklılaşma kavramları çerçevesinde tartışmaktadır. Çalışmada verilerin analizinde nitel/tematik içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, insanların yaşam tarzlarını, davranışlarını, örgütsel yapılarını ya da toplumsal dinamikleri anlamaya yönelik bilgi üretme süreçlerinden birisidir. İstatistiksel analizlere dayalı olan nicel araştırmanın aksine bu yöntemde, insanların olaylara ne tür anlamlar yükledikleri ve olayları nasıl niteledikleri araştırılmaktadır. Nicel araştırma, gerçekliğin insan bilincinden bağımsız nesnel bir varlık olduğu; araştırma sürecinde bu gerçekliğin belirli bir uzaklıktan incelenmesi gerektiği; bu gerçekliğe bir değer yüklenmemesi gerektiği ve araştırma bulgularının rapor edilmesi sürecinde kişisellikten uzak resmi bir dil kullanılması varsayımlarından hareket etmektedir. Oysa nitel araştırma söz edilen bu varsayımların aksine, gerçekliğin araştırmacı tarafından kurulduğu; gerçekliğin anlaşılmasında söz konusu gerçeklik ile etkileşim içerisinde olunması gerektiği; gerçekliğin

araştırmacının kendi öznel değerleri perspektifinden kavranması ve araştırma raporunda kişisel bir dil kullanılması gerektiği varsayımlarından hareket etmektedir (Özdemir, 2011).

Nitel içerik analizi, araştırmacının elde ettiği verileri düzenlediği, birimlere ayırdığı ve değişkenleri keşfederek hangi bilgileri rapor haline getireceğine karar verdiği önemli bir süreçtir. Nitel analiz yapan araştırmacı, elde edilen verilerde saklı duran bilgileri keşfetmeye çabalar. Nitel analizin, nicel analize nazaran hem güçlü hem de zayıf yönleri bulunmaktadır. Nitel analizin nicele göre güçlü yönleri; Doğrudan materyaller aracılığıyla iletişimle ilgilenir ve böylece sosyal etkileşimin merkezinde yer alması, Hem nicel hem de nitel konuları kapsamı, materyallerin incelenmesi aracılığıyla çok değerli tarihsel ve kültürel anlayışlar sağlayabilmesi ve insanın karmaşık düşünce sisteminde kullandığı dile daha derinden bakış açısı sağlaması olarak özetlenebilir. Nitel analizin zayıf yönleri ise; Orijinal metnin yapısını bozma olasılığı, İçeriklerin metinden soyutlanarak, bağımsız bir hale dönüştürülmesi, dolaylı anlatımların gözden kaçması nedeniyle düz bir araştırma metnini ortaya çıkması, fazla zaman gerektirmesi ve kategorilerin belirlenmesinin araştırmacının inisiyatifine kalması şeklinde ifade edilebilir (Böke, 2011).

Nitel içerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. Nitel analizde izlenen aşamalardan en önemlisi verilerin kodlama aşamasıdır. Bu aşamada araştırmacı, elde ettiği bilgileri inceleyerek anlamlı bölümlere ayırmakta ve her bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiğini bulmaktadır. Strauss ve Corbin'e göre üç tür kodlama biçimi bulunmaktadır. Bunların ilki daha önceden belirlenmiş kavramlara göre yapılan kodlamalar, ikincisi verilerden çıkarılan kavramlara göre yapılan kodlamalar üçüncüsü ise genel bir çerçeve içerisinde yapılan kodlamalardır (Corbin, Strauss, 1990).

Nitel/tematik içerik analiz yöntemi kullanılan bu tez çalışmasında araştırma dört aşamalı olarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında nitel içerik analizi gerçekleştirebilmek için kodlar belirlenmiştir. Çalışma Şanlıurfa kültürünün televizyona nasıl yansıtıldığını aramaktadır. Bu nedenle kodlar belirlenmeden önce Şanlıurfa yerel kültürünün ön plana çıkan ayırt edici unsurları tespit edilmiştir. Akademik literatür taraması ve görüşmeler neticesinde tespit edilen bu unsurlar nitel/tematik içerik analizi gerçekleştirmenin önemli bir aşaması olan kodların belirlenmesinde yol gösterici olmuştur. Araştırmanın sonucunda kodlar mekan temsili, mutfak kültürü temsili, müzik kültürü temsili, ağız ve anonim halk edebiyatı temsili, gelenek, görenek ve din temsili şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın ikinci aşamasında belirlenen kodlar doğrultusunda bir program izleme yönergesi oluşturulmuştur.

Tablo 3: Program İzleme Yönergesi

Mekan Temsili	Çekimler nerede gerçekleşiyor? Çekimlerin gerçekleştiği ortamda ne tür unsurlar yer alıyor?
Mutfak Kültürü Temsili	Yayın akışında mutfak kültürüne ilişkin programlar yer alıyor mu? Programda yerel mutfak kültürüne dair konuşmalar yer alıyor mu? Yer veriliyorsa nasıl ifadeler kullanılıyor?
Müzik Kültürü Temsili	Programda Şanlıurfa Müziği hangi unsurlar ile temsil ediliyor?
Ağız-Anonim Halk Edebiyatı Temsili	Şanlıurfa Anonim Halk Edebiyatına ilişkin programlar yer alıyor mu? Programda Şanlıurfa Ağız ile konuşuluyor mu?
Gelenek, Görenek ve Din Temsili	Programlara yerel örf-adet, gelenek-görenek, toplumsal değerler ve dinsel inanışlar nasıl yansıyor?

Yukarıda verilen yönergede yer alan kodlar çerçevesinde program izlemelerinde hangi sorulara cevaplar aranacağı yazılmıştır. Araştırmanın üçüncü aşamasında hazırlanan yönerge doğrultusunda Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyon kanallarında en çok izlenen saatlerde yayınlanan 25 program analiz edilmiştir.

Tablo 4: Tüm kanallarda izlenen programlar

Edessa TV	Güneydoğu TV	Kanal Urfa	Duru TV
Santra	Telemarkaj	Spor Zirvesi	Futbolun Kalbi
Urfa Meclisi	Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet	Seydi Vakkas ile Klay Show	İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler
Mehmet Tataş ile Bir İki Kelam	Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar	Ergin Saz Grubu	Yolların Arifi
Rıdvan Ortakaya İle Tarafsız Oturum	Kürsüden Mesajlar	Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset	Ahmet Altun ile Klay Show
Murat Akaltun ile Yüzde Yüz Spor	Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar	Selim El Vafi ile Attabe	Gündem Urfa 63
Ömer Ağ ile Panaroma	Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet	Ramazan Köse Show	İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler
Amatörce	Siyasetin S'Si	Halil Tanyıldız Show	Sarı-Yeşil Futbol

Araştırmanın son aşmasında ise elde edilen bulgular küreselleşme; kültürel aynılaşma ve farklılaşma kavramları çerçevesinde tartışılmış yerel televizyonların ne kadar küreseli ne kadar yereli temsil ettiği değerlendirilmiştir.

Çalışma yerel televizyonların kültürel tek-tipleştirici küresel medya yayıncılık ortamında farklılıkları temsil etme dolayısıyla çoğullaştırma potansiyeli taşıdığı düşüncesinden yola çıkmıştır. İngiliz Kültürel Çalışmalar Merkezi ve küreselleşmenin kültürel farklılıklar yaratan bir süreç olduğunu savunan küre-yerelleşme, melezleşme ve heterojenleşme yaklaşımları bu çalışmanın dayanakları olmuştur. 1980 sonrası teknolojik gelişmeler medya yayıncılık sektörünü derinden etkilemiş küresel medya şirketlerinin yayın organları yerele de nüfuz edecek şekilde küreselleşmiştir. Bu durum medyanın

kültür üzerindeki etkilerine yönelik tartışmaların da yoğunlaşmasına neden olmuştur. Küreselleşmenin küresel bir kültür yaratıp yaratmadığı bu tartışmaların ortak sorusu olmuştur. Bu tartışmalar kendini iki farklı bakış açısıyla göstermiştir. Bunlardan birisi tekelleşmiş medya şirketlerinin kapitalist ekonomik çıkarların doğrultusunda küresel dolaşıma soktuğu bilgi ve görüntülerin toplumlar arasındaki özgün farklılıkları ortadan kaldırdığı ve tek-tip bir küresel kültür yarattığı doğrultusunda olmuştur. Temellerini Frankfurt Okulu çalışmalarından alan bu yaklaşım kitle iletişim araçlarını batının kapitalist güçlerinin toplumsal değişimi denetim altına almak için kullandığı araçlardan birisi olarak görmüştür. Buna göre kitle iletişim araçları kültürel ürünleri alınıp satılır bir mala dönüştürmekte, bu ürünleri toplumu uyutmak, giderek beyinlerini yok etmek amacı doğrultusunda kullanmakta ve kitle kültürünü yaratmaktadır. Buna karşın İngiliz Kültürel Çalışmalar Merkezi Frankfurt Okulu'nun bu yaklaşımını fazlasıyla ekonomik indirgemeci olmakla eleştirmiş literatüre farklı bakış açıları sunan çalışmalar kazandırmıştır. Kültürel Çalışmalar Merkezi'nin temel eğilimi kültür olgusuna bakışında şekillenmiştir. Merkez, Ortodoks Marksist yaklaşımların aksine kültürü ekonomik alt yapı tarafından belirlenen bir üst yapı kurumu olduğu yönündeki düşünceyi kabul etmemiş; bunun yerine kültürün, “sıradan” olduğunu, halkın önceliklerini ve “kendisini” yansıttığını ileri sürerek teknolojik belirlenimcilik yerine, popüler kültürün olumlanması yönünde bir yaklaşımı tercih etmiştir. Kültürel Çalışmalar, popüler kültürü “yanlış bilinç” olarak değil; kitle kültürünün aksine “halkın sesi” olarak görmüş ve özellikle tüketilme anında halkın bilinçli tercihinine vurgu yaparak, popüler kültür içerisindeki özgürleşim olanaklarını işaret etmiştir. Bu konuda önemli çalışmaları bulunan Hall'a göre, farklı toplumsal kesimler hayat tarzlarını, zevklerini, beğenilerini kısacası ideolojilerini popüler kültür formları aracılığıyla dışa vururlar. Bu açıdan popüler kültür ürünleri çeşitli toplumsal kesimlerin kendilerini ifade ettikleri mücadele alanı ve aracıdır (Hall 1998: 453). Benzer şekilde merkezin öncülerinden olan Raymond Williams da hegemonyanın sürekli yeniden kurulma zorunluluğundan hareketle, “kültür”ün içindeki sistem içi muhalefet olanaklarına ve çok boyutluluğuna dikkat çekmiştir. Williams'a

göre, kültürün duysal yapısı, tamamen çözülemeyen bir pratiktir. Kültürel anlamlar çeşitli iletişim kanallarının ve davranış biçimlerinin içinde gizlidir. Bu durumda medyayı da davranışlarımızı belirleyen toplum dışı bir otorite olarak değil; aksine bizim kültürümüzün bir parçası olarak görmek gerekir. Bu bağlamda medyayı anlamak, toplumu anlamının yollarından biridir. Williams medyayı kültürü oluşturan bir “erk” değil, kültürün yansıdığı zeminlerden biri olarak kabul etmiştir (Williams 1990:106). Çalışma kapsamında yapılan akademik literatür taramasında kültürel çalışmalar yaklaşımına benzer düşünceleri kültürel melezleşme, heterojenleşme, küre-yerelleşme, kavramlarında da görmek mümkün olmuştur. Örneğin Hannerz tarafından kavramsallaştırılan kültürel Melezleşme, küresel ya da yerel olanın bütünleşmesine karşın küresel kültüre indirgenemeyen yeni ve benzersiz melez kültürlerin bir sonucu olarak ortaya çıkan karışık kültürlerdir. Melezleşme küreselleşme ile bağlantılı homojenleşmeye yönelik eğilime karşıt olarak küresel ve yerel olanların benzersiz karışımlarıyla alakalı giderek artan farklılığı vurgulayan bir kavramdır. Buna göre; küreselleşme süreci ile birlikte ulusal sınırlar söylenenin aksine önemini korumakta, yaşam biçimleri bulundukları yerin etkilerine bağlı olarak farklılık göstermektedir dolayısıyla yerele ait çeşitliliği yok etmek düşünüldüğü kadar kolay değildir (Hannerz, 1998).

Yine kültürel farklılaşmayı ön plana çıkaran Appadurai'a göre günümüz toplum yapısı küresel-etno kültürler yaratmaktadır. Hızla gelişen yeni iletişim ve ulaşım teknolojileri coğrafi sınırları belirginsizleştirmekte, kültürleri bölgesizleştirmekte (deterritorialization), insanı, bilgiyi, mekanları ve imgeleri vb. akışkan hale getirerek flulaştırmaktadır. Tüm bu akışların sonucunda heterojen kültürler oluşmaktadır (Ritzer, 2011: 275).

Bu tez çalışması açısından merkezi öneme sahip olan kavramlardan birisi de Robertson tarafından kavramsallaştırılan küreyerelleşme olmuştur. Küreselleşmeyi bir bütün olarak dünya bilincinin yoğunlaşması şeklinde tanımlayan Roland Robertson küresel kültürel dönüşümleri açıklamak için glokalleşme (glocalization) küreyerelleşme kavramını üretmiştir. Robertson'ın

ekonomik çıkar için farklılıkların pazarlanması olarak tanımladığı aynı zamanda yerelliğin yeniden inşa edilmesini içeren bu süreci küreselleşmeden farklı olarak küre-yerelleşme kavramıyla açıklamaktadır. Küreselin yerelleşmesi anlamına gelen küre-yerelleşme kavramı dünya bir taraftan tek bir mekana küçülürken diğer yandan farklılıkların korunduğunu hatta sağlamlaştığını savunmaktadır. Kültürel homojenleşmenin müsebbiplerinden birisi olarak görülen ulusal sınırların ortadan kalkıp dünyanın giderek küçülmesi süreci küre-yerelleşme yaklaşımında yerellikleri birbirine yakınlaştırarak farklılıkların korunmasının asıl nedeni olarak karşımıza çıkmaktadır. Robertson bu yaklaşımı evrensel ve tikelin eşanlılığı kavramı ile açıklamaktadır. Buna göre Dünya 20. yüzyıldan bu yana küreselin yerelleştiği, yerelin küreselleştiği ikili bir süreci yaşamaktadır. Robertson'ın evrensel ve tikelin eş anlılığı şeklinde ifade ettiği küresel ile yerel arasındaki etkileşim farklılıkların biraradalığına olanak vermektedir (Robertson, 1999:118).

Hem kültürel çalışmalar hem de kültürel farklılaşma yaklaşımlarının ortak noktası küreselleşmenin kültürel sonuçlarını anlamak için genel bir bakışın yeterli olmadığı toplumsal değişimlerin ancak mikro ölçekli çalışmalarla anlaşılabilceği yönündedir. Bu yaklaşımlardan yola çıkarak medyanın toplumsal etkilerini bütünsel bir yaklaşımla ele almanın yerelliklerin gücünü gözden kaçırma olasılığına sahip olduğunu bu nedenle bu alanda yapılacak mikro ölçekli çalışmaların önemli olduğunu söylemek mümkündür. Bu tez çalışması yukarıda açıklanan yaklaşımları dayanak alarak küresel medya yayıncılık ortamında yerelliğin farklılıkları temsil etme dolayısıyla çoğullaştırma potansiyeli Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonlarda yer alan 25 programda analiz etmiştir.

5. 2. Şanlıurfa'da Görsel İşitsel Yerel Medyanın Gelişimi

Türkiye'de özel radyo ve televizyon yayınları 1990 yılından itibaren herhangi bir yasal düzenlemeye tabi olmaksızın başlamıştır. Ülkede televizyon yayıncılığında yaşanan ulusal boyuttaki gelişmeler yerel radyo ve televizyon

kanallarına bir örnek teşkil etmiş, öncelikle yerel radyo kanalları daha sonra da yerel televizyon kanalları hızla çoğalmıştır.

Ülke genelinde televizyon yayıncılığında yaşanan gelişmeler Şanlıurfa'yı da etkilemiş televizyon kurma girişimlerini başlatmıştır. 30 Haziran 1992'de Şanlıurfa'nın ilk yerel televizyonu olan ŞRT (Şanlıurfa Radyo ve Televizyonu) yayın hayatına korsan olarak başlamıştır. Türkiye'nin de ilk yerel televizyon kanallarından birisi olan ŞRT 2008 yılında yerel bir şirket olan Doğan Yayıncılık Ticaret Anonim Şirketi tarafından satın alınmıştır. İsmi Edessa TV olarak değiştirilen Kanal 2014 yılında teknolojik gelişmeler ve izleyicilerden gelen talepler nedeniyle sınırlı bölgede yayın yapan karasal yayıncılıktan uydu yayıncılığına geçmiştir. ŞRT'nin yayın hayatına başlamasından üç yıl sonra 10 Nisan 1995 Güneydoğu TV yılında karasal olarak yayın hayatına başlamıştır. Şanlıurfa'nın en eski ikinci televizyon kanalı olan Güneydoğu TV gazeteci Kemal Kapaklı tarafından kurulmuş günümüzde yöneticiliği Güneydoğu Medya Grubu adına Ömer Neşat Kapaklı tarafından yapılmaktadır. 17 yıl karasal olarak yayın yapan Güneydoğu TV 28 Haziran 2012'de uydu yayıncılığına geçmiştir. Uydudan yayın yapan Kanal Biz'i bünyesine katarak isim değişikliği yapan grup Güneydoğu TV'nin yayınlarını böylece uyduya taşımıştır.

12.11.2008 yılında yayın hayatına başlayan Kanal Şanlıurfa şehrin uydu üzerinden yayın yapan ilk yerel televizyon kanalıdır. Kanal Şanlıurfa'nın yerel yayıncılık hayatına uydu ile başlaması bir yenilik getirmiş bu gelişmeyi takiben karasal olarak yayın yapan Edessa TV ve Güneydoğu TV de uydu yayıncılığına geçmiştir. Duru TV ise 21 Temmuz 2016 yılında Şanlıurfa'da yayın hayatına başlamış olan en genç yerel televizyon kanalıdır.

Şanlıurfa'da yerel radyoculuğun başlangıç tarihi televizyon yayıncılığının başlamasından yaklaşık bir yıl sonrasına denk gelmektedir. 1993 yılında Nasih Küçükkoğlu tarafından kurulan Harran Fm Şanlıurfa'nın ilk yerel radyosudur. Radyo yayınlarını günümüzde de sürdürmeye devam etmektedir. Harran Fm adlı radyo kanalının kuruluşunun bir yıl ardından 1994 yılı içerisinde

Radyo Liva ve Radyo Şanlıurfa adlı radyolar yayın hayatına başlamıştır. 1995 yılında ise Güneydoğu TV ile aynı şirketler grubuna bağlı GAP Fm Mehmet Ali Kapaklı tarafından kurulmuştur. GAP Fm 2015 yılında İsmet Polat tarafından devralınmış olup aynı isimle yayın hayatını sürdürmektedir.

5.3. Şanlıurfa'da Görsel İşitsel Medyanın Mevcut Durumu

Şanlıurfa il sınırları içerisinde RTÜK'ten yayın lisans izni almış TÜRKSAT uydu ortamından yayın yapan 4 televizyon ve 5 radyo kanalı mevcuttur. Kanal Urfa, Güneydoğu TV, Edessa TV ve Duru TV TURKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme Anonim Şirketinden kiraladıkları 12685 frekansından yayın yapan Şanlıurfa yerel televizyon kanallarıdır. Radyo Şanlıurfa , Medya FM, Güneydoğu FM Radyo Liva ve Harran FM ise TÜRKSAT Uydu sistemi üzerinden yayın yapan Şanlıurfa ili yerel radyolarıdır. Tez çalışmasının bu kısmında Şanlıurfa ilinde yayın yapan yerel televizyon kanalları ve radyo istasyonlarının; kuruluş ve sahiplik yapısı, fiziksel yapı ve teknik olanakları, yayın alanı ve sahipleri, yayın politikaları, personel politikaları, reklam ve gelir potansiyeli, yerel doku ile olan ilişkileri, sorun ve beklentilerine dair veriler aktarılmıştır.

5. 3. 1. Şanlıurfa'da Yayın Yapan Yerel Radyolar

Bu kısımda Harran FM, Radyo Liva, GAP FM ve Radyo Urfa adlı radyolara ait bilgiler aktarılmıştır.

5. 3. 1. 1. Harran FM

Harran Fm 01.07.1993 yılında Nasih Küçüköğlu tarafından kurulmuştur. 107.0 Mhz Fm bandında yayın yapan radyo Şanlıurfa ve Merkez Köylerin büyük çoğunluğunda dinlenebilmektedir. Radyoda 3 personel istihdam edilmektedir. İletişim mezunu personeli bulunmamaktadır. Radyoda müzik yayını ve canlı açık oturum programları yer almaktadır. Açık oturum programlarına telefon ve sosyal medya hesaplarından sorular sorularak katılım sağlanmakta bu yolla dinleyicilerin sesi olmak amaçlanmaktadır. Radyoda yöresel Şanlıurfa

müzikleri yayınlanarak kültürel değerler yaşatılmaya çalışılmaktadır. RTÜK ve Müzik Meslek Birliklerine her yıl ortalama 25.000 TL ödeme yapan radyonun tek gelir kaynağı reklamlar giderlerin karşılanmasında yeterli olmamaktadır. Bu nedenle kalifiye eleman bulmakta ve yeterli ücret ödemekte güçlük çekilmektedir. Ekonomik sıkıntılardan dolayı farklı programlar yapılamamakta yayın akışı karışık yöresel müzik yayını ve açık oturum programlarından öteye gidilememektedir. Radyonun sahibi İbrahim Özçınar yerel radyoların ayakta durabilmesi için devlet desteğinin şart olduğunu düşünmektedir. Radyo dışında bir işle ilgilenmeyen Harran FM sahibi Özçınar'a göre yerel radyoların güçlenmesi için özellikle Basın İlan Kurumu ve diğer Kamu Kurumlarının ilan duyurularının radyolarda yaptırılması yönünde çalışmaların başlatılması gerekmektedir (Özçınar, Kişisel Görüşme, 09.10. 2018).

5. 3. 1. 2. Radyo Liva

Radyo Liva 1994 yılında İsmet Polat tarafından kurulmuştur. 101.1 Mhz Fm bandında yayın yapan radyo Şanlıurfa ve Merkez Köylerin büyük çoğunluğunda dinlenebilmektedir. Radyoda 3 personel çalışmaktadır. Çalışan 3 personel de iletişim fakültesi mezunudur. Radyonun 24 saatlik yayın akışında hiç bir program bulunmamakta sadece müzik yayını yapılmaktadır. www.radyoliva.com web adresinden online olarak dünyanın her yerinden dinlenebilmektedir. Dinleyicilerle radyonun sosyal medya hesapları üzerinden iletişim kurulmaktadır. Türk Halk Müziği yayını yapılan radyoda yayın akışında dinleyicilerin isteklerine yer verilmektedir. Yayın akışında yöresel müziklerin yer aldığı radyonun sahibi İsmet Polat'a göre bu yolla yerel kültürün yayılmasına katkı sağlanmaktadır. RTÜK ve Müzik Meslek Birliklerine her yıl 25.000tl ödeme yapılmaktadır. Radyonun tek gelir kaynağı olan reklamlar yeterli olmadığından kalifiye personel istihdam edilememektedir. Radyonun gelir kaynaklarının kısıtlı olması nedeniyle program üretilmemekte, çok zor ayakta durulmaktadır. Polat'a göre devletin maddi sorunlar yaşayan radyoları desteklemesi ve reklam bütçesi ayırması gerekmektedir (İ. Polat, Kişisel Görüşme, 09.10.2018)

5. 3. 1. 3. Gap FM

1995 yılında Mehmet Ali Kapaklı tarafından kurulmuş olan GAP Fm 2015 yılında İsmet Polat tarafından devralınmıştır. 99.6 Mhz Fm bandından yayın yapan radyo Şanlıurfa merkez ve köylerinde dinlenebilmektedir. Radyoda iletişim mezunu 3 personel istihdam edilmektedir. Genellikle Türk Halk Müziği yayınlanan radyoda şarkı seçimlerinde zaman zaman dinleyici isteklerine yer verilmektedir. 24 saat müzik yayını yapılan radyoda dinleyicilerle iletişim radyoya ait sosyal medya hesapları üzerinden gerçekleştirilmektedir. Sabit geliri bulunmayan radyonun tek gelir kaynağı reklamlardır. RTÜK ve Müzik meslek birliklerine her yıl 25.000 TL ödeme yapan radyonun tek gelir kaynağı reklamlardır. Yeterli reklam geliri elde edemeyen radyo bu neden kalifiye eleman istihdam edememektedir. Radyonu sahibi İsmet Polat devletin radyoların maddi olarak ayakta durabilmesi için destek politikaları üretmesi gerektiğini düşünmektedir (İ. Polat, Kişisel Görüşme, 09. 10.2018).

5. 3. 1. 4. Radyo Urfa

Radyo Urfa 02.04.1994 tarihinde Halil Cuhadaroğlu tarafından kurulmuştur. 91.5 MHz Fm bandından yayın yapan radyo Şanlıurfa ve Merkez Köylerin büyük çoğunluğunda dinlenebilmektedir. 2 personelin istihdam edildiği radyoda iletişim fakültesi mezunu bulunmamaktadır. Radyo Urfa, Edessa Televizyonunun da içinde bulunduğu Mavi Medya Grup kuruluşunun bir üyesidir. Bu nedenle yayın akışı içerisinde yayınlanan yerel müzik programlarında televizyonla aynı anda ortak yayın yapılmaktadır. İzleyici ile iletişim Whatsap ve radyonun sosyal medya hesaplarından sağlanmaktadır. Her türlü müziğin yayınlandığı radyoda canlı yayınlanan siyasi tartışma programları da yer almaktadır. Tek gelir kaynağı reklam olan radyo yeterli gelir elde edemeyişi nedeniyle kalifiye personel çalıştıramamaktadır. Kısıtlı ekonomik kaynaklar ve radyo dinleme oranlarının düşmesi radyonun ayakta kalmasını zorlaştırmaktadır. Yayın sorumlusu Bilal Peker devletin yayın hayatını sürdürmekte zorlanan radyolar için destekleyici politikalar geliştirmesi gerektiğine inanmaktadır (B. Peker, Kişisel Görüşme, 11.09.2018).

5. 3. 2. Şanlıurfa'da Yayın Yapan Yerel Televizyon Kanalları

Bu kısımda Şanlıurfa ilinde yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV adlı televizyon kanallarına ait bilgiler aktarılmıştır.

5. 3. 2. 1. Edessa TV

Edessa TV 1992 yılında ŞRT(Şanlıurfa Radyo ve Televizyonu) adıyla Mustafa Keşküş tarafından korsan olarak yayın hayatına başlayan ŞRT kanalının 2008 yılında yerel şirketi tarafından devralınması ile isim değişikliği yapılarak yayın hayatına başlamıştır. 02.08.1994 tarihi RTÜK resmi kayıtlarına göre televizyonun kuruluş tarihi 02.08. 1994 şeklinde geçmektedir. Doğan Yayıncılık Ticaret Anonim şirketi yönetim kurulu başkanı Mehmet Ali Savaş televizyonun sahibidir. Şirket bünyesinde FM 91.5 frekansında yayın yapan Radyo Şanlıurfa adında bir de radyo kanalı mevcuttur. 1996 yılından itibaren reklam işiyle uğraşan Doğan Yayıncılık Tic. A.Ş. sahibi Mehmet Ali Savaş yerel medyayı kendi ilişkili buldukları için bir televizyon ve radyo sahibi olduklarını çok çaba harcadıklarını ancak bu anlamda bir başarı elde edemediklerini söylemiştir. 200 metre karelik iki stüdyosu bulunan Edessa TV bünyesinde iletişim fakültesi mezunu bulunmamakla birlikte 5 üniversite mezunu 5'i lise mezunu 10 personel çalışmaktadır. Kalifiye personel bulma konusunda sıkıntı yaşayan kanal kendi personeli yetiştirmeyi tercih etmektedir (M.A. Savaş, Kişisel Görüşme, 06.08.2018).

Edessa TV 2014 yılında teknolojik gelişmeler ve izleyicilerden gelen talepler nedeniyle sınırlı bölgede yayın yapılan karasal yayıncılıktan uydu yayıncılığına geçmiştir. Uydu yayıncılığına geçiş kanalın giderlerini arttırmış karasal yayındayken aylık ortalama 30000 TL olan giderleri 150 bin civarına yükselmiştir. Kanal tarafından TÜRKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme Anonim Şirketine uydu frekans kira ücreti olarak her ay düzenli 22 bin dolar ödemektedir. Uydu yayıncılığına geçmeleri ilçelerdeki izlenme oranlarını arttırmış ancak yeterli ekonomik getirisi olmamıştır. Aylık yaklaşık 80 bin TL

reklam geliri bulunan kanal zarar etmekte ancak seçim dönemlerinde kazançlarının artması ayakta durmalarını sağlamaktadır. Sınırlı miktarda ulusal reklam alan kanal yerelden de yeterli reklam geliri elde edememektedir.

www.edessatv.com web sayfasından canlı izlenebilen kanal yedi gün 24 saat kesintisiz yayın yapmaktadır. Kanal izleyici geri bildirimlerini kanala ait Instagram, Twitter ve Facebook gibi sosyal medya hesaplarından ve telefon mesajlarından almaktadır. Kanal sahibi Mehmet Ali Savaş yurtdışından en çok haber ve sıra gecesine benzer müzik programlarının izlendiğini uzaktaki Urfalıların bu vesile ile hasret giderdiklerini söylemiştir. Kanalda haber, müzik, spor, film, siyaset, tartışma, belgesel ve dini programlar yayınlanmaktadır. Dış yapım programlar ekonomik giderleri yükseltmesi ve ilgi görmemesi nedeniyle çok az satın alınmaktadır (M.A. Savaş, Kişisel Görüşme, 06.08.2018).

Ekonomik kaynaklarının sınırlı olması nedeniyle Müzik programı dışında çok fazla kültürel içerikli özel programlar üretilemediklerini belirten Edessa TV sahibi yayın politikaları hakkında şunları söylemiştir:

"Televizyonda en çok haberlere önem veriyoruz. Kobani olaylarında hem ulusal hem uluslararası televizyonlara çok önemli haber akışı yaptık. Arkadaşlarımız ellerinde kameralarla dört ay boyunca sınırda nöbet tuttu. Ulusalın temeli yerelden başlar. Yerel medya İstanbul ve Ankara'dan farklı olmalıdır. Yöreyi ilgilendiren haberler yapılmalıdır. Şanlıurfa'yı tanıtan kültürel içerikli programlar da yapmak istedik ancak bunlar hep bütçe meselesi bizse ettiğimiz zarar nedeniyle neredeyse kanalı elden çıkarma noktasına geldik" (M.A. Savaş, Kişisel Görüşme, 06.08.2018). Yerel televizyonların önemini farkında olan kanal yöneticileri ekonomik sorunlar nedeniyle gerileme yaşamaktadır. Mehmet Ali Savaş kanalın zarar etmesine karşın devam etme nedeni olarak diğer işlerine sağladığı yararı göstermiştir. Buna rağmen son dönemde yaşanan ekonomik krizle birlikte devretme arayışlarına girmiştir.

5. 3. 2. 2. Güneydoğu TV

Güneydoğu TV 10 Nisan 1995 yılında karasal olarak yayın hayatına başlayan Şanlıurfa'nın en eski ikinci televizyon kanalıdır. Kanal gazeteci Kemal Kapaklı tarafından kurulmuş günümüzde yöneticiliği Güneydoğu Medya Grubu

adına Ömer Neşat Kapaklı tarafından yapılmaktadır. Bir aile şirketi olan Güneydoğu Medya Grubu bünyesinde bir de Radyo Güneydoğu adında radyo kanalı bulunmaktadır. FM 99.6 frekansında dinlenebilen Radyo Güneydoğu, Güneydoğu TV ile aynı zamanda kurulmuştur. Güneydoğu TV mekansal olarak 1500 metre kare büyüklüğünde bir alana kurulmuştur.

17 yıl karasal olarak yayın yapan Güneydoğu TV 28 Haziran 2012'den itibaren uydu yayıncılığına geçmiştir. Uydudan yayın yapan Kanal Biz'i bünyesine katarak isim değişikliği yapan grup Güneydoğu TV'nin yayınlarını böylece uyduya taşımıştır. Güneydoğu TV'nin uydu yayınına geçmesi neredeyse bir tercih değil zorunluluk olmuştur. Bu zorunluluk Kanal Şanlıurfa'nın doğrudan uydu yayını ile yayıncılık hayatına başlaması ve Türkiye genelinde uydu yayıncılığı yapan yerel televizyon sayısının giderek artmasından kaynaklanmıştır. Kanalin karasaldan uyduya geçmesinin bir diğer sebebi il dışındaki Urfalı izleyiciden gelen yoğun istek olmuştur. Güneydoğu Medya Grubu adına görüşülen Ömer Neşat Kapaklı "Çağın gerisinde kalmamak rekabet koşullarına uymak için uydu yayınına geçmek zorundaydık yoksa prestij kaybına uğrayacaktık" demiştir (Ö.N.Kapaklı, Kişisel Görüşme, 05. 04. 2018). Kanal TÜRKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme Anonim Şirketine uydu kira ücreti olarak her ay düzenli 22 bin dolar ödemektedir. 2012'den 2015 yılına kadar kar eden kanal doların giderek artmasıyla maddi sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Türkiye genelinde yayın yapan tüm yerel televizyonların yaşadığı bu sıkıntı karşısında TÜRKSAT dolar kurunu 5.25 TL'ye sabitlemiş ancak buna rağmen personel gideriyle birlikte aylık 150 bin civarı bir sabit gideri vardır. Aylık reklam gelirleri 50-60 bin TL civarında olan kanal ekonomik güçlükler nedeniyle ayakta kalmakta zorlanmaktadır. Ömer Kapaklı sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasını televizyonlardaki reklam gelirlerindeki düşüşün nedeni olarak görmektedir. Kapaklı'ya göre artık izleyicinin bir haberi öğrenmesi için televizyonu açmasına gerek kalmamış gün içinde Facebook, Twitter gibi sosyal medya platformlarından habere anında ulaşabilir hale gelmiştir. Dolayısıyla reklam verenler için televizyon cazip bir mecra olmaktan çıkmıştır.

Kapaklı'ya göre ciddi zararlar eden kanal seçim dönemlerinde reklam gelirlerindeki artış sayesinde ekonomik bir dengeye ulaşabilmektedir. Türkiye'de birçok yerel televizyon kanalı ile irtibat halinde olduğunu söyleyen Kapaklı herkesin aynı durumda olduğunu kimsenin televizyon işinden kar etmediğini ve televizyon sahiplerinin ya farklı sektörlere yöneldiğini ya da zaten farklı sektörlerden gelerek buralardan elde ettiği karla bu işi yürütebildiğini söylemiştir. Ömer Kapaklı da televizyonu kurduktan sonra inşaat ve eğitim sektörüne girmiştir. Zarar etmesine rağmen televizyon işini neden sürdürdüğü sorulan Kapaklı televizyonun iyi ilişkiler geliştirmesini sağladığını ve reklamlar sayesinde diğer sektörlerde yaptığı işlerde başarı getirdiği şeklinde cevaplamıştır (Ö.N.Kapaklı, Kişisel Görüşme, 05. 04. 2018. Bu bilgiye dayanarak yerel televizyonların sahiplerine doğrudan değil dolaylı yoldan faydalar sağladığını söylemek mümkündür.

Güneydoğu TV müzik klipleri dışında hazır program satın almamakta tüm programlar televizyon personeli tarafından üretilmektedir. Kanal mali olarak getirdiği külfet ve buna bağlı olarak çok kaliteli yayınların satın alınamaması nedeniyle dış yapım satın almamaktadır. Kapaklı'ya göre insanlar iyi bir belgesel veya çocukları için çizgi film açmak istediklerinde yerel kanallara yönelmek yerine buna yönelik yayın yapan tematik kanalları izlemeyi tercih etmektedir. Bu nedenle dış yapımlara bütçe ayırmanın hiçbir anlamı kalmamıştır. Kanal kendi olanaklarıyla 16 program yapmaktadır. Kanalda 5'i iletişim fakültesi, 8'i üniversite mezunu olmak üzere toplam 18 personel çalışmaktadır. Güneydoğu TV AA, DHA ve İHA haber ajanslarına abonedir.

www.guneydogutv.com web sayfasından canlı olarak izlenebilen Güneydoğu TV izleyici geri bildirimlerini Twitter, Facebook, Instagram ve telefon mesajları aracılığıyla sağlamaktadır. Kanal yöneticisi Kapaklı sosyal medyanın artan önemine dikkat çekerek 20 yıl sonra televizyonların izlenmeyeceğini sanal mekanların televizyonların yerini alacağına inandığını söylemiştir.

Güneydoğu TV'de en çok ana haber bülteni izlenmekte ve en önem verilen programların başında ana haber bülteni, spor ve tartışma programları bulunmaktadır. Uydudan yayın yapan kanal farklı yerlerde yaşayan Urfalılar tarafından izlenmekte sadece müzik programları Urfalıların dışında izleyicinin ilgisini çekmektedir. Kapaklı aldıkları geri bildirimlere göre şehir dışında yaşayan Urfalıların en çok Ana Haber bültenlerini ve eski Şanlıurfa'nın anlatıldığı belgesel nitelikteki programları izlediklerini söylemiştir. Uzakta yaşayan Urfalılar şehirden haberdar olmak ve özlem gidermek için bu programları tercih etmektedir. Kapaklı'ya göre Urfalı olmayanlar için tek ilgi çekici program ise Şanlıurfa Sıra Gecesi adlı geleneksel müzik programlarıdır. Yerel televizyonların uydunun sunduğu imkanlarla ulusalın görmezden geldiği konulara dikkat çekebilme gücü nedeniyle küresel medya yayınlarına karşı alternatif yayın organları yapabileceği yönündeki görüş ile ilgili . Kapaklı Suriye sınırında IŞID terör örgütünün saldırılarına hedef olan Kobani'de yaşanan olayların duyurusunun ilk olarak Güneydoğu TV tarafından canlı yayınlandığını söyleyerek şunları anlatmıştır: *"Kobani olayları ilk başladığı zamanlarda biz oradan canlı yayınlar veriyorduk, kimse neler olduğunu farkında değildi sonra diğer televizyonlar geldi ve dikkatler Kobani'ye çevrildi. Buna benzer şeyler çok oluyor. Ancak yerel televizyonlar RTÜK'ün kestiği maddi cezaların, toplumsal ve siyasi baskıların altında ezilerek geri çekiliyor. Küçük yerlerde haber yapmak sanıldığından daha zor bazen basit bir haber için bile baskı görüyor ve geri adım atmak zorunda kalabiliyoruz. Bu baskı sadece siyasi değil eş dost ahabap tanıdık baskısı da olabiliyor. Yerel televizyonlar bu tür müdahaleler nedeniyle demokratik gücünü giderek kaybediyor. Ben de benzer nedenlerle uzun süredir yayına hazırlayıp sunduğum siyasi tartışma programına son 6 aydır ara verdim."* (Ö.N.Kapaklı, Kişisel Görüşme, 05. 04. 2018).

Şanlıurfa kültürünün tanıtımı ve özellikle turizmin gelişimine yönelik programlar yayınlayan kanal özellikle Göbeklitepe'nin tanıtılmasına önem vermektedir. Güneydoğu Medya Grubu Yöneticisi Ömer Kapaklı bu yolla şehrin kültürel değerlerinin tanıtımına katkı sağlamayı amaçladığını belirtmiştir (Ö.N.Kapaklı, Kişisel Görüşme, 05. 04. 2018).

5. 3. 2. 3. Kanal Urfa

Kanal Şanlıurfa 12.11.2008 yılında yayın hayatına başlamış bir yerel televizyon kanalıdır. Şanlıurfa ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde TÜRKSAT uydu frekansı üzerinden yayın yapan ilk televizyon kanalı olan Kanal Urfa uydu aracılığıyla dünyanın her tarafında izlenebilmektedir. Kanal uydunun daha geniş alana yayın yapabilme imkanından yararlanabilmek için TÜRKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme Anonim Şirketine frekans kira bedeli olarak aylık düzenli 22 bin dolar ödeme gerçekleştirmektedir. Yayınlarına yedi gün 24 saat kesintisiz devam eden Kanal Urfa'da haber, kültür, müzik, belgesel, spor, film, siyaset ve dini içerikli programlar yer almaktadır. Yayınlanan programların diziler hariç %90'ı iç yapımdır. Dış yapım denilen hazır satın alınan paket programlar hem yüksek maliyetleri hem de izleyiciden gelen olumsuz eleştiriler nedeni ile tercih edilmemektedir. Dış yapımların izleyici tarafından eleştirilmesinin en önemli nedeni program içeriklerinin doğrudan Şanlıurfa ile ilgili olmayışdır. Kanalin izleyicilerle arasındaki iletişim kanal yetkilileri tarafından aktif olarak kullanılan Instagram, Twitter ve Facebook gibi sosyal medya hesapları ve telefonla iletişim şeklinde gerçekleşmektedir. Kanal Urfa izleyici geri bildirimini en fazla sosyal medya aracılığıyla almaktadır (İ.Toru, Kişisel Görüşme, 09. 10.2018).

5000 metre karelik fiziki mekanda yer alan stüdyolarıyla Kanal Şanlıurfa'da 2'si iletişim mezunu olmak üzere 10 üniversite mezunu toplamda ise 22 personel istihdam edilmektedir. Çalışanların tamamı en az asgari ücret ve sigortalı çalıştırılmaktadır. Kanal Şanlıurfa Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Toru ile yapılan görüşmede kurulduğu 2008 yılında 50 civarında olan personel sayısının yaşanan ekonomik kriz nedeniyle azaldığı bilgisine ulaşılmıştır. İbrahim Toru yakın gelecekte bugün 24 olan personel sayısının giderek azalacağını tahmin etmektedir (İ.Toru, Kişisel Görüşme, 09. 10.2018).

Yerel televizyonların en büyük sorunu nitelikli eleman bulma ve yeterli gelir kaynağının bulunmamasıdır. Kanal Urfa Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim

Toru ile gerçekleştirilen görüşme sırasında personel ve reklam gelirleri konusundaki soruları yanıtlarken konunun yerel televizyonların ayakta kalabilmesi bakımından önemine değinmiştir. Toru'ya göre televizyonun gelir kaynakları çok düşük olduğu için kalifiye personel çalıştırmaları çok zordur. Kanal Urfa'nın aylık yaklaşık 150 bin TL sabit gideri ve sadece 70-80 bin TL civarı reklam geliri vardır. Ayrıca RTÜK'ün zaman zaman kestiği cezalar kanalı zarara uğratmaktadır. Bu nedenle deneyimli personele doyurucu bir maaş teklif edememekte, özel program üretmeye büyük bütçeler ayıramamaktadır (İ.Toru, Kişisel Görüşme, 09. 10.2018). Bu durum Kanal Urfa'nın yayın kalitesinin artmasına engel olmaktadır. Kanal Urfa haber kaynağı olarak Doğan Haber Ajansı (DHA), İhlas Haber Ajansı (İHA) ve Millet Haber Ajanslarından yararlanmaktadır.

Kanal Urfa Yönetim Kurulu Başkanı İbrahim Toru televizyon sahipliğinin yanı sıra Toru Şirketler Grubu Başkanı olarak görev yapmakta ticaretle uğraşmaktadır. Kanal İbrahim Toru'nun diğer işlerinden elde edilen gelirler sayesinde ayakta durmaktadır. İş hayatında bu kadar büyük zararların kaldırılacak yükler olmadığını söyleyen Toru kanalın kuruluş amacı ve geldiği noktayı şöyle anlatmıştır; *"Kanal Urfa'yı kurarken en büyük amacım Şanlıurfa'ya hizmet etmek onun kültürel değerlerini daha fazla kişiye duyurmaktır. Uydu yayıncılığını da bu nedenle tercih etmiştim. Ancak bugün geline nokta uydunun bize getirdiği ekonomik zorluklar sunduğu imkanların üstüne çıkmıştır. Her şeye rağmen yayınlarımızı sürdürüyor ve amaçlarımız doğrultusunda kültürel içerikli programlara daha çok yer veriyoruz. Kanalımızda Kürtçe, Arapça ve Türkçe dillerinde müzik programları yayınlıyoruz. Ana haber bülteninden sonra en çok izlenen programlarımız bu müzik programlarıdır. Şanlıurfa turizmine katkıda bulunmak için özellikle Göbeklitepe ve Balıklıgöl'ü tanıtabilecek belgesellere sık sık yer veriyoruz. Şehir dışından hemşerilerimiz bu tür programları çok seviyorlar, bizi arıyorlar. Sıra gecesi programları çok ilgi çekiyor. Bizi bunlar mutlu ediyor."* diyerek yayın politikasında Şanlıurfa kültürünün merkezi öneme sahip olduğunu vurgulamıştır (İ.Toru, Kişisel Görüşme, 09. 10.2018).

Kanal Urfa'nın yıllık geliri giderlerinin çok altındadır. Bu ekonomik koşullarda bir televizyonun yayın hayatına devam etmesi ilgi çekicidir. Toru 'ya

Kanal Urfa'nın yayın hayatına devam etmesinin nedenleri sorulduğunda televizyonun kendisine topluma hizmet etme ve daha çok tanınma şansı vermesi ile birlikte gazeteci vasfının ona toplumsal bir statü kazandırdığını söyleyerek cevaplamıştır (İ.Toru, Kişisel Görüşme, 09. 10.2018).

5. 3. 2. 4. Duru TV

Duru TV 21 Temmuz 2016 yılında yayın hayatına başlamış olan bir Şanlıurfa yerel televizyon kanalıdır. Kemal Süt kanalın sahibidir. TÜRKSAT 4A uydu frekansı üzerinden yayın yapan kanal frekans kira bedeli olarak TÜRKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme Anonim Şirketine aylık 22.500 Dolar ödemektedir. Kanal 7 gün 24 saat yayın yapmaktadır.Kanalın sahibi Kemal Süt kanalın yayına başlama amacı olarak Şanlıurfa'nın sorunlarını dile getirmek ve gelişimine katkıda bulunmak olduğunu söylemiştir. Uydu aracılığıyla dünyanın her yerinde izlenebilen Duru TV yayın akışında haber, müzik, belgesel, spor, dizi, tartışma programları yer almaktadır.

www.durutv.com web adresinden canlı olarak izlenebilen kanal izleyici geri bildirimlerini Facebook, Instagram, Twitter gibi sosyal medya platformlarından telefonlardan ise mesaj veya whatsapp aracılığıyla almaktadır. Kanal yetkililerinden alınan bilgiye göre televizyonda yayınlanan programların %70'i iç yapım %30'u dış yapımdır. Dizi, sinema filmi ve belgesel gibi programlar paket program olarak satın alınmaktadır. Kalifiye personel bulmakta zorlanan kanal bu nedenle özel program hazırlamakta güçlük çekmektedir. Kanal yöneticisi Kemal Süt kendi yaptıkları programlar arasında en çok Şanlıurfa'nın turistik yerlerini tanıtan ve sıra gecesi programlarına önem verdiklerini söylemiştir (K. Süt, Kişisel Görüşme, 10.11.2018).

Duru TV bünyesinde 26 personel çalışmaktadır. Kanal kalifiye eleman bulmak ve çalıştırmak konusunda sıkıntı yaşamaktadır. Kalifiye eleman çalıştıramamasının ardında gelir düşüklüğü nedeniyle buna yeterli bir bütçe ayıramaması yatmaktadır. Personel giderleri ve TÜRKSAT'a yapılan ödemelerle birlikte aylık 130 bin TL civarı gideri olan kanalın reklam gelirleri 50 Bin

TL'dir. Her ay yaklaşık 80 bin TL zarar eden kanalın sahibi Süt eğer kar durumuna göre hareket edilirse televizyonun hemen kapatılması gerektiğini söylemiştir. Kanalda yayınlanan reklamlar yerel olmakla beraber ulusal reklamlar yok denecek kadar azdır. Kemal Süt televizyon yayınının zarar etmesine rağmen sürdürülme nedeni olarak memleketin ileri gitmesine katkıda bulunma isteğini göstermiştir. Şanlıurfa Ticaret ve Sanayi Odası Meclis Başkan yardımcılığı yapan Kemal Süt geri dönüşüm üzerine işlettiği fabrikalarıyla iş hayatında aktif olarak yer almaktadır. Bu nedenle televizyonu maddi bir getiri kaynağı olarak görmemektedir.

5. 4. Şanlıurfa'da Yayın Yapan Televizyonlarda Yerel Kültürün Temsili

Bu bölümde Şanlıurfa'da yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV adlı televizyon kanallarının birer haftalık yayın akışında en çok izlenen 20.00-22.30 saatleri arasında yer alan toplam 25 programın analizi yapılmıştır. Programların analizinde yöntem kısmında aktarılan program izleme yönergesi takip edilmiştir. Bu bağlamda program içeriklerinde mekan, mutfak kültürü, müzik, ağız-edebiyat, gelenek, görenek ve din gibi Şanlıurfa kültürünün ayırt edici unsurlarına ilişkin elde edilen veriler, Küreselleşme; Kültürel aynışma ve farklılaşma kavramları çerçevesinde bu kısımda değerlendirilmiştir.

5. 4. 1. Mekan Temsili

İnsanların birbirleriyle ya da diğer canlılarla olan etkileşimleri sonucunda ortaya çıkan ilişkiler mekan denilen düzlem üzerinde gerçekleşmektedir. Aristoteles'e göre mekan tüm yön ve özellikleri içeren yerlerden oluşan dinamik bir alandır (Cevizci, 1997: 468). Önceki bölümde de ele alındığı üzere, Yerellik kavramını tanımlarken kullanılan en temel ölçütlerden birisi mekandır. Belli bir coğrafi sınırı yerel mekan, bu sınır içinde yaşayan toplulukları yerel topluluklar olarak adlandırmak en geleneksel tanım biçimidir (Vural, 2006:121). Birarada yaşam uzamının coğrafi sınırlarının ve özelliklerinin yanında topluluğun, o

uzamı biçimlendirme, kullanma biçimi toplumsal/kültürel bir inşadır. Bir başka ifadeyle mekan bireylerin, grupların, ırkların ve farklı cinslerin kimliklerini oluşturdukları bir alt yapıdır. Dolayısıyla toplumun kurucu öğelerinden birisi olarak nitelendirilebilecek mekan bize bulunduğu yerin kültürünü sunmaktadır.

Küreselleşme mekansal sınırların ortadan kalkmasıdır. Küreselleşmenin çoklu nedenlerinin arasında önemli bir yeri olan iletişim teknolojilerindeki gelişmeler mekanı zamandan bağımsız hale getirmiş, zamandan bağımsız olarak küresel toplulukların erişimine açmıştır. Giddens ne zaman sorusunun, nerede ile ilişkilendirildiği geleneksel toplumları modern toplumlardan ayıran en önemli unsurun, zaman ve mekanın birbirinden ayrılması olduğunu ifade etmektedir (2010: 23). Belli bir zamanda belli bir yörede yaşayan insanlar için zaman ve mekan ortak iken modernlik mekanı düşselleştirmiştir. Giddens’a göre bunun anlamı mekanların oldukça uzak toplumsal olaylardan etkilenerek biçim kazanmasıdır. Bununla birlikte Giddens’a göre modern örgütler yerel ve küreseli “geleneksel toplumların aklına gelmeyecek yollarla birbirine bağlayabilmekte”dir (2010:25). Bu bağlamda küreselleşmeyi mümkün kılan modern kurumların en önemlilerinden olan geleneksel ve yeni iletişim teknolojileri mekanı hem erişebilir kılmakta hem de mekanın temsilini etkilemektedir. Televizyon özelinde ele alındığında televizyon mekanı yerel toplulukla/kültürle ilişkilendirmekte, yerelin temsil edilmesini sağlamaktadır. Mekan televizyon programlarında yer alan yerel unsurları belirlemek açısından da önemlidir. İkincisi, televizyonun temsil etme mantığı yereli temsiline dönüştürmekte mekan televizyon için seçilerek cazip, yani izlenilebilir hale getirilmektedir.

Küreselleşme tartışmaları içerisinde ikinci bölümde de dikkati çektiğimiz üzere, popüler kültür ürünlerinin küresel akışı içerisinde belirli dünya merkezlerine ilişkin tarihi ya da güncel mekanların nasıl imgesel dolaşıma sokulduğu, küresel izleyicinin zihinsel belleğini nasıl belirlediği önemli bir tartışmadır. Hollywood’un tüm dünyada Amerikan kültürünü dolaşıma sokmasının bir boyutu da Amerikan kentlerinin özellikle New York’un küresel

izleyicilerin zihinlerinde yarattığı tanıdıklıktır. Batı ve Doğu'nun temsilinde mekanın önemi oldukça belirgindir. Doğu egzotizmin, bilinmezliğin mekanı olarak sıklıkla temsil edilmektedir. Üçüncüsü ise televizyonun temsil mantığı gerçek mekanları dönüştürmektedir. Sokak, mahalle, binalardan başlamak üzere yaşam alanlarının, kentlerin işlevsel düzenlenmesi televizyondaki küresel temsillerden etkilenmektedir.

Bu bağlamda uydu, dijital teknoloji sayesinde küresel dolaşımın bir parçası haline gelen yerel televizyonların yerele ait imgeleri küresel olandan farklı bir biçimde yansıtması çoğullaştırıcı potansiyeli bakımından önemli hale gelmiştir. Yerel televizyonların yapımlarını küresel olandan ayıran önemli unsurlardan birisi o televizyon yapımının bulunduğu mekanı program içerisinde nasıl ele aldığıdır. Bu nedenle program analizleri yapılırken çekimlerin nerede gerçekleştiği, stüdyodaki mekan tasarımı, dış mekanların nerede gerçekleştiği ve hangi unsurlara yer verildiği incelenmiştir. Bu bölümde daha önce ayrıntılı bir şekilde aktarılan Şanlıurfa kültürünün ayırt edici unsurları göz önünde bulundurularak yerel televizyonlarda küresel, ulusal ve yerel mekan temsilleri değerlendirilmiştir.

Çalışma kapsamında Şanlıurfa'da uydudan yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV adlı 4 televizyon kanalının en çok izlenen saatlerinde birer haftalık yayın akışında yer alan 25 programda mekan temsiline bakılmıştır. Bu kapsamda altı programın analiz edildiği Edessa TV'de izlenen programların tamamının stüdyo ortamında gerçekleştirildiği görülmüştür. Tüm programlardaki stüdyo mekanın tasarımında geniş V harfi biçiminde bir masa ve arka fonda LCD ekran TV ile çeşitli fotoğraflar bulunmaktadır. Bu tasarım biçiminde programların türlerine göre değişkenlik gösteren tek şey arka fonda yer alan LCD ekranda akan görüntüler ve fotoğraflardır. Santra ve Murat Akaltun ile Yüzde Yüz Spor adlı spor programlarının ekranında Urfaspor maçlarından görüntüler ile futbola dair genel fotoğrafların kullanıldığı görülmektedir. Urfa Meclisi, Mehmet Tataş ile Bir İki Kelam, Rıdvan Ortakaya ile Tarafsız Oturum, Ömer Ağ ile Panorama adlı siyasi

tartışma programlarında ekran görüntüsü değişmekte yerini, siyasi tartışma programı olduğunu niteler biçimde TBMM'ye ve siyasilere dair görüntülere bırakmaktadır. Fotoğraf olarak ise Balıklıgöl, takım elbise ve dünyaya benzeyen mavi bir küre kullanılmaktadır. Edessa TV ekranlarında yer alan bu iki farklı program türünde mekanı tanımlayıcı göstergeler arasında yer alan Balıklıgöl ve Urfaspor'a dair imgeler yereli, takım elbise ve mavi küre evrenseli temsil etmekte, mekan tasarımında yerel ve küresel unsurların aynı anda yer aldığı görülmektedir.

Örnekleme yer alan Güneydoğu TV ekranlarında Telemarkaj, Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet, Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar, Kürsüden Mesajlar, Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar, Siyasetin S'Si isimli altı program izlenmiştir. Programların tümü Güneydoğu TV stüdyolarında çekilmiştir. Stüdyo mekanının tasarımında ortaklıklar görülmekte, program türlerine göre ufak değişikliklerin yapıldığı görülmüştür. Telemarkaj adlı spor programında katılımcılar yarım daire şeklindeki bir masanın etrafında oturmakta arka fonda çeşitli spor dallarına ait fotoğraflar ve Urfaspor'un renkleri olan sarı-yeşil paneller bulunmaktadır. Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet ve Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar adlı müzik programlarının çekimleri aynı mekanda yapılmakta sunucu ve konuklar için bir tekli bir ikili koltuk ile ortalarında bir sehpa yer almaktadır. Genel dini bilgilerin verildiği Kürsüden Mesajlar adlı programda karşılıklı oturan moderatör ve konuğun arkalarında yer alan fonda Kâbe'nin fotoğrafı yer almaktadır. Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar bir sohbet programıdır. Stüdyonun dekorasyonunda beyaz şık koltuklar ve ortada üstünde çiçeklerin bulunduğu bir sehpa yer alırken, arka fonda renkli bir panel bulunmaktadır. Yine aynı kanalda izlenen Siyasetin S'Si güncel siyasi tartışmaların yapıldığı bir programdır. Program katılımcıları yarım daire şeklinde bir masada oturmakta arka fonda bir dünya resmi yer almaktadır. Güneydoğu TV'de izlenen bu yayınların mekan tasarımında evrensel imgelerin kullanımının ön plana çıktığı yereli yansıtan bir görüntünün sergilenmediği görülmektedir.

Kanal Şanlıurfa televizyonlarında en çok izlenen saatte yayınlanan Spor Zirvesi, Seydi Vakkas ile Klay Show, Ergin Saz Grubu, Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset, Selim El Vafi ile Attabe, Ramazan Köse Show, Halil Tanyıldız Show adlı programlar izlenmiştir. Bu programların tümü Kanal Urfa'ya ait stüdyo ortamında çekilmiştir. Stüdyoların mekan tasarımının program türlerine göre farklılaştığı görülmüştür. Örneğin Spor Zirvesi adlı spor programında bir moderatör ve üç konuk yarım daire şeklinde bir masanın etrafında oturmaktadır. Arka fonda Gap Stadyumu'nun ve Urfaspor taraftarının doldurduğu tribünden görüntüler yer almaktadır. Bir siyasi tartışma programı olan Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset programında konuklar yarım daire şeklinde bir masanın etrafında oturmakta arka fonda düz gri bir panel bulunmaktadır. Kanal Urfa'nın analiz kapsamında bir haftalık yayın akışında dört müzik-eğlence programına yer verdiği görülmektedir. Bunlardan Seydi Vakkas ile Klay Show, Selim El Vafi ile Attabe, Ramazan Köse Show ve Halil Tanyıldız Show adlı müzik programları aynı mekanda gerçekleşmektedir. Sunucu ve konuklar için birer tekli koltuğun bulunduğu stüdyoda sadece program sunucusunun fotoğrafı ve isminin yazılı olduğu panel değişmektedir. Kanal Urfa ekranlarında izlenen programlar içerisinde mekan tasarımı açısından yerel kültürün ayırt edici unsurlarının görüldüğü tek program Ergin Saz Grubu adlı Sıra Gecesi formatında yerli yapım bir müzik programıdır. Kanal Şanlıurfa stüdyolarında yapılan çekimlerde sekiz kişilik bir Sıra Gecesi ekibi tahtlarda yan yana sıralanmış şekilde oturmaktadır. Tahtların üstünde kilim desenli minder ve sap yastıklar bulunmaktadır. Stüdyonun zemini kilimler ile kaplanmıştır. Stüdyonun dekorasyonunda yer alan bu eşyalar geleneksel Şanlıurfa evlerinin iç ve dış mekanlarında kullanılmaktadır. Programda oturmak için tercih edilen taht direkli, yerden 80-100 cm. yükseklikte korkuluklu bir karyoladır. Şanlıurfa kültüründe tahtlar genellikle sıcak geçen yaz aylarında avlu, eyvan gibi dış mekanlarda ve özellikle damlarda uyumak için kullanılır. Stüdyonun zemininde yer alan kilimler ise geleneksel Şanlıurfa evlerinde ortak kullanım mekanları olan odaların ayrılmaz parçalarıdır. Geleneksel Şanlıurfa evlerinde odalar insanların başlıca gereksinimlerini karşılayan, yaşanan mekanlardır. Bu odalar

ailece vakit geçirilen, sohbet edilen, yemek yenilen ve aynı zamanda yatılan bölümlerdir. Genellikle dikdörtgen ya da kare şeklinde olan odaların tabanları tamamen halı ve kilimlerle kaplıdır. Odalarda oturmak için minderler ve bunların üstünde duvara dayalı sap yastıklar yer alır. Günümüzde şark odası şeklinde adlandırılan türden dekorasyona sahip bu odalar bir tür toplanma geleneği olan sıra gecelerinde zamanın geçtiği mekanlardır. Bu nedenle Kanal Urfa ekranlarında yer alan Ergin Saz Grubu adlı sıra gecesı programının çekildiği stüdyo bu odalara benzetilmeye çalışılmıştır. Stüdyo ortamında görülen bu tasarım anlayışın geleneğin yaşandığı mekanın canlandırması olarak nitelendirmek mümkündür. Taht, kilim gibi kültürel anlamlar taşıyan objeler gerçekliğinden koparılmış, stüdyo ortamında bir araya getirilmiş, bir nevi yapay bir geleneksel ortam yaratılmıştır. Aynı programın mekan tasarımında dikkat çeken bir diğer unsur da şehrin tarihi mekanlarına ait fotoğrafların kullanılması olmuştur. Ergin Saz Grubu adlı programda sıra ekibinin arkasında yer alan fonda Harran ve Balıklıgöl'den bir kaç kare fotoğraf yer almakta tarihi değer taşıyan yerel imgeler kullanılmaktadır. Stüdyo içindeki program mekanı geleneksel odalar, dış mekanı gösteren resimler ise Şanlıurfa'nın tarihi ve kültürel dokularıdır.

Çalışma kapsamında Duru TV'de Futbolun Kalbi, İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler, Yolların Arifi, Ahmet Altun ile Klay Show, Gündem Şanlıurfa 63, Sarı-Yeşil Futbol adlı programlar izlenmiştir. Yolların Arifi adlı belgesel programının dışında tüm programlar stüdyo ortamında çekilmiştir. Çekimleri kapalı alanda gerçekleşen programların mekan tasarımının program türlerine göre ufak tefek değişikliğe tabi tutulduğu görülmüştür. Futbolun Kalbi ve Sarı-Yeşil Futbol adlı spor programlarında yarım daire şeklinde bir masa düzeninde oturan konukların arkasında çeşitli spor dallarına ait fotoğraflar ve Urfaspor'un renkleri olan sarı-yeşil paneller bulunmaktadır. Aynı oturma düzenine sahip Gündem Şanlıurfa 63 adlı siyasi tartışma programında ise oturma düzeni aynıyken sadece arka fonda yer alan sarı yeşil panellerin renginin kırmızı beyaz olarak değişmektedir. İkisi de müzik programı olan İbrahim Halil Bulut

ile Yürekten Nağmeler ve Ahmet Altun ile Klay Show'da aynı mekan tasarımı kullanılmaktadır. Stüdyoda konuk ve sunucu için iki adet lacivert kadife kumaştan döşenmiş modern koltuk ile arka fonda bulunan ekranda sunucuların büyük boy bir fotoğrafı ve programın adının yazılı olduğu bir panel yer almaktadır. Duru TV'de izlenen tüm programlar arasında yereli temsil edebilecek semboller sadece Yolların Arifi programında gözlenmiştir. Yolların Arifi adlı belgesel program dış mekanda çekilmiştir. Programın jeneriğinde hareket ediyor efekti verilen arabanın sürücü koltuğunda oturan sunucu kameraya doğru el sallarken arabanın arkasında Harran, Balıklıgöl, Göbeklitepe gibi Şanlıurfa'nın önemli tarihi ve turistik mekanlarının görselleri görünmektedir. Şehirden ilçeye yapılan yolculuk sırasında Şanlıurfa'nın kırsal alanı doğal güzellikleri ile sergilenmekte, tüm program boyunca şehrin Viranşehir ilçesine ait tarihi ve kültürel değerlere yer verilmektedir. Bu anlamda program yerel mekan temsiline iyi bir örnek olmaktadır.

Yerel televizyonlarda program yapımında mekan kullanım biçimi üzerine elde edilen bu verilerden yola çıkılarak genel bir değerlendirme yapıldığında, yerel televizyonların yereli yansıtmada konusunda var olan potansiyeli kullanmakta yetersiz kaldığını söylemek mümkündür. Böyle bir değerlendirme tespit edilen iki sebeple yapılabilmektedir. Bunlardan birisi analizi yapılan 25 programın bir tanesinin dışında tümünün çekimlerinde stüdyo mekanının kullanılmasıdır. Diğer neden ise stüdyo mekan tasarımlarında yerel imgelerin çoğunlukla sadece birkaç fotoğraf ile temsil edilmesidir. Şanlıurfa, Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan en eski yerleşim yerlerinden biridir. Doğu'yu Batı'ya bağlayan ticari yolların kesiştiği kavşak noktasında bulunması şehrin stratejik öneme sahip olan bir kent olmasını sağlamıştır. Dünyanın bilinen en eski tapınağı olan Göbeklitepe'de gerçekleşen kazılarla birlikte tarihsel geçmişi yaklaşık 12.000 yıl öncesine kadar uzanan kent, bereketli toprakları ile bir cazibe merkezi olmuş, tarihi gelişim sürecinde birçok uygarlığa ev sahipliği yapmıştır. Şehirde Balıklıgöl, Harran ve Göbeklitepe ve daha bir çok tarihi mekan bulunmaktadır. Çalışma kapsamında mekansal bağlamda yapılan

analizlerde Şanlıurfa'da yayın yapan yerel televizyonların şehrin tarihi ve kültürel dokusunu yansıtan bu mekanları çekim platosu olarak değerlendirmek yerine küresel medya kuruluşlarının yayın organlarında yer alan standart mekan tasarımlarını örnek aldığı görülmüştür. Kültürel Emperyalizm teziyle bilinen Shiller 1980'den bu yana ekonomik aklın istilasına maruz kalan dünyanın giderek Amerikanlaştığını savunmaktadır. Shiller'e göre Amerikan televizyon tarzları ile formatlarının yerel taklitleri toplumları kültürel olarak tek tipleştiren Amerikanlaşma süreçlerini teşvik etmektedir (Shiller, 2008:301-302). Benzer olarak Adorno ve Horkheimer tarafından Kültür Endüstrisi kavramının kapsamı da kültürel aynılaşmanın bir medya endüstri aracılığıyla yukarıdan aşağıya ve kitleleri kapsayıcı biçimde nasıl gerçekleştiğini açıklarken, tezleri günümüzdeki Küreselleşmenin tektipleştiriciliği ve Amerikanlaşma kavramına teorik zemin hazırlamaktadır (Horkheimer ve Adorno, 2002: 94). Çalışma kapsamında yerel televizyonların mekan tasarım anlayışında Shiller'in belirttiği gibi küresel medya yayın formatlarını taklit etmekten öteye gidemediği görülmüştür. Örneklem kapsamında yer alan programlar üzerinde yapılan incelemede Şanlıurfa'daki yerel televizyonların mekan tasarımında yerelden çok küresel televizyon yayıncılık unsurlarını yansıttığı, benzersiz olanı kendine özgü bir üslupla sergileyerek kültürel alanda farklılıkları temsil etme potansiyelini kullanamadığı görülmüştür.

5. 4. 2. Mutfak Kültürü Temsili

Beslenmenin insanların doğumdan ölüme kadar temel ihtiyaç olması nedeniyle yemek, içeriğiyle, pişirme tarzıyla, bir edim olarak pratiğiyle, kurallarıyla, yarattığı kurumlarla kültürün temel unsuru olarak ilk çağlardan itibaren insan topluluklarını birbirinden ayırdeden en temel toplumsal unsurdur. Bu unsurlar, zamanla toplumların kendi yapı ve değerleri ile ilgili gelenek ve görenekleriyle bütünleşip, o toplumlara özgü mutfak kültürünü yaratmıştır. Mutfak dediğimiz şey insanlığın ilk ortaya çıkmasından günümüze kadar değişen, gelişen ve sentezlenen bir olgudur. Ayrıca yemek yeme eylemi hem biyolojik, hem kültürel hem de psikolojik bir sürecin ürünüdür. Bu üç boyutlu

ihtiyacın sonucunda mutfak geleneği hem sürekli değişen, hem de sürekli karmaşık bir hal alan ama aynı zamanda da kültürleri birbirinden kısmen ayırmaya yardım eden önemli bir kültürel göstergedir (Işık, 2017:86). Ancak özellikle başta Amerika merkezli olmak üzere, toplumsal ve kültürel ortamın içinde biçimlenen haber, reklam, film gibi iletişim ürünleri evrensel bir ideolojinin taşıyıcılığını yaparken geniş küresel bir izler-kitleye ulaşarak toplumları birbirinden ayırt eden en temel kültürel unsurlarından birisi olan mutfak kültürünü de etkilemekte fast-food denilen çabuk-yeme alışkanlığı dünya genelinde hızla yaygınlaşmaktadır.

Ritzer'in Amerikan tarzı yaşam biçiminin sembollerinden birisi olarak gördüğü McDonalds ve benzeri restoran zincirlerine ait talep uyandıran görüntülerin küresel medya akışları içerisinde çok fazla yer almakta ve toplumları birbirinden ayırt eden göstergelerden birisi olan mutfak geleneğinin yerine çabuk-yeme kültürünün yaygınlaşmasına neden olmaktadır (Ritzer, 1998). McDonaldslaşma küreselleşmenin yerine kullanılan temel kavramlardan birisidir ve yerel yemek kültürünün yokolacağına ilişkin bir tehditin varlığını anlatmaktadır. Buna karşın uydu sayesinde küreselleşen yerel medyanın, yayın içeriklerinde yerele özgü mutfak kültürünü yansıtan program ve görüntüleri küresel dolaşıma sokması toplumsal aynılaşmaya karşı farklılıkları temsil etme potansiyeli yaratmaktadır. Bu tez çalışması dünya üzerinde tek tip küresel kültürün yaygınlaşmasına aracılık eden küresel medya ortamında yerel televizyonların yerel kültürü yansıtma dolayısıyla farklılıkları temsil etme potansiyelini Şanlıurfa örneğinde araştırmaktadır. Şanlıurfa bulunduğu coğrafi konum, 12.000 yıllık tarihsel geçmişi ve topraklarında yaşamış farklı uygarlıklar sayesinde çok fazla yemek çeşidinin yer aldığı, kültürlerarası zengin bir mutfağa sahiptir. Şanlıurfa Mutfağında Osmanlı, Fars, Türk, Arap, Kürt, Ermeni, Yahudi etnik kimliklerinin yemekleri harmanlanmıştır. Farklı etnik kimliklerin binlerce yıl süren etkileşimi Şanlıurfa Mutfağının zenginliğinin en önemli kaynaklarından (Ergin, 2008:81). Kebap, ciğer, çiğ köfte, lahmacun Şanlıurfa deyince akla gelen

ilk yemekler olmasına rağmen Şanlıurfa yerel mutfağına ait 300'e yakın yemek çeşidi vardır (Akalin, 2018:13-14). 16. Yüzyılın ünlü gezginlerinden Tavernier, "*Şanlıurfa'da Türkiye'nin başka hiçbir yerinde yiyemeyeceğiniz kadar güzel yemekler yiyebilirsiniz*" ifadesiyle kentin damak zevkine ve yemek çeşitliliğine vurgu yapmıştır (Tavernier, 2006: 198). Yemeğin sadece fizyolojik bir ihtiyaç değil, zevk olduğu şehirde, güne başlanır başlanmaz kahvaltı, öğlen ve akşam öğünlerinde neler yenileceği planlanmaktadır. Yemek zamanı planlayan bir unsurdur. Günün önemli bir kısmı yemek yemeğe ve yemek üzerine sohbetlere ayrılmaktadır. Bu anlamda Şanlıurfa yaşamak için değil yemek için yaşayanların şehridir denilebilir. Şanlıurfa mutfağının zenginliği yöre insanını yemeğe düşkün hale getirirken yemeği gündelik hayatın en önemli parçası yapmıştır. Dolayısıyla Şanlıurfa mutfak kültürü şehrin en önemli ayırt edici unsurlarındandır. Bu nedenle çalışmanın bu kısmında Şanlıurfa mutfak kültürünün yerel televizyonlarda nasıl temsil edildiği analiz edilmiştir.

Çalışma kapsamında Şanlıurfa'da yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV adlı televizyon kanallarının birer haftalık süreçte en çok izlenen 20.00-22.30 saatleri arasında yayınlanan 25 program analiz edilmiştir. Program analizlerinde yerel televizyon yayın akışında mutfak kültürüne ilişkin programlara yer verilip verilmediğine, program içeriklerinde yerel mutfak kültürüne dair ne tür görüntü veya konuşmaların yer aldığına bakılmıştır. Araştırmanın bu kısmında daha önce ayrıntılı olarak verilen bulgular doğrultusunda Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonların mutfak kültürü bağlamında farklılıkları temsil etme potansiyeli değerlendirilmiştir.

Edessa TV ekranlarında 11.03.2019 ile 17.03. 2019 tarihleri arasında 20.00-22.30 saatleri arasında yayınlanan Santra, Urfa Meclisi, Mehmet Tataş ile Bir İki Kelam Rıdvan Ortakaya İle Tarafsız Oturum, Murat Akaltun ile Yüzde Yüz Spor, Ömer Ağ ile Panaroma ve Amatörce isimli yedi program izlenmiştir.

Bu programların hiçbirisi doğrudan Şanlıurfa mutfak kültürü ile ilgili olmadığı gibi içeriklerinde de bu kültürü yansıtacak görüntü ve konuşmaya rastlanmamıştır.

Güneydoğu TV'de 18.03.2019- 23.03.2019 tarihleri, 20.00-22.30 saatleri arasında yayınlanan Telemarkaj, Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet, Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar, Kürsüden Mesajlar, Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar ve Siyasetin S'Si isimli altı program izlenmiştir. Tekin Tatar ile Şanlıurfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet bir hafta içerisinde iki gün yayınlanmıştır. Bu nedenle bir haftalık süreçte altı program analiz edilmiştir. Takip edilen bir haftalık yayın akışı içerisinde hiçbir yemek programı olmadığı görülmüştür. Çalışma kapsamında izlenen Telemarkaj, Kürsüden Mesajlar, Siyasetin S'Si isimli programlarda Şanlıurfa mutfak kültürüne ilişkin ne bir görüntü ne de konuşma tespit edilebilmiştir. Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet, Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar, Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar isimli üç programda Şanlıurfa mutfak kültürüne ilişkin veri elde edilebilmiştir. Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet Şanlıurfa'nın geleneksel şarkı ve türkülerine yer verilen sıra gecesi formatında bir müzik programıdır. Canlı yayınlanan program esnasında yer sofrasında çiğköfte yoğrulmaktadır. Aynı sofrada Şanlıurfa'da kadayıf diye adlandırılan bir tür künefe yer almaktadır. Program sunucusu çiğ köfte yoğuran kişiye "Aman ha isotunu az koymiyasan" diye şakalar yapmakta köftede isotun önemine dikkat çekmektedir. İ sot çiğköfte kültürünün önemli bir parçası olarak Şanlıurfa'nın mutfak kültürünün temel göstergelerinden biri olarak kullanılmaktadır.

Yine bir müzik, eğlence programı olan Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar isimli müzik programında stüdyoda müzik ekibinin tam önünde serili olan kilimin üstünde Çiğköfte yoğrulmaktadır. Tam bu sırada konuk sanatçı albümünde bulunan "Çiğköfte" adlı şarkısını seslendirmektedir. Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar adlı sohbet programında Şanlıurfa'da başarılı ve kariyer sahibi olmuş insanların yaşam öyküleri konu edilmektedir. Haftanın konuğu bir sivil toplum kuruluşu başkanıdır. Konuk kişi program içerisinde yaptığı bir

konuşmada 2018 yılında Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan İso Festivali'nde dernek olarak gerçekleştirdikleri 400 kadının aynı anda çiğköfte yoğurduğu "Leğenini al gel" etkinliğine benzer etkinliklerin artmasına yönelik arzusunu paylaşarak çiğ köftenin şehrin tanımındaki önemini vurgulamaktadır. Güneydoğu TV ekranlarında izlenen bu üç programda Şanlıurfa mutfak kültürü çiğköfte ve isot ile temsil edilmektedir.

Kanal Urfa televizyonlarında 04.03.2019-10.03.2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Spor Zirvesi, Seydi Vakkas ile Klay Show, Ergin Saz Grubu, Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset, Selim El Vafi ile Attabe, Ramazan Köse Show, Halil Tanyıldız Show olmak üzere 6 program izlenmiştir. Ergin Saz Grubu adlı program 09.03.2019 tarihinde tekrar yayınlanmıştır. Bu nedenle bir haftalık yayın kuşağında 6 programın analizi yapılmıştır. Yayın akışı içerisinde izlenen hiçbir yemek programı olmadığı görülmüştür. Çalışma kapsamında izlenen altı programdan sadece Ergin Saz Grubu adlı programda Şanlıurfa yerel mutfak kültürüne ilişkin veri elde edilebilmiştir. Ergin Saz Grubu Sıra Gecesi formatında bir müzik programıdır. Program Sıra Gecesi formatında olmasına rağmen, alışlagelmiş şekilde stüdyoda çiğköfte yapılmamaktadır. Ancak sunucu müzik aralarında, izleyicilere Sıra Gecesi atmosferi yaratmak adına *"Artık programın sonuna doğru geliyoruz. Ekran başındaki izleyicilerimiz çiğköftelerini yemiş, çaylarını içmiştir. Şimdi sıra tatlıda ama daha önce bir reklam arası. Kadayıfınızı söyleyin ama bizi bekleyin, reklamlardan sonra tatlıyı beraber yiyeceğiz"* şeklinde konuşmaktadır. Ergin Saz Grubu adlı programda Şanlıurfa Mutfak kültürü çiğköfte ve kadayıf ile temsil edilmektedir. Diğer taraftan yemek aracılığıyla izleyicilere yönelik bu sesleniş, programın izleyicilerini yerel özne olarak konumlandırmasının bir örneğidir. Program ulusal ya da küresel (dijital aracılığıyla ya da uydulardan) olarak izleniyor olsa da bu seslenme, küresel olarak yayılmış olan, mekansal bir ortaklığı olmayan ancak Urfalı olan izleyiciyi konumlandırmaktadır.

Çalışma kapsamında Duru TV'de 08.04.2019- 14.04.2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Futbolun Kalbi, İbrahim Halil Bulut

ile Yürekten Nağmeler, Yolların Arifi, Ahmet Altun ile Klay Show, Gündem Şanlıurfa 63, Sarı-Yeşil Futbol adlı programlar izlenmiştir. İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler 11.04.2019 tarihinde tekrar yayınlanmıştır. Bu nedenle Duru TV'nin bir haftalık yayın kuşağında 6 program analiz edilmiştir. Takip edilen yayın akışı içerisinde hiçbir yemek programı olmadığı görülmüştür. Çalışma kapsamında izlenen altı programdan Yolların Arifi adlı program dışında yerel mutfak kültürüne ilişkin hiç bir görüntü ve konuşma saptanmamıştır. Yolların Arifi çekimleri stüdyo dışında gerçekleştirilen bir belgesel programıdır. Program Şanlıurfa, ilçeleri ve Türkiye'nin farklı illerinin tarihi, kültürel değerlerini tanıtmaktadır. Çalışma kapsamında izlenen programda Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesinin tanıtımı yapılmaktadır. Programda sunucu meyve satan bir el arabasına yanaşmaktadır. Bir taraftan tezgahdaki meyvelerin tadına bakmakta olan sunucu diğer yandan yanında duran bir ilçeli ile konuşmaktadır. Sunucu yanında alışveriş yapan kişiye "Viranşehir'e geldiğimizden bu yana kime selam verdiyse bize yemek yedirip çay ikram etti. Burada da meyve yemeye devam ediyoruz" diyerek bu ilgiden duyduğu memnuniyeti dile getirmekte karşılığında "Burası Viranşehir bu da bizim farkımız" şeklinde cevap almaktadır. Yoluna devam eden sunucu bir Ocakbaşı restoranının önünde durmaktadır. "Viranşehir'in en çok neyi ünlü" diye sorduğu kebabçı "Tabii ki kebabı" diye yanıtlamaktadır. Bu diyalogun hemen ardından sunucu ve kebabçı "Ağam Olasan Ömer" adlı Şanlıurfa yerel türküsünü birlikte söylemeye başlamaktadır. Mekandan ayrılan sunucu Viranşehir'in en iyi tatlıcısına gitmektedir. Tatlıcı ikramını yapmakta tüm Viranşehir dışında yaşayan Viranşehirliyle selam söylemektedir. Bu sırada yine arka fonda banttın "Ağam Olasan Ömer" adlı Şanlıurfa Türküsü çalmaktadır. Tatlıcıdan çıkıp yola devam eden sunucu bir el arabasında ciğer yapan ilçenin meşhur ciğercisine gitmektedir. Ciğerciyle samimi bir sohbe başlayan sunucu "Bana Viranşehir'de ciğerciye gitmeden gelme dediler. Neden?" diye sormakta buna karşılık Ciğerci Viranşehir'in ciğerini övmeye başlamaktadır. Yolların Arifi adlı belgesel programında Şanlıurfa mutfağının kebab ve ciğer ile temsil edildiği görülmektedir.

Çalışma kapsamında Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV adlı dört yerel televizyon kanalının en çok izlenen saatlerinde 25 program izlenmiş bunların sadece beşinde Şanlıurfa mutfak kültürüne ilişkin unsurlar saptanmıştır. Bu beş programdan üçü müzik, biri sohbet diğeri de belgesel programıdır. Bu programlarda Şanlıurfa mutfak kültürünün çiğ köfte, isot, ciğer, kebab ve kadayıf ile temsil edildiği görülmüştür. Tür bazında değerlendirildiğinde mutfak kültürüne ilişkin unsurların Güneydoğu TV ve Kanal Urfa'da yayınlanan üç müzik programında daha fazla yer aldığını söylemek mümkün olmuştur. Bunun nedeni programların sıra gecesi formatında olmasıdır. Geleneksel sıra gecelerinde en çok tercih edilen yemek çiğköfte, kadayıf, meyve, çay ve kahvedir. İso Şanlıurfa'da her türlü bibere verilen genel addır. Şanlıurfa Mutfağı isotla 16. Yüzyılda tanışmış bir daha da bırakmamıştır. Şanlıurfa'da isot; taze, pişmiş, kuru, acı, tatlı olarak çeşitli şekillerde tüketilmektedir. Neredeyse her öğün sofralarda yer alan isotun Şanlıurfa mutfağında ayrı bir yeri vardır. İso çiğköftenin de ana malzemesidir. Bir efsaneyle Şanlıurfa mutfağına girmiş olan çiğköfte zamanla şehrin en gözde yiyeceğı haline gelmiştir. Öyle ki her Urfalı'nın evinde bir çiğköfte leğeni bulunmaktadır. Çiğköfte, hakkında yazılan efsaneler, türküler, maniler, atasözü ve deyimleriyle Şanlıurfa Mutfak kültürünün en önemli parçasıdır. Bu nedenle bu iki ana malzemeyi ön plana çıkaran sıra gecesi formatındaki müzik programlarının Şanlıurfa yerel mutfak kültürünü yansıttığını söylemek mümkündür.

Şanlıurfa mutfak kültürünün temsilinin görüldüğü bir diğeri Yolların Arif'i adlı belgesel programıdır. Programda çok fazla sergilenen kebab Şanlıurfa mutfağının en önemli yemeklerindendir. Şanlıurfa'da neredeyse her köşede bir kebabçı dükkanı bulunur. Öyle ki öğlen saatlerinde kebabçıların yoğun olarak yer aldığı çarşayı kebab kokusu sarar. Şanlıurfa denilince ilk akla gelen yemeklerden birisi olan kebab en küçüğünden en büyüğüne en çok tüketilen yemeklerindendir. Bu nedenle Duru TV'de yayınlanan Yolların Arif'i adlı belgesel programının kebabın

çok fazla ön plana çıkararak yerel mutfak kültürünü yansıttığını söylemek mümkündür.

Yerel televizyonların yayın akışı ve program içeriklerinde mutfak kültürünü temsil biçimi üzerine elde edilen tüm verilerden yola çıkılarak genel bir değerlendirme yapıldığında, yerel televizyonların yerel mutfak kültürünü yansıtma konusunda var olan potansiyeli kullanmakta yetersiz kaldığını söylemek mümkün olmuştur. Böyle bir değerlendirme tespit edilen iki sebeple yapılabilmektedir. Bunlardan birisi analizi yapılan Edessa Tv, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV televizyonlarının akşam en çok izlenen saatlerindeki yayın akışında doğrudan mutfak kültürünü yansıtan bir programa yer vermeyişi olmuştur. Diğer neden ise mutfak kültürüne dair unsurların görüldüğü program içeriklerinde Şanlıurfa mutfak kültürünün sadece çiğköfte, isot, ciğer, kebab ve kadayıf ile temsil edilmesidir. Bu yerel yemekler yalnızca Şanlıurfa olarak değil, Doğu ve Güneydoğu yemeğinin bir sembolü olarak tanınan ve Türkiye'nin hemen her yerinde bilinen, tüketilen neredeyse küreselleşmiş yerel yemeklerdir. Bu çok popüler olan yemeklerin dışında daha az bilinen ancak Şanlıurfa kültürünün özgün yerelliğini daha fazla temsil edebilecek herhangi bir yemeğe rastlanmaması, televizyon yemek temsiliinde de küreselle seslenmenin etkisinin olduğunu göstermektedir. Her ne kadar yerel olsa bile artık küresel düzeyde bilinen unsurlara yer vermek, programın izlenmesi için, en cazip hale getirilmesinin unsuru olarak kullanılmaktadır. İncelenen programlardaki politika bilinenin ötesinde bir risk almaktan kaçınmaktadır Oysa daha önce detaylıca anlatılan Şanlıurfa mutfak kültürü oldukça zengindir. Buna karşın program içeriklerinde bunun çok azına yer verilmektedir. Tüm bu nedenlerden dolayı Şanlıurfa'da yayın yapan yerel televizyonların yerel mutfak kültürünü yansıtma ve küresel dolaşımda farklılıkları temsil etme potansiyelinin yetersiz olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

5. 4. 3. Müzik Kültürü Temsili

Geçmiş insanlık tarihi kadar eskiye giden müzik bireyler, birey ile toplum, toplumsal kesimler ve toplumlar arasında tanışma, anlaşma, kaynaşma, paylaşma, yaklaşma, işbirliği, birleşme ve bütünleşme sağlarken kültürel özellikleri taşıyıcı ve kuşaktan kuşağa aktaran birikim ve etkinlikler bütünüdür. Bu yönüyle müzik toplumları birbirinden ayırt eden bir kültürel yapıdır (Satır, 2005: 9).

Her toplumda farklı kültürel kodlarla yapılanmış olan müzik küreselleşen kapitalist pazar ekonomisinin çıkarları doğrultusunda endüstriyel ürün sisteminin bir parçası haline getirilerek yerel niteliklerinden uzaklaşmaktadır. Müziği kültürel bağlamından koparan bu yapı arz-talep, üretim, dağıtım ve tüketim ilişkilerinin ağır bastığı çalışma ve düzenlemeler gibi ekonomik işlevlerini ön plana çıkarmaktadır. Adorno ve Horkheimer'in Kültür Endüstrisi kavramında belirttiği gibi bir kültür varlığı olarak müzik, sanayi devriminin ardından gelişen endüstriyel üretimin sonucunda alınır satılır bir ticari mala yani metaya dönüşmektedir. Endüstri ortamında kitle iletişim araçlarının kendileri de meta işlevi görmüş, kültür endüstrileri tarafından üretilen kültürel ürünler, müzikler, filmler, radyo programları, magazinler, bir ticari mal gibi seri üretim, örgütlenme ve planlama mantığı ile üretilmiştir. Endüstriyel üretim biçimi içinde serileşme, standartlaşma ve iş bölümünün izini belirgin olarak taşıyan bu ürünler kitle kültürünü oluşturmuştur. Kitle iletişim araçlarıyla üretilen ve yayılan sadece kitle toplumu için imal edilen bu ürünlerin kullanım ve tüketiminde de kitlesel standartlaşmış bir davranış bulunmaktadır (Adorno, 2014: 109). Bu durum, teknolojinin evriminin bir sonucu değil onun güncel ekonominin içindeki işlevinin bir sonucudur. Toplum ekonomik olarak teknolojiye egemen olanlar tarafından yönetilmekte, Kültür Endüstrisi kültürü çoğaltarak sıradanlaştırmakta ve kültürün çöküşünü hazırlamaktadır (Mattelard, 1995:61-62). Kültür Endüstrisi ortamında üretilen her bir ürünün değişim değeri vardır. Her bir ürün tüketime yönelik olarak üretilmektedir. Kültürel eylemin değere dönüşmesi onun

eleştirel gücünü ortadan kaldırmakta ve ondaki özgün yaşantının izlerini silmektedir (Güngör, 2013: 155).

Amerikan tarzı yaşam, dünya görüşü, zevk ve eğlence anlayışını temsil eden popüler müzik ürünleri küresel medya akışları içerisinde dünya genelinde hızla yaygınlaşırken diğer taraftan hem internet teknolojilerinin hem de uydu yayıncılığının gelişmesi yerel televizyonlara yerel müzikleri küresel mecraya taşıma şansı sağlamaktadır. Dolayısıyla yerel televizyonlar bu belli anlam kalıplarıyla örgütlenmiş dinlenesi ve güzel olan müziğe dair bir bilinç oluşturan küresel medya akışlarına karşı kendine özgü olan müzik kültürünü yansıtarak farklılıkları temsil etme imkanına sahiptir. Bu nedenle dünya üzerinde tek tip küresel kültürün yaygınlaşmasına aracılık eden küresel medya ortamında yerel televizyonların yerel kültürü yansıtmaya dolayısıyla farklılıkları temsil etme potansiyelini Şanlıurfa örneğinde araştıran bu tez çalışmasının ilgi odaklarından birisi Şanlıurfa yerel müziğinin yerel televizyonlarda nasıl temsil edildiği olmuştur.

Şanlıurfa müzik tarihi ile ilgili ilk bulgular milattan öncesine kadar uzanmaktadır. Halk Müziği denilince Anadolu’da ilk akla gelen şehirlerden birisi olan şehrin yerel müziği Tasavvuf (Çifte), Halk Müziği, hoyrat ve gazel gibi müzik türlerinden oluşmaktadır. Şehir müzik kültürünün zenginliği nedeniyle 2017 yılında UNESCO’nun Somut Olmayan Kültürel Miras geçici listesine “Müzik Şehri” olarak kabul edilmiştir. Şanlıurfa müzik kültürünün zenginliğinde dördüncü bölümde ayrıntılı olarak verilen şehre özgü toplanma geleneği olan Sıra Gecelerinde müziğin icra edilmesinin önemli bir etkisi olmuştur. Usta çırak ilişkisinin sürdürüldüğü ve müzik meraklıları için bir okul niteliği taşıyan bu gecelerde sadece müzik yapılmamış örf, adet, gelenek ve görenekler de yaşatılmıştır. Bu geleneksel buluşma ortamlarında Şanlıurfa kültürü dilden dile aktarılmış gündelik hayatın en önemli parçalarından birisi olmuştur.

Çalışmanın bu kısmında şehrin en önemli kültürel ayırt edici unsurlarından birisi olan Şanlıurfa müzik kültürünün yerel televizyonlarda nasıl temsil edildiği analiz edilmiştir. Bu kapsamda Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV adlı televizyon kanallarında birer haftalık süreçte en çok izlenen 20.00-22.30 saatleri arasında yayınlanan 25 program izlenmiştir. Program analizlerinde yerel televizyonların takip edilen yayın akışında müzik kültürüne ilişkin programlara yer verip vermediğine, program içeriklerinde yerel müzik kültürünün hangi unsurlarla temsil edildiğine bakılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonların müzik kültürü bağlamında farklılıkları temsil etme potansiyeli değerlendirilmiştir.

Edessa TV ekranlarında 11.03.2019 ile 17.03. 2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Santra, Şanlıurfa Meclisi, Mehmet Tataş ile Bir İki Kelam, Rıdvan Ortakaya İle Tarafsız Oturum, Murat Akaltun ile Yüzde Yüz Spor, Ömer Ağ ile Panaroma ve Amatörce isimli yedi programın analizi yapılmıştır. Bu programların hiçbirisi müzik programı değildir. Edessa TV'de izlenen yedi programda müzik sadece jenerikte yer almakta ve bunların Şanlıurfa müziği ile hiçbir ilgisi bulunmamaktadır. Edessa TV adlı televizyon kanalında takip edilen bir haftalık yayın akışında Şanlıurfa müzik kültürünü temsil eden hiçbir program yer almamaktadır.

Güneydoğu TV 18.03.2019- 23. 03. 2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan; Telemarkaj, Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet, Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar, Kürsüden Mesajlar, Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar, Siyasetin S'Si isimli altı program izlenmiştir. Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet adlı müzik programı bir hafta içerisinde iki gün yayınlanmıştır. Bu nedenle bir haftalık yayın akışı içerisinde altı program analiz edilmiştir. Güneydoğu TV ekranlarında izlenen Telemarkaj, Kürsüden Mesajlar, Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar, Siyasetin S'Si adlı programların sadece jeneriklerinde yer alan müziğin yerel müzik ile bir ilgisi bulunmamaktadır.

Güneydoğu TV'nin takip edilen bir haftalık yayın akışı içerisinde en çok izlenen saatlerinde birisi tekrar olmak üzere üç gün müzik programı yayınladığı görülmüştür. Sıra gecesi formatında olan Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet ve Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar adlı müzik programlarında yerel türküler seslendirilmekte Şanlıurfa müzik kültürü sıra gecesi ile temsil edilmektedir.

Kanal Urfa televizyonlarında 04.03.2019-10.03.2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Spor Zirvesi, Seydi Vakkas ile Klay Show, Ergin Saz Grubu, Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset, Selim El Vafi ile Attabe, Ramazan Köse Show, Halil Tanyıldız Show olmak üzere 6 program izlenmiştir. Ergin Saz Grubu adlı program 09.03.2019 tarihinde tekrar yayınlanmıştır. Bu nedenle bir haftalık yayın kuşağında 6 programın analizi yapılmıştır. Bu programların dördü müzik programıdır. Kanal Urfa en çok izlenen saatlerinde bir haftalık yayın akışı içerisinde birisi tekrar olmak üzere beş gün müzik programı yayınlamıştır. Çalışma kapsamında izlenen Seydi Vakkas ile Klay Show adlı müzik programında çoğunlukla Kürtçe şarkılar söylenmekte bununla beraber yerel türkülerde de yer verilmektedir. Ergin Saz Grubu adlı program Sıra Gecesi formatında bir müzik programıdır. Program boyunca Şanlıurfa türkeleri seslendirilmektedir. Selim El Vafi ile Attabe, Kanal Şanlıurfa ekranlarında yayınlanan bir müzik programıdır. Programda sadece Arapça şarkılar çalınıp söylenmekte Şanlıurfa yerel türkülerine yer verilmemektedir. Program Şanlıurfa'da yaşayan etnik kimliklerden Arapların müzik kültürünü temsil etmektedir. Ramazan Köse Show adlı müzik programında Şanlıurfa yerel türkülerine ve Kürtçe şarkılara yer verilmektedir. Yine bir müzik programı olan Halil Tanyıldız Show'da Şanlıurfa Türküleri ve Kürtçe şarkılar çalınıp söylenmektedir. Bir haftalık yayın akışında 5 gün müzik programına yer veren Kanal Şanlıurfa'da yerel müzik kültürü birisi geleneksel sıra gecesi olmak üzere Arapça ve Kürtçe şarkılarla temsil edilmektedir.

Çalışma kapsamında Duru TV'de 08.04.2019- 14.04.2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Futbolun Kalbi, İbrahim Halil Bulut

ile Yürekten Nağmeler, Yolların Arifi, Ahmet Altun ile Klay Show, Gündem Şanlıurfa 63, Sarı-Yeşil Futbol adlı programlar izlenmiştir. İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler 11.04.2019 tarihinde tekrar yayınlanmıştır. Bu nedenle Duru TV bir haftalık yayın kuşağında 6 program analiz edilmiştir. Duru TV'nin bir haftalık yayın akışı içerisinde en çok izlenen saatlerinde birisi tekrar olmak üzere üç gün müzik programı yayınladığı görülmüştür. Futbolun Kalbi , Gündem Şanlıurfa 63 ve Sarı- Yeşil futbol adlı programlarda müzik sadece programın jenerikte verilirken bunların hiçbirisinin Şanlıurfa yerel müziği ile bir ilgisi bulunmamaktadır. İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler, Ahmet Altun ile Klay Show Duru TV'de yayınlanan müzik programlarıdır. Programlarda Şanlıurfa müzik kültürü seslendirilen yerel türküler ve Kürtçe şarkılar ile temsil edilmektedir. Kanalda yayınlanan Yolların Arifi adlı belgesel programının jeneriğinde yerel bir müzik yer almamaktadır. Jeneriğin bitimiyle başlayan programda sürücüsü görünmeyen bir araba yola çıkmaktadır. Bu sırada bir Şanlıurfa yerel türküsü çalmaktadır. Şarkı bitiminde Viranşehir'e varılmaktadır. Yolların Arifi adlı belgesel programının içeriğinde da zaman zaman arka fonda "Ağam Olasan Ömer ""Urfalıyam ezelden" gibi Şanlıurfa türküleri duyulmaktadır. Duru TV ekranlarında izlenen birisi belgesel ikisi müzik türünde olan programlarda Şanlıurfa müzik kültürü seslendirilen yerel türküler ve Kürtçe şarkılar ile temsil edilmektedir.

Çalışma kapsamında Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Şanlıurfa ve Duru TV adlı dört yerel televizyon kanalının en çok izlenen saatlerinde 25 program izlenmiş bunların 8 tanesinin müzik programı olduğu görülmüştür. Edessa TV bir haftalık yayın akışında en çok izlenen saatlerinde hiç bir müzik programına yer vermezken Güneydoğu TV 3, Kanal Şanlıurfa 5, Duru TV 3 gün olmak üzere toplam 11 gün müzik programı yayınlamıştır. Bu müzik programlarının dışında Şanlıurfa müziğinin temsil edildiği tek program Yolların Arifi adlı belgesel programdır. İzlenen tüm müzik programlarında Şanlıurfa müzik kültürünün Arapça, Kürtçe ve sadece yerel türkülerin seslendirildiği Sıra Geceleri ile temsil edildiği görülmüştür. Şanlıurfa Türk, Arap ve Kürt etnik

kimliklerinin yaşadığı, kültürlerarası bir şehirdir. Bu anlamda programlarda Arapça ve Kürtçe müziklere yer verilmesi şehrin kültürel dokusuyla uyum sağlamaktadır. Yerel televizyon ekranlarında görülen müzikli sıra geceleri Şanlıurfa yerel müziğinin üretildiği ve icra edildiği en önemli toplanma geleneklerinden birisidir. Bu gelenek 1993 yılında, Urfalı sanatçı İbrahim Tatlıses'in Kanal 6'da sunduğu İbo Show adlı programa Kazancı Bedih ve arkadaşlarını konuk etmesiyle popüler hale gelmeye başlamıştır. 1997 yılında ATV kanalında yenisi yayınlanan programa Kazancı Bedih ve arkadaşları Şanlıurfa yöresine ait halk oyunları kıyafetlerini giyerek katılmıştır. Programda sanatçılar yarım daire olacak şekilde yan yana sıralanarak oturmuştur. Ortaya serili yer sofrasında çiğköftenin yanında yenilen yeşillikler ve meyveler yer almıştır. Bir yandan Şanlıurfa gazelleri, hoyratları, uzun havaları ve türküleri okunan programda diğer yandan çiğ köfte yoğrulmuştur. Geleneksel sıra geceleriyle benzerlikler gösteren bu program formatı, bir sıra gecesini programında yenilecek, söylenecek ve yapılacaklara dair örnek teşkil etmiştir. Yerel televizyon kanallarında yer alan sıra gecesini programlarında da bu formatın birebir taklit edildiği görülmektedir. Programlarda sıra gecesini ekibi tarafından Şanlıurfa türküleri seslendirilmekte, çiğköfteler yoğrulmaktadır. Bu durum bir taraftan dördüncü bölümde detaylıca anlatılan sıra geleneğini geleneksel formundan uzaklaştırırken diğer taraftan Şanlıurfa müziğinin uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonlar aracılığıyla farklı yerelliklerle buluşmasına dolayısıyla yerel olanın küreselleşmesine olanak vermektedir. Küreselleşme çerçevesinde yapılan tartışmaların başında küresel şirketlerin ekonomik çıkarları doğrultusunda yerele nüfuz ederek kültürel homojenleşmeye neden olması gelmektedir. Yerel televizyon politikası bu anlamda küreselin yereli etkileyerek küresel için yeniden biçimlendirmesini örneklemektedir. Küre-yerelleşme olarak bilinen bu süreç Robertson tarafından savunulduğunun tam aksine farklılıkların dünya genelinde yaygınlaşması ve sağlamlaşmasının asıl sebebi olarak görülmektedir. Buna göre dünya 20. yüzyıldan bu yana sadece küreselin yerelleştiği değil aynı zamanda yerelin küreselleştiği ikili bir süreci yaşamaktadır. Robertson'ın evrensel(küresel) ve tikelin(yerel) eş anlılığı

kavramıyla açıkladığı küresel ile yerel arasındaki bu karşılıklı etkileşim bir taraftan küresel kültürü yaratırken diğer taraftan farklı yaşam düzeylerinin birbiriyle konuşur hale geldiği karmaşık bir toplumsal durum yaratmakta, farklılıkların bir aradalığına olanak vermekte ve bu nedenle düşünüldüğü gibi toplumsal aynılaşmaya değil farklılaşmaya neden olmaktadır (Robertson, 1995: 37-38). Diğer taraftan ikinci bölümde ele aldığımız üzere, bir zamanlar halkın kendi yarattığı kültürün medya aracılığıyla popülerleşerek ticari araçsal aklın konusu haline gelmesini eleştiren ancak söylemin çok katmanlı yapısının, özneler arası inşa edilmiş olan okurun okumasına açık biçimde olması nedeniyle, bir farklı okuma ve direniş potansiyelinin de açığa çıktığını iddia eden kültürel çalışmalar geleneğine dayanarak ifade edildiğinde, yerel kültür özgün yapısından koparak popülerleşmekte ancak özgün olanın izlerini de barındırarak içinden çıktığı duygu dünyasının günümüzle sürekliliğini sağlamaktadır. Geçmişin bilinçaltı kültür ürünleri aracılığıyla ortaya çıkarak bugünle geçmişi, özgün kültürle popüler kültürü birbirine bağlayarak tektipleşmeye ve yok olmaya karşı direnmektedir. Raymond Williams'ın ifade ettiği üzere kültür herhangi bir toplumda; herhangi bir zaman diliminde hakim ve etkin olan değerler, anlamlar ve pratikler dizgesidir. Bu hakim sistem durağan bir yapı değildir; sürekli olarak bir içine alma sürecindedir. Bu birleşim zaman zaman son derece tutarsız ve çelişkili bir görünüm sergileyebilir (Williams, 1983: 10-11). Williams kültür yaklaşımını Gramsci'nin hegemonya kavramından etkilenerek geliştirmiştir. Gramsci'nin kavramsallaştırdığı hegemonya, medya ve kültürel çalışmalarda hakim sınıfın kitleler üzerinde nasıl fark ettirmeden kültürel, sosyal ve ekonomik bir tahakküm kurduğunu ortaya çıkaran merkezi bir kavramdır. Hegemonya en iyi, rızanın örgütlenmesi olarak anlaşılır ve bağımlı bilinç biçimlerinin şiddet ya da zora başvurulmadan inşa edildiği süreçleri işaret eder. Williams kültürün çok boyutlu yapısı nedeniyle hegemonyanın devamlı kurulma zorunluluğu doğduğunu dolayısıyla sistemin içerisinde hegemonyadan korunmayı sağlayacak muhalefet alanlarının olduğunu söyler (Williams, 1980: 38). Bu anlamda hegemonya karşısında ümitli olan Williams'a göre beklenen en büyük tehlike kültürün önemli bölümünü kendine mal eden medya pazarının tekelleşmesidir.

Bu nedenle etkisi bakımından sınırlı olsa da alternatif karşı bir güç olarak küçük bağımsız üretim firmalarının sayısının artması ve çeşitlenmesi gerekmektedir (Williams, 2003:156).

Hem küre-yerelleşme hem de kültürel çalışmalar yaklaşımları çerçevesinde ele alındığında, İbo Show'la popüler hale gelen sıra geceleri programlarını küresel dolaşıma sokan yerel televizyonlar kültürün her alanında olduğu gibi dinlenecek müziği de belirleyen tekelleşmiş küresel medya ortamında farklılıkları temsil eden bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma kapsamında izlenen televizyonların hem birer haftalık yayın akışı hem de program içeriklerinde müzik kültürünü temsil biçimi üzerine elde edilen tüm veriler doğrultusunda genel bir değerlendirme yapıldığında, Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonların yerel müzik kültürünü yansıtmaya potansiyeli olduğunu bu bağlamda küresel mecrada farklılıkları temsil ettiğini söylemek mümkün olmuştur.

5. 4. 4. Ağız ve Anonim Halk Edebiyatı Temsili

Dil, insanlar arasında anlaşmayı sağlayan, kendisine özgü yasaları olan ve ancak bu yasalar çerçevesinde gelişen, temeli bilinmeyen zamanlarda atılmış seslerden örülmüş bir anlaşma sistemidir. Kültür, dil ile kayda geçirilip korunur, dil aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarılır ve dil ile hayatini sürdürülebilir (Göçer, 2012: 50-57). Halkın dil üzerinden duygu ve düşüncelerini, yaşama ve dünyaya bakışını yansıtan, kaynağını geleneklerden, halkın kültüründen alan, söyleyeni belli olmayan, halkın ortak malı sayılan ürünlerin oluşturduğu, sözlü geleneğe dayalı edebiyata ise anonim halk edebiyatı denir. Daha farklı bir ifade ile edebiyat ürünleri bir dilin imkanlarını, zenginliğini, güzelliğini gösteren en önemli araçlardır. Atasözleri, deyimler, maniler, şiirler, türküler, bilmece, ninniler, dualar, beddualar, tekerlemeler, fıkralar, masallar, halk hikayeleri, efsaneler, destanlar, anonim halk edebiyatının öğelerindendir (Artun, 2004: 130).

Türkiye'de şehirlere göre değişiklik gösteren birçok ağız vardır. Türkiye'de yazı dilinde konuşulan dil modern Türkçe'nin batı bölgesinde kullanılan standart Türkçe olarak tanımlanmaktadır. Konuşma dilinde ise işin içine yerel unsurlar girmekte ve böylece ağız oluşmaktadır. Bir ülke sınırları içerisinde konuşulan dilin şehirden şehre kasabadan kasabaya hatta köyden köye değişebilen küçük farklılıklarına ağız denilir. Türkiye'de İstanbul, Rumeli (Trakya), Aydın, Karaman, Kastamonu, Ankara, Harput, Kerkük gibi şehirlere göre değişiklik gösteren birçok ağız vardır. Şanlıurfa Ağızı ses ve ton yapısı (fonetik) benzerliğinden dolayı Harput Ağızına dahil edilmiştir (Saraç, 2019:19). Ayrıca Şanlıurfa türküleri, hoyratları, masalları, manileri, atasözleri, deyimleri, bilmeceleri, duaları, bedduaları, tekerlemeleri ve masalları ile oldukça zengin bir anonim halk edebiyatına sahiptir. Şanlıurfa'da halk edebiyatının zenginliklerine sohbet ortamlarında Şanlıurfa atasözleri ve deyimlerine yapılan atıflarda ve sıra gecelerinde okunan mani ve hoyratlarda sıkça rastlanmaktadır (M.C. Akalın, Kişisel Görüşme, 06.08.2018).

Bu bağlamda Şanlıurfa yerel ağız ve anonim halk edebiyatı şehrin en önemli kültürel ayırt edici unsurlarındandır. Çalışmanın bu kısmında Şanlıurfa'da yayın yapan yerel televizyonlarda en çok izlenen saatte yayınlanan 25 programın yayın içeriğinde dilin kullanımında üçüncü bölümde detaylıca aktarılan Şanlıurfa ağızının ve Anonim Halk Edebiyatı öğelerinin nasıl temsil edildiğine bakılmış küresel ve yerel bağlamında farklılıkları temsil etme potansiyeli değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV adlı televizyon kanallarının birer haftalık yayın akışında en çok izlenen 20.00-22.30 saatleri arasında yer alan toplam 25 program analiz edilmiştir. Program analizlerinde yerel televizyonların takip edilen yayın akışında Şanlıurfa Anonim Halk Edebiyatına ilişkin programlara yer verip vermediğine, program içeriklerinde yerel ağızın nasıl temsil edildiğine bakılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonların Şanlıurfa Ağızı ve Anonim Halk Edebiyatı bağlamında farklılıkları temsil etme potansiyeli değerlendirilmiştir.

Edessa TV ekranlarında 11.03.2019 ile 17.03. 2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan *Santra*, *Urfa Meclisi*, *Mehmet Tataş ile Bir İki Kelam*, *Rıdvan Ortakaya İle Tarafsız Oturum*, *Murat Akaltun ile Yüzde Yüz Spor*, *Ömer Ağ ile Panaroma* ve *Amatörce* isimli yedi program izlenmiştir. Edessa TV'nin takip edilen bir haftalık yayın akışı içerisinde Şanlıurfa Anonim Halk Edebiyatına ilişkin bir program yayınlamadığı görülmüştür. *Santra*, Edessa TV'de yayınlanan bir spor programıdır. Programda moderatör ve konuklar standart Türkçe konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetiği nedeni ile zorlanmaktadır. Programda sunucu ve konukların şakalaşmalar sırasında Şanlıurfa Ağzı ile konuştuğu dikkat çekmektedir. İzleyiciler programa facebook/santraedessatv adlı sosyal medya platformuna yollanan mesajlar aracılığıyla ulaşabilmektedir. Program sırasında gelen mesajlar okunmaktadır. İzleyicilerin mesajlarda moderatöre "abi" şeklinde hitap ettiği sunucunun da izleyicilere verdiği yanıtlarda yakınlık gösterdiği ve bu sırada Şanlıurfa Ağzı ile konuştuğu görülmektedir. *Şanlıurfa Meclisi* adlı siyasi tartışma programında moderatörün standart Türkçe konuştuğu, konukların ise Şanlıurfa Ağzı'nın fonetiği nedeni ile standart Türkçe konuşamadıkları görülmektedir. Edessa TV'de izlenen *Mehmet Tataş ile Bir İki Kelam* bir siyasi tartışma programıdır. Hem moderatör hem de konuklar standart Türkçe konuşmaktadır. Yine bir siyasi tartışma programı olan *Rıdvan Ortakaya İle Tarafsız Oturum* adlı programda moderatör ve bir STK Başkanı olan konuk standart Türkçe konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetiği nedeni ile zorlanmaktadır. Programa katılan konuğun espri yaparken ve Şanlıurfa'ya yönelik duygularını anlatırken Şanlıurfa Ağzı'yla konuştuğu görülmektedir. Konuk kişi konuşmalar sırasında kurduğu cümlelerin bir kısmında Şanlıurfa Ağzı'nı ve standart Türkçe'yi bir arada kullanmaktadır. Konuğun Şanlıurfa'daki zanaat dallarını överken "*Bazan İstanbul'a gidiyoruz, yurt dışına gidiyoruz ama Şanlıurfa'da yapılan tıraş berberliği hiçbir yerde bulamazsan*" şeklinde yarısı Şanlıurfa Ağzı yarısı standart Türkçe'den oluşan bir cümle kurduğu görülmektedir. Şanlıurfa'ya yönelik sahiplenici konuşmalarında da Şanlıurfa Ağzı'nı tercih eden konuğun turizmin şehrin ekonomisine katkısı hakkında yaptığı durum değerlendirmesinde

"Her gelene bir kilo isot satarmıyih, satarih. Artı bir çarşıya gelen bir turiste en az yüz liraya eşarp satmamız lazım....Çarşımız güzel....marangozumuz... bazarımız.... manifuracımız var, ben kapalı çarşıya benzetiyorum. Her şeyimiz var ama biz bunu turizme yayamıyoruz" şeklindeki ifadelerde standart Türkçe'den Şanlıurfa Ağzı'na ani geçişler yaptığı görülmektedir. Murat Akaltun ile *Yüzde Yüz Spor* adlı spor programında moderatörün ve konuklar standart Türkçe konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetik yapısı nedeni ile konuşamadığı görülmektedir. Program içeriğinde zaman zaman farkında olunmadan Şanlıurfa Ağzı'na ait kelimelere yer verilmektedir. Bir siyasi tartışma programı olan *Ömer Ağ ile Panaroma* adlı programda programın Urfalı olan moderatörü standart Türkçe konuşmaktadır. Programda Şanlıurfa'nın Harran ilçesinden Arap etnik kimliğine sahip konunun standart Türkçe ile konuşmaya çalıştığı ancak Arapça fonetiğinin konuşmalarına yansıdığı görülmektedir. Programda Şanlıurfa Ağzı ile konuşulmamaktadır. Edessa TV ekranlarında izlenen *Amatörce* bir spor programıdır. Programda moderatör standart Türkçe ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetiği nedeni ile konuşamamaktadır. Programın başında standart Türkçe ile konuşmaya çalışan konuk zaman ilerledikçe rahatlamakta ve Şanlıurfa Ağzı ile konuşmaya başlamaktadır. Kulüplerin yönetim biçiminin sorgulandığı programda konuk kişi tanıdık yöneticileri kırmaktan duyduğu endişeyi *"Biye kızmasınlar. Sonuçta bi taziye de bi yemekte bi özel günde bir araya geldiğimiz dostlarımız hepsi ama takımların yararı için eleştirmah zorundayh"* şeklinde Şanlıurfa ağzı ile dile getirmektedir. Konunun transfer sonucu takıma gelen işe yaramadığını düşündüğü futbolculara *takavit* benzetmesi yaptığı görülmektedir. *Takavit* kelimesi emekli anlamına gelip Arapça kökenli *tekaüt* kelimesinin Şanlıurfa ağzındaki karşılığıdır. İzleyiciler facebook/amatörce sosyal medya hesabına gönderilen mesajlar aracılığıyla programa katılmaktadır. Programa gelen izleyici mesajları Şanlıurfa Ağzı ile cevaplanmaktadır. Program içeriğinde standart Türkçe konuşulmaya çalışılsa bile, izleyici ile ilişkinin yerel dil üzerinden gerçekleşmesi, yerel televizyonun hedefinin yerel izleyici olduğunun göstergesidir. Edessa TV'de izlenen yedi programda genel çabanın standart

Türkçe ile konuşma yönünde olduğu ancak duygu durumlarında yaşanan değişiklikle Şanlıurfa Ağzının konuşulmaya başlandığı görülmüştür.

Çalışma kapsamında Güneydoğu TV adlı televizyon kanalında 18.03.2019- 23. 03. 2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan; Telemarkaj, Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet, Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar, Kürsüden Mesajlar, Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar, Siyasetin S'Si isimli altı program izlenmiştir. Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet bir hafta içerisinde iki gün yayınlanmıştır. Bu nedenle bir haftalık yayın altı program analiz edilmiştir. Güneydoğu TV'de takip edilen yayın akışı içerisinde Şanlıurfa Ağzı ve Anonim Halk Edebiyatına ilişkin bir programın yayınlanmadığı görülmüştür. *Telemarkaj*, Güneydoğu TV'de yayınlanan bir spor programıdır. Programda moderatör ve üç konuk da standart Türkçe ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetiği nedeni ile konuşamamaktadır. Programın başında süren bu çaba zaman ilerledikçe azalmaktadır. Sohbet derinleştikçe Şanlıurfa Ağzı ile konuşmalar daha fazla yapılmaktadır. Kulüp Başkanı takımda yaşanan maddi sorunlara dair sıkıntısını *"Yav ben nerden düştüm bı duruma"* şeklinde Şanlıurfa Ağzı'yla ifade etmektedir. Haksızlığa uğrayarak kaybettiklerini düşündüğü bir maç hakkında yaptığı yorumda ise *"Maç bitti, yenildih, yenildiğimize üzüldük"* diyerek standart Türkçe ile başladığı cümleyi Şanlıurfa Ağzı'yla bitirmektedir. Programda yapılan kapanış konuşmaları standart Türkçe ile yapılmaktadır. *Tekin Tatar Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet* adlı sıra gecesı programında sunucu ve konuklar programın tamamında Şanlıurfa Ağzı ile konuşmaktadır. Program içerisinde Mahalle anlamına gelen *"Mehle"*, kalabalık anlamına gelen *"Şennik"* gibi Şanlıurfa Ağzı'ndan sözcüklere rastlanmaktadır. *Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar* adlı müzik programında sunucu ve konuk sanatçıların ekranlara baktıklarında standart Türkçe ile konuştuğu kendi aralarında ise Şanlıurfa Ağzı'yla konuştukları görülmektedir. Birbirlerine "Hacı" "Babo" ve "Ağam" şeklinde hitap ederken "Biz bize hayran, biz bize kurban" gibi Şanlıurfa Ağzı'nda olan deyimler kullanmaktadırlar. *Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar*

adlı sohbet programının tamamında standart Türkçe ile konuşulmaktadır. Güneydoğu TV ekranlarında izlenen *Siyasetin S'Si* adlı siyasi tartışma programında Urfalı olan moderatör ve konuk genellikle standart bir Türkçe ile konuşmaktadır. Program konuğu siyasi bir partinin belediye başkanı adaydır. Moderatör Urfalıların aday hakkında "çok düzgün Türkçe konuşuyor ne anlar Şanlıurfa'nın derdinden" şeklindeki düşüncelerini konuğa iletmektedir. Bunun üzerine standart Türkçe ile konuşan konuk hemşerilerinin bu konuda yanıldıklarını kanıtlamak için Şanlıurfa Ağzı'yla konuşmaya başlamaktadır. Hatta konuk moderatöre isterse konuşmaya böyle devam edebileceklerini söylemekte ancak programın geri kalanında standart Türkçe ile konuşulmaktadır. Güneydoğu TV'de çalışma kapsamında izlenen Tekin Tatar ile Şanlıurfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet adlı sıra gecesı programı dışındaki programlarda standart Türkçe konuşulmaya çalışıldığı ancak Niyazi Kocadağ ile renkli hayatlar hariç tamamında duygu durumu değışikliğiyle Şanlıurfa Ağzı'nın standart Türkçe'nin yerini aldığı görölmektedir.

Kanal Urfa Televizyonlarında 04.03.2019-10.03.2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Spor Zirvesi, Seydi Vakkas ile Klay Show, Ergin Saz Grubu, Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset, Selim El Vafi ile Attabe, Ramazan Köse Show, Halil Tanyıldız Show olmak üzere 6 program izlenmiştir. Ergin Saz Grubu adlı program 09.03.2019 tarihinde tekrar yayınlanmıştır. Bu nedenle bir haftalık yayın kuşağında 6 programın analizi yapılmıştır. Kanal Urfa adlı televizyon kanalının takip edilen bir haftalık yayın akışı içerisinde Şanlıurfa Ağzı ve Anonim Halk Edebiyatına ilişkin hiçbir programa yer vermediğı görölmüştür. Çalışma kapsamında izlenen *Spor Zirvesi* adlı spor programında moderatör ve konuklar standart Türkçe ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetiğı nedeni ile zorlanmaktadır. Programın ilerleyen saatlerinde sohbet derinleşmekte samimi bir aile ortamına dönüşen programda Şanlıurfa Ağzı'nın kullanımı artmaktadır. Böyle bir anda program moderatörü Urfaspor'a destek çağrısı yapılan Urfalı şarkıcı Mahmut Tuncer'le Gümrükhanı'ndaki karşılaşmasını "*Geçenlerde Gümrükhan'da otururken*

*Mahmut Tuncer Abemiz geldi. Gendisi bilindığı gibi espirili bir insandır. Etrafa bahıp "Kimse yoh mu bi kahve ikram edecah" dedi. Ben de "Gel abem hemen ne demah emriy olur" dedim. Beraber bi kahve içti" şeklinde Şanlıurfa Ağzı ile paylaşmaktadır. Moderatörün bu samimi paylaşımları biter bitmez standart Türkçe ile konuşmaya devam ettiği görülmektedir. İzleyiciler programa mesajlar ile katılmaktadır. Moderatörün izleyicilerden gelen mesajlara da Şanlıurfa Ağzıyla cevap verdiği görülmektedir. Moderatör programın kapanış konuşmasını standart Türkçe ile yapmaktadır. Seydi Vakkas ile Klay Show ve Halil Tanyıldız Show adlı müzik programlarının sunucusu ve konuğu Urfalı değildir. Bu nedenle programlarda Şanlıurfa Ağzı ile konuşulmamaktadır. Bir sıra gecesi programı olan Ergin Saz Grubu adlı programda genellikle şarkılar söylenmekte müzik aralarında sadece sunucu kısa konuşmalar yapmaktadır. Aynı zamanda sunucu olan solist genellikle standart Türkçe ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetiği nedeniyle konuşamamaktadır. Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset adlı siyasi tartışma programında Şanlıurfa Ağzı ile konuşulmamaktadır. Kanal Urfa ekranlarında yayınlanan *Selim El Vafi ile Attabe* bir müzik programıdır. Bu programda diğerlerinden farklı olarak sadece Arapça konuşulmakta alt yazı bulunmamaktadır. *Ramazan Köse Show* Kanal Urfa televizyonunda yayınlanan bir müzik programıdır. Programda sunucu ve konuk kişinin standart Türkçe ile konuşmaya çalıştığı ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetik yapısı nedeni ile konuşamadığı görülmektedir.*

Çalışma kapsamında Duru TV'de 08.04.2019- 14.04.2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Futbolun Kalbi, İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler, Yolların Arifi, Ahmet Altun ile Klay Show, Gündem Şanlıurfa 63, Sarı-Yeşil Futbol adlı programlar izlenmiştir. İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler 11.04.2019 tarihinde tekrar yayınlanmıştır. Bu nedenle Duru TV bir haftalık yayın kuşağında 6 program analiz edilmiştir. Duru TV'nin takip edilen bir haftalık yayın akışı içerisinde Şanlıurfa ağzı ve anonim halk edebiyatına ilişkin hiçbir programa yer vermediği görülmüştür. Çalışma kapsamında izlenen Futbolun Kalbi bir spor programıdır. Programda hem

moderatör hem de konuklar standart bir Türkçe ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetik yapısı nedeni ile konuşamamaktadır. Konuşmacılar zaman zaman Türkçe'de yer alan kelimelerden bazılarını, "Hani" yerine "Hanı" "Bu" yerine "bı" "sıkıntı" yerine "sıhıntı" "yok" yerine "yoh" "gitti" yerine "getti" şeklinde Şanlıurfa Ağzı'nda olduğu gibi kullandığı görülmektedir. İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler adlı müzik programında sunucu ve konuk birbirleriyle Şanlıurfa Ağzı ile seyircilere yönelik standart Türkçe ile konuşmayı tercih etmektedir. İzleyiciler programa mesaj yoluyla katılmaktadır. Gelen izleyici mesajlarından özellikle yakın tanıdıklara verilen cevaplarda Şanlıurfa Ağzı kullanılmaktadır. Sunucu tanıdığı bir izleyiciden gelen isteği *"...Abemden istek şarkı gelmiş. Hemen okuyam. Yürekten severem gendisini"* şeklinde Şanlıurfa Ağzı'yla aktarmaktadır. Konuk kişinin müzik ekibinden saygı duyduğu bir müzisyene Şanlıurfa Ağzı'nda karşıdaki kişiye değerli olduğunu anlatmak için kullanılan "iki gözümsen" diye hitap ettiği görülmektedir. Programda konuşmalar sırasında kurulan cümlelerde Şanlıurfa Ağzı'ndan standart Türkçe'ye çok hızlı geçişler gerçekleşmektedir. *Yolların Arifi* Duru TV'de yayınlanan bir belgesel programdır. Çalışma kapsamında izlenen bölümde Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesi tanıtılmaktadır. Viranşehir Şanlıurfa'nın Kürt etnik kimliğinin yoğun yaşadığı bir ilçesidir. Buna karşın görüşmeciler Kürtçe konuşmazken, Kürtçe dilinin kendine özgü fonetik yapısı nedeniyle standart Türkçe konuşamamaktadır. Sunucu Urfalıdır ancak tüm program boyunca standart Türkçesi'yle konuşmuştur. Bir müzik programı olan *Ahmet Altun ile Klay Show* program konuğu Gazianteplidir ve standart Türkçe konuşmaktadır. Sunucunun Urfalı konukla Şanlıurfa Ağzı'yla, Gaziantepli konukla standart Türkçe ile konuşmaktadır. Yapımcının tüm program boyunca sadece Şanlıurfa Ağzı'yla konuşmakta samimi tavırları ile dikkat çekmektedir. *Gündem Urfa 63*, Duru TV'de yayınlanan bir siyasi-tartışma programıdır. Moderatör ve bir katılımcı program boyunca standart Türkçe konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa ağzının fonetik yapısı nedeniyle standart bir standart Türkçe ile konuşamamaktadır. Urfalı olan moderatör ve katılımcıların zaman zaman farkında olmadan "Beraber" yerine "Barabar" kendi yerine "gendi"

"Röportaj" yerine Roportaj "Yani" yerine "Yanı" "köy" yerine "köv" gibi Şanlıurfa Ağzında yer alan kelimeleri kullandığı görülmektedir. Çalışma kapsamında Duru TV ekranlarında izlenen *Sarı-Yeşil Futbol* adlı spor programında moderatör ve konuğun standart Türkçe konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetiği nedeni ile konuşamadıkları görülmektedir. Katılımcılar zaman zaman "Daima" yerine "Dayma" "Kendisi" yerine "Gendisi" "Evet" yerine "He" "Yok" yerine "Yoh" gibi Şanlıurfa Ağzı'na ait kelimeleri farkında olmadan kullanmaktadır.

Çalışma kapsamında Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Şanlıurfa ve Duru TV adlı televizyon kanallarında 25 program izlenmiştir. Bu kanalların hiçbirisinin en çok izlenildikleri saatte Şanlıurfa Anonim Halk Edebiyatı eserlerine ilişkin özel bir program yayınlamadığı görülmüştür. Oysa daha önce ayrıntılı olarak aktarıldığı gibi Şanlıurfa dilden dile aktararak günümüze kadar gelen özgün türküleri, manileri, atasözleri, deyimleri, duaları- bedduaları ve hikayeleri ile oldukça zengin bir sözlü edebiyat literatürüne sahiptir. Bu bağlamda yerel televizyonların Şanlıurfa Anonim Halk Edebiyatının zenginliklerini temsil etmekte yetersiz kaldığını söylemek mümkün olmuştur. Diğer taraftan yerel televizyonların takip edilen yayın akışında izlenen 25 programdan 21'inde ister spor ister siyasi ister müzik programı olsun tür ayrımı olmaksızın sohbetler sırasında Şanlıurfa Ağzı'nın konuşulduğu ve bu ağza özgü olan kelimelerin kullanıldığı görülmüştür. Bu durum kültürü sadece kültürel içerikli programlarda aramanın yeterli olmadığını Williams'ın (1980) da söylediği gibi kültürün gündelik yaşamın her alanını kapsayan bir yapı olduğunu doğrular niteliktedir. Program analizlerinde dikkati çeken diğer iki noktadan birisi genel olarak programların tümünde standart Türkçe ile konuşma çabasının oluşudur. Bunun nedeni ortak dil üzerinden tüm izleyici kesimleri tarafından anlaşılmaya çalışılmaktır. Ayrıca dilde genel izleyicinin anlayabileceği standart bir dil kullanma çabası yerel televizyonların sadece yerel değil küreseli de kapsayan bir yayıncılık anlayışı ile hareket ettiğini göstermektedir.

Dil kullanımında dikkati çeken ikinci önemli nokta programların açılış ve kapanış konuşmalarının standart Türkçe ile yapılması yerel ağzın program ortalarında sohbetin derinleştiği saatlerde ortaya çıkması olmuştur. Formal bir dille başlayan programlarda diyaloglar giderek samimileşmekte bir aile ortamına dönüşen ortamda birden Şanlıurfa Ağzı ile konuşulmaya başlanmakta ve kapanış yine standart Türkçe ile yapılmaktadır. Sunucular ekrana yönelik konuşmalarını genellikle Standart Türkçe ile yapmakta bunun istisnası yakın akraba ve arkadaşlardan gelen izleyici mesajlarının Şanlıurfa Ağzı ile cevaplanması olmaktadır. Katılımcılar Urfalı ise birbiriyle konuşurken yerel ağız ile konuşmakta başka illerden gelenlerle standart Türkçe ile konuşmayı tercih etmektedir. Programlarda yer alan diyaloglarda standart Türkçe'den Şanlıurfa Ağzına çok hızlı geçişler gerçekleşmektedir. Aynı cümle içerisinde yarısı Şanlıurfa Ağzı yarısı Standart Türkçe olan cümleler sıkça kurulmaktadır. Bazen sunucu ya da konukların standart Türkçe ile konuşurken farkına bile varmadan Şanlıurfa Ağzında yer alan kelimelerin kendiliğinden çıktığı görülmektedir. Ancak Şanlıurfa Ağzının kendine has özellikleri en çok şakalaşmalar ve samimi duyguların ifade edildiği anlarda ortaya çıkmaktadır. Çünkü Hall'un (1982) dediği gibi kültür kavramlar ve fikirlerle olduğu kadar duygular, bağlılıklar ve hislerle de ilgilidir. Dolayısıyla duyguların paylaşıldığı anlarda yerellik de kendini göstermektedir.

Programlarda hem Şanlıurfa Ağzı hem standart Türkçe konuşulurken aslında bir taraftan geçmişten günümüze kadar gelen gelenekler bir taraftan değişen kültürel pratikler biraya gelmekte ve tıpkı Said'in (1993) ifade ettiği gibi küresel ve yerel iç içe geçerek melez, heterojen ve farklılaşmış kültürel bir görünüm almaktadır. Çalışma kapsamında izlenen televizyonların hem birer haftalık yayın akışı hem de program içeriklerinde Şanlıurfa Ağzı ve Anonim Halk Edebiyatı'nı temsil biçimi üzerine elde edilen tüm veriler doğrultusunda genel bir değerlendirme yapıldığında, Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonların hem yereli hem de küreseli bir arada yansıtmaya

potansiyelinin olduğunu dolayısıyla küresel mecrada farklılıkları temsil ettiğini söylemek mümkün olmuştur.

5. 4. 5. Gelenek, Görenek Ve Din Temsili

Gelenek, bir toplumun üyelerini birbirine bağlayan, geçmişten gelen, kuşaktan kuşağa aktarılacak süreklilik kazanan kökleşmiş alışkanlıkları gösteren bir kavramdır. Bir topluma özgü gelenekler o toplumun üyeleri arasında ortak davranış kalıpları oluşturarak bir düşünce birliği ve özel bir bağ yaratırlar. Gelenekler çoğu zaman toplumsal değişime direnç gösterirler ve genellikle olduğu gibi uygulanırlar (Aziz, Çelik ve Timisi, 1991:6).

Kutsalın tecrübesi olan din, insan ruhunun en gizli köşelerine kadar girmesi, inanları için bir dünya görüş ve algısı sunması bakımından gündelik toplumsal yaşamı şekillendirme eğilimindedir. Teoride toplum hayatını düzenleyici normlar koyan din, öteden beri var olan toplumun içine nüfuz ederek onu yeniden düzenler. Bu anlamda, toplumu yönlendirme, onu kendi anlayışı çerçevesinde değiştirme ve geliştirme gücünü hep elinde bulundurmuştur. Din toplumda yeni değerlerin kaynağı olmakta ve toplumsal değişim olgusunda temel etkenlerden birisi olarak sürekli işlevselliğini sürdürmektedir (Abuzar, 2011:243).

Dinler içinde doğdukları toplumların yerleşik güçlü geleneklerini özümseyerek gelişmektedir. Bu nedenle tarihsel süreçte iç içe geçen dinsel inançlar ve gelenekler arasında net bir ayrım yapmak güçleşmektedir (Aziz vd., 1991:17). Bu tez çalışması dünya üzerinde tek tip küresel kültürün yaygınlaşmasına aracılık eden küresel medya ortamında yerel televizyonların yereli yansıtmaya ve dolayısıyla farklılıkları temsil etme potansiyelini Şanlıurfa örneğinde araştırmaktadır. Şanlıurfa gelenek görenek ve dinin karşılıklı ilişkisinin kendine özgü değerler ürettiği ve gündelik yaşamı şekillendirdiği şehirlerden birisidir. Dördüncü bölümde ayrıntılı bir şekilde verilen Şanlıurfa'da gelenek, görenek ve dini inançların etkileri aile yaşantısında, kadının toplumsal statüsünde, giyim-kuşamda, ekonomik etkinlikte, eğitim hayatında, siyasi tercihlerinde, cenaze, taziye, evlilik, düğün gibi özel törenlerde ve dolayısıyla

neredeyse gündelik yaşamın her alanında görülmektedir. Bu nedenle çalışmanın bu kısmında Şanlıurfa'da yayın yapan yerel televizyonlarda en çok izlenen saatte yayınlanan 25 programın yayın içeriğinde gelenek görenek ve din ilişkisinin şekillendirdiği değer, düşünce, ve davranış kalıplarının nasıl yansıtıldığına bakılmış küresel ve yerel bağlamında farklılıkları temsil etme potansiyeli değerlendirilmiştir. Çalışma kapsamında Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV adlı televizyon kanallarının birer haftalık yayın akışında en çok izlenen 20.00-22.30 saatleri arasında yer alan toplam 25 program izlenmiştir.

Edessa TV ekranlarında 11.03.2019 ile 17.03. 2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan *Santra*, *Şanlıurfa Meclisi*, *Mehmet Tataş ile Bir İki Kelam Rıdvan Ortakaya İle Tarafsız Oturum*, *Murat Akaltun ile Yüzde Yüz Spor*, *Ömer Ağ ile Panaroma* ve *Amatörce* isimli yedi programın analizi yapılmıştır. *Santra* adlı Şanlıurfa'nın profesyonel futbol takımları hakkında konuşulan programda katılımcıların takımlar, oyuncular ve yöneticilere yönelik "Bizim takımımız" "karşı takım" "oyuncularımız" "bizimkiler" şeklinde sahiplenici ifadeler kullanıldığı görülmüştür. Urfaspor'a çıkarlar doğrultusunda yaklaşılmasının eleştirildiği programda takıma sevgiyle yaklaşılması gerektiği savunulmuştur. Program konukları moderatöre bir saygı ve hürmet göstergesi olan "Abi" şeklinde hitap etmektedir. Program içeriğinde yer alan konuşmalarda "İnşallah", "Allah takımımıza yardım etsin" "Allahın izniyle" şeklinde inanç temelli dilek ve temennilere çok sık rastlanmaktadır. *Şanlıurfa Meclisi*, adlı programda yerel siyasetin sorunları konuşulmakta Şanlıurfa ve Urfalılığın önemi vurgulanmaktadır. Moderatör program katılımcılarıyla kurduğu diyaloglarda mesafeli bir dil kullanmakta "sayın" ve "bey" şeklinde hitap etmektedir. Çalışma kapsamında izlenen *Mehmet Tataş ile Bir İki Kelam* adlı programda Şanlıurfa'da mülteciler için kurulan hukuk kliniği hakkında bilgi verilen programda Şanlıurfa'nın misafirperverliğinden bahsedilmiştir. Bunun dışında programda gelenek görenek ve dini inanışlarını temsil eden bir veriye rastlanmamıştır. *Murat Akaltun ile Yüzde Yüz Spor* adlı programın konusu Şanlıurfa'nın

ekonomik sorunlarıdır. Bir Sivil Toplum Kuruluşu Başkanı olan katılımcı kendi alanında çözüm önerilerini paylaşmaktadır. Urfalı olan konuğun konuşmaları esnasında Şanlıurfa'ya hitaben "şehrimiz" "memleketimiz" şeklinde sahiplenici bir dil kullandığı görülmektedir. Konuk kişi program boyunca çözüm geliştirmek için Urfalı'nın Urfalı'ya destek olması gerektiğini *"Bir birimizi askerde gurbette sevmeyelim Şanlıurfa'da sevelim"* şeklinde ifade etmektedir. Konuk kişinin "Urfalı çok zekidir" şeklinde cümleler kurarak Urfalılığı övdüğü görülmektedir. Program konuğu ekonomik sorunların çözümü konusunda Urfalıları birliğe davet ettiği konuşmasında *"Biz bir tarım şehriyiz, Mezopotamya'yız, ekonomimiz, şehrimiz, insanımız, gencimizle peygamberler şehriyiz. Biz Halil İbrahim Peygamberin soyundan geliyoruz. Manevi havamız, gücümüz, görüntümüz, konuşmamız cesaretimizle, önemliyiz. Görüşlerimiz farklı da olsa sorunların çözümü noktasında tek yürek olmalıyız"* şeklinde şehir kimliğini yüceltici cümleler kurmaktadır. Programın kapanışında konuğun dilek ve temennilerini *"Allah İnşallah aydınlık günlere çıkarsın memleketimizi "* şeklinde dini duygular ile ifade etmektedir. Program boyunca "inşallah" ve "hamdolsun" gibi dini unsurlar içeren sözcüklere sıkça rastlanmaktadır. *Ömer Ağ ile Panaroma* programında Şanlıurfa'da mücadele eden takımların durumları tartışılmaktadır. Program içeriğinde yer alan diyaloglarda şehir, takım ve takım oyuncularını için "Urfamız" "Urfamızın prestiji" "Urfasporumuz" "gençlerimiz" "oyuncularımız" şeklinde sahiplenici ifadeler kullanılmaktadır. Program boyunca Urfalılık, birlik, beraberlik vurgusu yapılmaktadır. Program içeriğinde yapılan konuşmalarda 'inşallah' temennisi sık sık yer almaktadır. Çalışma kapsamında izlenen *Amatörce* adlı programda yerel siyaset tartışılmaktadır. Bu nedenle Şanlıurfa'nın daha iyi bir noktaya gelmesi için birlik beraberliğin önemi vurgulanmaktadır. Program içeriğinde yer alan konuşmalarda "inşallah", "hamdolsun", "Allah'tan başka kimseden korkumuz yok" gibi dini unsurlar içeren sözcükler oldukça sık kullanılmaktadır. Programda Şanlıurfa'da mücadele eden amatör takımların sorunları tartışılmaktadır. Başarıya giden yolda birlik-beraberlik ve kardeşliğin önemine vurgu yapılmaktadır. Maçlarda Şanlıurfa'da sporun gelişmesine destek vermiş kişilere vefa gösterilerek şeref tribününden

özel bir yer ayrılması gerektiği savunulmaktadır. Her şeyin para olmadığı bazı değerlerimize sahip çıkılmasının önemli olduğu belirtilmektedir. Program moderatörü kendisinden yaşça büyük olan konuğa "abi" diye konuk ise moderatöre "kardeş" şeklinde hitap etmektedir. Programda Amatör Bal Ligi'nin maddi sorunları konuşulmakta sporcuların sadece para için çalışması "ayıptır kardeşim bize yakışmaz" diye eleştirilmektedir. İzleyici mesajları okunurken "değerli abimiz", "değerli kardeşimiz" gibi hitap biçimleri kullanılmaktadır. Program moderatörünün bir amatör kulüp ziyaretinde kulüp başkanı tarafından ağırlandığını, yemek ve çay ikramının yapıldığını övgüyle anlatması dikkat çekmektedir. Kulüplerin şehre gelen yabancı takımlara yaklaşımlarının şehrin misafirperverliğini göstermesi bakımından önemine değinilmekte, takımların Şanlıurfa'yı iyi temsil etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Programda dilek ve temennilerde "inşallah" ifadesi oldukça çok kullanılmaktadır.

Güneydoğu TV 18.03.2019- 23. 03. 2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan; Telemarkaj, Tekin Tatar ile Şanlıurfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet, Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar, Kürsüden Mesajlar, Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar, Siyasetin S'Si isimli altı program izlenmiştir. Tekin Tatar ile Şanlıurfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet bir hafta içerisinde iki gün yayınlanmıştır. Bu nedenle bir haftalık yayın altı program analiz edilmiştir. *Telemarkaj* adlı spor programında moderatörün kendisinden yaşça büyük olan iki daimi konuğa yakınlık gösterdiği "Abi" "Abim" diye hitap ettiği görülmüştür. Moderatörün ilk sözü programın en yaşlı konusuna verdiği programın konusu Urfaspor'un güncel durumu ve sorunlarıdır. Moderatör ve konuklar Urfalı'dır. Bu nedenle programda kentin takımı Urfaspor çok ciddi biçimde sahiplenmektedir. Urfalılar'ın Türkiye'nin 3 büyük takımı olan Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ı değil, Urfaspor'u desteklemesi gerektiğinin altı çizilmektedir. Programda Urfaspor'un sorunlarının çözülmesine yönelik sık sık birlik beraberlik çağrısı yapılmakta, başarı beklentisi ile yapılan dualar ön plana çıkmaktadır. Özellikle Urfaspor Kulüp Başkanı'nın paylaştığı takımın küme düştüğü günlerde futbolcular ve antrenörle yaptığı konuşmalarda dini motivasyonun yoğunluğu dikkat

çekmektedir. Başkan'ın futbolcularla *"Biz Allah'tan hayırlısını istedik. Siz namusunuzla şerefinizle bugüne kadar geldiniz, takımı devam ettirdik. Biz Allah'ın izniyle takımı el ele tekrar lige çıkartacaz"* şeklindeki konuşması ve takım antrenörü ile *"Hocam sen inançlısın ben inançlıyım Allah'ın izniyle buradan beraber takımı lige taşıyacak. Hoca inançlı bi adam, hırslı, çalışkan. Bismillah dedik ilk maça başladıh bugünlere kadar geldik"* şeklindeki konuşması program boyunca karşılaşılan dini motivasyonun örneklerindendir. Tekin Tatar ile Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet adlı programın açılışında sunucu konukları "Vay siz hoşgeldiz, şeref verdiz, değerli abelerim" şeklinde samimi bir dille karşılamakta kendisinden yaşça büyük müzisyenlere usta anlamına gelen "benim pirim" diye hitap etmektedir. Programda Şanlıurfa Müziğine önemli katkıları olan rahmetli Abdullah Balak anılmakta onun türküleri çalınıp söylenmektedir. Sunucu sık sık programa katılan müzisyenlerin ustalığına vurgu yapmakta *"Allah Sizleri Başımızdan Eksik etmesin"* gibi sözler sarf ederek verdiği değeri göstermektedir. Programa izleyici mesajları gelmekte sunucunun bu mesajlara oldukça samimi bir dille cevap verdiği görülmektedir. Hem sunucu hem de konuklar eş, dost ve akrabalarına ekranlardan selamlar göndermektedir. Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar adlı programın açılışında, sunucu, "büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperim" diyerek programa başlamaktadır. Sunucu programın sponsoruna teşekkür ederken "değerli kirvem, abem" şeklinde seslenmektedir. İzleyicilerin mesaj göndererek katılabildikleri programda sunucunun tanıdıklarından gelen isteklere "başım üstüne", "emriy olur" gibi Şanlıurfa Ağzı'nda değer ve onay bildiren kelimelerle karşılık vermektedir. Sohbetler sırasında zaman zaman "Rebbim beni mahcup etmesin" , "Rebbim Nasip etti" , "İnşallah" gibi inanç temelli sözler sarf edilmektedir. *Kürsüden Mesajlar* adlı dini programda moderatör din konusunda uzman konuğa "Hocam" diye hitap etmekte mesafeli ve saygılı davranmaktadır. Program içeriğinin din olması nedeniyle Arapça sure ve ayetler okunmaktadır. Program içeriğinde genel dini bilgilere yer verilmektedir. Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar adlı programın konuğu kadın bir sivil toplum kuruluşu başkanıdır. Türkiye'de 2019 resmi olarak Göbeklitepe yılı ilan edilmiştir. Bir turizm geliştirme dernek

başkanı olan konuk bu gelişmenin Şanlıurfa'nın turizm ekonomisine olası katkısı ve yapılması gerekenler hakkında konuşmaktadır. Turistlere yönelik konaklama sorununa değinen konuk geleneksel Şanlıurfa evlerinde yaşayanların evlerinde otel hizmeti vermelerinin çözüm olacağını düşünmektedir. Ancak sorun Urfalıların evine gelen misafirden nasıl para alırım, ayıptır diye düşünmesidir. Konuğa göre Urfalı'nın bu zihniyeti değiştirmesi gerekmektedir. Şanlıurfa'da turizmin gelişmesi için memleket severliğin önemi vurgulanmakta özellikle şehir dışında yaşayan siyasi ve ekonomik gücü iyi Urfalılara destek çağrısı yapılmaktadır. Çalışma kapsamında izlenen *Siyasetin S'Si* adlı programda siyasi bir partinin belediye başkan adayı olan konuk programa kendini tanıtmaya amacı ile katılmıştır. Programın açılış konuşmasını yapan moderatör "Bir kadın adayın da olması seçimlere renk katacaktır" demektedir. Konuk ise moderatörün kadın bir siyasi adayı bu şekilde tanıtmaya sitem etmekte cümledeki "da" ekini yanlış bulduğunu ifade etmektedir. Buna karşılık moderatör yaptığı hatanın farkına varıp özür dilemektedir. Programın ilerleyen zamanlarında moderatörün konuğa izleyicilerden geldiğini söyleyerek ilettiği bir diğer eleştiri ise kadın bir adayın kırsala gidemeyeceği, çamura toprağa giremeyeceği ve zorluğa gelemeyeceği yönündedir. Konuk buna karşılık "Benim Anneannem Kürt, Babaannem Arap, Şanlıurfa'nın kendi halinde yerli bir ailesinde büyüdüm, evvel Allah her ortamda ayakta durmayı bilirim" diyerek cevap vermiştir.

Kanal Urfa Televizyonlarında 04.03.2019-10.03.2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Spor Zirvesi, Seydi Vakkas ile Klay Show, Ergin Saz Grubu, Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset, Selim El Vafi ile Attabe, Ramazan Köse Show, Halil Tanyıldız Show olmak üzere 6 program izlenmiştir. Ergin Saz Grubu adlı program 09.03.2019 tarihinde tekrar yayınlanmıştır. Bu nedenle bir haftalık yayın kuşağında 6 programın analizi yapılmıştır. *Spor Zirvesi* adlı programda moderatör ve üç konuk bulunmaktadır. Katılımcılar arasında yaş farkı nedeniyle, daha genç katılımcıların, büyüklerine saygı gösterdiği gözlemlenmektedir. Moderatör ilk sözü yaşça en büyük olan konuğa verirken "*Ben ilk sözü büyüğümüz değerli abim ...vereceğim*" demektedir.

Urfaspor'un maddi sorunlarının çözülmesi programın tartışma konularından birisidir. Yüklü bir borç içinde olan takımın borçlarının kapanması hakkında yapılan konuşmalarda Urfalıların bu konuda birlik olması gerektiği dile getirilmektedir. Program konuklardan birisi borcun maddi durumu iyi bir Urfalı tarafından abilik yapılarak kapatılmasına dair düşüncesini paylaşmaktadır. Abilik vurgusunun sıkça yapıldığı programa izleyicilerden gelen mesajlardan bahsedilirken de rastlanmaktadır. Moderatör tanıdığı kişilerden gelen mesajları okurken "...abimizden mesaj gelmiş çok selamlar iletiyoruz" şeklinde ifadeler kullanmaktadır. Program bitiminde Urfaspor'un çektiği maddi sorunların bitmesi için dua edilmekte bu konudaki dilekler "İnşallah" "Allah'ın izniyle" şeklinde ifadelerle dile getirilmektedir. *Ergin Saz Grubu* adlı programda küçüklerin, büyüklere karşı göstermiş olduğu hürmet ön plana çıkmaktadır. Program boyunca Şanlıurfa Müziğine emek veren vefat etmiş isimlere "Allah Rahmet Etsin", programa katılan saz ekibindeki duayenlere "Allah Sizleri Başımızdan Eksik etmesin", ülke için "Allah kimseye zeval vermesin, fırsatçılara da fırsat vermesin yarabbi" gibi inanç temelli sözlerle rastlanmaktadır. Programda Urfalı müzik ustalarına saygı ve minnet duygusu dile getirilmekte özlemle anılmaktadır. Saz ekibinde yer alan 3 kişi Sıra Geceleri'nin ülke genelinde popülerleşmesini sağlayan İbo Şov'da yayınlanan Sıra Gecesi ekibinde yer almıştır. Bu nedenle onlara ayrıca bir hürmet gösterildiği görülmektedir. Stüdyoda seyirci bulunmamakta izleyiciler programa telefon mesajları yoluyla ulaşmaktadır. İzleyiciler programa dair beğenilerini ve isteklerini bu yolla iletmektedir. Sunucu tanıdıklarından izleyicilerden gelen mesajları okurken samimi bir dil kullanmakta genellikle "abim", "kardeşim" şeklinde yakınlık bildiren hitaplarda bulunmaktadır. *Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset* adlı programda Şanlıurfa'da mülteci probleminin tartışıldığı programa Büyükşehir Belediye Başkanı telefon ile katılmaktadır. Belediye Başkanı konuşmasında şehrin "Peygamberler Şehri" olması bakımından önemine dikkat çekmiştir. Yerel siyasetin sorunlarının konuşulduğu programda birlik, beraberlik , kardeşlik vurgusu yapılmaktadır. Çalışma kapsamında izlenen *Ramazan Köse Show* adlı programda moderatör "*Kanal Urfa stüdyolarından, Peygamberler Şehri*

Şanlıurfa'dan tüm dünyaya kucak dolusu sevgiler gönderiyorum. Büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öpüyorum" diyerek programın açılışını yapmaktadır. Moderatör konuk sanatçıya samimi davranmakta "değerli kardeşim" "Arkadaşım" şeklinde hitap etmektedir. Stüdyoda yer alan seyircilerin arasında gördüğü bir tanıdığına "babam hoşgeldiy" dediği görülmektedir. Aynı zamanda müzisyen olan program moderatörü program boyunca başta gurbetteki Urfalılar olmak üzere, yurdun ve dünyanın dört bir yanındaki izleyenlerine selam, sevgi ve saygı dileklerini göndermektedir. Moderatör konuşmalarında sık olarak "çok şükür", "İnşallah", "Allah izin verirse", "Allah Razı Olsun", "Şanlıurfa Peygamberler Şehri" gibi inanç motivasyonu taşıyan sözlere yer vermektedir. Moderatör zaman zaman Şanlıurfa'nın Peygamberler Şehri olduğunu ve bu nedenle dayanışmanın Urfalılığa yakıştığını dile getirerek seyircileri alkışa davet etmektedir.

Çalışma kapsamında Duru TV'de 08.04.2019- 14.04.2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Futbolun Kalbi, İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler, Yolların Arifi, Ahmet Altun ile Klay Show, Gündem Şanlıurfa 63, Sarı-Yeşil Futbol adlı programlar izlenmiştir. İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler 11.04.2019 tarihinde tekrar yayınlanmıştır. Bu nedenle Duru TV bir haftalık yayın kuşağında 6 program analiz edilmiştir. *Futbolun Kalbi* adlı Urfaspor'un sorunlarının konuşulduğu programda takım "bizim takımımız" "şehrimizin takımı" şeklinde ifadelerle sahiplenilmektedir. Urfaspor'un yaşadığı maddi sorunların çözümü için yerel yönetimler desteğe davet edilmekte, şehrin mutluluğu Urfaspor'un başarısına bağlanmaktadır. Programda Antrenör ve futbolculara yönelik konuşmalarda "*Allah yardımcıları olsun ekmek parası için geliyorlar*" "*Allahın izniyle takım bu zor günleri atlatacak*" "*İnşallah maçı alacağız*" şeklinde inanç temelli temennilerde bulunmaktadır. *İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler* adlı programda Sunucu ve konunun günlük hayatta da görüştükleri samimi diyaloglarından anlaşılmaktadır. Sunucu konuya hem yaşça büyük olması hem de sanatçı kimliğine duyduğu saygı nedeniyle "ağamsan" "paşamsan" "abemsen" şeklinde

hitap etmektedir. Duru TV'de yayınlanan *Yolların Arifi* adlı programda sunucu elinde mikrofonla Viranşehir sokaklarında gezmeye başlamakta yolda karşılaştığı insanlarla röportajlar yapmaktadır. Görüşmecilerden birisi Viranşehir'in misafirperverliğini vurgulamakta bu kültürü yaşamak için izleyen herkesi Viranşehir'e davet etmektedir. Viranşehir Kaymakamlığı'nın kadınlara meslek edindirme amacıyla kurduğu "Becerikli Kadınlar Merkezi" ne giden sunucu burada halı dokumayı öğrenen kadın kursiyerlerle görüşmektedir. Çekimler sırasında bazı kadınların televizyonda çıkmak istemedikleri, utandıkları, çekindikleri bu nedenle yüzlerini göstermekten kaçındıkları dikkat çekmektedir. Merkezde eğitim gören tüm kursiyer kadınların başlarının örtülü olduğu görülmektedir. *Ahmet Altun ile Klay Show* adlı Programın sunuculuğunu yapan Ahmet Altun aynı zamanda bir şarkıcıdır. Programın yapımcısını tanıtan sunucu "*gel abem*" diyerek onu oturduğu yerden ayağa kaldırmaktadır. Yapımcı sunucunun davetine "*Evet deyiye ve geliye vaaay vaaay*" şeklinde Şanlıurfa Ağzı'yla coşkulu şekilde karşılık vermekte sunucunun koluna girmektedir. Sunucu ve yapımcı birlikte Avrupa'da, Almanya'da ve tüm dünyada programı izleyenlere selamlar göndermektedirler. Sunucu seyircilere yönelik konuşmasını "Bu gece seyircilerimiz ne kadar güzel maşallah bir alkış gelsin" diyerek samimi bir dille yapmakta, konuk sanatçı stüdyoya davet edilmektedir. İzleyiciler telefon mesajları yoluyla programa katılabilmektedir. Almanya'dan gelen bir mesajı okuyan yapımcı Urfalı gurbetçilere selamlar söylemektedir. Programa Şanlıurfa'nın çevre ilçelerinde, il dışında ve yurtdışında yaşayan Urfalılar'dan, katılımcıların aile yakınlarından ve dostlarından bir çok mesajın geldiği görülmektedir. Sunucu kendi ailesinden gelen mesajı okurken duygulanmakta "anam ağlar" adlı şarkıyı söylemeye başlamaktadır. Programın kapanışında sunucu annesine, babasına, yengesine ve tüm ailesine selamlar göndermekte hepsine uzun hava armağan etmektedir. Çalışma kapsamında izlenen *Sarı-Yeşil Futbol* adlı program boyunca gerçekleşen sohbetlerde "Urfaspor bu şehrin markası" "Urfasporumuz" "Bizim Urfasporumuz" "Hepimizin Urfasporu" şeklinde ifadeler kullanılmakta Urfaspor'un sahiplenilmektedir. Urfaspor'un ekonomik sorunlarının konuşulduğu programda şehrin varlıklı iş adamlarına

Urfaspor'un borcunun kapatılması için "10 milyonu koyacak babayigit var mı? Yok!" diye sitemkar bir destek çağrısı yapılmaktadır. Moderatör yaşça büyük konuğa "abi" diye seslenmektedir. İzleyiciler programa mesaj yoluyla katılmaktadır. Gelen izleyici mesajlarının bir kısmında moderatöre de "abi" diye hitap edildiği görülmektedir. Programda Urfaspor'un başarıya ulaşması için sık sık "inşallah" "allahın izniyle" gibi inanç temelli temennilerde bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV adlı televizyon kanallarında 25 program izlenmiştir. Bu programlardan sadece bir tanesi dini içerikli programdır. Ancak daha önce yazıldığı gibi Şanlıurfa din, gelenek ve göreneğin içiçe geçtiği bir şehirdir. Bu yapı dolayısıyla programlarda tür bazında dini program aramak inancın gündelik hayattaki yerini gösteren bir kriter değildir. Dolayısıyla program içeriklerindeki konuşmalarda dini inanın nasıl yer aldığına bakılmıştır. Bunun sonucunda neredeyse tüm programlarda katılımcılar arasında yapılan sohbetlerde çok fazla inanç motivasyonlu dilek ve temennilerin dile getirildiği görülmüştür. Bu anlamda yerel televizyonların gündelik hayatın önemli bir parçası olan dini inancı yansıttığını söylemek mümkün olmuştur. Bunun dışında program analizlerinde dördüncü bölümde detaylıca aktarılan gelenek, görenek ve dini inanın etkisiyle oluşan büyüğe saygı, küçüğe sevgi, yakın aile, arkadaş, akraba bağları, birlik, beraberlik, dayanışma, yardımlaşma ve misafirperverlik gibi unsurların ön plana çıktığı tespit edilmiştir. Program içeriklerinde yaş hiyerarşisine dayalı saygı ilişkisi program akışlarında hem hitap biçimini hem de ilk söz verilen konuşmacıyı belirlemektedir. Genellikle program yöneticileri ilk sözü katılımcılardan yaşça büyük olan kişiye vermekte ve "Abi" şeklinde hitap etmektedir. Programlarda katılımcılar arasındaki ilişkilerde yaş sıralamasını merkeze alan bu davranış biçimi temellerini öncelikle Şanlıurfa'da yaygın olan geleneksel aile yapısından almaktadır. Şanlıurfa yaklaşık 500 yıl Osmanlı Devletinin hakimiyeti altında yaşamış olan bir şehirdir. Aile yaşamının temellerini atan Türk-İslam devlet anlayışı şehrin toplumsal yaşamının

dönüşmeye başladığı 1970'li yıllara kadar kendini geniş aile tipi yaşamda göstermiştir. Akrabalık bağlarının güçlü, aile adının önemli olduğu, erkeklerin karar almada ön planda çıktığı, yaşlı ya da genç erkeklerin ailenin sorumluluğunu üstlendiği, geleneklerine bağlı bu aile tipi erkeğin egemenliği üzerine kurulu ataerkil aile yapısı olarak da tanımlanmaktadır. Şanlıurfa'da uzun yıllar görülen bu tip geleneksel aile yaşantısı üretimi zor yıllık tüketim ürünlerinin hazırlanması, ailenin güvenliğinin sağlanması bakımından üç kuşağın bir arada barınmasını gerekli kılmıştır. Bu nedenle kalabalık aileler bir avlu etrafında yer alan bir kaç odalı büyük evlerde ikamet etmiştir. İlber Ortaylı'nın da ifade ettiği gibi bu evlerde yaşayan ailelerde aile içi eğitimde çocukların eğitimi kuşaklar tarafından yerine getirilmiş, tüketime yönelik malzeme, yiyecek, giyecek birlikte üretilmiş, hane, bir sosyal ünite olan mahalle ile organik bağ içinde olmuştur (Ortaylı, 2000:4). Şanlıurfa'da da 1970'li yıllara kadar tek yerleşim yeri olan tarihi kent merkezi sur içinde yer alan geleneksel Şanlıurfa evlerinde anne, baba, ailenin bekar çocukları, evlenen erkek çocuklar ile ailenin yaşlı bireyleri birlikte yaşamıştır. Geniş ailelerin yaşadığı bu evlerde evlenen her erkek çocuk, avlu etrafında dizili bulunan odalara kendi ailesi ile birlikte yerleşmiştir. Odaların aile bireyleri arasında dağılımında yaşa göre belirlenen hiyerarşik saygı ilişkisi göz önünde bulundurulmuştur. O günleri yaşamış bir görüşmeci Şanlıurfa evlerinde odaların dağılımına ilişkin şunları söylemiştir;

"Hayatın ortasından 10 basamaklı bir merdivenden yukarıya çıkılırdı. Bizim yaşam alanımız burasıydı. Burası üç yazlıktan oluşurdu. Küçük yazlık, orta yazlık, büyük yazlık diye adlandırırdık. Bu yazlıkların her birinde birer oda vardı. Bunlara da küçük çardak, orta çardak, büyük çardak derdik. Merdivenlerden çıkılınca küçük yazlığa gelinirdi. Bu çardakta küçük ağabeyim, hanımı ve çocukları otururdu. Biz 5 kardeşтик. Küçük çardaktan bir basamak yukarıda orta yazlık, orta yazlıkta da orta çardak vardı. Orta çardakta annem, babam, ben, ağabeyim ve ablam kalırdık. Orta yazlıktan da 3 basamakla büyük yazlığa çıkılırdı, oradaki büyük çardakta da büyük ağabeyimle hanımı kalırdı" (N. Bucak, Kişisel Görüşme, 02.04. 2014).

Görüşmecinin aktardığı ev ortamında baba ve annenin evin ortasındaki odasında kalması babanın aile içindeki gücünü, saygınlığını ve önemini sembolize ederken, büyük ağabeyin büyük odayı alması büyük ve küçük kardeşler arasında saygının ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Çalışma kapsamında izlenen programlarda ön plana çıkan saygı, sevgi, güven, yardımlaşma, dayanışma ve paylaşmayı temel alan ilişkiler sadece aile içinde değil gündelik yaşamın her alanında pratik edilmiştir. Örneğin çocukluk günlerini özlemle anan bir görüşmeci o günlerde saygı, sevgi ve yardımlaşmanın ne denli önemli olduğunu şöyle anlatmıştır;

"İnsanlar birbirine çok saygılıydı. Mesela biz sokağımızın büyüğünü ailemizin büyüğü sayardık. Okula giderken önümüzde bir büyüğümüz varsa önüne geçemezdik. Okula geç kalmışsak farkına varması için öksürürdük ki, sesimizi duyup bize yol versin. O bize yol verdiğinde önümüzü ilikler, yan yan geçip sonra koşa koşa giderdik. Öyle bir saygı vardı çünkü sokakta gördüğümüz o adam bizim ailemizin en büyük ferdi olarak gördüğümüz insandı. Aynı mahalledeki ekonomik durumu iyi olmayan kişiler tespit edilir, ona en hissettirilmeyecek şekilde ihtiyaçları temin edilip verilirdi. Güzeldi, kapılar açıktı, geceleri damlarda yatılırdı, püfür püfür rüzgar eserdi. Elektriğimiz yoktu, suyumuz azdı ama Şanlıurfa'da yaşamının tadı güzeldi. Şimdi ne o Şanlıurfa yağının kokusu var, ne o Şanlıurfa peynirinin tadı. Halen her şeyiyle eski Şanlıurfa'nın özlemini çekiyorum" (K. Kınacı, Kişisel Görüşme, 05.02.2018).

Benzer bir şekilde de bu yakın aile, akraba, arkadaş ve komşu ilişkileri Şanlıurfa mutfak kültürünün gelişiminde de görmek mümkündür. Örneğin kışlık isot, frenk suyu (salça), çekçek, bastık, sucuk, ekmek gibi erzakların yapımı için aile bireyleri ve komşular arasındaki imece Şanlıurfa'da dostluk, yardımlaşma, dayanışma, yardımlaşma ve ortak yaşamın sembolü olmuştur. Keza sıra geceleri bu konuya verilecek örneklerin başında gelir. Şanlıurfa'da yaşayan en önemli geleneklerinden birisi olan Sıra Gecelerinde toplanan paralarla evlenemeyenler evlendirilmekte, ihtiyaç sahiplerinin dertlerine ortak olunmaktadır. Sıra gecelerinde birlik, beraberlik, yardımlaşma ve dayanışmanın önemini

vurgulayan görüşmecilerden biri büyüklerinden dinlediği bir olayı şöyle anlatmıştır;

"Allah rahmet eylesin Sami Barlas anlatmıştı. Gece geç vakitte sıradan çıkıyorlar, Kalenin eteğinden geçerken bir ailenin oraya sığındığını açıkta olduklarını fark ediyorlar. Yaklaşıp durumlarını sorunca kan davasından kaçan doğulu bir aile olduklarını öğreniyorlar. Perişan bir halde olduklarını gören Sami Barlas ve arkadaşları, Sıra'nın biriken tüm parasını o aileye veriyorlar. Ertesi gün hayır sahiplerinden ve kendi aralarında topladıkları parayla ailenin ihtiyaçlarını karşılayarak onları müşkül durumdan kurtarıyorlar." (H. Hayırlı, Kişisel Görüşme, 02.08.2018).

Çalışma kapsamında izlenen televizyon programlarında sevgi, saygı, yardımlaşma dayanışma, birlik, beraberlik gibi geleneksel unsurların dışında misafirperverlik vurgusunun yapıldığı görülmüştür. Daha önce ayrıntılı bir şekilde aktarıldığı gibi Şanlıurfa mutfağı yemek çeşitliliği bakımından oldukça zengindir. Bu durum şehirde yaşayanları yemek yemeye düşkün hale getirirken yedirmeyi de seven bir şehir haline getirmiştir. Urfalılar için misafir ağırlamak çok önemli bir iştir. Eve misafir gelecekse en zahmetli ve en lezzetli yerel yemekler hazırlanır. Çoğu zaman birkaç gün önceden misafire açılacak sofranın hazırlıkları başlar. En az bir kaç çeşit yemeğin ve bir çeşit tatlının olduğu zengin sofralar Halil İbrahim Sofrasına benzetilir. İbrahim peygamberin doğduğuna ve yaşadığına inanılan şehirde ondan devralınan misafirperverlik çok önemli bir kültürel olgudur. Bu nedenle televizyon ekranlarında sıkça dile getirilen bu olgu şehrin misafirperverlik geleneğini yansıtmaktadır.

İzlenen programlarda dikkat çeken bir diğer unsurda hiç birisinde kadın sunucunun olmaması ve sadece 4 programda kadın konuğun yer alması olmuştur. Daha önce söylendiği gibi Şanlıurfa Ataerkil geleneksel aile yaşantısını uzun yıllar sürdürmüştür. Erkeğin ailenin reisi sayıldığı bu tip geleneksel aile tipi yaşamda kadın genellikle evin işlerinden ve çocuk bakımından sorumlu olmuştur. Kadınlar okutulmamış, çalışma hayatına katılmamış, çarşıya ve pazara gitmemiştir. Kadınların tüm ihtiyaçları evin

erkekleri tarafından karşılanmıştır. Kadınlar dini ve örfi adetlere göre erken yaşta örtünmüş ve genellikle küçük yaşta evlendirilmiştir. Evlilik kararı alınırken kızların fikirlerine çoğu zaman başvurulmamıştır. Şanlıurfa'da kadınlar hem dinin hem de geleneklerin etkisi ile uzun yıllar toplumsal yaşamdan yalıtılmış içe kapalı bir yaşam sürmek zorunda kalmıştır. Her ne kadar 1970'li yıllarla birlikte Şanlıurfa'da aile yaşamını belirleyen toplumsal, sosyal ve fiziksel koşullar değişmeye başlamışsa da uzun bir geçmişin izlerini dönüştürmek zaman almakta bu durum kadınların gündelik hayatta halen geri planda olmasına neden olmaktadır. Yerel televizyonlarda izlenen programlarda kadının yer bulamayışı bu toplumsal yaşamın bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Çalışma kapsamında izlenen program içeriklerinden elde edilen tüm veriler değerlendirildiğinde Şanlıurfa'da gelenek, görenek ve dini inanışın etkisiyle oluşan toplumsal davranış, yaşayış, değer ve düşünce normlarının; saygı, sevgi, yakın aile, akraba, arkadaş ilişkileri, dayanışma, yardımlaşma, birlik, beraberlik, misafirperverlik, inanç temelli temenniler ve kadının toplumsal statüsünü görünür kılacak unsurlar ile ön plana çıktığı dolayısıyla yerel televizyonların küresel mecrada yöreye özgü farklılıkları temsil ettiğini söylemek mümkün olmuştur.

SONUÇ

Küreselleşme toplumların birbirine bağımlı hale geldiği bir bütünleşme sürecidir. 1980'li yıllardan sonra yaşanan teknolojik gelişmeler coğrafi sınırları ortadan kaldırmış küreselleşme süreci ivme kazanmıştır. Küreselleşmenin kültürel boyutunu ön plana çıkaran tartışmaların en önemli sorusu sürecin küresel bir kültür yaratıp yaratmadığı olmuştur. Akademik literatürde bu konuya yönelik iki farklı yaklaşım ön plana çıkmıştır. Bunlardan birisi dünya üzerindeki toplumların giderek birbirine benzediği, farklılıkların ortadan kalktığı iddiasındayken diğeri süreç içerisinde küresel ve yerel arasındaki artan yakınlaşmanın melez, heterojen ve benzersiz kültürler yarattığı yolunda olmuştur. Küreselleşme ve kültür çerçevesinde var olan bu tartışmaların merkezinde ekonomik ve politik etkenlerin yanı sıra küreselleşen medya yayıncılığı yer almıştır. 1990 sonrası teknolojik gelişmeler medya yayıncılık sektörünü derinden etkilemiş küresel medya şirketlerinin yayın organları yerele de nüfuz edecek şekilde küreselleşmiştir. Küreselin yerelleşmesi anlamına gelen küre-yerel yayıncılığın tek tip bir kültürel dilin yayılmasına ve yöreye özgü kültürel farklılıkları ortadan kaldırarak toplumsal homojenleşmeye neden olacağı düşünülmüştür. Bu düşünceler geçmişte olduğu gibi Amerika merkezli toplumsal ve kültürel ortamın içinde biçimlenen haber, reklam, film gibi iletişim ürünlerinin evrensel bir ideolojinin taşıyıcılığını yaptığı ve geniş küresel bir izler-kitleye ulaşabilmesi için kökenlerinin en temel kültürel niteliklerinden uzaklaşması gerektiği fikrinden almıştır. Buna karşın teknolojik, ekonomik ve siyasal dinamikler sadece kapitalist ekonominin çıkarlarına hizmet eden tekelleşmiş büyük medya şirketlerinin yaygınlaşmasına değil yerel medyanın da küreselleşmesine olanak vermiştir. Bu durum küresel akış içerisinde farklılıkları temsil etme ve dolayısıyla kültürel aynılaşmaya karşı bir mücadele potansiyeli taşıması bakımında yerel medyayı önemli hale getirmiştir.

Bu tez çalışması özellikle uydu teknolojisinin yerel medyaya sağladığı bu imkandan yola çıkarak toplumları giderek aynılaştıran küresel kültürün yaygınlaşmasına aracılık eden küresel medya yayıncılığı ortamında, yerel

televizyonların yerel kültürleri yansıtabilen dolayısıyla çoğullaştırma potansiyeline sahip bir araç olup olmadığını araştırmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda yapılan araştırmanın örneklemini Şanlıurfa ilinde uydu üzerinden yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Şanlıurfa ve Duru TV adlı yerel televizyon kanalları olmuştur. Veri elde etmek üzere bu kanalların birer haftalık yayın akışlarında en çok izlenen saatlerinde yer alan 25 program izlenmiştir. Çalışmada nitel/tematik içerik analizi yöntemi kullanılmış, veri elde etmeye yönelik derinlemesine mülakatlar yapılmış ve akademik literatür taranmıştır.

Tez tekelleşmiş küresel medya şirketlerinin yayın organları tarafından yayılan, kültürel anlamda homojenleşen toplum tehdidinin karşısında, yerel televizyonların farklılıkları temsil etme açısından potansiyelini ön plana çıkarmaktadır. Bunu yaparken, küresel televizyonlar karşısında yerel televizyonları bir zıtlık ilişkisi içerisinde değil, ilişkisellik açısından ele almaktadır. Çalışma küresel-yerel arasında diyalektik bir ilişki olduğunu, her ikisinin de birbirinden etkilendiğini iddia eden literatür üzerinden geliştirilmiştir. Küresele karşı yerel, yerele karşı küresel zıtlıklarının yerini, ilişkiselliği ön plana alan çalışma, kültürel çalışmalar merkezi ve küreselleşmenin kültürel farklılıklar yaratan bir süreç olduğunu savunan küre-yerelleşme, melezleşme ve heterojenleşme yaklaşımlarından yararlanarak yerel televizyonların kültürel çoğullaştırma potansiyelini bu anlamda sorgulamıştır.

Küreselleşme siyasetten, ekonomiye, iletişimden, kültüre, felsefeden, sosyolojiye birçok alanda sıkça tartışılan disiplinler arası bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle ilk bölümde bu karmaşık kavramı anlamak için tarihine, tanımına ve literatürde var olan tartışmalara bakılmıştır. Küreselleşme kavramı üzerine yapılan literatür taramasında gelişimini etkileyen faktörler arasında teknolojik gelişmeler, ekonomik ve siyasal nedenlerin ön plana çıktığı görülmüştür. Bu nedenle yine aynı bölümde küreselleşmenin gelişimini etkileyen faktörlere teknolojik gelişmeler, ekonomik ve siyasal etkenler başlıkları altında yer verilmiştir.

Toplumların birbirine giderek birbirine bağımlı hale geldiği bir süreç olan küreselleşme sadece ekonomik ve politik değil kültürel boyutları ile de tartışılmaktadır. Küreselleşen dünyada kültürün dönüşümünü etkileyen faktörlerin başında küreselleşen medya endüstrisi gelmektedir. Bu nedenle ikinci bölümde medya ve kültür ilişkisini analiz eden başlıca düşünce ve kavramlar; Frankfurt Okulu, İngiliz Kültürel Araştırmalar Merkezi, Küreselleşme ve Kültür, Aynılaşmayı Vurgulayan Yaklaşımlar, Kültürel Bağımlılık, Kültürel Emperyalizm, Amerikanlaşma, McDonaldlaşma, Farklılaşmayı Vurgulayan Yaklaşımlar, Melezleşme (Creolization), Küresel Etno-Kültür, Küre-yerelleşme başlıkları altında aktarılmıştır.

Yeryüzünde bulunan yayın istasyonlarına kıyasla gökyüzünden daha geniş bir alana sinyal gönderilmesini sağlayan uydu teknolojisinin gelişimi televizyon yayıncılığının küreselleşmesine dolayısıyla bilginin sınırsız dolaşımına imkan vermiştir. Bilgi ve iletişim akışının küresel ölçekte yayılması, düzenlenmesi ve toplumsal hayatın yaygın bir parçası haline gelmesi yirminci yüzyıl boyunca gerçekleşmiştir. Özellikle ulusal medya pazarının yerini küresel medya pazarına bıraktığı 1990'lar medya alanında köklü değişimin yaşandığı yıllar olmuştur. Aynı gelişmeler yerel medyanın da küreselleşmesine imkan vermiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde medyanın küreselleşmesine ortam hazırlayan gelişmelere, küresel medyanın yerelleşmesine, yerelin ve yayıncılıkta yerelliğin değişen anlamına, küresel medya ortamında yerel televizyonculuğun artan önemine ve Türkiye'de yerel televizyon yayıncılığının gelişimine dair bilgilere yer verilmiştir.

Tezin dördüncü bölümünde Şanlıurfa kültürünün ayırt edici unsurları Kısa Şanlıurfa Tarihi, Şanlıurfa'da Mekan Bağlamında Kültür, Şanlıurfa Mutfak Kültürü, Şanlıurfa'da Müzik ve Kültürel Bağlamları, Şanlıurfa Ağzı ve Anonim Halk Edebiyatı, Şanlıurfa'da Gelenek-Görenek, Din ve Kültür İlişkisi başlıkları altında ayrıntılı bir şekilde aktarılmıştır.

Çalışmanın beşinci ve son bölümünde öncelikle araştırmanın yöntemi, yaklaşımı, amacı, önemi, sorusu ve örnekleme ile ilgili bilgiler aktarılmıştır. Şanlıurfa il sınırları içerisinde RTÜK'ten yayın lisans izni almış TÜRKSAT uydu ortamından yayın yapan 4 televizyon ve 5 radyo kanalı mevcuttur. Kanal Urfa, Güneydoğu TV, Edessa TV ve Duru TV TÜRKSAT Uydu Haberleşme Kablo TV ve İşletme Anonim Şirketinden kiraladıkları 12685 frekansından yayın yapan Şanlıurfa yerel televizyon kanallarıdır. Radyo Urfa , Medya FM, Güneydoğu FM Radyo Liva ve Harran FM Şanlıurfa ilinde yayın yapan yerel radyo kanallarıdır. Bu televizyon ve radyo kanallarının; kuruluş ve sahiplik yapısı, fiziksel yapı ve teknik olanakları, yayın alanı ve sahipleri, program formatları, yayın politikaları, personel politikaları, reklam ve gelir potansiyelleri, yerel doku ile olan ilişkileri, sorun ve beklentilerini kapsayan verilere bu bölümde yer verilmiştir. Çalışma kapsamında Şanlıurfa'da yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV adlı televizyon kanallarının birer haftalık yayın akışında en çok izlenen 20.00-22.30 saatleri arasında yer alan toplam 25 programın analizi yapılmıştır. Programların analizinde Nitel/tematik içerik analiz yöntemine göre oluşturulan program izleme yönergesi takip edilmiştir. Bu bağlamda program içeriklerinde Şanlıurfa kültürünün ayırt edici unsurlarından yola çıkılarak kodlanan; mekan temsili, mutfak kültürü temsili, müzik temsili, ağız ve anonim halk edebiyatı temsili, gelenek, görenek ve din temsiline yönelik elde edilen veriler küreselleşme; kültürel aynılışma ve farklılaşma kavramları çerçevesinde değerlendirilmiştir.Yapılan detaylı değerlendirme yine beşinci bölümde aktarılmıştır.

Bu araştırmanın sorusu dünya üzerinde tek tip bir küresel kültürün yaygınlaşmasına aracılık eden tekelleşmiş küresel medya ortamında yerel televizyonların kendine özgü yerel kültürü yansıtmaya dolayısıyla farklılıkları temsil ederek çoğullaştırma potansiyeline sahip olup olmadığıdır.

Bu bağlamda araştırma örnekleme ile ilgili özel sorular,

a.Şanlıurfa'da yayın yapan yerel televizyon kanallarının program planlaması, tür ve temaları açısından yerele özgü bir içerik sunmakta mıdır?

b. Şanlıurfa'da yayın yapan yerel televizyonlardaki programlarda yerel kültür unsurları temsil edilmekte midir?

şeklinde belirlenmiştir. Örneklem kapsamında elde edilen veriler araştırmanın soruları göz önünde bulundurularak beş ayrı başlıkta beşinci bölümde değerlendirilmiş şu sonuçlar elde edilmiştir;

Mekan Temsili; Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonların mekan temsili bağlamında yerelden çok küresel televizyon yayıncılık unsurlarını yansıttığı, benzersiz olanı kendine özgü bir üslupla sergileyerek kültürel alanda farklılıkları temsil etme potansiyelini kullanmakta yetersiz olduğu görülmüştür.

Mutfak Kültürü Temsili; Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonların yerel mutfak kültürünü yansıtmaya ve küresel dolaşımda farklılıkları temsil etme potansiyelinin yetersiz olduğu görülmüştür.

Müzik Kültürü Temsili ; Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonların yerel müzik kültürünü yansıtmaya dolayısıyla küresel mecrada farklılıkları temsil ederek çoğullaştırma potansiyeli olduğu görülmüştür.

Ağız ve Anonim Halk Edebiyatı Temsili; Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonların Şanlıurfa Ağız ve Anonim Halk Edebiyatı bağlamında hem yereli hem de küreseli bir arada yansıttığı dolayısıyla küresel mecrada farklılıkları temsil ederek çoğullaştırma potansiyeli olduğu görülmüştür.

Gelenek, Görenek ve Din Temsili; Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan yerel televizyonların gelenek, görenek ve din temsiline dayalı toplumsal davranış, yaşayış, değer ve düşünce normlarını yansıttığı dolayısıyla küresel mecrada yöreye özgü farklılıkları temsil ederek çoğullaştırma potansiyeli olduğu görülmüştür.

Bu tez çalışması, kültürel anlamda homojenleştiren küresel medya ortamında, yerel televizyonların farklılıkları temsil etme dolayısıyla çoğullaştırma potansiyeli olduğu varsayımından hareket etmiştir. Bu amaçla Şanlıurfa'da uydu üzerinden yayın yapan Edessa TV, Güneydoğu TV, Kanal Urfa ve Duru TV adlı televizyon kanallarının birer haftalık yayın akışında en çok izlenen 20.00-22.30 saatleri arasında yer alan toplam 25 programın analizi yapılmıştır. Program içeriklerinden Şanlıurfa kültürünün ayırt edici unsurları olarak kodlanan mekan temsili, mutfak kültürü temsili, müzik kültürü temsili, ağız ve anonim halk edebiyatı temsili, gelenek, görenek ve din temsiline ilişkin veriler elde edilmiştir. Bu veriler küreselleşme; kültürel aynılaşma ve farklılaşma kavramları çerçevesinde beşinci bölümde değerlendirilmiştir. Değerlendirmenin sonuçları yukarıda paylaşılmıştır. Bu bağlamda Şanlıurfa yerel televizyon kanallarının temsil politikasının küresel/ulusal yayıncılık kurumlarının temsil politikasını benimsemesine karşılık, içerikte yerel bağlamın duygusal yapılarının kendiliğinden açığa çıktığı, temsilin küre-yerel nitelik gösterdiği görülmüştür. Tezin sonucunda küresel medya yayıncılığının kapitalist ekonominin çıkarları doğrultusunda küresel dolaşıma soktuğu bilgi ve görüntüler aracılığıyla yaygınlaşan küresel kültür tehdidine karşı, yerel televizyonların yöreye özgü farklılıkları küresel dolaşıma sokma dolayısıyla kültürel çoğullaştırma potansiyelinin olduğu sonucuna varılmıştır. Araştırmanın sonucu yerel televizyonların kültürel anlamda çoğullaştırma imkanlarını göstermesi bakımından önemli bulunmuştur.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- ADORNO, T.: 2003 **Kültür Endüstrisini Yeniden Düşünürken**, (B. Doğukan, çev) İstanbul: YKY..
- AKALIN, M.: 2018 **19.ve 20. Yüzyıl Şanlıurfa Tarihinden Yapraklar**, Ankara: Şurkav Yayınları.
- AKALIN, M.: 1997 **Şanlıurfa'nın Kurtuluşuyla İlgili Belgeler**, Şanlıurfa: Şurkav Yayınları.
- AKALIN, M.: 2008 **Şanlıurfa Kurtuluş Destanı**, İstanbul: Efsane Ajans.
- AKALIN, M.: 2004 **Derdim Çoktur Hangisine Yazayım**, Şanlıurfa: Özdal Matbaacılık.
- AKALIN, M.: 2016 **Milli Mücadele'de Şanlıurfa**, Şanlıurfa: Altan Özyurt Matbaacılık.
- AKALIN, M.: 2018 **Başlangıcın Tarihi Şanlıurfa**
- AKAN,H., Balol, M.M.: 2008 **Tabiat Varlıklarıyla Şanlıurfa**, İstanbul: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- AKBIYIK, A.: 2006 **Şanlıurfa Sıra Gecesi**, Şanlıurfa: Elif Matbaası.
- AKPINARLI, F., 2011.**Uluslararası Türk ve Dünya Kültüründe Şanlıurfa Sempozyumu**, Şanlıurfa: Kurtuluş Matbaası.
- AKTAY, Y.: 1999 **Postmodernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm**, Ankara: Vadi Yayınları.

- ALEMDAR, K.: 1996 **İletişim ve Tarih**, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- ALTINGÖZ, İ.H.: 2017 **Şanlıurfa Türküleri**, Şanlıurfa: Elif Matbaası.
- ASLAN, R.: 2007 **Taş Çağı Avcılarının Gizemli Kutsal Alanı Göbekli Tepe**, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- ATABEK, Ü.: 2003 **Yeni İletişim Teknolojisi Ve Medya**, IPS İletişim Vakfı Yayınları.
- AZİZ A.: 1976 **Radyo ve Televizyona Giriş**, Ankara: A. Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- BALTACI, A.: 2018. Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. BEÜ SBE Derg.
- BARLAS,İ.: 2001 **Dünden Bugüne. Şanlıurfa**, Özlem Kitabevi.
- BAŞHAN, F.: 2012 **Aileme Armağan: Anılarım**, Ankara: Sage Yayıncılık.
- BAUMAN, Z.: 2014 **Küreselleşme**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- BAUMAN, Z.: 2003 **Yasa Koyucular ve Yorumcular**, Çev: Kemal Atakay, İstanbul: Metis Yayınları
- BERGER, P.: 2003 **Bir Küreselleşme Bin Bir Küreselleşme: Çağdaş Dünyada Kültürel Çeşitlilik**, İstanbul: Kitap Yayınevi.
- BERKTAY, F.: 1996 **Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın**, İstanbul: Metis Yayınları.

- BEŞİRLİ, H.: 2012 **Yemek Sosyolojisi**, Ankara: Phoenix Yayınevi.
- BİLGİN, N.: 2007 **Kimlik İnşası**, İzmir: Aşina Kitaplar, Ankara: Epos
- BİNARK, MUTLU,
KILIÇBAY, BARIŞ:
BOTTOMORE, T.: 2005 **İnternet, Toplum, Kültür**
1989 **Frankfurt Okulu**, (A. Çiğdem Çev.)
İstanbul: Ara.
- BÖKE, K. : 2011 Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri,
Alfa Basım Yayım Dağıtım Ltd.Şti., İstanbul
- CASTELL, M.: 2008 **Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür; Kimliğin Gücü**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- CORBİN, J., STRAUSS A: 1990 Grounded Theory Research: Procedures, Canons and Evaluative Criteria, Qualitative Sociology, Vol: 13, No:1
- ÇELİK, M.: 2009 **Şanlıurfa Kültüründe Düğün ve Evlilikler**, Ankara: Elvan Yayınları.
- DEDE, A.: 2011 **Yemek Sosyolojisi**, Ankara: Phoenix Yayınları.
- DELANEY, C.: 2010 **Tohum ve Toprak**. İstanbul: İletişim Yayıncılık.
- DİRLİK, A.: 2009 **Kriz, Kimlik ve Siyaset: Küreselleşme Yazıları**, İstanbul: İletişim Yayınları.
- DİRLİK, A.: 2012 **Küreselleşmenin Sonu Mu?**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

- DURU, Y.: 2007 **Sıra Gecesi**, İstanbul: Şan Ofset Matbaacılık.
- EAGLETON, T.: 2000 **The Idea of Culture**, Massachuest-Oxford: Blackwell Pub.
- EDİP, K.: 1991 **Urfalı Ağzı**, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- EKİNCİ, A., PAYDAŞ, K.: 2008 **Taş Devrinden Osmanlıya Şanlıurfa Tarihi**, Şanlıurfa: Efsane Ajans.
- EKİNCİ, A.: 2008 **Harran Mitolojisi ve Tarihi**, Şanlıurfa: Efsane Ajans.
- EKİNCİ, A.: 2006 **Müze Şehir Şanlıurfa**, Ankara: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları
- ERDOĞAN, İRFAN, ALEMDAR, KORKMAZ: 2011 **Kültür ve İletişim**, Ankara: Erk.
- ERGİN, M. E. : 2007 **A'dan Z'ye Şanlıurfa**, Alanya: Yeni Alanya Matbaacılık.
- ERGİN, M. E.: 2007 **Şanlıurfa Hikayeleri**, Alanya: Yeni Alanya Matbaacılık.
- ERGİN, M.E.: 2009 **Şanlıurfa Halk Kültürü**, Şanlıurfa: Elif Matbaası.
- ERGİN, M.E.: 2008 **İsot Medeniyeti**, Şanlıurfa: Elif Matbaası.
- ERGİN, M.E.: 2007 **Şanlıurfa Folklorunda Düğün**, Alanya: Yeni Alanya Matbaacılık.
- ERGİN, M.E.: 2000 **Şanlıurfa Ağzı Sözlüğü**, Şanlıurfa: Harran Yayınları.
- ERGİN, M.E.: 2010 **Şanlıurfa Bibliyografisi**, Şanlıurfa: Elif Matbaası.
- ERGİN, M.E.: 2008 **Şanlıurfa Müellifleri**, Şanlıurfa: Elif Matbaası.

- ERGİN.M.E.: 2007 **Harran Ekolü-Okulu**, Alanya: Yeni Alanya Matbaacılık.
- ERİŞ, M.: 2017 **Şanlıurfa**, İstanbul: Seçil Ofset.
- FEATHERSTONE, M.: 1996 **Postmodernizm ve Tüketim Kültürü**, (M. Küçük çev) İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- GİDDENS, A.: 1990 **The Consequences of Modernity**, Standford: Standford University Press
- GİDDENS, A.: 2008 **Sosyoloji**, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- GİDDENS, A.: 2012 **Modernliğin Sonuçları**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- GÜLER,S.E.: 2009 **Hz.İbrahim'in Hayatı**, Şanlıurfa: Elif Matbaası.
- GÜLER,S.E.: 2016 **Şanlıurfa Tarihinden Sayfalar**, Ankara: Desen Ofset.
- GÜLER,S.E.: 2007 **Hz.İbrahim**, Şanlıurfa: Elif Matbaası.
- GÜLER,S.E.: 2009 **Dini ve Tarihi Açidan Hazreti Eyyüb**, Şanlıurfa: Elif Matbaası.
- GÜNGÖR, N.: 2011 **İletişim Kuramlar Yaklaşımlar**, Ankara: Siyasal Kitabevi
- GÜVENÇ, B.: 1974 **İnsan ve Kültür**, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- HALL, S.: 1998"Notes On Deconsstructing "The Popular", **Cultural Theory And Popular Culture**, Ed: John Storey, (İçinde) London - New York: Prentice Hall.
- HARVEY, D.: 1992 **Condition of Postmodernity: An Enquary Into The Orgins of Cultural Changes**, Willey: Willey Press
- HATİBOĞLU, M.S.: 2017 **Kültürel Mirasımızı Tenkid Zarureti**, Ankara: Otto Yayınları.

- HELD, D., MCGREW, H.: 2014 **Küresel Dönüşümler: Büyük Küreselleşme Tartışması**, Ankara: Phoenix.
- İŞILTAN, F.: 1960 **Şanlıurfa Bölgesi Tarihi**, İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- KABACALI, A.: 2000 **Türkiye'de Matbaa Basın ve Yayın**, İstanbul: Mart Matbaacılık.
- KANDİYOTİ, D.: 2011 **Cariyeler, Bacılar, Yurttaşlar**, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- KARAGÖZLÜ, Z.: 2005 **Şanlıurfa Halk Hikayeleri**, Şanlıurfa: Seyir Yayınları.
- KARADUMAN, S.: 2010 **Modernizmden Postmodernizme Kimliğin Yapısal Dönüşümü**.
- KARAKAŞ, M.: 2000 **Şanlıurfa Evliya ve Alimleri**, Ankara: Atalay Matbaacılık.
- KARAKAŞ, M.: 2012 **Bir Mutasavvıf Şair Ömer Nüzhet ve Eserleri**, Konya: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- KARAKAŞ, M.: 2012 **Cumhuriyet Öncesi Şanlıurfa'da Kültür ve Eğitim** Konya: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- KARAKAŞ, M.: 2009 **Şanlıurfa'nın Kültür ve İnançlar Serüveni**, Ankara: Atalay Matbaacılık.
- KAYA, S.A.: 1998 **Şanlıurfa Şairleri**, Şanlıurfa: Kültür Yayınları.
- KAYA, S.A.: 2006 **Cumhuriyet Dönemi Şanlıurfa Şairleri**, Şanlıurfa: Şanlıurfa Belediyesi Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- KAYA, S.A.: 2012 **Şehrin Makamı İbrahim ve Şanlıurfa**, Konya: Bahçıvanlar Basım.

- KAYRA, C.: 2008 **Osmanlı'da Fetvalar ve Günlük Yaşam**. İstanbul: Boyut Yayıncılık.
- KEJANLIOĞLU, B.: 2004 Türkiye'de Medyanın Dönüşümü. İstanbul: İmge Kitabevi
- KESKİN, Y.Z.: 2011 **Geçmişten Günümüze Şanlıurfa'da Dini Hayat**, Ankara: Şanlıurfa İl Müftülüğü Yayınları.
- KESKİN, Y.Z.: 2011 **Şanlıurfa'da Dini Hayat**, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- KONDRAD ADENAUER VAKFI: 1998 **Yerel Basın Eğitim Seminerleri Dizisi: Yerel Gazetecilik, Televizyonculuk ve Radyoculukta Meslek İçi Eğitim**, İstanbul: Erdini Basım ve Yayınevi.
- KÖZCÜ, H.: 2016 **Şanlıurfa Mimarisinde Kabaltılar**, Şanlıurfa: Altan Özyurt Matbaacılık.
- KURTOĞLU, M.: 2010 **Bir Şehri Sevmek**, İstanbul: İstanbul Yayınları.
- KARASAR, N. : 2005 Bilimsel Araştırma Yöntemi, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- KÖROĞLU, S.A. (2015), Literatür Taraması Üzerine Notlar ve Bir Tarama Tekniği, GİDB Dergi, Sayı: 1
- KÜRKÇÜOĞLU, S.: 2017 **Şanlıurfa Sıra Gecesi Geleneği ve Türküleri**, Şanlıurfa: Kurtuluş Matbaası.
- KÜRKÇÜOĞLU, M.F.: 2018 **Çapıt Top**, Şanlıurfa: Kastaş Yayınevi.
- KÜRKÇÜOĞLU, S.: 2017 **Şanlıurfa'dan Yansımalar**, Şanlıurfa: Kurtuluş Matbaası.
- KÜRKÇÜOĞLU, S.: 2017 **Şanlıurfa Kültür ve Turizm Varlıkları**, Şanlıurfa: Kurtuluş Matbaası.

- KÜRKÇÜOĞLU, C.: 2013 **Şanlıurfa İli Camileri**, Ankara: Uzerler Matbaacılık.
- MATTELARD, A.: 2016 İletişim Kuramları Tarihi, İstanbul: İletişim Yayıncılık
- MATTELARD, A. : 2005 İletişimin Dünyasallaşması, İstanbul: İletişim Yayıncılık
- MORLEY, D., ROBİNS, K.: 2011 **Kimlik Mekanları: Küresel Medya, Elektronik Ortamlar ve Kültürel Sınırlar**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- MUTLU, E. : 2005 Globalleşme, Popüler Kültür ve Medya İstanbul: Ütopya Yayınevi
- MUTLU, E. : 2005 Kitle İletişim Kuramları Der: Erol Mutlu İstanbul :Ütopya Yayınevi
- NEUMAN, L., W. : 2006 Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Yayın Odası, Ankara
- ORAN, B.: 2009 **Küreselleşme Ve Azınlıklar**, Ankara: İmaj Yayınevi.
- ORTAYLI, İ: 2000 **Osmanlı Toplumunda Aile**, İstanbul: Pan Yayıncılık.
- OYMAK, M.: 1996 **Hz.İbrahim Halilullah ve Şanlıurfa**, Şanlıurfa: Elif Matbaası.
- ÖCAL, M., GÜLER, S., MIZRAK, R.: 2001 **Şanlıurfa Kültürü Sözlüğü**, Şanlıurfa: Şurkav Yayınları.
- ÖCAL, M.H.: 1997 **Özellikleri ve Güzellikleriyle Çiğköftemiz**, Şanlıurfa: Özlem Kitabevi.
- ÖNCÜ, AYŞE, WEYLAND, PETRA,: 2005 **Mekan, Kültür, İktidar; Küreselleşen Kentlerde Yeni Kimlikler**, İstanbul: İletişim Yayınları.

- ÖRS,İ.: 1984 **Türk Basımında Cumhuriyetin 60 Yılı**, İstanbul: Karacan Yayınları.
- ÖZÇELİK, S.: 1997 **Şanlıurfa Merkez Ağzı**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ÖZDEM, F.: 2002 **Uygurliklar Kapısı Şanlıurfa**, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Der: TOPÇUOĞLU, ABDULLAH, AKKAY, YASİN: 1996 **Postmodernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm**, İstanbul: Vadi Yayınları.
- Der: KİNG, ANTHONY D.: 1998 **Kültür, küreselleşme ve dünya sistemi**, İstanbul: Bilim ve Sanat Yayınları.
- PEKDEMİR, N.: 2018 **Sulara Gömülü Bir Tarih Tanığı Halfeti**, Şanlıurfa: Kurtuluş Matbaası.
- PULTAR, G., ERMAN, T.: 2005 **Türkiye Kültürleri**, Ankara: Başkent Grafik.
- RİGEL, NURDOĞAN: 1991 **Elektronik Rönesans Uydu Yayın ve Kablolı TV Teknolojisiyle İzlenen Körfez Savaşı**, İstanbul: Der Yayınları.
- RİTZER, G.: 1998 **Toplumun McDonaldlaştırılması**, (Kaya, Ş. çev) İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- RİTZER, G.: 2011 **Globalization: The Essentials**, Oxford: Wiley Blackwel.
- ROBERTSON, R.: 1999 **Küreselleşme Toplum Kuramı Ve Küresel Kültür**, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- SARAÇ, M. A.: 2019 **Urfaca Urfalıca**, İstanbul: Miran Matbaacılık.
- SEGAL, J. B.: 2002 **Edessa Kutsal Şehir**, İstanbul: İletişim Yayınları.

- SİMMELE, G.: 2008 **Modern Kültürde Çatışma**, (T. Bora, N. Kalaycı çev.) İstanbul: İletişim Yayınları
- STANDAGE, T.: 2018 **İnsanlığın Yeme Tarihi**, İstanbul: Maya Kitap.
- SWINGWOOD, A.: 1996 **Kitle Kültürü Efsanesi**. (A. Kansu çev.). İstanbul: Bilim ve Sanat.
- TİMİŞİ, N. : 2003 **Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi** Ankara: Dost Yayınevi
- TOMLINSON, J.: 2013 **Küreselleşme ve Kültür**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- TOPÇUOĞLU, A.,
TUTAL CHEVIRON, NİLGÜN: 2013 **Televizyon ve İçimizdeki Şiddet**, İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- UYGUR, N.: 2003 **Kültür Kuramı**, İstanbul: YKY.
- UYGUÇ, ÜNAL, GENÇ, ALİ: 1998 **Radio Televizyon Haberciliği**, İstanbul: Avcıol Yayınevi.
- UYSAL, V.: 2006 **Türkiye'de Dindarlık ve Kadın**, İstanbul: Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları.
- ÜNER, M.E.: 2009 **Osmanlı'dan Cumhuriyete Şanlıurfa Tarihi**, Ankara: Atalay Matbaacılık.
- ÜNER, M.E.: 2017 **Şanlıurfa Gümrük Defterleri**, Şanlıurfa: Kurtuluş Matbaası.
- ÜNLÜER, A. Oğuz: 2005 **Ekranın Öte Yüzü**, Konya: Tablet Kitabevi
- ÜZÜMCÜ, Ş.: 2016: **Şanlıurfa Halk Oyunları**, Ankara: Eyyübiye Belediyesi Kültür Yayınları.
- WYCHERLEY, R.E.: 1986 **Antik Çağda Kentler Nasıl Kuruldu**, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.
- WILLIAMS, R.: 1962: **Communications, Harmondsworth: Penguin Special**.

- WILLIAMS, R.: 1989 **İkibine Doğru**, Çev: Esen Tarım, İstanbul: Ayrıntı.
- WILLIAMS, R.: 1990 **Marksizm ve Edebiyat**, Çev: Esen Tarım, İstanbul: Adam
- WILLIAMS, R.: 1993: **Kültür**, Çev: Suavi Aydın, Ankara:İmge
- WILLIAMS, R.: 2003**Televizyon, Teknoloji Ve Kültürel Biçim**, Çev: Ahmet Ulvi Türkbağ, Ankara: Dost.
- YAYLAGÜL,L.: 2006 **Kitle İletişim Kuramları**, Ankara: Dipnot Yayınları.
- YENGİN,H.: 1994 **Ekranın Büyüsü**, İstanbul: Der Yayınları.
- YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H.: 2003 Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Seçkin Yayınları, Ankara
- YILMAZ, A.M.: 2011 **Şanlıurfa Sıra Geceleri**, Ankara: Ofset Yayıncılık.
- YOUSİF,E.İ.: 2011 **Mezopotamya'nın Yıldız Şehirleri**, İstanbul: Berdan Matbaası.
- YÜZGEN, F.: 2013 **Besteleriyle Abdullah Balak**, Şanlıurfa: Navi Medya.

Makaleler

- ABUZAR, C.: 2011 **Şanlıurfa'da Dinin Sosyal Hayattaki Yeri ve Önemi**, Şanlıurfa'da Dini Hayat, Ankara: Şanlıurfa İl Müftülüğü Yayınları., s.243-249

- ALANKUŞ, S.: 2005 **Demokratik Bir Medya Ortamı İçinyerel/sivil medya ve imkanlar**, Medya Ve Toplum, İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.S:81-91
- AKALIN, E.: 2004 **Geleneksel Urfa Evlerinde Mekansal Anlayış Değişimi**, Yayınlanmamış Makale
- BECK, U.: 2006 **Küreselleşme Nedir?** 215-227, Küreselleşme Okumaları, Ed:Kudret Bülbül Ankara:Kadim Yayınları
- DAĞTAŞ, B.: 1999 **İngiliz Kültürel Çalışmalarında İdeoloji**, Kurgu Dergisi, Sayı: 16
- FRIEDMAN, J.: 1999 **Küresel Sistem, Küreselleşme ve Modernliğin Parametreleri**, Postmodernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm, Ed. A. Topçuoğlu, Y. Aktay, Ankara: Vadi Yayınları, s.82-115
- GENCEL BEK, M.: 2005 **Yerel Politika ve Yerel Medya**, Medya Ve Toplum, IPS İletişim Vakfı Yayınları: İstanbul s: 99-133
- GIDDENS, A.: 2006 **Modernitenin Küreselleşmesi** Küreselleşme Okumaları, Ed:Kudret Bülbül Ankara:Kadim Yayınları, s: 203-215
- GOKLANY,I. : 2006 **Beşeri Refahın Küreselleşmesi** Küreselleşme Okumaları, Ed:Kudret Bülbül Ankara:Kadim Yayınları, s:87-127
- HALL, S.: 1999 **“Encoding, Decoding”, The Cultural Studies Reader, Ed: Simon During**, (İçinde) London&New York: Routledge

- HEPKON, Z.: 2006 **İletişim Bilimleri ve Kültürel Çalışmalar: Bir Disiplinin Sınırları Sorularımızın Sınırlarını Kapsayabilecek Mi?**. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 5 Sayı: 9
- HELD, D., MCGREW, A., GOLDBLATT, D., PERRATON, J. 2006 **Küresel Dönüşümler, Siyaset, Ekonomi ve Kültür, Küreselleşme Okumaları** Ed:Kudret Bülbül Ankara:Kadim Yayınları, s: 161-193
- HIRST P., THOMPSON G., 2006 **Küreselleşme- Gerekli Bir Mit Mi?**, Ankara Küreselleşme Okumaları Ed.Kudret Bülbül Ankara:Kadim Yayınları, s:25-43,
- KEJANLIOĞLU B. : 2001 **Medya Toplum İlişkisi ve Küresellşemenin Yerel Medyaya Sunduğu Olanaklar**, Medya ve Toplum, IPS İletişim Vakfı Yayınları: İstanbul S.65-81
- KURTOĞLU, M.: 2004 **Şanlıurfa Efsaneleri**, Şanlıurfa: Seyir Dergisi Yayınları.
- MODELSKI, G.: 2006 **Küreselleşme** 193-203 Küreselleşme Okumaları Ed.Kudret Bülbül Ankara:Kadim Yayınları
- OHMAE, K.: 2006 **Ulus- Devletin Sonu** Küreselleşme Okumaları, Ed.Kudret Bülbül Ankara:Kadim Yayınları, s: 265-287
- ROBERTSON, R.: 1999 **Glokalleşme: Zaman-Mekan ve Homojenlik-Heterojenlik**, Postmodernizm ve İslam, Küreselleşme ve Oryantalizm, Ed. A. Topçuoğlu, Y. Aktay, Ankara: Vadi Yayınları, s:115-143

- RODRİK D.: 2006 **Küreselleşme Sınırı Aştı mı?**
Küreselleşme Okumaları Ed.Kudret Bülbül
Ankara:Kadim Yayınları, s: 25-43
- SASSEN, S.: 2005 The Brown Journal Of The World
Affairs Wolume 11 Issue 2 (Çevrimiçi)
<http://www.saskiasassen.com/pdfs/publications/the-global-city-brown.pdf>,
- SEVİM, HÜSEYİN: 2006 “**Uluslararası İlişkilerde
Küreselleşme Olgusu ve Ulus-Devlet
Kavramını Yeniden Düşünmek**”,
Uluslararası İlişkiler, Cilt 3, Sayı 9 Bahar (9),
s. 89-124.
- TİMİŞİ, N.: 2003 **Küresel İletişim Ortamı ve Yerel Radyolar**,
Radyo ve Radyoculuk Der: S. Alankuş, IPS
İletişim Vakfı Yayınları: İstanbul s. 25-55
- TİMİŞİ, N: 2003 **Anadilde Yayın: Avrupa Birliği ve Türkiye**,
Avrupa Birliği ve Türkiye'de İletişim
Politikaları Der: M. G. Bek, Ümit Yayıncılık:
Ankara s: 97- 135
- TÜRKİYE YAZARLAR
BİRLİĞİ: 2015 **3. Milletlerarası Şehir Tarihi
Yazarlar Kongresi**, Ankara: Türkiye
Yazarlar Birliği Yayınları.
- WALLERSTEİN, I. 2006 **Kalkınmacılık ve Küreselleşmeden
Sonrası Ne?**, Küreselleşme Okumaları
Ed.Kudret Bülbül Ankara:Kadim Yayınları,
s: 57-87,

İNTERNET

ARTUN, E., Halk Edebiyatına Giriş

<http://turkoloji.cu.edu.tr/ALK%20EDEBIYATI/2.php> Alıntılanma: 05.09.2018

A. BALAK Röportaj

http://www.urfahizmet.com/yazarlar/kose_yazilari/eburu_okutan_akalinla/2173

ACAR, N., CANER E. (2008), Görüşme Teknikleri, Haliç Üniversitesi,

https://www.academia.edu/26850804/Görüşme_Teknikleri_-_Interview_Techniques

<https://www.rtuk.gov.tr/mevzuat-3725>

http://turkoloji.cu.edu.tr/pdf/ali_gocer_dil_kultur_iliskisi.pdf

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.Asp?MevzuatKod=1.5.2954&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=2954>

TÜRNÜKLÜ, A. (2000), Eğitim Araştırmalarında Etkin Olarak Kullanılabilecek Nitel Bir Araştırma Yöntemi: Görüşme,

<https://dergipark.org.tr/download/article-file/108517>, Güz

Işık N. Kılıçaslan A., Güldemir O., Önay Derin D., Barı N. "İlgın Mutfak

Kültürü", <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/1356>

Alıntılanma Tarihi 08.09.2018

SATIR, Ö. İnsan, Kültür ve Müzik

<http://web.hitit.edu.tr/dosyalar/duyurular/omercansatir@hititedutr061020180P7A9K0M.pdf> Alıntılanma Tarihi 12.09.2018

TEZLER

AKKOYUNLU, Z.: 1988 Geleneksel Urfa Evlerinin Mimari Özellikleri Gazi Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi Ankara

BOZKURT, Ö.: 2012 **Hakkarili İzleyicilerin Televizyon İzleme Tercihleri Doğumları ve TRT 6 Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Linas Tezi Elazığ**

SAHİL, A. : 2009 **Şanlıurfa'da Halk Müziği ve Tasavvuf Müziğinin Etkileşimi** İstanbul: Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

TURAN G.: 2009 Yeni İşlev Verilen Geleneksel Urfa Evlerinde Koruma Sorunları Dicle Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi Diyarbakır

GÖRÜŞMELER

A. Saraç, Kişisel Görüşme; 08.09.2018

A.Akbıyık, Kişisel Görüşme, 09.09.2018

B. Peker, Kişisel Görüşme, 11.09.2018

C. Kürkçüoğlu, Kişisel Görüşme, 03.04.2018

F. Kürkçüoğlu, Kişisel Görüşme, 08.09. 2018

H. Hayırlı, Kişisel Görüşme, 02.08.2018

İ.Özçınar, Kişisel Görüşme, 09.10. 2018

İ. Polat, Kişisel Görüşme, 09.10.2018

İ.Toru, Kişisel Görüşme, 09. 10.2018

K. Kınacı, Kişisel Görüşme, 05.02.2018

K. Süt, Kişisel Görüşme, 10.11.2018

M. Akalın, Kişisel Görüşme, 06.08.2018

M.A. Savaş, Kişisel Görüşme, 06.08.2018

M. Kurdoğlu, Kişisel Görüşme, 17.05.2018

N. Bucak, Kişisel Görüşme, 02.04. 2014

Ö.N.Kapaklı, Kişisel Görüşme, 05. 04. 2018

S. Güler, Kişisel Görüşme, 05.09.2018

Ş. Kuloğlu Yüksel, Kişisel Görüşme, 18.09. 2018

EKLER

EK 1: Detaylı Program Analizleri

Edessa TV

Edessa TV ekranlarında 11.03.2019 ile 17.03. 2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Santra, Şanlıurfa Meclisi, Mehmet Tataş ile Bir İki Kelam Rıdvan Ortakaya İle Tarafsız Oturum, Murat Akaltun ile Yüzde Yüz Spor, Ömer Ağ ile Panaroma ve Amatörce isimli yedi programın analizi yapılmıştır.

Santra

Yayın saati/Tarih: 20:30 - 22:30/11.03.2019

Türü : Spor

Yapım: Edessa Tv bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konusu: Şanlıurfa'nın profesyonel liglerde mücadele eden takımlarının ligde o hafta gösterdikleri performanslar, maçlarda yaşanan olaylar, takımlardan haberler ve hakemlerin performansları değerlendiriliyor.

Mekan Tasarımı: Geniş V harfi biçiminde bir masanın arkasında oturan 3 kişinin bulunduğu programda, bir sunucu, 2 konuk yer almaktadır. Arka fonda bir LCD ekran TV ve dört adet fotoğraf bulunmaktadır. LCD ekranda ağırlıklı olarak Urfaspor maçlarından enstantaneler olmak üzere futbola dair görüntüler geçmekte, fotoğraflarda ise yine futbola dair çeşitli fotoğraflar yer almaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda Şanlıurfa mutfak kültürü ile ilişkilendirilebilecek bir veri bulunmamaktadır.

Müzik: Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır. Jenerikte yerel bir unsur bulunmamaktadır.

Ağız ve Edebiyat: Moderatör ve konuklar İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağız'ının fonetik yapısı nedeni standart bir İstanbul Türkçesi ile konuşamamaktadır. Programda sunucu ve konukların şakalaşmalar sırasında Şanlıurfa Ağızı ile konuştuğu dikkat çekmektedir. İzleyiciler programa facebook/santraedessatv adlı sosyal medya platformuna yollanan mesajlar aracılığıyla ulaşabilmektedir. Program sırasında gelen mesajlar okunmaktadır. İzleyiciler mesajlarda moderatöre "abi" şeklinde hitap etmekte sunucunun da izleyicilere verdiği yanıtlarda yakınlık göstermekte, Şanlıurfa Ağızı ile konuşmaktadır.

Gelenek, Görenek ve Din: Şanlıurfa'nın profesyonel futbol takımları hakkında konuşulan programda takımlar oyuncular ve yöneticilere yönelik "Bizim takımımız" "karşı takım" "oyuncularımız" "bizimkiler" şeklinde sahiplenici ifadeler kullanılmaktadır. Urfaspor'a çıkarlar doğrultusunda yaklaşılmasının eleştirildiği programda takıma sevgiyle yaklaşılması gerektiği savunulmaktadır. Program konukları moderatöre bir saygı ve hürmet göstergesi olan "Abi" şeklinde hitap etmektedir. Urfaspor'un Şanlıurfa'yı temsil ettiğini düşünen katılımcılar bu nedenle takımın layıkıyla yönetilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Program içeriğinde yer alan konuşmalarda "İnşallah", "Allah takımımıza yardım etsin" "Allahın izniyle" şeklinde inanç temelli dilek ve temennilere çok sık rastlanmaktadır.

Şanlıurfa Meclisi

Yayın saati/Tarih: 20:30 - 22:30/12.03.2019

Türü : Güncel, Açık oturum

Yapım: Edessa TV bünyesinde hazırlanan yerli yapım.

Konu: Programda konukların katılımıyla Şanlıurfa'nın ve ülkenin gündemine dair güncel konular değerlendiriliyor. Yayın hayatına yeni başlamış programda Şanlıurfa'nın sorunlarının konuşulması ve çözüm aranmaktadır.

Mekan Tasarımı: Geniş V harfi biçiminde bir masanın arkasında programın birisi program moderatörü olmak üzere 4 daimi katılımcısı bulunmaktadır. Arka fonda bir LCD ekran TV ve dört adet fotoğraf bulunmaktadır. LCD ekranda TBMM'ye, siyasilere dair görüntüler geçmekte, fotoğraflarda ise 2 adet Balıkgöl fotoğrafı, Takım Elbise fotoğrafı ve mavi bir küre fotoğrafı yer almaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda mutfak kültürü ile ilişkili bir veriye rastlanmamıştır.

Müzik: Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır. Jenerikte yerel bir unsur bulunmamaktadır.

Ağız ve Edebiyat: Programda moderatörün kusursuza yakın bir İstanbul Türkçesi ile konuştuğu, konukların ise Şanlıurfa Ağzı'nın fonetik yapısı nedeni ile standart bir İstanbul Türkçesi ile konuşmadıkları görülmektedir.

Gelenek, Görenek ve Din: Programın yerel siyasetin sorunları konuşulmakta Şanlıurfa ve Urfalılığın önemi vurgulanmaktadır. Moderatör programın daimi konuklarını amacı Şanlıurfa'ya hizmet etmek olan şehrin evlatları şeklinde tanıtmaktadır. Moderatör daimi katılımcılarla kurduğu diyaloglarda mesafeli bir dil kullanmakta "sayın" ve "bey" şeklinde hitap etmektedir.

Giyim- Kuşam: Moderatör ve konuklar programa takım elbise ile katılmıştır.

Mehmet Tataş ile Bir İki Kelam

Yayın saati/tarihi: 20:30 - 21:30/13.03.2019

Türü : Güncel, Açık oturum

Yapım: Edessa TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu: Şanlıurfa'nın ve ülkenin gündemine dair güncel konular konuşulmaktadır.

Mekan Tasarımı: Geniş V harfi biçiminde bir masanın arkasında oturan 4 kişinin bulunduğu programda, bir sunucu, 3 de konuk yer almaktadır. Arka fonda bir LCD ekran TV ve dört adet fotoğraf bulunmaktadır. LCD ekranda programın jeneriği geçmekte, fotoğraflarda ise 2 adet Balıklıgöl Fotoğrafı, Satranç Hamlesi fotoğrafı ve mavi bir küre fotoğrafı yer almaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda Şanlıurfa mutfak kültürü ile ilişkili bir veriye rastlanmamıştır.

Müzik: Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır. Jenerikte yerel bir unsur bulunmamaktadır.

Ağız-Edebiyat: Hem moderatör hem de konuklar İstanbul Türkçesi ile konuşmaktadır.

Gelenek- Görenek, Din: Şanlıurfa'da mülteciler için kurulan hukuk kliniği hakkında bilgi verilen programda Şanlıurfa'nın misafirperverliğinden bahsedilmiştir. Bunun dışında programda gelenek göreneklere dair bir veriye rastlanmamıştır.

Giyim-Kuşam: Moderatör, kadın ve erkek konuklar takım elbiselerle programa katılmaktadır.

Rıdvan Ortakaya ile Tarafsız Oturum

Yayın saati/Tarih: 21:30 - 23:00/13.03.2019

Türü : Güncel, Sohbet

Yapım: Edessa TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu : Konukların katılımıyla Şanlıurfa'nın ve ülkenin gündemine dair güncel konular değerlendirilmektedir.

Mekan Tasarımı: Geniş V harfi biçiminde bir masanın arkasında oturan 2 kişinin bulunduğu programda, bir sunucu, 1 de konuk yer almaktadır. Arka fonda bir LCD ekran TV ve dört adet fotoğraf bulunmaktadır. LCD ekranda TBMM'ye dair görüntüler geçmekte, fotoğraflarda ise 2 adet Balıkgöl fotoğrafı, takım elbise fotoğrafı ve mavi bir küre fotoğrafı yer almaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda Şanlıurfa mutfak kültürü ile ilgili bir veriye rastlanmamıştır.

Müzik: Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır. Jenerikte yerel bir unsur bulunmamaktadır.

Ağız- Edebiyat: Moderatör ve bir STK Başkanı olan konuk İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetik yapısı nedeni ile standart bir İstanbul Türkçesi ile konuşamamaktadır. Programa katılan konuğun espiyi yaparken ve Şanlıurfa'ya yönelik duygularını anlatırken Şanlıurfa Ağzı'yla konuştuğu görülmektedir. Konuklar konuşmalar sırasında kurduğu cümlelerin bir kısmında Şanlıurfa Ağzı'nı ve İstanbul Türkçesi'ni bir arada kullanmaktadır. Konuğun Şanlıurfa'daki zanaat dallarını överken "*Bazan İstanbul'a gidiyoruz, yurt dışına gidiyoruz ama Şanlıurfa'da yapılan tıraşı berberliği hiçbir yerde bulamazsan*" şeklinde yarısı Şanlıurfa Ağzı yarısı İstanbul Türkçesi'nden oluşan bir cümle kurduğu görülmektedir. Şanlıurfa'ya

yönelik sahiplenici konuşmalarında da Şanlıurfa Ağzı'nı tercih eden konuğun turizmin şehrin ekonomisine katkısı hakkında yaptığı durum değerlendirmesinde *"Her gelene bir kilo isot satarmıyıl, satarıl. Artı bir çarşıya gelen bir turiste en az yüz liraya eşarp satmamız lazım....Çarşımız güzel....marangozumuz... bazarımız.... manifuracımız var, ben kapalı çarşıya benzetiyorum. Her şeyimiz var ama biz bunu turizme yayamıyoruz"* şeklindeki ifadelerde İstanbul Türkçesi'nden Şanlıurfa Ağzı'na ani geçişler yaptığı görülmektedir.

Gelenek, Görenek, Din: Programın konusu Şanlıurfa'nın ekonomik sorunlarıdır. Bir Sivil Toplum Kuruluşu Başkanı olan katılımcı kendi alanında çözüm önerilerini paylaşmaktadır. Urfalı olan konuğun konuşmaları esnasında Şanlıurfa'ya hitaben "şehrimiz" "memleketimiz" şeklinde sahiplenici bir dil kullandığı görülmektedir. Konuk kişi program boyunca çözüm geliştirmek için Urfalı'nın Urfalı'ya destek olması gerektiğini *"Bir birimizi askerde gurbette sevmeyelim Şanlıurfa'da sevelim"* şeklinde ifade etmektedir. Konuk kişinin "Urfalı çok zekidir" şeklinde cümleler kurarak Urfalılığı övdüğü görülmektedir. Program konuğu ekonomik sorunların çözümü konusunda Urfalıları birliğe davet ettiği konuşmasında *"Biz bir tarım şehriyiz, Mezopotamya'yız, ekonomimiz, şehrimiz, insanımız, gencimizle peygamberler şehriyiz. Biz Halil İbrahim Peygamberin soyundan geliyoruz. Manevi havamız, gücümüz, görüntümüz, konuşmamız cesaretimizle, önemliyiz. Görüşlerimiz farklı da olsa sorunların çözümü noktasında tek yürek olmalıyız"* şeklinde şehir kimliğini yüceltici cümleler kurmaktadır. Programın kapanışında konuğun dilek ve temennilerini *"Allah İnşallah aydınlık günlere çıkarsın memleketimizi"* şeklinde dini duygular ile ifade etmektedir. Program boyunca "inşallah" ve "hamdolsun" gibi dini unsurlar içeren sözcüklere sıkça rastlanmaktadır.

Murat Akaltun ile Yüzde Yüz Spor

Yayın saati/ tarihi: 20:30 - 22:00/14.03.2019

Türü : Spor

Yapım : Edessa TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu: Başta Karaköprü Belediyespor olmak üzere Şanlıurfa'da mücadele eden tüm takımların ligde o hafta gösterdiği performans, maçlarda yaşanan olaylar ve takımların form durumları tartışılmaktadır.

Mekan Tasarımı: Geniş V harfi biçiminde bir masanın arkasında oturan bir sunucu, 2 konuk 3 kişi yer almaktadır. Arka fonda bir LCD ekran TV ve dört adet fotoğraf bulunmaktadır. LCD ekranda futbola dair görüntüler geçmekte, fotoğraflarda ise yine futbola dair çeşitli fotoğraflar yer almaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda Şanlıurfa mutfak kültürüne ilişkin bir veriye rastlanmamıştır.

Müzik: Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır. Jenerikte yerel bir unsur bulunmamaktadır.

Ağız- Edebiyat: Moderatörün ve konuklar İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağız'nın fonetik yapısı nedeni ile bozuk bir İstanbul Türkçesi ile konuşmaktadır. Program içeriğinde zaman zaman farkında olunmadan Şanlıurfa Ağız'na ait kelimelere yer verilmektedir.

Gelenek, Görenek, Din: Programda Şanlıurfa'da mücadele eden takımların durumları tartışılmaktadır. Urfaspor'un başarısı üzerine yapılan tartışmada takımın başarısının şehrin turizm potansiyelini arttırması anlamında önemine dikkat çekilmektedir. Program içeriğinde yer alan diyaloglarda şehir, takım ve takım oyuncularını için "Urfamız" "Urfamızın prestiji" "Urfasporumuz" "gençlerimiz" "oyuncularımız" şeklinde sahiplenici ifadeler kullanılmaktadır.

Program boyunca Urfalılık, birlik, beraberlik vurgusu yapılmaktadır. Program içeriğinde yapılan konuşmalarda 'inşallah' temennisi sık sık yer almaktadır.

Ömer Ağ ile Panaroma

Yayın saati/Tarih: 20:30 - 21:30/ 15.03.2019

Türü : Güncel, Sohbet

Yapım: Edessa TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu : Konukların katılımıyla Şanlıurfa'nın ve ülkenin gündemine dair güncel konular değerlendiriliyor.

Mekan Tasarımı: Geniş V harfi biçiminde bir masanın arkasında oturan bir sunucu, bir konuk yer almaktadır. Arka fonda bir LCD ekran TV ve dört adet fotoğraf bulunmaktadır. LCD ekranda TBMM'ye, siyasilere dair görüntüler geçmekte, fotoğraflarda ise Dünya, Satranç Hamlesi, Takım Elbise fotoğrafları yer almaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda Şanlıurfa mutfak kültürü ile ilgili bir veriye rastlanmamıştır.

Müzik: Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır. Jenerikte yerel bir unsur bulunmamaktadır.

Ağız- Edebiyat: Programın Urfalı olan moderatörü İstanbul Türkçesi ile konuşmaktadır. Şanlıurfa'nın Harran ilçesinden Arap etnik kimliğine sahip konuşun İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalıştığı ancak Arapça fonetik yapısının konuşmalarına yansıdığı görülmektedir. Programda Şanlıurfa Ağız ile konuşulmamaktadır.

Gelenek, Görenek ve Din: Programda yerel siyaset tartışılmaktadır. Bu nedenle Şanlıurfa'nın daha iyi bir noktaya gelmesi için birlik beraberliğin önemi

vurgulanmaktadır. Program içeriğinde yer alan konuşmalarda "inşallah", "hamdolsun", "Allah'tan başka kimseden korkumuz yok" gibi dini unsurlar içeren sözcükler oldukça sık kullanılmaktadır.

Amatörce

Yayın Tarih ve Saat: 20:30 - 22:30/ 17.03. 2019

Türü : Spor

Yapım: Edessa TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu : Şanlıurfa BAL Liginde (Bölgesel Amatör Lig) mücadele eden takımların ligde o hafta gösterdikleri performanslar, maçlarda yaşanan olaylar, takımlardan haberler ve hakemlerin performansları değerlendirilmektedir.

Mekan Tasarımı: Geniş V harfi biçiminde bir masanın arkasında oturan 3 kişinin bulunduğu programda, bir sunucu, 2'de BAL Ligi'nde mücadele eden takımların yöneticisi ya da teknik sorumlusu konuk olarak yer almaktadır. Arka fonda bir LCD ekran TV ve dört adet fotoğraf bulunmaktadır. LCD ekranda futbola dair görüntüler geçmekte, fotoğraflarda ise yine futbola dair çeşitli fotoğraflar yer almaktadır.

Mutfak: Programda Şanlıurfa mutfak kültürü ile ilgili bir veri elde edilememiştir.

Müzik: Programın sadece jeneriğinde yer alan müzikte yerel bir unsur bulunmamaktadır. Moderatör ve konuk programa günlük spor giysiler ile katılmıştır.

Ağız- Edebiyat: Programda moderatör İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağız'ının fonetik yapısı nedeni ile bozuk bir İstanbul Türkçesi ile konuşmaktadır. Programın başında İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışan konuk zaman ilerledikçe rahatlamakta ve Şanlıurfa Ağız ile konuşmaya

başlamaktadır. Kulüplerin yönetim biçiminin sorgulandığı programda konuk kişi tanıdık yöneticileri kırmaktan duyduğu endişeyi *"Biye kızmasınlar. Sonuçta bi taziyede bi yemekte bi özel günde bir araya geldiğimiz dostlarımız hepsi ama takımların yararı için eleştirmah zorundayıh"* şeklinde Şanlıurfa ağzı ile dile getirmektedir. Konuğun transfer sonucu takıma gelen işe yaramadığını düşündüğü futbolculara *takavit* benzetmesi yaptığı görülmektedir. *Takavit* kelimesi emekli anlamına gelip Arapça kökenli *tekaüt* kelimesinin Şanlıurfa ağzındaki karşılığıdır. İzleyiciler facebook/amatörce sosyal medya hesabına gönderilen mesajlar aracılığıyla programa katılmaktadır. Programa gelen izleyici mesajları Şanlıurfa Ağzı ile cevaplanmaktadır.

Gelenek, Görenek ve Din: Programda Şanlıurfa'da mücadele eden amatör takımların sorunları tartışılmaktadır. Başarıya giden yolda Urfalılık, hemşerilik, birlik-beraberlik ve kardeşliğin önemine vurgu yapılmaktadır. Maçlarda Şanlıurfa'da sporun gelişmesine destek vermiş kişilere vefa gösterilerek şeref tribününden özel bir yer ayrılması gerektiği savunulmaktadır. Her şeyin para olmadığı bazı değerlerimize sahip çıkılmasının önemli olduğu belirtilmektedir. Konuk kişi amatör kulüp başkanları, oyuncular ve takımlara hitaben "oyuncularımız", "Başkanımız", "bizim takımlarımız" şeklinde sahiplenilen bir üslup kullanılmaktadır. Program moderatörü kendisinden yaşça büyük olan konuğa "abi" diye konuk ise moderatöre "kardeş" şeklinde seslenmektedir. Programda Amatör Bal Ligi'nin maddi sorunları konuşulmakta sporcuların sadece para için çalışması "ayıptır kardeşim bize yakışmaz" diye eleştirilmektedir. İzleyici mesajları okunurken "değerli abimiz", "değerli kardeşimiz" gibi hitap biçimleri kullanılmaktadır. Program moderatörünün bir amatör kulüp ziyaretinde kulüp başkanı tarafından ağırlandığını, yemek ve çay ikramının yapıldığını övgüyle anlatması dikkat çekmektedir. Kulüplerin şehre gelen yabancı takımlara yaklaşımlarının şehrin misafirperverliğini göstermesi bakımından önemine değinilmekte, takımların Şanlıurfa'yı iyi temsil etmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Programda dilek ve temennilerde "inşallah" ifadesi oldukça çok kullanılmaktadır.

Güneydoğu TV

Telemarkaj

Yayın saati/Tarih: 20:30 - 23:00/ 18.03. 2019

Türü : Spor

Yapım Güneydoğu TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu : Şanlıurfa'nın profesyonel liglerde mücadele eden takımlarından Urfaspor'un ligde o hafta gösterdiği performans, maçta yaşanan olaylar, Urfaspor'dan haberler ve maçın hakeminin performansı değerlendirilmektedir.

Mekan Tasarımı: Program katılımcıları yarım daire şeklindeki bir masanın etrafında oturmakta arka fonda çeşitli spor dallarına ait fotoğraflar ve Urfaspor'un renkleri olan sarı-yeşil paneller bulunmaktadır.

Müzik: Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır. Jenerikte yerel bir unsur bulunmamaktadır.

Ağız- Edebiyat: Programda moderatörü İstanbul Türkçesi ile konuşmaktadır. Programa katılan iki daimi ve bir misafir konuk ise İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağız'nın fonetik yapısı nedeni ile standart bir İstanbul Türkçesi ile konuşamamaktadır. Programın başında süren bu çaba zaman ilerledikçe azalmaktadır. Sohbet derinleştikçe Şanlıurfa Ağız ile konuşmalar daha fazla yapılmaktadır. Kulüp Başkanı takımda yaşanan maddi sorunlara dair sıkıntısını *"Yav ben nerden düştüm bı duruma"* şeklinde Şanlıurfa Ağız'yla ifade etmektedir. Haksızlığa uğrayarak kaybettiklerini düşündüğü bir maç hakkında yaptığı yorumda ise *"Maç bitti, yenildih, yenildiğimize üzüldük"* diyerek İstanbul Türkçesi'yle başladığı cümleyi Şanlıurfa Ağız'yla bitirmektedir. Programda yapılan kapanış konuşmaları İstanbul Türkçesi ile yapılmaktadır.

Gelenek, Görenek, Din: Programda moderatör kendisinden yaşça büyük olan iki daimi konuğa yakınlık göstermekte "Abi" "Abim" diye hitap etmektedir. Moderatörün ilk sözü programın en yaşlı konuğuna verdiği görülmektedir. Programın konusu Urfaspor'un güncel durumu ve sorunlarıdır. Moderatör ve konuklar Urfalı'dır. Bu nedenle programda kentin takımı Urfaspor çok ciddi biçimde sahiplenmektedir. Urfalıların Türkiye'nin 3 büyük takımı olan Fenerbahçe, Galatasaray ve Beşiktaş'ı değil, Urfaspor'u desteklemesi gerektiğinin altı çizilmektedir. Programda Urfaspor'un sorunlarının çözülmesine yönelik sık sık birlik beraberlik çağrısı yapılmakta, inanç söylemlerinin ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle Urfaspor Kulüp Başkanı'nın paylaştığı takımın küme düştüğü günlerde futbolcular ve antrenörle yaptığı konuşmalarda dini motivasyonun yoğunluğu dikkat çekmektedir. Başkan'ın futbolcularla *"Biz Allah'tan hayırlısını istedik. Siz namusunuzla şerefinizle bugüne kadar geldiniz, takımı devam ettirdik. Biz Allah'ın izniyle takımı el ele tekrar lige çıkartacağız"* şeklindeki konuşması ve takım antrenörü ile *"Hocam sen inançlısın ben inançlıyım Allah'ın izniyle buradan beraber takımı lige taşıyacağız. Hoca inançlı bi adam, hırslı, çalışkan. Bismillah dedik ilk maça başladık bugünlere kadar geldik"* şeklindeki konuşması program boyunca karşılaşılan dini motivasyonun örneklerindendir. Konuşmalarda *"inşallah"* temennisi, *"Allah'ın izniyle"*, *"Salavat İmana bağlıdır, ne kadar imanınız varsa salavatı o kadar çok getirirsiniz"* gibi inanca dayalı temenniler sıkça yer almaktadır.

Tekin Tatar, Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet

Yayın saati/Tarih : 21:00 - 23:00/ 19.03. 2019- 24.03.2019 (Tekrar)

Türü : Müzik

Yapım: Güneydoğu TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu: Şanlıurfa'nın geleneksel şarkı ve türkülerine yer verilen bir müzik programıdır.

Mekan Tasarımı: Programda sunucu ve konuklar için bir tekli bir ikili koltuk ve ortalarında bir sehpa yer almaktadır. Müzik ekibinin hemen önünde yere serili bir kilimin üzerinde çiğköfte yoğrulmaktadır.

Mutfak Kültürü: Canlı yayınlanan program esnasında yer sofrasında çiğköfte yoğrulmaktadır. Aynı sofrada Şanlıurfa'da "Kadayıf" denen bir tür künefe yer almaktadır. Program sunucusu çiğ köfte yoğuran kişiye "Aman ha isotunu az koymiyasan" diye şakalar yapmakta köftede isotun önemine dikkat çekmektedir.

Müzik: Program boyunca bir kaç istisna hariç Şanlıurfa türküleri çalınmaktadır.

Ağız- Edebiyat: Sunucu ve konuklar Şanlıurfa Ağız ile konuşmaktadır. Program içerisinde Mahalle anlamına gelen "*Mehle*", kalabalık anlamına gelen "*Şennik*" gibi Şanlıurfa Ağız'ndan sözcüklere rastlanmaktadır.

Gelenek, Görenek, Din: Program sunucusunun kendisi de müzisyen olup türküler söyleyen sunucu dışında üç konuk sanatçı katılmaktadır. Programın açılışında sunucu konukları "Vay siz hoşgeldiz, şeref verdiz, değerli abelerim" şeklinde samimi bir dille karşılamakta kendisinden yaşça büyük müzisyenlere usta anlamına gelen "benim pirim" diye hitap etmektedir. Programda küçüklerin büyüklere göstermiş olduğu saygıdan, giyilen geleneksel folklor giysilerine kadar bir çok yerel kültürel öğeye rastlanmaktadır. Programda Şanlıurfa Müziğine önemli katkıları olan rahmetli Abdullah Balak anılmakta onun türküleri çalınıp söylenmektedir. Sunucu sık sık programa katılan müzisyenlerin ustalığına vurgu yapmakta "*Allah Sizleri Başımızdan Eksik etmesin*" gibi sözler sarf ederek verdiği değeri göstermektedir. Program boyunca kentin zengin müzik kültürüne methiyeler dizilmekte folklor ekibi çalınan müziklere yöresel oyunlarla eşlik etmektedir. Programa izleyici mesajları gelmekte sunucunun bu mesajlara oldukça samimi bir dille cevap verdiği

görülmektedir. Hem sunucu hem de konuklar eş, dost ve akrabalarına ekranlardan selamlar göndermektedir.

Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar

Yayın saati /Tarih : 21:00 - 23:00/20.03.2019

Türü : Müzik

Yapım: Güneydoğu TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu : Şanlıurfa'nın geleneksel türkülerine yer verilen bir müzik programdır.

Mekan Tasarımı: Programda sunucunun oturduğu bir tekli koltuk ile konuklar için ikili deri koltuklar bulunmaktadır.

Mutfak Kültürü: Stüdyoda müzik ekibinin tam önünde yerde serili bir kilimin üstünde Çiğköfte yoğrulmaktadır. Tam bu sırada konuk albümünde bulunan "Çiğköfte" adlı şarkısını seslendirmektedir.

Müzik: Program boyunca Şanlıurfa Türküleri çalınıp söylenmekte istisnai olarak farklı yörelerin türkülerine yer verilmektedir.

Ağız- Edebiyat: Sunucu ve konuk sanatçı ekranlara baktıklarında İstanbul Türkçesi ile konuşmakta, kendi aralarında ise Şanlıurfa Ağız'yla konuşmaktadır. Birbirlerine "Haci" "Babo" ve "Ağam" şeklinde hitap ederken "Biz bize hayran, biz bize kurban" gibi Şanlıurfa Ağız'ında olan deyimler kullanmaktadırlar.

Gelenek, Görenek, Din: Program açılışında, sunucu, büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öperek programa başlamaktadır. Sunucu programın sponsoruna teşekkür ederken "değerli kırvem, abem" şeklinde seslenmektedir. İzleyicilerin mesaj göndererek katılabildikleri programda

sunucunun tanıdıklarından gelen isteklere "başım üstüne", "emriy olur" gibi Şanlıurfa Ağzı'nda değer ve onay bildiren kelimelerle karşılık vermektedir. Sohbetler sırasında zaman zaman "Rebbim beni mahçup etmesin" , "Rebbim Nasip etti" , "İnşallah" gibi inanç temelli sözler sarf edilmektedir.

Kürsüden Mesajlar

Yayın saati/tarih: Perşembe / 20:30 - 22:30/ 21.03.2019

Türü : Dini

Yapım: Güneydoğu TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım

Konu : Programda İslam Fıkıhı yorumlanmaktadır.

Mekan Tasarımı: Karşılıklı oturan bir moderatör ve konuğun katıldığı program, arka fonda Kâbe'nin fotoğrafının yer aldığı bir stüdyoda çekilmektedir.

Müzik: Programda müzik yer almamaktadır.

Ağız- Edebiyat: Programda yer alan 2 kişi de İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzının fonetik yapısı nedeniyle standart bir İstanbul Türkçesi ile konuşamamaktadır.

Gelenek, Görenek, Din: Moderatör din konusunda uzman konuğa "Hocam" diye hitap etmekte mesafeli ve saygılı davranmaktadır. Program içeriğinin din olması nedeniyle Arapça sure ve ayetler okunmaktadır. Program içeriğinde genel dini bilgilere yer verilmektedir.

Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar

Yayın saati/ Tarih 21:00- 22:30/ 22.03. 2019

Türü: Sohbet

Yapım: Güneydoğu TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu : Şanlıurfa'da başarılı ve kariyer sahibi olmuş insanların yaşam öyküleri konu edilmektedir.

Mekan Tasarımı: Programın çekimleri bir stüdyo ortamında yapılmaktadır. Moderatör ve konunun arkasında renkli bir panel bulunmaktadır. Beyaz şık koltuklar ve ortada üstünde yapay çiçeklerin bulunduğu bir sehpa yer almaktadır.

Mutfak Kültürü: Konuk kişi 2018 yılında Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılan İstot Festivali'nde dernek olarak gerçekleştirdikleri 400 kadının aynı anda çiğköfte yoğurduğu "Leğenini al gel" etkinliğine benzer etkinliklerin artmasına yönelik arzusunu paylaşmaktadır.

Müzik: Programda sadece jenerikte müzik kullanılmakta bu müziğin yerel müzikle bir ilgisi bulunmamaktadır.

Ağız- Edebiyat: Programın tamamında İstanbul Türkçesi ile konuşulmaktadır.

Gelenek, Görenek, Din: Program konuğu kadın bir sivil toplum kuruluşu başkanıdır. Türkiye'de 2019 resmi olarak Göbeklitepe yılı ilan edilmiştir. Bir turizm geliştirme dernek başkanı olan konuk bu gelişmenin Şanlıurfa'nın turizm ekonomisine olası katkısı ve yapılması gerekenler hakkında konuşmaktadır. Turistlere yönelik konaklama sorununa değinen konuk geleneksel Şanlıurfa evlerinde yaşayanların evlerinde otel hizmeti vermelerinin çözüm olacağını düşünmektedir. Ancak sorun Urfalıların evine gelen misafirden nasıl para alırım, ayıptır diye düşünmesidir. Konuğa göre Urfalı'nın bu zihniyeti değiştirmesi gerekmektedir. Şanlıurfa'da turizmin gelişmesi için memleket severliğin önemi vurgulanmakta özellikle şehir dışında yaşayan siyasi ve ekonomik gücü iyi Urfalıları destek çağrısı yapılmaktadır.

Siyasetin S'Si

Yayın saati/Tarih: 20:30 - 22:30/23.03.2019

Türü : Güncel, Sohbet

Yapım: Güneydoğu TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu : Konukların katılımıyla Şanlıurfa'nın ve ülkenin gündemine dair güncel konular değerlendirilmektedir.

Mekan Tasarımı: Haftanın konuğu siyasi bir partinin kadın Belediye Başkan adaydır. Moderatör ve konuk yarım daire şeklinde bir masanın arkasında birbirlerine ve kameraya bakacak şekilde oturmaktadır. Arka fonda bir dünya resmi yer almaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda Şanlıurfa mutfak kültürü ile ilişkili bir veriye rastlanmamaktadır.

Müzik: Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır. Jenerikte yerel bir unsur bulunmamaktadır.

Ağız- Edebiyat: Urfalı olan moderatör ve konuk genellikle düzgün bir İstanbul Türkçesi ile konuşmaktadır. Program konuğu siyasi bir partinin belediye başkanı adaydır. Moderatör Urfalıların aday hakkında "çok düzgün Türkçe konuşuyor ne anlar Urfa'nın derdinden" şeklindeki düşüncelerini konuğa iletmektedir. Bunun üzerine İstanbul Türkçesi ile konuşan konuk hemşerilerinin bu konuda yanıldıklarını söyleyerek aniden Şanlıurfa Ağzı'yla konuşmaya başlamaktadır. Hatta konuk moderatöre isterse konuşmaya böyle devam edebileceklerini söylemekte ancak programın geri kalanında İstanbul Türkçesi'yle konuşmaktadır.

Gelenek, Görenek, Din: Siyasi bir parti belediye başkan adayı olan konuk programa kendini tanıtmaya amacı ile katılmıştır. Programın açılış konuşmasını yapan moderatör "Bir kadın adayın da olması seçimlere renk katacaktır" demektedir. Konuk ise moderatörün kadın bir siyasi adayı bu şekilde tanıtmaya sitem etmekte cümledeki "da" ekini yanlış bulduğunu ifade etmektedir. Buna karşılık moderatör yaptığı hatanın farkına varıp özür dilemektedir. Programın ilerleyen zamanlarında moderatörün konuşma izleyicilerden geldiğini söyleyerek ilettiği bir diğer eleştiri ise kadın bir adayın kırsala gidemeyeceği, çamura toprağa giremeyeceği ve zorluğa gelemeyeceği yönündedir. Konuk buna karşılık "Benim Anneannem Kürt, Babaannem Arap, Şanlıurfa'nın kendi halinde yerli bir ailesinde büyüdüm, evvel Allah her ortamda ayakta durmayı bilirim" diyerek cevap vermiş, şehrin kendine özgü değerlerine vurgu yapmaktadır.

Kanal Urfa

Kanal Urfa Televizyonlarında 04.03.2019-10.03.2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Spor Zirvesi, Seydi Vakkas ile Klay Show, Ergin Saz Grubu, Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset, Selim El Vafi ile Attabe, Ramazan Köse Show, Halil Tanyıldız Show olmak üzere 6 program izlenmiştir. Ergin Saz Grubu adlı program 09.03.2019 tarihinde tekrar yayınlanmıştır. Bu nedenle bir haftalık yayın kuşağında 6 programın analizi yapılmıştır.

Spor Zirvesi

Adı : Spor Zirvesi

Yayın saati/ Tarih: 20:30 - 22:30 /04.03.2019

Türü : Spor

Yapım: Kanal Şanlıurfa bünyesinde hazırlanan yerli yapım

Konu : Şanlıurfa'nın profesyonel liglerde mücadele eden takımlarından Urfaspor'un o hafta gösterdiği performans, maçta yaşanan olaylar, Urfaspor'dan haberler ve maçın hakeminin performansı değerlendirilmektedir.

Mekan Tasarımı: Program Kanal Urfa stüdyolarında çekilmekte bir moderatör ve üç konuk yarım daire şeklinde bir masanın etrafında oturmaktadır. Arka fonda Gap Stadyumu'nun bir fotoğrafı, Urfaspor taraftarının tıklım tıklım doldurduğu bir tribünden görüntü, Urfaspor'un 70'li yıllarda bir maç öncesi çekilmiş sahaya çıkan ilk 11'inin fotoğrafı ve 2016 - 2017 sezonunda mücadele ettiği TFF 1. Lig'de, karşılaşmış olduğu diğer kulüplerin logolarının bulunduğu bir paravan bulunmaktadır. Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda mutfak kültürü ile ilgili bir veriye rastlanmamıştır.

Müzik: Jenerik müziğinde yerel bir unsur bulunmamaktadır.

Ağız-Edebiyat: Program başında moderatör ve konuklar İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetik yapısı nedeni ile zorlanmaktadır. Zamanın ilerlemesiyle sohbet derinleşmekte samimi bir aile ortamına dönüşen programda Şanlıurfa Ağzı'nın kullanımı artmaktadır. Böyle bir anda program moderatörü Urfaspor'a destek çağrısı yapılan Urfalı şarkıcı Mahmut Tuncer'le Gümrükhanı'ndaki karşılaşmasını *"Geçenlerde Gümrükhan'da otururken Mahmut Tuncer Abemiz geldi. Gendisi bilindiği gibi espirili bir insandır. Etrafa bahıp "Kimse yoh mu bi kahve ikram edecah" dedi. Ben de "Gel abem hemen ne demah emriy olur" dedim. Beraber bi kahve içti"* şeklinde Şanlıurfa Ağzı ile paylaşmaktadır. Moderatörün bu samimi paylaşımları biter bitmez İstanbul Türkçesi ile konuşmaya devam ettiği görülmektedir. Moderatör izleyicilerden gelen mesajlara da Şanlıurfa Ağzıyla cevap vermektedir. Moderatör programın kapanış konuşmasını yaparken İstanbul Türkçesi kullanmaktadır.

Gelenek, Görenek, Din: Programda moderatör ve üç konuk bulunmaktadır. Katılımcılar arasında yaş farkı nedeniyle, daha genç katılımcıların, büyüklerine saygı gösterdiği gözlemlenmektedir. Programda ilk söz yaşça en büyük olan konuğa verilmektedir. Moderatör sözü konuklardan yaşça en büyük olan kişiye verirken "Ben ilk sözü büyüğümüz değerli abim ... vereceğim" demektedir. Urfaspor'un maddi sorunlarının çözülmesi programın tartışma konularından birisidir. Yüklü bir borç içinde olan takımın borçlarının kapanması hakkında yapılan konuşmalarda Urfalıların bu konuda birlik olması gerektiği dile getirilmektedir. Program konuklardan birisi borcun maddi durumu iyi bir Urfalı tarafından abilik yapılarak kapatılmasına dair düşüncesini paylaşmaktadır. Abilik vurgusunun sıkça yapıldığı programa izleyicilerden gelen mesajlardan bahsedilirken de rastlanmaktadır. Moderatör tanıdığı kişilerden gelen mesajları okurken "...abimizden mesaj gelmiş çok selamlar iletiyoruz" şeklinde ifadeler kullanmaktadır. Program bitiminde Urfaspor'un çektiği maddi sorunların bitmesi için dua edilmekte bu konudaki dilekler "İnşallah" "Allah'ın izniyle" şeklinde ifadelerle dile getirilmektedir.

Programda hem sunucu hem katılımcılar Urfalı'dır. Bu nedenle Urfaspor ve kentin diğer takımlarına dair başarı ve başarısızlıklar ifade edilirken oldukça duygusal ifadeler kullanılmaktadır. Katılımcılar takımın yenilgisine duydukları üzüntüyü "takımımız kaybettiğinde bizim şehrimiz kaybediyor" gibi cümlelerle ifade ederken yerel duyguların ön plana çıktığı görülmektedir. Programda geçen konuşmalarda Urfalı futbolculara yönelik konuşmalarda "Şanlıurfa'nın evladı" "Bizim çocuklarımız" şeklindeki ifadeler dikkat çekmektedir. Moderatör ve konuklar Urfaspor'a duyulan sevgiyi "Urfaspor sevdası" ve "Urfaspor sevdalısı" şeklinde ifade etmektedir. Programda Urfaspor'un yaşadığı maddi sorunların aşılması adına taraftara birlik, beraberlik, kardeşlik ve destek çağrısı yapılmaktadır.

Seydi Vakkas ile Klay Show

Yayın saati/Tarih: 20:30 - 22:30/05.03.2019

Türü : Müzik

Yapım: Kanal Urfa için bir yerel yapım şirketi tarafından hazırlanan yerel yapım

Konu : Program bir sunucu ve konuk sanatçının yer aldığı müzik eğlence programıdır.

Mekan Tasarımı: Çekimler Kanal Urfa stüdyolarında gerçekleşmiştir. Stüdyoda sunucu ve konuk için birer tekli koltuk yer almaktadır. Çekimler sırasında stüdyoda izleyici bulunmamaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda Şanlıurfa mutfak kültürü ile ilgili bir veriye rastlanmamıştır.

Müzik: Programda çoğunlukla Kürtçe şarkılar söylenmekle beraber Türkçe şarkılar seslendirilmektedir.

Ağız- Edebiyat: Program sunucusu ve konuk Adıyamanlı'dır. Bu nedenle Şanlıurfa Ağız ile konuşulmamaktadır.

Gelenek, Görenek, Din: Programın sponsoru bir Şanlıurfa firmasıdır. Program sunucusu Adıyaman Besnili'dir. Sunucu kanalda yapılan yayının Türkiye'nin ve dünyanın her yerine ulaşmasına duyduğu sevinci sıkça dile getirmektedir. Program konuğu olan müzisyen de Adıyamanlı'dır. Bu nedenle programda zaman zaman Adıyaman'ın sahiplenildiği "Adıyamanımız" "Besnimiz" şeklinde ifadeler kullanıldığı görülmektedir. Sunucu ve konuk İstanbul, Almanya, Antep, Birecik, Adıyaman gibi illerde olan tanıdıklarına isimleriyle selamlar göndermekte programın dünyanın her tarafında izlendiğine vurgu yapmaktadırlar. İzleyiciler programa mesaj yoluyla katılmaktadır. Ücretli olarak gönderilebilen mesajlar ekranın altından sürekli görünecek şekilde akmaktadır. Mesajların yoğunlukla Şanlıurfa ilçeleri ve Gaziantep, Nizip, Adıyaman gibi çevre il ve ilçelerden geldiği görülmektedir.

Ergin Saz Grubu

Yayın saati /tarih : 21:00 - 22:30/ 06.03. 2019 (09.03.2019 Tekrar)

Türü : Müzik

Yapım: Kanal Urfa bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu: Program Sıra Gecesi formatında bir müzik programıdır. Program boyunca Şanlıurfa türküleri, hoyrat ve manileri okunmaktadır.

Mekan Tasarımı: Kanal Urfa stüdyolarında yapılan çekimlerde sekiz kişilik bir Sıra Gecesi Ekibi tahtlarda yan yana sıralanmış şekilde oturmakta, arka fonda Şanlıurfa fotoğrafları bulunmaktadır. Arka fonda bulunan tek bir fotoğraf karesinin içinde, Harran'dan, Atatürk Barajı'ndan, Şanlıurfa Folklor Oyunlarından, Balıklıgöl'den bir kaç fotoğraf yer almaktadır. Stüdyonun zemini baştan başa kilimler ile kaplıdır.

Mutfak Kültürü: Program Sıra Gecesi formatında olmasına rağmen, alışlagelmiş şekilde stüdyoda çiğköfte yapılmamaktadır. Ancak sunucu müzik aralarında, izleyicilere Sıra Gecesi atmosferi yaratmak adına "Artık programın sonuna doğru geliyoruz. Ekran başındaki izleyicilerimiz çiğköftelerini yemiş, çaylarını içmiştir. Şimdi sıra tatlıda ama daha önce bir reklam arası. Kadayıfınızı söyleyin ama bizi bekleyin, reklamlardan sonra tatlıyı beraber yiyeceğiz" şeklinde konuşmaktadır.

Müzik: Programda Ergin Saz grubu tarafından Şanlıurfa'nın yerel türkü, gazel ve hoyratları icra edilmektedir.

Ağız- Edebiyat: Programda genellikle şarkılar söylenmekte müzik aralarında sadece sunucu kısa konuşmalar yapmaktadır. Solist genellikle İstanbul

Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağzı'nın fonetik yapısı nedeniyle standart bir İstanbul Türkçesi ile konuşamamaktadır.

Gelenek, Görenek, Din: Programda küçüklerin, büyüklere karşı göstermiş olduğu hürmetten, giyilen geleneksel folklor giysilerine kadar bir çok geleneksel, kültürel öğeye rastlanmaktadır. Program boyunca Şanlıurfa Müziğine emek veren vefat etmiş isimlere "Allah Rahmet Etsin", programa katılan saz ekibindeki duayenlere "Allah Sizleri Başımızdan Eksik etmesin", ülke için "Allah kimseye zeval vermesin, fırsatçılara da fırsat vermesin yarabbi" gibi inanç temelli sözlerle rastlamak mümkündür. Programda kentin zengin müzik kültürüne vurgu yapılmaktadır. Programda Urfalı müzik ustalarına saygı ve minnet duygusu dile getirilmekte özlemle anılmaktadır. Saz ekibinde yer alan 3 kişi Sıra Geceleri'nin ülke genelinde popülerleşmesini sağlayan İbo Şov'da yayınlanan Sıra Gecesi ekibinde yer almıştır. Bu nedenle onlara ayrıca bir hürmet gösterildiği görülmektedir. Stüdyoda seyirci bulunmamakta izleyiciler programa telefon mesajları yoluyla ulaşmaktadır. İzleyiciler programa dair beğenilerini ve isteklerini bu yolla iletmektedir. Ekranın altından okunacak şekilde sürekli akan mesajların Mersin, Adana, İstanbul, Rize gibi illerde yaşayan Urfalı ve Sıra Gecesi severlerden geldiği görülmektedir. Sunucu tanıdıklarından izleyicilerden gelen mesajları okurken samimi bir dil kullanmakta genellikle "abim", "kardeşim" şeklinde yakınlık bildiren hitaplarda bulunmaktadır.

Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset

Yayın saati/tarihi: 20:30 - 21:30/ 07.03.2019

Türü : Güncel, Siyaset

Yapım: Kanal Şanlıurfa bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu: Konukların katılımıyla Şanlıurfa'nın ve ülkenin gündemine dair güncel konular değerlendirilmektedir. Kanal Urfa stüdyolarında çekilen programda bir sunucu bir de konuk yer almaktadır.

Mekan Tasarımı: Programda konuklar yarım daire şeklinde bir masanın etrafında oturmakta arka fonda düz gri bir panel bulunmaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda mutfak kültürüne ilişkin bir veriye rastlanmamıştır.

Müzik: Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır. Jenerikte yerel müzik kullanılmamaktadır.

Ağız- Edebiyat: Programda Şanlıurfa Ağız ile konuşulmamaktadır.

Gelenek, Görenek, Din: Şanlıurfa'da mülteci probleminin tartışıldığı programa Büyükşehir Belediye Başkanı telefon ile katılmaktadır. Belediye Başkanı konuşmasında şehrin "Peygamberler Şehri" olması bakımından önemine dikkat çekmiştir. Şanlıurfa'nın şehircilik anlamında yaşadığı sorunları aktaran Başkan Şanlıurfa'nın kendi değerlerine sahip çıkması gerektiğini, evlatlarıyla daha başarılı bir şehircilik anlayışına sahip olacağını ifade etmiştir. Şanlıurfa'da seçim gündemini tartışan sunucu ve konuk da Şanlıurfa'nın şehir olarak hak ettiği yerde olmadığını düşünmekte ve yapılması gerekenler hakkındaki fikirlerini söylemektedir. Yerel siyasetin sorunlarının konuşulduğu programda Urfalılık, birlik, beraberlik , kardeşlik vurgusu yapılmaktadır.

Selim El Vafi ile Attabe

Yayın saati/tarih: 21:30 - 23:00/07.03.2019

Türü : Müzik

Yapım: Kanal Şanlıurfa bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu: Program konuklar eşliğinde gerçekleşen bir müzik programıdır.

Mekan Tasarımı: Baştan başa halılarla ve kilimlerle kaplı olan stüdyoda sunucu ve konuklar yer minderlerinde oturmaktadır.

Mutfak: Programda Şanlıurfa mutfak kültürü ile ilgili bir veri bulunmamaktadır.

Müzik: Program Şanlıurfa'da yaşayan etnik kimliklerden Arapların müzik kültürünü ekranlara taşınmaktadır. Programın sunucusu Selim El Vafi aynı zamanda ses sanatçısıdır. Bu nedenle programı hem sunmakta hem de şarkılar söylemektedir. Programın tamamında Arapça şarkılara söylenmekte, Şanlıurfa yerel türkülerine yer verilmemektedir.

Ağız- Edebiyat: Programın tamamında sadece Arapça konuşulmakta alt yazı bulunmamaktadır.

Gelenek, Görenek ve Din: Program dili Arapçadır. Alt yazının bulunmaması nedeniyle bu bölüme ilişkin veri elde edilememiştir.

Ramazan Köse Show

Yayın saati/tarih : 20:30 - 22:30/ 08.03.2019

Türü : Müzik

Yapım:Kanal Şanlıurfa bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu: Bir sunucu ve konuk eşliğinde gerçekleşen müzik ve eğlence programıdır.

Mekan Tasarımı: Çekimlerin gerçekleştiği stüdyoda sunucu ve konuk için birer tekli koltuk ve bir orta sehpa yer almaktadır. Arka fonda program

sunucusunun 3 adet büyük boy fotoğrafı bulunmakta programın ismi yazmaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda Şanlıurfa mutfak kültürü ile ilgili veri elde edilememiştir.

Müzik: Programda Şanlıurfa yerel türkülerine ve Kürtçe şarkılara yer verilmektedir.

Ağız- Edebiyat: Sunucu ve konuk İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağız'ının fonetik yapısı nedeni ile standart bir İstanbul Türkçesi ile konuşamamaktadır.

Gelenek, Görenek, Din: Moderatör "Kanal Şanlıurfa stüdyolarından, Peygamberler Şehri Şanlıurfa'dan tüm dünyaya kucak dolusu sevgiler gönderiyorum. Büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öpüyorum" diyerek programın açılışını yapmaktadır. Moderatör konuk sanatçıya samimi davranmakta "değerli kardeşim" "Arkadaşım" şeklinde hitap etmektedir. Stüdyoda yer alan seyircilerin arasında gördüğü bir tanıdığına "babam hoşgeldiy" dediği görülmektedir.

Aynı zamanda müzisyen olan program moderatörü program boyunca başta gurbetteki Urfalılar olmak üzere, yurdun ve dünyanın dört bir yanındaki izleyenlerine selam, sevgi ve saygı dileklerini göndermektedir. Moderatör konuşmalarında sık olarak "çok şükür","inşallah", "allah izin verirse", " Allah Razı Olsun" ,"Şanlıurfa Peygamberler Şehri" gibi inanç motivasyonu taşıyan sözlere yer vermektedir. Hem moderatörün hem de konuk sanatçının Urfalı olduğu programda şehir övülmekte, Urfalı olmak yüceltilmektedir. "Biz Urfalılar ve özellikle Urfalı sanatçılar birliğiz beraberiz" şeklinde cümlelerle hemşeriler arasında dayanışmanın önemine dikkat çekilmektedir. Moderatör zaman zaman Şanlıurfa'nın Peygamberler Şehri olduğunu ve bu nedenle dayanışmanın Urfalılığa yakıştığını dile getirerek seyircileri alkışa davet etmektedir.

Halil Tanyıldız Show

Yayın saati/ Tarih: 20:30 - 22:30/ 10.03.2019

Türü : Müzik/Eğlence

Yapım: Kanal Şanlıurfa bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu : Kanal Şanlıurfa stüdyolarında konuklar eşliğinde gerçekleşen bir müzik eğlence programıdır. Programda Türkiye'nin farklı şehirlerinden müzisyenler konuk edilmekte ve o yöreye ait türküler seslendirilmektedir.

Mekan Tasarımı: Stüdyoda bir tekli bir ikili kırmızı deri koltuklar bulunurken, arka fonda programın adının yer aldığı bir pankart ile sunucunun fotoğrafı yer almaktadır. Stüdyonun zemininde kilim bulunmaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda Şanlıurfa mutfak kültürüne ilişkin veri elde edilememiştir.

Müzik: Programda Şanlıurfa Türküleri, Kürtçe Şarkılar ve Sinop Yöresine ait şarkılar çalınıp söylenmektedir.

Ağız- Edebiyat: Moderatör ve konuk sanatçı Urfalı değildir. Bu nedenle Şanlıurfa Ağız ile konuşulmamaktadır.

Gelenek, Görenek, Din: Program sunucusu Adıyamanlıdır ancak müzik aralarında yaptığı konuşmalarda Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan şehirlerin kültürel olarak birbirine benzerliğine dikkat çekmektedir. Programa katılan konuk sanatçı Sinoplu bir kadın müzisyendir. Sinop yöresinin şarkılarına yer verilen programda Şanlıurfa folklor ekibi çalınan şarkılara eşlik etmektedir. Sunucu kadın konuğa "Bacım" diye hitap etmektedir. Bu ifade yörede kadına yönelik bir saygı göstergesidir. Stüdyoda müzisyenlere eşlik eden bir orkestra ve izleyiciler bulunmaktadır. Televizyonu ekranlardan takip eden izleyiciler programa telefon mesajları aracılığıyla katılmakta dilek ve temennilerini bu

yolla bildirmektedir. Ekranın altından sürekli geçen izleyici mesajları programın farklı çevre illerde de izlendiğini göstermektedir. Program sponsoru Adıyaman'dan bir firmadır. Programda hem Şanlıurfa hem de Adıyaman firmalarına ait reklamlar ekranın altından geçmektedir. Programda zaman zaman sponsora teşekkürler iletilmektedir. Program sunucusu Sinop şarkıları söylendikçe "Dedim bu akşam Sinop'un sesi Şanlıurfa'ya gelecek" diyerek programın amacını Şanlıurfa Sinop kaynaşması ile ilişkilendirmektedir.

Duru TV

Çalışma kapsamında Duru TV'de 08.04.2019- 14.04.2019 tarihleri arasında en çok izlenen saatte yayınlanan Futbolun Kalbi, İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler, Yolların Arifi, Ahmet Altun ile Klay Show, Gündem Şanlıurfa 63, Sarı-Yeşil Futbol adlı programlar izlenmiştir. İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler 11.04.2019 tarihinde tekrar yayınlanmıştır. Bu nedenle Duru TV bir haftalık yayın kuşağında 6 program analiz edilmiştir.

Futbolun Kalbi

Yayın saati/Tarih: 20:30 - 22:30/ 08 .04. 2019

Türü : Spor

Yapım: Duru TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konu : Şanlıurfa'nın profesyonel liglerde mücadele eden takımlarından Urfaspor ligde o hafta gösterdiği performans, maçta yaşanan olaylar, Urfaspor'dan haberler ve maçın hakeminin performansı değerlendirilmektedir.

Mekan Tasarımı: Programda bir moderatör ve birisi daimi olmak üzere iki kişi yer almaktadır. Katılımcılar yarım daire şeklinde yeşil bir masanın etrafında oturmaktadır. Arka fonda programın adı olan "Sarı Yeşil Futbol" yazısının sabit durduğu bir ekran bulunmaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda Şanlıurfa mutfak kültürüne ilişkin veri elde edilememiştir.

Müzik: Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır. Jenerikte yerel bir unsur bulunmamaktadır.

Ağız- Edebiyat: Hem moderatörün, hem de konukların İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağız'ının fonetik yapısı nedeni ile standart bir İstanbul Türkçesi ile konuşamamaktadır. Konuşmacılar zaman zaman Türkçe'de yer alan kelimelerden bazılarını, "Hani" yerine "Hanı" "Bu" yerine "bı" "sıkıntı" yerine "sıhıntı" "yok" yerine "yoh" "gitti" yerine "getti" şeklinde Şanlıurfa Ağız'ında olduğu gibi kullandığı görülmektedir.

Gelenek, Görenek, Din: Urfaspor'un sorunlarının konuşulduğu programda takım "bizim takımımız" "şehrimizin takımı" şeklinde ifadelerle sahiplenilmektedir. Urfaspor'un yaşadığı maddi sorunların çözümü için yerel yönetimler desteğe davet edilmekte, şehrin mutluluğu Urfaspor'un başarısına bağlanmaktadır. Programda Antrenör ve futbolculara yönelik konuşmalarda "Allah yardımcıları olsun ekmek parası için geliyorlar" "Allahın izniyle takım bu zor günleri atlatacak" İnşallah maçı alacağız" şeklinde inanç temelli temennilerde bulunmaktadır. Moderatör konuklara "Hocam" şeklinde hitap etmekte, mesafeli ve saygılı bir dil kullanmaktadır.

İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler

Saat/Tarih : 20:30-22:30/ 09.04.2019, 11.03.2019 Tekrar

Tür: Müzik

Yapım: Duru TV bünyesinde hazırlanan yerli yapım

Konu: Duru TV stüdyolarında çekilen bir müzik programıdır. Programa her hafta farklı bir konuk katılmaktadır.

Mekan Tasarımı: Stüdyoda konuk ve sunucu için iki adet lacivert kadife kumaştan döşenmiş modern koltuk yer almaktadır. Arka fonda bulunan ekranda sunucunun büyük boy bir fotoğrafı ve programın adı yazmaktadır. Stüdyonun sağ tarafında müzik ekibi yer almaktadır.

Mutfak: Programda Şanlıurfa mutfak kültürüne ilişkin veri elde edilememiştir.

Müzik: Yerel bir sanatçı programın konuğudur. Kendisi de yerel bir müzisyen olan sunucu ve konuk şarkıları birlikte söylemektedir. Programda hem yerel türküler hem de Kürtçe şarkılar seslendirilmektedir.

Ağız ve Edebiyat: Sunucu ve konuk birbirleriyle Şanlıurfa Ağızı ile seyircilere yönelik İstanbul Türkçesi ile konuşmayı tercih etmektedir. İzleyiciler programa mesaj yoluyla katılmaktadır. Gelen izleyici mesajlarından özellikle yakın tanıdıklara verilen cevaplarda Şanlıurfa Ağızı kullanılmaktadır. Sunucu tanıdığı bir izleyiciden gelen isteği "...Abemden istek şarkı gelmiş. Hemen okuyam. Yürekten severem gendisini" şeklinde Şanlıurfa Ağızı'yla aktarmaktadır. Konuk kişinin müzik ekibinden saygı duyduğu bir müzisyene Şanlıurfa Ağızı'nda karşıdaki kişiye değerli olduğunu anlatmak için kullanılan "iki gözümsen" diye hitap ettiği görülmektedir. Programda konuşmalar sırasında kurulan cümlelerde Şanlıurfa Ağızı'ndan İstanbul Türkçesi'ne çok hızlı geçişler gerçekleşmektedir. Sunucu ve konuk birlikte halaylar çekmekte uzun havalar, hoyratlar ve Şanlıurfa Türküleri söylemektedir. Müzisyenlerin Hoyrat söylerken karşılıklı atıştığı, bu sırada birbirlerine sesli olarak "he canım, he babam söyle!" "ayyy ayyy" "allah allah" "allahiya kurban seniy" "babosan" şeklinde sıra gecelerinde müzisyenlerin motivasyon amaçlı kullandığı kelime ve cümleleri söylediği görülmektedir. Program kapanışı İstanbul Türkçesi'yle yapılmakta izleyicilere, saz ekibine teşekkürler ve selamlar gönderilmektedir.

Gelenek, Görenek, Din: Sunucu ve konuğun günlük hayatta da görüştükleri samimi diyaloglarından anlaşılmaktadır. Sunucu konuğa hem yaşça büyük olması hem de sanatçı kimliğine duyduğu saygı nedeniyle "ağamsan" "paşamsan" "abemsen" şeklinde hitap etmektedir.

Yolların Arif'i

Tür: Belgesel

Saat, Tarih: 20:30-22:00/ 10.04.2019

Yapım: Duru TV bünyesinde hazırlanmış yerli yapım

Konusu: Program Şanlıurfa, ilçeleri ve Türkiye'nin farklı illerinin tarihi, kültürel değerlerini tanıtmaktadır. Program iki kameraman ve bir sunucu tarafından hazırlanmaktadır. Çalışma kapsamında izlenilen programda Şanlıurfa'nın Viranşehir ilçesinin tanıtımı yapılmaktadır.

Mekan Tasarımı: Program açık havada çekilmiştir. Programın jeneriğinde hareket ediyor efekti verilen arabanın sürücü koltuğunda oturan sunucu kameraya doğru el sallamakta, arabanın arkasında Harran, Balıklıgöl, Göbeklitepe gibi Şanlıurfa'nın önemli tarihi ve turistik yerlerinin görselleri görünmektedir. Şehirden ilçeye yapılan yolculuk sırasında Şanlıurfa'nın kırsal alanı gösterilmektedir.

Mutfak Kültürü: Programda sunucu meyve satan bir el arabasına yanaşmaktadır. Bir taraftan tezgahdaki meyvelerin tadına bakmakta olan sunucu diğer yandan yanında duran bir Viranşehirli ile konuşmaktadır. Sunucu yanında alışveriş yapan kişiye "Viranşehir'e geldiğimizden bu yana kime selam veriysek bize yemek yedirip çay ikram etti. Burada da meyve yemeye devam ediyoruz" diyerek bu ilgiden duyduğu memnuniyeti dile getirmekte karşılığında "Burası

Viranşehir bu da bizim farkımız" şeklinde cevap almaktadır. Yoluna devam eden sunucu bir Ocakbaşı restoranın önünde durmaktadır. "Viranşehir'in en çok neyi ünlü" diye sorduğu kebabçı "Tabii ki kebabı" diye yanıtlamaktadır. Bu diyalogun hemen ardından sunucu ve kebabçı "Ağam Olasan Ömer" adlı Şanlıurfa yerel türküsünü birlikte söylemeye başlamaktadır. Mekandan ayrılan sunucu Viranşehir'in en iyi tatlıcısına gitmektedir. Tatlıcı ikramını yapmakta tüm Viranşehir dışında yaşayan Viranşehirli'lere selam söylemektedir. Bu sırada arka fonda banttan "Ağam Olasan Ömer" adlı Şanlıurfa Türküsü çalmaktadır. Tatlıcıdan çıkıp yola devam eden sunucu bir el arabasında ciğer yapan ilçenin meşhur ciğercisine gitmektedir. Ciğerciyle samimi bir sohbete başlayan sunucu "Bana Viranşehir'de ciğerciye gitmeden gelme dediler. Neden?" diye sormakta buna karşılık Ciğerci Viranşehir'in ciğerini övmeye başlamaktadır. Bu sırada sunucunun teşvikiyle birlikte "Urfalıyam ezelden" adlı şarkıyı birlikte söylemektedirler. Sunucu ciğerciye sevgisini belirtmek için "Allahiya kurban" dediği görülmektedir. Ciğerci sunucuya ciğerden yedirmek istemekte yemeden bırakmam demekte, Viranşehir'in misafirperverliğine dikkat çekmektedir.

Müzik: Programda Jenerikte yerel bir müzik yer almamaktadır. Jeneriğin bitimiyle başlayan programda sürücüsü görünmeyen bir araba yola çıkmaktadır. Bu sırada bir Şanlıurfa yerel türküsü çalmaktadır. Şarkı bitiminde Viranşehir'e varılmaktadır. Tüm program içeriğinde fonda çalan tüm müzikler Şanlıurfa türküleridir.

Ağız, Edebiyat: Viranşehir Şanlıurfa'nın Kürt etnik kimliğinin yoğun yaşadığı bir ilçesidir. Buna karşın görüşmeciler Kürtçe konuşmazken, Kürtçe dilinin kendine özgü fonetik yapısı nedeniyle standart bir İstanbul Türkçesi'yle de konuşmamaktadır. Sunucu Urfalıdır ancak tüm program boyunca İstanbul Türkçesi'yle konuşmuştur.

Gelenek, Görenek, Din: Programda sunucu elinde mikrofonla Viranşehir sokaklarında gezmeye başlamakta yolda karşılaştığı insanlarla röportajlar yapmaktadır. Röportajların ilkinin bir esnaf dükkanında oturan

üzerinde şalvar ve başında geleneksel bir baş örtü olan puşi takmış 80 yaşlarında bir ilçeliyle yapmaktadır. Görüşmeci 9 çocuğu ve 47 torunu olduğunu tüm torunlarının adlarını bilmediğini söylemektedir. Bu sohbeti espiriler ve gülüşmeler ile sonlandıran sunucu dükkandan çıkmakta ve yolda gördüğü ilk kişiyle konuşmaya başlamaktadır. Görüşmeci Viranşehir'in misafirperverliğini vurgulamakta bu kültürü yaşamak için izleyen herkesi Viranşehir'e davet etmektedir. Viranşehir Kaymakamlığı'nın kadınlara meslek edindirme amacıyla kurduğu "Becerikli Kadınlar Merkezi" ne giden sunucu burada halı dokumayı öğrenen kadın kursiyerlerle görüşmektedir. Çekimler sırasında bazı kadınların televizyonda çıkmak istemedikleri, utandıkları, çekindikleri bu nedenle yüzlerini göstermekten kaçındıkları dikkat çekmektedir. Merkezde eğitim gören tüm kursiyer kadınların başlarının örtülü olduğu görülmektedir.

Ahmet Altun ile Klay Show

Saat/Tarih : 20:30-22:30 /12.04.2019

Tür: Müzik

Yapım: Klay Müzik tarafından Duru TV için hazırlanan yerli yapım

Konu: Duru TV stüdyolarında yerel bir müzik yapım şirketi tarafından çekilen müzik ve eğlence programıdır.

Mekan Tasarımı: Stüdyoda sunucu, yapımcı ve konuk için üç adet lacivert kadife kumaştan döşenmiş koltuk yer almaktadır. Arka fonda bulunan ekranda sunucunun büyük boy bir fotoğrafı ve programın adı yazmaktadır. Stüdyonun sağ tarafında müzik ekibi yer almaktadır. Program sunucu, yapımcı ve bir konuk ile gerçekleşmektedir.

Mutfak: Programda Şanlıurfa mutfak kültürüyle ilişkili bir veri bulunmamaktadır.

Müzik: Programda yöreye ait Kürtçe ve Türkçe dillerinde şarkılar söylenmektedir.

Ağız- Edebiyat: Program konuğu Gazianteplidir ve İstanbul Türkçesi ile konuşmaktadır. Sunucunun Urfalı konukla Şanlıurfa Ağız'yla, Gaziantepi konukla İstanbul Türkçesi ile konuşması dikkat çekmektedir. Sunucu kendisinden yaşça büyük yapımcıya Şanlıurfa Ağız'nda Abi anlamına gelen "Abe" diye hitap etmektedir. Urfalı konuk yaptığı konuşmalarda doğduğu şehre duyduğu hayranlığı sık sık dile getirmekte "Şanlıurfa kültür şehridir" "Tarihte Şanlıurfa'yı aramayın, Şanlıurfa'da tarihi arayın" diyerek şehri yüceltmektedir. Aynı zamanda programın yapımcısı kendisini öven konuğa Şanlıurfa Ağız'nda karşdakine değer verdiğini göstermek için kullanılan "iki gözüksen" şeklinde cevap vermektedir. Yapımcı tüm program boyunca sadece Şanlıurfa Ağız'yla konuşmakta samimi tavırları ile dikkat çekmektedir.

Gelenek- Görenek, Din: Programın sunuculuğunu yapan Ahmet Altun aynı zamanda bir şarkıcıdır. Programın yapımcısını tanıtan sunucu "gel abem" diyerek onu oturduğu yerden ayağa kaldırmaktadır. Yapımcı sunucunun davetine "Evet deyiye ve geliye vaaay vaaay" şeklinde Şanlıurfa Ağız'yla coşkulu şekilde karşılık vermekte sunucunun koluna girmektedir. Sunucu ve yapımcı birlikte Avrupa'da, Almanya'da ve tüm dünyada programı izleyenlere selamlar göndermektedirler. Sunucu seyircilere yönelik konuşmasını "Bu gece seyircilerimiz ne kadar güzel maşallah bir alkış gelsin" diyerek samimi bir dille yapmakta, konuk sanatçı stüdyoya davet edilmektedir. Davul ve zılgıtın eşlik ettiğı müzikle stüdyoya giren konuk sanatçı hiç konuşmadan şarkı söylemeye başlamaktadır. İzleyiciler telefon mesajları yoluyla programa katılabilmektedir. Almanya'dan gelen bir mesajı okuyan yapımcı Urfalı gurbetçilere selamlar söylemektedir. Programa Şanlıurfa'nın çevre ilçelerinde, il dışında ve yurtdışında yaşayan Urfalılar'dan, katılımcıların aile yakınlarından ve dostlarından bir çok mesajın geldiğı görölmektedir. Sunucu kendi ailesinden gelen mesajı okurken duyulanmakta "anam ağlar" adlı şarkıyı söylemeye başlamaktadır. İzleyiciler mesajlarda istek şarkılarda bulunmakta sevdiklerine selamlar göndermektedir.

Programın kapanışında sunucu annesine, babasına ,yengesine ve tüm ailesine selamlar göndermekte hepsine uzun hava armağan etmektedir. Bu son şarkı eşliğinde halaylar çekilerek program sonlandırılmaktadır.

Giyim- Kuşam: Sunucunun takım elbise giydiği programa yapımcı ve konuk sanatçı günlük spor kıyafetlerle katılmaktadır. Stüdyoda seyirci bulunmaktadır. Seyircilerin çoğunluğunun iki kadın dışında erkek olduğu görülmektedir. Her iki kadın seyirci de başörtülüdür.

Gündem Urfa 63

Saat/Tarih: 21:00-22:30/13.04.2019

Tür: Siyasi tartışma

Yapım: Duru TV bünyesinde hazırlanan yerli yapım

Konu: Konukların katılımıyla Şanlıurfa'nın ve ülkenin gündemine dair güncel konular değerlendirilmektedir. Program iki yerel gazeteci ve bir siyaset bilimci tarafından hazırlanmakta ve sunulmaktadır.

Mekan Tasarımı: Programın çekimleri Duru TV stüdyolarında gerçekleştirilmektedir. Moderatör ve iki daimi konuk yarım daire şeklinde bir masanın etrafında oturmaktadır. Arka fonda kırmızı beyaz bir panel yer almaktadır.

Mutfak Kültürü: Programda Şanlıurfa mutfak kültürüne ilişkin bir veri bulunmamaktadır.

Müzik: Programda müzik sadece jenerikte bulunmakta müzikte yerel bir unsura rastlanmamaktadır.

Ağız- Edebiyat: Moderatör ve bir katılımcı program boyunca İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa ağzının fonetik yapısı

nedeniyle standart bir İstanbul Türkçesi ile konuşamamaktadır. Urfalı olan moderatör ve katılımcıların zaman zaman farkında olmadan Beraber yerine "Barabar" kendi yerine "gendi" "Röportaj" yerine Roportaj "Yani" yerine "Yanı" "köy" yerine "köv" gibi Şanlıurfa Ağzında yer alan kelimeleri kullandığı görülmektedir.

Gelenek, Görenek, Din: Çalışma kapsamında izlenen programda 2019 yerel seçimleri değerlendirilmektedir. Bunun dışında genel siyasi konuşmaların yer aldığı programda Şanlıurfa gelenek, görenek ve din ilişkisine dair bir veri bulunmamaktadır.

Sarı-Yeşil Futbol

Yayın saati/Tarih: 20:30 - 22:30/14.04.2019

Türü : Spor

Yapım Duru TV bünyesinde hazırlanan yerli bir yapım.

Konusu : Şanlıurfa'nın profesyonel liglerde mücadele eden takımlarından Urfaspor'un ligde o hafta gösterdiği performans, maçta yaşanan olaylar, Urfaspor'dan haberler ve maçın hakeminin performansı değerlendirilmektedir.

Mekan Tasarımı: Programda moderatör ve konuk yarım daire şeklindeki bir masada hem birbirlerini hem de kamerayı görecektir. Arka fonda çeşitli spor dallarına ait fotoğraflar ve Urfaspor'un renkleri olan sarı-yeşil paneller bulunmaktadır.

Mutfak Kültürü:Programda mutfak kültürüne ilişkin bir veri elde edilememiştir.

Müzik: Müzik sadece programın jeneriğinde yer almaktadır. Jenerikte yerel bir unsur bulunmamaktadır. Moderatör ve konuk programa günlük spor kıyafetleriyle katılmıştır.

Ağız- Edebiyat: Moderatör ve konuk İstanbul Türkçesi ile konuşmaya çalışmakta ancak Şanlıurfa Ağız'ının fonetiği nedeni ile standart bir İstanbul Türkçesi ile konuşamadıkları görülmektedir. Katılımcılar zaman zaman "Daima" yerine "Dayma" "Kendisi" yerine "Gendisi" "Evet" yerine "He" "Yok" yerine "Yoh" gibi Şanlıurfa Ağız'na ait kelimeleri farkında olmadan kullanmaktadır.

Gelenek, Görenek ve Din: Program boyunca gerçekleşen sohbetlerde "Urfaspor bu şehrin markası" "Urfasporumuz" "Bizim Urfasporumuz" "Hepimizin Urfasporu" şeklinde ifadeler kullanılmakta Urfaspor'un sahiplenilmektedir. Urfaspor'un ekonomik sorunlarının konuşulduğu programda şehrin varlıklı iş adamlarına Urfaspor'un borcunun kapatılması için "10 milyonu koyacak babayıgit var mı? Yok!" diye sitemkar bir destek çağrısı yapılmaktadır.

Moderatör yaşça büyük konuğa "abi" diye seslenmektedir. İzleyiciler programa mesaj yoluyla katılmaktadır. Gelen izleyici mesajlarının bir kısmında moderatöre de "abi" diye hitap edildiği görülmektedir. Programda Urfaspor'un başarıya ulaşması için sık sık "inşallah" "allahın izniyle" gibi inanç temelli temennilerde bulunmaktadır.

EK 3: Program Analizleri Değerlendirme Tabloları

Programın Adı	Yayın Saati / Tarihi	Türü	Yapım	Öne Çıkan Yerel Temsiller
Santra	20:30 - 22:30 11.03.2019	Spor	Yerli	Yerel Urfa Ağzı, Dostluk, Sevgi Saygı ilişkisi
Urfa Meclisi	20:30 - 22:30 12.03.2019	Güncel, Açık oturum	Yerli	Programda Yerel Unsurlar Görülmemiştir
Mehmet Tataş ile Bir İki Kelam	20:30 - 21:30 13.03.2019	Güncel, Açık oturum	Yerli	Urfa Ağzı, Yerel Tarihi Mekan Fotoğrafları
Rıdvan Ortakaya İle Tarafsız Oturum	21:30 - 23:00 13.03.2019	Güncel, Sohbet	Yerli	Yerel Tarihi Mekan Fotoğrafları
Murat Akaltun ile Yüzde Yüz Spor	20:30 - 22:00 14.03.2019	Spor	Yerli	Urfa Ağzı, Dostluk, Birlik Beraberlik Vurgusu
Ömer Ağ ile Panaroma	20:30 - 21:30 15.03.2019	Güncel, Sohbet	Yerli	Birlik Beraberlik, Kardeşlik, Dayanışma
Amatörce	20:30 - 22:30 17.03.2019	Spor	Yerli	Urfa Ağzı, Birlik, Beraberlik, Dayanışma, Sevgi, Saygı

Edessa TV program değerlendirme tablosu

Programın Adı	Yayın Saati / Tarihi	Türü	Yapım	Öne Çıkan Yerel Temsiller
----------------------	-----------------------------	-------------	--------------	----------------------------------

Telemarkaj	20:30 - 23:00 18.03. 2019	Spor	Yerli	Urfa Ağzı, Kardeşlik, Dostluk, Yardımlaşma
Tekin Tatar; Urfa Ateşi ile Meşk-i Muhabbet	21:00 - 23:00 19.03. 2019 24.03.2019 (Tekrar)	Müzik	Yerli	Sıra Gecesi, Urfa Ağzı, Saygı, Sevgi, Kardeşlik,Birlik, Beraberlik
Hasan Kırmızıgül ile Has Anlar	21:00 - 23:00 20.03.2019	Müzik	Yerli	Urfa Müziği, Urfa Ağzı, Urfa Mutfağı Saygı, Sevgi
Kürsüden Mesajlar	20:30 - 22:30 21.03.2019	Dini	Yerli	Urfa Ağzı
Niyazi Kocadağ ile Farklı Hayatlar	21:00- 22:30 22.03. 2019	Talk Show	Yerli	Mutfak Kültürü, Misafirperverlik, Yerel Tarihi Mekanlar
Siyasetin S'Si	20:30 - 22:30 23.03.2019	Güncel, Sohbet	Yerli	Urfa Ağzı, Birlik, Beraberlik

Güneydoğu TV Değerlendirme Tablosu

Programın Adı	Yayın Saati / Tarihi	Türü	Yapım	Öne Çıkan Yerel Temsiller
Spor Zirvesi	20:30 - 22:30 04.03.2019	Spor	Yerli	Urfa Ağzı, Kardeşlik, Birlik, Beraberlik, Destek, Dayanışma
Seydi Vakkas ile Klay Show	20:30 - 22:30 05.03.2019	Müzik	Yerli	Urfa ve Yöre Müziği
Ergin Saz Grubu	21:00 - 22:30 06.03. 2019 09.03.2019 (Tekrar)	Müzik	Yerli	Urfa Sıra Gecesi, Saygı, Sevgi, Kardeşlik
Ahmet Köse ile Yüz Yüze Siyaset	20:30 - 21:30 07.03.2019	Güncel, Siyaset	Yerli	Urfalılık, Birlik, Beraberlik, Dayanışma, Destek
Selim El Vafi ile Attabe	21:30 - 23:00 07.03.2019	Müzik	Yerli	Program Arapça dilindedir ve çeviri yapılmamaktadır.
Ramazan Köse Show	20:30 - 22:30 08.03.2019	Müzik	Yerli	Urfa Müziği, Yakın Aile, Akraba ve Dostluk İlişkileri, Dostluk, Kardeşlik
Halil Tanyıldız Show	20:30 - 22:30 10.03.2019	Müzik / Eğlence	Yerli	Urfa ve Yöre Müziği

Kanal Urfa program değerlendirme tablosu

Programın Adı	Yayın Saati / Tarihi	Türü	Yapım	Öne Çıkan Yerel Temsiller
Futbolun Kalbi	20:30 - 22:30 08.04.2019	Spor	Yerli	Urfa Ağzı, Şehri sahiplenici ifadeler, Birlik, Beraberlik çağrısı
İbrahim Halil Bulut ile Yürekten Nağmeler	20:30-22:30 09.04.2019 11.03.2019 (Tekrar)	Müzik	Yerli	Urfa Müziği, Saygı, sevgi, dostluk aile yakın ilişkileri
Yolların Arifi	20:30-22:00 10.04.2019	Belgesel	Yerli	Urfa Ağzı, Urfa Mutfağı, Tarihi Mekanlar Saygı, sevgi, dostluk birlik beraberlik
Ahmet Altun ile Klay Show	20:30-22:30 12.04.2019	Müzik	Yerli	Urfa Ağzı, Urfa Müziği, Yakın dostluk, aile, akraba ilişkileri
Gündem Urfa 63	21:00-22:30 13.04.2019	Siyasi tartışma	Yerli	Urfa Ağzı
Sarı-Yeşil Futbol	20:30 - 22:30 14.04.2019	Spor	Yerli	Urfa Ağzı, Saygı ilişkisi, Birlik, Beraberlik, Destek

Duru TV program değerlendirme tablosu

EK 3: Şanlıurfa Kültürü Görüşmecı Formu

1. Kendinizi kısaca tanıtabilir misiniz?
2. Şanlıurfa'nın sizin için önemi nedir?
3. Size göre Şanlıurfa kültürünü oluşturan en önemli değerler nelerdir?
Bunları başlıklar halinde sıralar mısınız ?
4. Sizce Şanlıurfalı olmak ne demektir?
5. Bir Şanlıurfalıyı hangi özelliklerinden tanıyabiliriz?
6. Şanlıurfa'nın tarihi ve tarihi değerleri hakkında neler biliyorsunuz?
7. Bildiğiniz kadarıyla Şanlıurfa tarihinin Şanlıurfa kültürünün şekillenmesinde bir etkisi var mıdır? Kültürden kastedilen; Dini yaşam, dil, ağız, edebiyat, eğitim anlayışı, yaşam tarzı, mutfak kültürü, yemek, üretilen ve tüketilen gıda maddeleri, müzik, tarih, taziye, cenaze, doğum, düğün, aile, dost, akraba ilişkileri, zaman (gün içinde zaman kullanımı), mekan (ev, mahalle, kahve, kafe, restoran, taziye evi, sinema, tiyatro, eğlence mekanları, çarşı, pazar, meydan alışveriş mekanları v.b.)
8. Şanlıurfa coğrafya ve ikliminin Şanlıurfa kültürünün şekillenmesinde bir etkisi var mıdır? Kültürden kastedilen; Dini yaşam, dil, ağız, edebiyat, eğitim anlayışı, yaşam tarzı, mutfak kültürü, yemek, üretilen ve tüketilen gıda maddeleri, müzik, tarih, taziye, cenaze, doğum, düğün, aile, dost, akraba ilişkileri, zaman (gün içinde zaman kullanımı), mekan (ev, mahalle, kahve, kafe, restoran, taziye evi, sinema, tiyatro, eğlence mekanları, çarşı, pazar, meydan alışveriş mekanları v.b.)
9. Geçmişte Şanlıurfa'da doğum, ölüm tarihleri nasıl ifade edilirdi? Aklınıza gelen bir örneği verebilir misiniz? (Örneğin; Has zamanı)
10. Günümüzde kullanılan takvim tarihleri ve saat Urfalılar tarafından ne zaman kabul görmeye başladı hatırlıyor musunuz?
11. Çocukluğunuzda Şanlıurfa'da iş hayatı nasıldı, hangi meslekler ağırlıktaydı ve bugünle kıyaslarsanız neler değişti?

12. Eğer bir değişim gözlemliyorsanız ne zaman başladığını ve nedenlerini paylaşabilir misiniz?
13. Şanlıurfa'da eğitim anlayışında eski ile günümüz arasında ne gibi farklar gözlemliyorsunuz? Eğer değişim varsa sizce nedenleri nelerdir?
14. Eski Şanlıurfa evleri ve sokaklarında gündelik yaşam, aile, komşuluk, arkadaşlık, akraba ilişkileri nasıldı?
15. Bu evlerde zaman gece ve gündüz nasıl geçirilir, neler yapılır, ne gibi oyunlar oynanırdı?
16. Eski evlerde yaz, kış erzak, yiyecek ve içecek hazırlıkları nasıl olurdu? Bugün bu hazırlıklarda değişimler var mı? Varsa sizce değişim ne zaman başladı ve nedenleri nelerdir?
17. Evlerden ne zaman ve neden taşındığınızı hatırlıyor musunuz?
18. Bugünden dönüp o günlere baktığınızda en çok nelere özlem duyuyorsunuz?
19. Günlerden hiç unutamadığınız bir anınız varsa paylaşabilir misiniz?
20. Eski Şanlıurfa evleri ve sokaklarının bildiğiniz mimari özellikleri nelerdir?
21. Evlerin iç tasarımında ne gibi mobilya ve objeler kullanılırdı? Bugün yaşanan evlerle farkları nelerdir?
22. Yeniden fırsatınız olsa eski evlerde yaşamak ister miydiniz? Neden?
23. Bugün Şanlıurfa'da gündelik yaşam nasıldır?
24. İş yaşamı dışında zaman nasıl geçer, neler yapılır?
25. Şanlıurfa kültürü gündelik hayatı nasıl etkiler? (Kültürden kastedilen; Dini yaşam, dil, ağız, eğitim anlayışı, yaşam tarzı, mutfak kültürü, yemek, üretilen ve tüketilen gıda maddeleri, müzik, taziye, cenaze, doğum, düğün, aile, dost, akraba ilişkileri, zaman (gün içinde yapılacak işlerin programlanmasında zamanın kullanımı), mekan (ev, mahalle gibi vakit geçirilen yerler v.b.)

26. Sizce Şanlıurfa mutfağını diğer mutfaklardan ayırt eden özellikler nelerdir?
27. Şanlıurfa mutfağının Şanlıurfa kültüründeki ve gündelik yaşamdaki yeri nedir?
28. En çok hangi yemekler ön plana çıkar?
29. Şanlıurfa mutfak kültüründe fırının yeri nedir?
30. Şanlıurfa'da misafir ağırlamanın Şanlıurfa kültüründeki yeri nedir?
31. Şanlıurfa mutfağının mevsimine göre özel yemekleri var mıdır?
32. Geçmişten bugüne yemek kültüründe ne gibi değişimler gözlemliyorsunuz?
33. Eğer bir değişim olduğunu düşünüyorsanız sizce neden ve ne zaman başladı?
34. Şanlıurfa mutfağının zamanla değiştiğini veya yok olabileceğini hiç düşündünüz mü?
35. Şanlıurfa'da erkek ve kadınlar için sosyalleşme ortamları nerelerdir?
36. Kadın ve erkeklerin sosyalleşme ortamları farklı mıdır?
37. Geçmişten bugüne bu sosyalleşme ortamlarında değişim gözlemliyor musunuz?
38. Bu gözlemlerinizin dayandığı tarihler veya tarihsel gelişmeler var mıdır?
39. Şanlıurfa'da kadın ve erkeklerin gündelik yaşamdaki rolleri nelerdir?
40. Şanlıurfa kültüründe kadının yeri ve önemi nedir?
41. Şanlıurfa'da kadınlar iş hayatına daha aktif bir biçimde katılmaya ne zaman başladı?
42. Geçmişten günümüze kadın erkek rolleri arasında ne gibi değişimler gözlemliyorsunuz?
43. Bu gözlemlerinizin dayandığı tarihler veya tarihsel gelişmeler var mıdır?

44. Sizce Şanlıurfa'da kadın, toplumsal yaşamda yeterince yer alıyor mu?
45. Şanlıurfa'da aile yapısı (çekirdek aile, geniş aile vb.) ve karı-koca, baba-çocuk, anne- çocuk gibi aile ilişkileri nasıldır?
46. Günümüzde aile ilişkilerinde herhangi bir değişim gözlemliyorsunuz?
47. Eğer bir değişim gözlemliyorsanız bunu neye bağlıyorsunuz?
48. Şanlıurfalıların belirleyici bir giyim kuşam tarzı var mıdır?
49. Şehir yaşamı ve kırsal yaşamda giyim kuşam açısından ne gibi farklar vardır?
50. Geçmişten bu yana giyim kuşam tarzında gözlemlediğiniz değişimler nelerdir?
51. Bu değişimleri nelere bağlıyorsunuz?
52. Şanlıurfa ilinde konuşulan yerel ağzın özellikleri ve tarihsel bağları nedir?
53. Yerel ağız, yerel deyim ve atasözlerinin Şanlıurfa kültüründe nasıl bir önemi ve yeri vardır?
54. Sizce bu ağız geleceğe taşınmalı mıdır? Sizin için 'Urfalıcanın' anlamı nedir?
55. Şanlıurfa Sıra Geleneği ve bir mekan olarak Oda nedir?
56. Oda ve Sıra Geleneğinin ne gibi temel özellikleri vardır? Neden böyle bir gelenek oluşmuştur? Günümüzde devam etmekte midir?
57. Sıra geleneğinde Şanlıurfa kültürünün ne gibi özelliklerini görmek mümkündür?
58. Sıra geleneğinin Şanlıurfa kültürü açısından önemi nedir?
59. Günümüzde süren bir gelenek midir?
60. Bu gelenek kaybolabilir mi?
61. Neden?
62. Çocukluğunuzda odaya gider miydiniz ve şimdi katıldığınız bir sıra var mı? Sıranın sizin için önemini anlatacak bir anınız var mıdır?

63. Şanlıurfa'da müzik kültürü nasıldır, Şanlıurfa kültüründeki yeri nedir?
64. Şanlıurfa müziğinin sıra geleneğindeki yeri nedir?
65. Bugün icra edilen Şanlıurfa Sıra geceleri müziği hakkında ne düşünüyorsunuz?
66. Şanlıurfa sıra geceleri müziğini popüler hale getiren ne oldu?
67. Bu durumdan memnun musunuz?
68. Şanlıurfa'da eskiden eğlence hayatı ve sosyalleşme ortamları var mıydı? (Sinema, tiyatro, restoran, kafeterya, kahve, müzikli eğlence merkezleri, balolar, alış veriş mekanları v.b.).
69. Konuyla ilgili günümüze değin ne gibi dönüşümler yaşandı hatırladığınız kadarıyla paylaşabilir misiniz?
70. Şanlıurfa'da düğün, evlilik, doğum ve özellikle cenaze- taziye, taziye ziyareti ve taziye evi gibi önem arz eden durum ve mekanların Şanlıurfa kültürü ve gündelik yaşam içerisindeki yeri ve önemi nedir? Tek tek değerlendirebilir misiniz?
71. Şanlıurfa'da dini inancın gündelik yaşamdaki yeri ve önemi nedir?
72. Geçmişten günümüze sosyo-kültürel bir olgu olarak dini inancın gündelik yaşamdaki yeri ve öneminde değişimler gözlemliyor musunuz?
73. Gözlemliyorsanız bunlara nelerin neden olduğunu düşünüyorsunuz?
74. Geçmişten günümüze Şanlıurluların çoğunluğunun siyasi tercihlerine baktığınız zaman hangi siyasi görüşe daha yakın durduğunu söyleyebilirsiniz? Bu siyasi tercihlerin Şanlıurfa kültürüne etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?
75. Şanlıurfa'nın ekonomik dinamikleri nelerdir?
76. Geçmişten günümüze şehrin gündelik hayatı ve kırsal yaşamda bu dinamiklerin yol açtığı ne gibi değişimler gözlemliyorsunuz?
77. Yaşanan değişim ve dönüşümden memnun musunuz?

78. Sizce Şanlıurfa ekonomik dinamiklerini yeterince kullanabiliyor mu?
79. Hayırsa sizce bunun gündelik yaşamımızla bir ilişkisi var mıdır?
80. Size göre Şanlıurfa'nın ekonomik olarak kalkınması ne ile gerçekleşir?
81. Şanlıurfa'nın şehir olarak geçmişten bugüne gelişme ve büyümesini kendi kriterlerinize göre değerlendirir misiniz?
82. Günümüz Şanlıurfa'sını şehir ve şehir yaşamı anlamında değerlendirirseniz memnuniyet verici gelişmeler yaşandığını düşünüyor musunuz?
83. Sizce Şanlıurfa'da köyden şehre göç gündelik hayatı ve yerel kültürü ne derece etkiledi?
84. Televizyonun Şanlıurfa'ya geldiği zamanları hatırlıyor musunuz?
85. Bununla ilgili hatırladıklarınızı paylaşabilir misiniz?
86. Yerel televizyonlar yayın hayatına başladığı zamanları hatırlıyor musunuz?
87. Yerel televizyonlar ilk açıldığında ne sıklıkla izliyordunuz?
88. Ne gibi beklentileriniz vardı?
89. Şimdilerde yerel televizyon kanallarını ne sıklıkla izliyorsunuz?
90. Yaz kış gibi mevsim değişimleri izleme oranınızı etkiliyor mu?
91. En çok hangi program tipleri ilginizi çekiyor? (Müzik, eğlence, haber, siyaset, tartışma, belgesel, spor ve dini programlar gibi).
92. Özellikle takip ettiğiniz veya beğenerek izlediğiniz programlar hangileridir?
93. Bunlar neden ilginizi çekiyor?
94. Şanlıurfa kanallarında yeterince yerel yayın olduğunu düşünüyor musunuz?
95. Sizce yerel televizyonların kültürel bir işlevi var mıdır?
96. Şanlıurfa'da yayın yapan yerel televizyonların yerel kültürü yeterince yansıttığını düşünüyor musunuz?
97. Hayırsa öneriniz ne olur?

98. Sizce hangi tür programlara daha fazla yer verilmelidir?
99. Yerel televizyonların program kalitesini nasıl buluyorsunuz?
100. Uydudan önce ve sonra yayın akışı ve kalitesinde bir değişim gözlemlediniz mi?
101. Eleştiri ve önerileriniz nelerdir?

ÖZGEÇMİŞ

1979 Şanlıurfa doğumlu olan Ebru Okutan Akalın 2004- 2015 yılları arasında bir aile gazetesi olan Şanlıurfa İçin Hizmet Gazetesi'nin sorumlu yazı işleri müdürü olarak görev almıştır. 2014 yılında Maltepe Üniversitesi Radyo Televizyon ve Sinema Yüksek Lisans Programı'nı "İktidar ve Yerel Basın İlişkileri: 27 Mayıs Askeri Yönetimi Döneminde Şanlıurfa İçin Hizmet Gazetesi" adlı teziyle tamamlamıştır. 2014 yılında doktora öğretimine başlayan Okutan Akalın 2015 yılından bu yana Harran Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Sinema ve TV bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Okutan Akalın evli ve bir çocukludur.